

The Project Gutenberg eBook of Salaperäinen saari: Seikkailukertomus, by Jules Verne

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Salaperäinen saari: Seikkailukertomus

Author: Jules Verne

Translator: Samuli Suomalainen

Release date: November 14, 2012 [EBook #41363]

Language: Finnish

Credits: Produced by Tapio Riikonen

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK SALAPERÄINEN SAARI:
SEIKKAILUKERTOMUS ***

SALAPERÄINEN SAARI

Seikkailukertomus

Kirj.

JULES VERNE

Suom. ["L'île mystérieuse"] Samuli S.

Otava, Helsinki, 1904.

Osakeyhtiö Kuopion Uudessa Kirjapainossa.

SISÄLLYS:

I osa. Haaksirikkoiset:

1. Ilmapallo putoaa rannalle. Yksi puuttuu.
2. Haaksirikkoiset.
3. Luodolta saarelle.
4. Yksi ainoa tulitikku. Ensimmäinen illallinen.
5. Metsästys. Metsoja onkimalla.
6. Löydetty mutta ruumiina?
7. Jälkiä hiekassa.
8. Saariko vai mantere? Savua hormoneista.
9. Ristiäiset. Lincolnin saari.
10. Jousia ja nuolia. Tiilenpoltto.
11. Raudantekoon. Taistelu dugongin kanssa.
12. Räjähdysaine. Luolasaleja.
13. Kaniinitarha. Ovia ja ikkunoita.
14. Kynttilöitä. Vehnänjyvä.
15. Herkullinen aterian. Hauli hampaaseen.

II osa. Hylätty mies:

1. Pirogin tekoon.
2. Aarrearkku. Raamatun jae.
3. Runsas kasvullisuus. Yöleiri.
4. Uusi joki. Jaguaari.
5. Riekaleita hongan latvassa. Hämmästys.
6. Tikkaat putoavat. Uusi jäsen.
7. Ensimmäinen sato. Kanatarha.
8. Alusvaatteita ja jalkineita. Pumpuliruutia.
9. Hissi. Lasia. Leipäpuu.
10. Tuomisia Pencroffille. Valaanpyynti.
11. Villan vanutus. Albatrossi.
12. Villikoirain hyökkäys. Odottamaton sanoma.
13. Taborin saari. Autio mökki.
14. Harbert vaarassa. Järjen kipinä. Merkkituli.
15. Uusi vieras. Kyyneleitä.
16. 12 vuotta Taborissa! Mylly ja ensimmäinen leipä.
17. Muukalaisen kertomus. Salaperäinen paperi.
18. Lennätin. Taaskin selittämätön seikka.
19. Yö merellä. Uusi suuri tapahtuma.

III osa. Saaren salaisuus:

1. Merirosvojen musta lippu.
2. Norfolkien pahantekijät. Kuusi viittäkymmentä vastaan.
3. Taistelu. Odottamaton ratkaisu.
4. Runsas saalis. *Speedyn* loppu.
5. Kuka hän on?
6. Sähköjohto epäkunnossa. Laukaus.
7. Uskollinen sanansaattaja. Harbert toipuu.
8. Äkillinen lähtö. Surkea näky.
9. Harbertin tila huononee. Top haukahtaa taas.
10. Harbert paranee. Rosvojen jälkiä.
11. Vakoilu. Portti auki. Viisi ruumista.
12. Tuomioitten täyttäjä. Maanalaista pauhinaa.
13. Uuden laivan tekoon.
14. Tulivuori herää. "Tulkaa!" Luola.
15. Vapaudensankarin historia.
16. Muisto ystäville. Viimeinen hetki.
17. Vuori syöksee tulta. Dakkarin prinssin hautakammiossa.
18. Vaara uhkaa. Saarta ei ole enää olemassa.
19. Siirtolaisten viimeinen pakopaikka. Saari manterella.

ENSIMMÄINEN OSA

HAAKSIRIKKOISET

Ensimmäinen luku

Vuoden 1865 hirmumyrsky. Ilmapallo myrskyn kourissa. Viisi matkustajaa. Maa näkyvissä. Neljä rannalla...

- Noustaanko?
- Päinvastoin: painutaan.
- Eikä siinä kyllin, mr Smith: me putoamme.
- Heittäkää, Herran tähden, pohjalastia ulos!
- Sinne meni viimeinen säkki.
- Kohoaako pallo?
- Ei!
- On kuin kuuluisi aaltojen pauhua.
- Gondolin alla on meri.
- Se on enintään 150 metrin päässä meistä!

Tällaisia lauseita kajahteli Tyynen meren äärettömään ulappain yläpuolella kello neljä iltapäivällä maaliskuun 23. p:nä 1865.

Mainittuna vuonna nousi päivätasauksen aikana hirvuinen koillismyrsky. Ilmapuntari laski silloin 710 millimetriin! Rajumyrsky raivosi yhtä mittaa maaliskuun 18:nnesta 26:nteen tehden suunnatonta tuhoa Amerikassa, Euroopassa ja Aasiassa kolmetuhatta kilometriä leveällä vyöhykkeellä, joka ulottui 35. asteelta pohjoista 40. asteelle eteläistä leveyttä. Kokonaisia kaupunkeja raunioitui, taloja sortui, haaksirikkojen luku nousi useihin satoihin, tuhansia ja taas tuhansia ihmisiä joutui surman suuhun.

Samaan aikaan kun maalla ja merellä tapahtui tällaisia vaurioita, esitettiin yläilmoissa vähintään yhtä kauhea murhenäytelmä.

Siellä kiiti hurjistuneitten tuulten kynsissä ilmapallo 160 kilometrin tuntinopeudella, keskellä sumuksi pirstoutuneen veden sakeita usvia, kieppuen ympäri kuin kurimuksessa. Gondolissa istui viisi miestä.

Mistä pallo tuli? Eihän se toki liene lähtenyt liikkeelle myrskyn raivotessa, hirmumyrskyn, jota oli kestänyt viisi päivää!

Sumu oli niin tiheä, pilvet niin sankat, etteivät pallossa olevat oikein osanneet erottaa, oliko päivä vai ilta. Korkealla yläilmoissa kiitäessään he eivät tienneet, olivatko maan vai meren kohdalla. Vasta kun aaltojen pauhu alkoi kuulua heidän korviinsa, he tiesivät pallon laskeutuvan vettä kohti ja koettivat keventää sitä heittämällä ulos, mitä voivat.

Aamun sarastaessa myrsky näytti hiukan vaimenevan, vaikka rajusti tuuli yhä vieläkin puhalsi. Päivemmällä alkoi sumu pallon alapuolelta hälvetä, mutta samalla huomasivat ilmassa purjehtijat pallon yhä pyrkivän laskeutumaan. Puolenpäivän aikana heitettiin viimeisetkin painavat esineet gondolista, mutta siitä ei ollut apua kuin hetkeksi. Alla möyrysi meri; maata ei silmän kantamissa, ei luotoa, ei kallionkielekettäkään. Pallo läheni lähenemistään pohjattomia syvyyksiä kiitäen yhä tuulen mukana koillisesta lounaaseen.

He kulkivat kohti tuhoansa.

Kello kahden tienoissa ei pallo enää ollut kuin hiukan toista sataa metriä merenpinnan yläpuolella. Silloin kajahti tarmokas ääni, jossa ei kuulunut pelon värähdystäkään:

— Joko kaikki on heitetty ulos?

— Ei! Vielä on säkillinen rahaa, kymmenentuhatta frangia kullassa.

— Heitä mereen!

Raskas säkki katosi syvyyteen.

— Nouseeko?

— Hiukan, mutta pian se painuu alas jälleen.

— Eikö enää ole mitään?

— Ei rahtuakaan.

— Onpa!... Onhan gondoli.

Tämä oli todellakin viimeinen keino painon keventämiseksi. Viipymättä matkustajat kiipesivät pallon renkaan yläpuolelle. Gondolin köydet hakattiin poikki, gondoli putosi mereen, ja pallo ponnahti puolituhatta metriä ylemmäksi. Verkon silmukoista kiinni pidellen matkustajat katselivat allansa pauhaavia syvyyksiä.

He olivat tehneet voitavansa, mutta edelleen pihisi kaasua ulos pallon halkeamista, joita oli mahdoton tukkia.

Jumala yksin voi heidät enää pelastaa.

Paitsi viittä ihmistä oli verkon silmukoissa kuudeskin elävä olento, nimittäin koira, joka pysytteli lähellä isäntäänsä.

Äkkiä koira haukahti.

— Top vainuaa jotain, virkkoi eräs matkustaja.

Heti sen jälkeen kuului toinen, karkea ääni:

— Maata näkyvissä.

Lounaassa häämötti todellakin ylänköinen maa, mutta sinne oli puolisataa kilometriä, eikä ollut toivoakaan päästä sinne vielä runsaaseen tuntiin. Ja ties kulkiko pallo juuri maan kohdalle ja riittäisikö siinä enää kaasua sinne asti! Tuskallisia kysymyksiä...

Kello neljän tienoissa pallo laskeutui aivan lähelle merenpintaa. Jo pärskähtelivät suunnattomien aaltojen vaahtoharjat verkon silmukoihin, jo kulki pallo poukاهدellen veden pintaa myöten kuin siipirikko lintu.

Kotvasen kuluttua ei pallossa enää ollut kaasua kuin yläosassa. Matkustajat olivat jo puolittain vedessä, ja hurjat aallot pieksivät heitä kuohuillaan. Mutta silloin sysäsi tavattoman suuri aalto palloa rantaa kohti, se teki vielä ponnahtuksen, tuuli hyökkäsi sen avariin poimuihin ja kohotti sen vielä kerran sadan metrin korkeuteen. Sieltä se pian alkoi laskeutua vinoassa suunnassa maata kohti ja putosi vihdoinkin rannan hiekalle, minne aallot eivät yltäneet.

Toistensa avulla pääsivät matkustajat vähän ajan kuluttua irti verkon silmukoista. Keventynyt pallo joutui tuuliajolle, kohosi jälleen kuin lintu, joka tuntee vielä rahtusen henkeä rinnassaan, ja katosi avaruuteen.

Gondolissa oli ollut viisi miestä ja koira, mutta rannalle oli päässyt vain neljä miestä. Viides oli koirineen varmaankin pudonnut verkosta pallon kohotessa viimeistä kertaa ylös.

Pelastuneitten ensimmäisenä ajatuksena oli, mihin yksi heidän tovereistaan oli joutunut.

— Kaiketi hän koettaa uimalla päästä rantaan. Lähdetään heti auttamaan häntä!

Toinen luku

Kohtaus Yhdysvaltain sisällissodassa v. 1865. Cyrus Smith. Gideon Spilett. Neekeri Nab. Pencroff. Nuori Harbert. Odottamaton ehdotus. Pako myrskyssä.

Haaksirikkoiset — sellaisiksihan heitä syystä sopii sanoa — eivät olleet ilmailijoita ammatiltaan eivätkä tämän urheilun harrastajiakaan. He olivat sotavankeja, jotka olivat paenneet piiritetystä Richmondin kaupungista.

Pohjois-Amerikan Yhdysvaltain sisällissodan aikana oli pohjoisvaltioiden armeijan päällikkö kenraali Ulysses Grant helmikuussa 1865 saartanut Richmondin kaupungin, joka oli eteläisten valtioitten käsissä. Hyökkäyksissä hän menetti joukon upseereita, joista muutamat otettiin vangiksi ja vietiin piiritettyyn kaupunkiin.

Tärkeimpiä sotavankeja oli Cyrus Smith, erinomaisen taitava insinööri ja tiedemies, jolle liittohallitus oli uskonut sodan ajaksi rautateittensä ylivalvonnan. Cyrus Smith oli pohjoisamerikkalainen, laiha, luiseva, kasvot tarmokkaat, lujapiirteiset, katse tulinen, suu harvoin naurava. Hän oli sekä työn että aatteen mies. Minkä hän keksi, sen hän myös pani täytäntöön. Kokemusten kova koulu oli kehittänyt hänet lujaksi ja neuvokkaaksi, niin ettei hän hämääntynyt arveluttavimmisakaan tilanteissa.

Samana päivänä kuin Cyrus Smith oli eräs toinenkin henkilö joutunut etelävaltalaisten vangiksi, nimittäin *New York Heraldin* kirjeenvaihtaja Gideon Spilett, jonka oli määrä seurata pohjoisvaltioiden armeijaa ja lähettää kuvauksia kaikista sen vaiheista. Tämä Gideon Spilett oli noita merkittäviä reporttereita, joita ei pidätä mikään este, milloin vain on saatava lehdelle nopeasti kaikkein tuoreimmat uutiset. Ja koska sellaiset lehdet kuin *New York Herald* ovat oikeita suurmahteja alallaan, ovat niiden reportteritkin kaikkialla arvossapidettyjä miehiä.

Gideon Spilett oli tässä toimeensa ennättänyt kiertää koko avaran maailman, milloin sotilaana, milloin taiteilijana. Hän ei edes huomannut vaaraa eikä väsymystä, kun jostain tärkeästä asiasta oli hankittava tieto. Hän kirjoitti muistiinpanojaan tykkien jyskeessä ja luotituiskussa. Viimeinen lause hänen muistikirjassaan, ennenkuin hän joutui etelävaltalaisten vangiksi Richmondin edustalla, oli seuraava: "Muuan etelävaltalaisten tähtää parhaillaan minuun."

Cyrus Smith ja Gideon Spilett, edellinen viidenviidettä, jälkimmäinen neljänkymmenen vuoden ikäinen, olivat siihen saakka tunteneet toisensa vain nimeltä. Nyt sotavankeudessa he tutustuivat toisiinsa, ja heistä tuli pian ystävykset, joita yhä lähemmin liitti toisiinsa palava halu päästä karkaamaan. He saivat kyllä liikkua vapaasti mielensä mukaan, mutta kaupunki oli niin tarkkaan vartioitu, että pako näytti aivan mahdottomalta.

Pian heihin liittyi kolmaskin, Cyrus Smithin palvelija, muuan neekeri, jonka insinööri oli ostanut ja vapauttanut. Tämä neekeri oli murtumattoman uskollisuuden sitein kiintynyt herraansa ja valmis uhraamaan henkensä hänen puolestaan. Neekerin nimi oli Nab, oikeastaan lyhennys sanasta Nabukodonosor (= Nebukadnesar).

Kuultuaan herransa joutuneen vangiksi Richmondin edustalla Nab kiirehti viipymättä paikalle ja siellä hän oveluutensa ja neuvokkuutensa ansiosta, pannen monta kertaa henkensäkin alttiiksi, pääsi livahtamaan piiritettyyn kaupunkiin. Mielihyvin vastaanotti Cyrus Smith uskollisen palvelijansa. Nabin riemu oli suorastaan rajaton.

Richmondin piiritys jatkui yhä. Kenraali Grant oli saanut avukseen Butlerin armeijan, mutta linnan valloittaminen viipyi viipymistään, ja yhä kauemmaksi siirtyi sotavangeilta vapautumisen toivo.

Paitsi sotavankeja oli piiritettyjen joukossa monta muutakin, jotka mitä hartaimmin pyrkivät saarretusta kaupungista pois päästäkseen yhtymään etelävaltioiden armeijaan. Näitä oli muuan Jonathan Forster, kiihkeä sesessionisti. Richmondin kuvernöörin olisi jo aikaa sitten ollut varsin tärkeää saada lähetetyksi viestejä kaupungin ahdinkotilasta kenraali Leelle, jotta tämä tietäisi tulla apuun. Silloin johtui Jonathan Forsterin mieleen pyrkiä ilmapallolla saartajain leirin yli liittolaisten puolelle.

Kuvernöörin avulla ryhdyttiinkin heti toimeen. Pallo rakennettiin ja jätettiin Forsterin käytettäväksi runsaine ase- ja ruokavaroineen. Siinä oli Forsterin määrä viiden seuralaisen kanssa lähteä liikkeelle maaliskuun 18. päivää vasten yöllä. Kohtalaisella tuulella he toivoivat muutamassa tunnissa pääsevänsä kenraali Leen leiriin.

Mutta tuuli, alkuaan kohtalainen, alkoikin kiihtyä kiihtymistään ja osoitti jo maaliskuun 18:ntena taipumusta muuttua myrskyksi. Lähtö siirrettiin tuonnemmaksi siinä toivossa, että ilma asettuisi; mutta tuulen raivo yltyi yhä hurjemmaksi, ja 19. ja 20. päivän välisenä yönä se muuttui hirmumyrskyksi. Oli täysin mahdotonta lähteä.

Maaliskuun 20:ntenä outo mies pysähdytti kadulla insinööri Cyrus Smithin. Hän oli muuan merimies, nimeltään Pencroff, noin kolmenkymmenenviiden, neljänkymmenen vuoden ikäinen, lujarakenteinen, vilkassilmäinen, kasvoilla hyväntahtoinen ilme. Hän oli pohjoisamerikkalainen, oli kulkenut kaikki maapallon meret ja ollut mukana kaikissa seikkailuissa, mitä ikinä saattaa tapahtua kaksijalkaiselle olennolle, joka on siipiä vailla. Hän oli vuoden alussa tullut kaupunkiin kauppasioissa, mukanaan kapteeninsa poika, Harbert Brown, viisitoistavuotias orpo, jota hän rakasti kuin omaa lastaan. He olivat asiainsa tähden viipyneet kaupungissa liian kauan ja jääneet suureksi harmikseen saarroksiin sinne. Nyt ei hänellä ollut kuin yksi ainoa ajatus: päästä pakenemaan. Kuulopuheelta hän tunsikin insinöörin ja tiesi tämänkin mitä kiihkeimmin haluavan päästä vapaaksi kahleistaan. Muutta mutkitta hän nyt pysähdytti kadulla insinöörin.

— Mr Smith! hän sanoi. — Ettekö ole jo saanut tarpeeksenne Richmondista?

Insinööri katsahti häneen ihmetellen. Merimies lisäsi matalalla äänellä:

— Tekisikö mielenne lähteä pakoon, mr Smith?

— Milloin? insinööri kysäisi välittömästi, ottamatta muukalaisesta edes selvää.

Mutta pian hän huomasi, ettei tuota suorasukaista, rehellisen näköistä merimiestä tarvinnutkaan epäillä.

Saatuaan tietää, kuka Pencroff oli, insinööri sanoi:

— Millä keinoin pako on teidän mielestänne mahdollinen?

— Tietenkin ilmapallolla, joka tuolla joutilaana ajelehtii. Se näkyy odottavan meitä. Te osaatte hoitaa ilmapalloa. Siis...

Sanaakaan sanomatta insinööri paiskasi miehelle kättä.

Pencroffin ehdotus oli uskalias, jopa uhkarohkeakin, mutta mahdollinen: pallohan oli aivan lähtövalmiina. Tällaisessa myrskyssä ei sitä niin tarkkaan vartioitukaan; yön pimeässä voisi nousta gondoliin, katkaista kiinnitysköydet ja...

— En ole yksin, virkkoi mr Smith.

— Kuinka monta teitä on?

— Paitsi minua ystäväni Spilett ja palvelijani Nab.

— Siis kolme; meitä on kaksi, Harbert ja minä, yhteensä viisi. Pallo on tarkoitettu kuudelle hengelle. Sopii.

Ja niin päätettiin lähteä tälle huimapäiselle retkelle jo seuraavana yönä.

Kello puoli kymmenen aikana, ennakoita sovitulla hetkellä, hiipivät retkeläiset eri tahoilta toria kohti, jonne pallo oli kiinnitetty. Tuuli oli sammuttanut kaikki lyhdyt torin varrelta. Tuskin erotti tuota suunnatonta palloa, jota tuuli painoi melkein maan tasalle.

Pakolaiset kohtasivat toisensa gondolin ääressä. Kukaan ei ollut heitä nähnyt. Tuskinpa he näkivät toisiaankaan. Sanaakaan sanomatta nousivat gondoliin Smith, Spilett, Harbert ja Nab. Pencroff jäi irrottamaan hiekkasäkkejä, jotka oli kiinnitetty painoksi verkkoon. Tämän tehtyään nousi hänkin gondoliin. Pallo oli nyt kiinni yhdellä ainoalla köydellä, jonka toinen pää oli pylväaseen lyödyssä renkaassa.

Cyrus Smith oli antamaisillaan lähtömerkin, kun samassa muuan koira hyppäsi gondoliin. Se oli insinöörin Top, joka oli päässyt kahleistaan irti ja seurannut isäntäänsä. Välttääkseen liikaa painoa insinööri yritti heittää eläinparan ulos, mutta Pencroff esti sen.

— Yksi lisää! Vähät siitä! hän virkkoi pudottaen kaksi säkkiä pohjalastia pois.

Köysi lyötiin poikki, ja pallo kohosi vinosti ylös.

Rajumyrsky pauhasi hirmuisella voimalla. Yön aikana ei ollut ajattelemistakaan laskeutua maahan. Päivän tultua oli koko ympäristö sakean sumun vallassa.

Vasta viiden päivän kuluttua ilma selkeni sen verran, että kulkijat näkivät allansa pauhaavan meren.

Lukija tietää jo, kuinka tämä pallo maaliskuun 24:ntenä paiskautui oudolle hiekkarannalle, noin kahdentoistatuhannen kilometrin päässä lähtöpaikasta.

Ja se, joka noista viidestä puuttui ja jonka avuksi muut nyt lähtivät juoksemaan, oli heidän päällikkönsä, insinööri Cyrus Smith.

(Huhtikuun 5:ntenä antautui Richmond kenraali Grantille. Etelävaltioiden vastustus oli saanut surmaniskun. Jonkun ajan kuluttua sota lakkasi. Pohjoiset valtiot olivat voittaneet.)

Kolmas luku

Yksi puuttuu. Nabin epätoivo. Etsintä. Surkea yö. Nab lähtee uimaan. Manner näkyvissä. Ensimmäinen ateria. Joen suu. Hormit. Kaatopuulautta.

Verkonsilmät olivat pettäneet ja insinööri oli syöksynyt mereen; siitä ei ollut epäilystäkään. Uskollinen koira oli omin päin lähtenyt isäntänsä jälkeen.

— Eteenpäin! komensi reportteri.

Ja haaksirikkoiset, unohtaen oman väsymyksensä, lähtivät kadonnutta toveriaan etsimään.

Insinööri oli kadonnut pohjoisrannalla, enintään puolen kilometrin päässä putoamispaikalta. Sinne päin he lähtivät nyt pyrkimään.

Kello oli silloin kuuden maissa iltapäivällä.

He kulkivat kivikkoista rantaa pohjoista kohti tuon tuostakin pysähdellen ja miehissä huutaen. Mutta meren pauhina oli ainoa vastaus heidän huutoihinsa. Parinkymmenen minuutin kuluttua he saapuivat paikkaan, jossa vaahtopääaallot hyrskyten taittuivat rantakiviin.

— Tämä on niemi, sanoi Pencroff.

He lähtivät takaisin oikeanpuoleista rantaa, pysähtelivät tuon tuostakin ja huusivat yhtäkaa, mutta turhaan. Eikä siinä kyllin: jonkin ajan kuluttua tuli taaskin meri heitä vastaan.

He eivät olleetkaan manterella, eivät edes saarella, vaan parin kilometrin pituisella kapealla luodolla. Pimeys ja sakea sumu esti heitä näkemästä, oliko tämä aivan yksinäinen särkkä vai jonkin manteren ulkokallioita.

Reportteri ehdotti, että tehtäisiin nuotio merkiksi eksyneelle, mutta luodolla ei ollut ainoatakaan puuta, ei pientä pensastakaan, hiekkaa ja kiviä vain ylt'ympäri.

Seurasi surkea ja murheellinen yö avoimella luodolla. Haaksirikkoiset saivat kärsiä kauheasti, mutta toivo kadonneen kumppanin löytämisestä ylläpiti yhä vielä heidän voimiansa. Tuuli alkoi nyt jonkin verran tyyntyä; meren pauhina oli hiljaisempaa.

Tuntuipa jo kerran kuin kaukainen kaiku olisi vastannut Nabin huutoon. Harbert huomautti siitä Pencroffille.

— Sehän todistaisi, hän virkkoi, — että lännessä on vastaranta lähellä.

Merimies nyökäytti päätään.

Taivas kirkastui vähitellen. Jos haaksirikkoisilla olisi ollut Cyrus Smith mukanaan olisi hän huomannut, etteivät tähdet täällä olleet ensinkään samanlaisia kuin pohjoisella pallonpuoliskolla. Pohjantähteä ei näkynyt lainkaan; sen sijaan loisti Etelän risti kaikessa komeudessaan.

Päivän sarastaessa oli koko tienoo sakean sumun vallassa. Vasta kello puoli seitsemän, kolme neljännestantia auringon nousun jälkeen, usvat kohosivat ylemmäksi. Luoto tuli näkyviin. Idässä levittäytyi ääretön meri, mutta lännessä sitä rajoitti ranta.

Maata oli todellakin näkyvissä! Sen ja luodon välillä oli vajaan kilometrin levyinen salmi, jossa kävi kova virta.

Se oli tarpeeksi Nabille. Kuulematta muuta kuin sydämensä äänen hän äkkiä heittäytyi mereen ja alkoi uida salmen poikki. Reportteri aikoi seurata hänen esimerkkiään, mutta Pencroff sai hänet pidätetyksi.

— Malttakaa! hän sanoi. — Nab kykenee kyllä yksinkin antamaan herralleen apua. Me panisimme vain turhaan henkemme alttiiksi, sillä virta on meille liian kova. Sitä paitsi tuo virta johtuu luoteesta, joka päivemmällä laskee. Silloin löydämme ehkä kahlaamon salmen poikki.

Merimies dli oikeassa.

Suurin ponnistuksin Nab taisteli kovaa virtaa vastaan, vihdoin hänen onnistui päästä toiselle rannalle. Hän nousi rannalle korkean graniittikallion juurella, ravisteli itseään ja lähti juoksemaan. Tuokion kuluttua hän oli kadonnut kallion taakse, joka oli luodon pohjoisen niemen kohdalla.

Omituisin, pelon ja toivon sekaisin katsein silmäilivät jäljelle jääneet salmen toisella puolella olevaa mannerta. Sinne hekin kotvan kuluttua pääsisivät hakemaan turvapaikkaa ja saivat toivottavasti muutakin ravintoa kuin pelkkiä simpukoita, joita heille oli täällä luodolla tarjona ja joita he paremman puutteessa nyt käyttivät hyväkseen.

Vastainen ranta muodosti avaran lahden, jonka eteläinen niemi oli aivan karu. Pohjoinen niemi ulottui lounaasta koilliseen. Niemien väliä oli suunnilleen viisitoista kilometriä. Lahden hiekkarannan takana, joka yhä enemmän paljastui luodeveden paetessa, kohosi maa yhä ylemmäksi ja muuttui oikealla näköjään varsin viljavaksi seuduksi. Äärimmäisenä luoteessa kimalteli vuoristossa valkoinen huippu: se oli jonkin kaukaisen vuoren luminen lakki.

Luodolta katsoen oli mahdotonta sanoa, oliko vastassa oleva maa saarta vai mannerta. Geologi olisi empimättä sanonut maanlaadun olevan tuliperäistä.

Kello kymmenen tienoissa pakovesi oli alimmillaan. Haaksirikkoiset riisuivat vaatteensa ja lähtivät, vaatemytyt pääläella, matalimmasta paikasta salmen yli, siinä kun ei ollut vettä kuin puolitoista metriä. Harbertille se oli liian syvä, mutta hän ui sukkelaan kuin kala ylitse, ja niinpä olivat kaikki kolme muutamassa minuutissa toisella rannalla.

Ensi työkseen reportteri käski muitten odottaa häntä rannalla ja lähti kiireisin askelin sinne päin, mihin aamulla Nab oli kadonnut näkyvistä.

Harbert olisi mielellään lähtenyt mukaan hänkin, mutta Pencroff pidätti häntä.

— Jääpäs tänne, poikaseni, hän virkkoi. — Meidän täytyy tässä sillä välin hankkia ystäville jotain

parempaakin suuhunpantavaa kuin pelkkiä limaisia näkinkenkiä. Väsyneitä me olemme joka mies, ja kylmä meidän on ja nälkä myös. Siis tarvitaan kattoa pään päälle, tulta ja ruokaa. Metsässä on puita, puissa linnunpesiä ja pesissä munia; vain pata puuttuu.

He lähtivät kulkemaan vuorensenämän viertä, ei kuitenkaan pohjoista, vaan etelää kohti. Pencroff oli nimittäin huomannut rannan muodostavan muutaman sadan askeleen päässä kapean solan, joka varmaankin oli joen tai puron suu.

Harbert, joka oli joutunut hiukan kauemmas vasemmalle, löysi rannalta suuret joukot näkinkenkiä, jotka hän tunsu litodomeiksi, osterien tapaisiksi simpukoiksi.

Nuoresta iästään huolimatta Harbert oli hyvin perillä luonnontieteistä, joita hän harrasti intohimoisesti ja joita hän oli isänsä vielä eläessä tutkinut Bostonin parhaimpain opettajain johdolla.

Mielihyvin nyt Pencroff ja Harbert söivät näitä simpukoita ja keräsivät niitä toveriensa varalta kaikki taskunsa täyteen ja nenäliinoihinsakin.

Sitten he lähtivät Pencroffin äsken ehdottamaan suuntaan, sitä hanakammin, koska kova janokin alkoi heitä vaivata. Pian he saapuivat noin kolmenkymmenen metrin levyisen joen suuhun ja huomasiivat sen veden olevan juotavaa.

— Kas tässä vettä ja tuolla tuonnempana polttopuita! huudahti Pencroff. — Puuttuu vain maja.

Lähellä joen suuta, nousuveden saavuttamattomissa, oli kalliolohkareitten muodostama monisokkeloinen rotko, jonka kaltaisia usein tapaa graniittiseuduissa ja joita sanotaan savukanaviksi eli hormeiksi.

Valoa tuosta rotkosta ei puuttunut, mutta samalla se oli alttiina tuulille, niin että siellä kävi ankara veto. Tämä epäkohta oli Pencroffin mielestä helposti autettu sillä että jokin sokkelo suljettaisiin kivillä ja hiekalla. Rotko oli lyhennysmerkin & muotoinen. Kun sen ylin mutka suljettaisiin, olisi se suojassa etelä- ja länsituulelta.

Siinä nyt oli heidän asuntonsa; ja tuohon vasempaan mutkaan laitetaan uuni, jonka savu pääsee yhdestä aukosta ulos. Näin he suunnittelivat ja lähtivät viipymättä hakemaan polttopuita hormejansa varten, miksi he tästä lähtien aina rotkoa nimittivät.

Kuljettuaan neljännestantunnin joen vasenta rantaa he saapuivat kohtaan, jossa joki teki äkkinäisen mutkan vasempaan. Siitä se juoksi tiheään metsän läpi, jossa kasvoi havupuita. Maa puski korkea ruohoa, ja heidän jalkainsa alla katkeili rysähdellen ja risähdellen kuivia puunrytöjä ja paksuja oksia.

— Tästä saa polttopuuta, minkä vain mieli tekee, sanoi Pencroff, — ja ollapa meillä vielä rattaat tai vene, niin pian sitä saisi hormeille saakka!

— Mutta onhan tuossa joki! virkkoi Harbert.

— Se oli kohdalleen sanottu, poikaseni! Siinähan meillä on kuormajuhta ja hyvä.

— Paha vain, että sen vesi vuoksen aikana kulkee päinvastaiseen suuntaan.

— Sillähän siitä pääsee, että odottaa luoteen aikaa. Viipymättä he ryhtyivät työhön, eikä aikaakaan, niin heillä oli kuivia polttopuita suuret kasat joen muodostaman pienen lahdelman rannalla. Pencroff, kätevä ja käytännöllinen kuten merimiehet ainakin, oli ennen pitkää rakentanut kaatopuista jonkinlaisen lautan käyttäen siteinä kuivia köynnöskasveja. Liaaneista hän niinkään punoi pitkän köyden, jolla lauttaa voi ohjata. Yhdessä he sitten pakoveden aikaa odotellessaan latoivat polttopuut lautalle.

Koska vielä oli joku tunti aikaa, päättivät Pencroff ja Harbert kiivetä vuorensenän ylimmälle pengermälle katsellakseen seutua, johon he näin kummallisella tavalla olivat joutuneet.

Parinsadan askeleen päässä joenmutkasta laskeutui vuorensenä hitaasti metsää kohti. Siinä oli kuin luonnon luomat portaat, ja niitä myöten kumppanukset pääsivät jonkin aikaa kiivettyään vuorensenän harjalle.

Sieltä näkyi pohjoinen rannikko, jossa tapaturma oli kohdannut Cyrus Smithiä. Heidän silmänsä haeskelivat pallon jäännöksiä, jotka voisivat kannattaa niihin takertunutta miestä, mutta turhaan.

Idässä ja etelässä kimalteli valtameren pinta auringonpaisteessa. Pohjoisessa ja lännessä oli korkea maa kaikkialla edessä. Mahdotonta oli vielä sanoa, mantereelleko he olivat joutuneet vai saarelle. Hedelmälliseltä näytti kuitenkin seutu, paitsi koillisessa.

— Meidän täytyy sittenkin olla kiitollisia kohtalollemme, virkkoi merimies.

— Jumala olkoon ylistetty, lisäsi Harbert, jonka hurskas sydän oli täynnä kiitollisuutta kaiken Luoja kohtaan.

Laskeutuessaan sitten paluumatkalle vuoren eteläistä rinnettä myöten he säikyttivät lentoon suuret parvet metsä- ja kalliokyhkyisiä, jotka pesivät kallioitten koloissa. Helposti he löysivät niitten pesiä ja ottivat mukaansa pari tusinaa munia, jotka kiedottiin merimiehen nenäliinaan.

Heidän saapuessaan joen rannalle oli kello jo yksi. Pakovesi oli alkanut. Lautta työnnettiin vesille, ja heti se lähti kulkemaan merta kohti. Merimies ohjaili sen kulkua lianiköydestä ja Harbert työnteli pitkällä seipäällä sitä ulommaksi rannasta.

Kahden tunnin kuluttua lautta oli Hormien kohdalla.

Neljäs luku

Varusteluja hormeissa. Tulen sytytys. Reportterin ja Nabin paluu. Yksi ainoa tulitikku! Ensimmäinen illallinen.

Ensi työkseen Pencroff ryhtyi laittamaan hormeja asuttavaan kuntoon. Hiekasta, kivistä, rytöpuista ja kosteasta mullasta tehdyllä seoksella hän sulki käytävän aukkoja. Yksi ainoa jätettiin lieden savuaukoksi. Täten jakaantuivat hormit kolmeen, neljään huoneeseen, jos siten sopi nimittää luolia, joihin metsän petokaan tuskin olisi tyytynyt. Mutta olihan siinä edes sateen suoja, ja ainakin suurimmassa komerossa saattoi kulkea kumartumatta.

Pian kyhättiin liesi laakeista kivistä ja siihen pantiin risuja ja puita.

— Onhan sinulla tulitikkuja? kysyi Harbert.

— Tietysti.

— Muutoin saisi tulta hankaamalla kahta puutakin vastakkain.

— Sopii koettaa, poikaseni! merimies virkkoi ivallisesti.

— Siten ainakin villit saavat tulta.

— Saakoot vain. Heillä mahtaa olla erityiset keinot ja sytykkeetkin ihan eri lajia. Olen minä monestikin yrittänyt sillä tapaa, mutta hukkaan on mennyt yritys joka kerta. Tulitikku, se se on poikaa. Missäs ne minun tikkuni ovat?

Mutta tikkujapa ei löytynytäkään. Pencroff haki kaikki taskunsa moneen kertaan, mutta hänen messinkinen, aivan vedenpitävä tikkurasiansa oli auttamattomasti tiessään.

He lähtivät kumpikin ulos etsimään sitä. He tarkastelivat rantahiekalta, kallionkoloista — ei mitään.

— Olisitkohan sinä heittänyt sen gondolista mereen muitten kapineitten mukana? kysyi Harbert.

— Enkä heittänyt, mutta kun siinä pahan onnen purtilossa meitä itseämmekin viskoi ja lennätteli joka puolelle, niin siinä mylläkässä lienevät menneet sen tiensä tikut niinkuin piippukin. Pahas!

Ja uudelleen he haeskelivat tikkurasiaa kaikista niistä paikoista, missä äsken olivat käyneet. Turhaan.

Tulta vaille jäi nyt liesi, ja kovin olivat ystävykset siitä allapäin.

Kello kuuden tienoissa, jolloin aurinko oli katoamaisillaan läntisten ylänköjen taakse, Harbert huomasi Nabin ja reportterin palaavan. He tulivat yksin! Reportteri istahti kallionkielekkeelle väsyneenä, nälissään, sanaakaan sanomatta. Nabin pöhöttyneistä silmistä näki hänen itkeneen, ja uusi kyyneltulva todisti nekeri paran toivottomuutta.

Reportteri kertoi vihdoin, kuinka he olivat samoilleet pitkin rantaa toistakymmentä kilometriä, siis paljon kauemmaksi kuin mihin olisi luullut insinöörin jääneen koirinensa. Mutta ei näkynyt pienintäkään jälkeä, ei edes kiven siirtymää missään. Meressä, jonkun sadan askeleen päässä rannasta, oli insinööri saanut hautansa.

— Ei! huudahti Nab. — Se on mahdotonta! Minä tai joku muu, olkoon menneeksi, mutta hän! Ei koskaan.

— Nab, lohdutteli Harbert, — kyllä me Jumalan avulla vielä löydämme hänet, mutta nyt sinun on nälkä. Syö hiukan.

Harbert ojensi hänelle muutamia simpukoita, mutta Nab ei huolinut niistä.

Gideon Spilett nielaisi muutaman nilviäisen ja ojentautui rantahiekalle. Silloin Harbert meni hänen luokseen ja tarttui hänen käteensä:

— Me löysimme luolan, jossa voimme levätä. Yö lähenee jo. Tulkaa.

Kaikki lähtivät hormeihin.

Matkalla kysäisi Pencroff ikäänkuin ohimennen, oliko Spilettillä tulitikkuja.

— Oli, mutta viskasin ne pois gondolissa.

Sama kysymys Nabille ja sama vastaus.

— Pahas! merimies ärähti.

Haaksirikkoiset katsahtivat toisiinsa levottomina.

— Mr Spilett, sanoi vihdoin Harbert, — teidän olette tupakkamies. Eiköhän teillä olisi edes joku tulitikku, kun oikein tarkkaan hakisitte! Yksi ainoakin riittäisi.

Reportteri tutki tarkoin kaikki taskunsa, ja vihdoin — liivin taskussa, päällyksen ja vuorin välissä — tuntui jotain tikun tapaista, mutta hän itse ei osannut sitä saada ulos. Harbert tuli avuksi ja veti sen erittäin varovaisesti esiin. Olihan se tulitikku. Onneksi oli siinä tulipääkin ehjä.

Pencroff otti sen käteensä ja astui lieden luo.

— Nyt tarvittaisiin palanen paperia, hän sanoi.

Hetken epäröityään Gideon Spilett repäisi lehden muistikirjastaan.

Mitä huolellisimmin pistettiin risujen alle kuivia ruohoja, lehtiä, sammalia ja niitten sisään paperi,

tötteröksi kääristynä.

Sydän sykkien ja kädet vapisten Pencroff raapaisi tikkua karkeapintaiseen kiveen. Hän oli raapaissut liian kevyesti, mutta sen kovemmin hän ei uskaltanut peläten tulipään irtaantuvan.

— En voi ... en uskalla ... käsi vapisee ... hän änkytti tarjoten tikkua nuorukaiselle.

Harbert ei ollut vielä milloinkaan tuntenut näin suurta mielenliikutusta. Mutta hän rohkaisi itsensä ja pyyhkäisi ripeästi tikkua kiveen. Kuului pieni sähköhdys, näkyviin välähti sinertävä valo, joka levitti kitkerää kärkeä. Hän käänsi tikun ylösalaisin saadakseen liekin suuremmaksi ja sytytti paperin. Tämä leimahti ilmituleen eikä aikaakaan, niin jo paloi iloinen valkea liedessä ja savu nousi esteittä aukkoon. Uuni veti siis hyvin ja levitti pian miellyttävää lämpöä luolaan.

Viipymättä paistoi Pencroff tusinan verran munia kuumassa tuhassa, ja maukkaita ne olivat. Kunpa olisi ollut viideskin toveri tällä aterialla, taitavin, nerokkain heistä, Cyrus Smith!

Näin päättyi tämä maaliskuun 25:s. Yö oli tullut. Ulkona ulvahteli tuuli, ja tyrsky pieksi yksitoikkoisesti rannan hiekkaa.

Hetken kuluttua vaipuivat Harbert ja Gideon Spilett sikeään uneen. Pencroff makasi lieden ääressä koiran unta tuon tuostakin havahtuen ja lisäten puita lieteen, kootakseen hiiliä, jotka tuhkan alla säilyisivät huomiseen. Nab yksin samoili rannalla huudellen herraansa.

Viides luku

Haaksirikkoisten varusteet. Retki metsään. Kurukuita. Metsoja onkimalla.

Vaativattomat olivat todellakin ne varusteet, jotka haaksirikkoiset olivat tuoneet mukanaan tähän todennäköisesti asumattomaan maahan.

Vaatteet heillä oli kaikki yllään. Gideon Spilettillä oli sitäpaitsi muistikirja ja taskukello. Siinä kaikki. Ei ampuma-asetta, ei mitään työkalua, ei linkkuveistäkään. Kaikki oli pallon keventämiseksi heitetty menemään. He olivat kokonaan oman kätevyytensä ja älynsä varassa.

Olisipa heillä edes ollut kanssaan Cyrus Smith, neuvokas ja kekseliäs mies! Mutta hän oli poissa. Heidän täytyi turvata omaan itseensä ja Jumalaan, joka ei koskaan hylkää niitä, jotka vakaasti häneen luottavat.

Jonkinlainen asunto heillä jo oli ja juomavettä vähän matkan päässä. Heidän lähin huolensa oli hankkia ravinnoksi jotain muutakin kuin munia ja simpukoita. Päätettiin viipyä ensin muutama päivä rannikolla ja varustautua tutkimusretkille sisemmälle maahan.

Tämä päätös oli mieluisa varsinkin Nabille. Hän ei uskonut, hän ei tahtonut uskoa, että hänen isäntänsä oli kuollut. Sellainen mies kuin Cyrus Smith ei voi hukkaa muutaman sadan askeleen päässä rannasta. Ei!

Aamulla maaliskuun 26:ntena onnistui Harbertin saada erittäin tärkeä lisä heidän elintarpeisiinsa. Eräästä kallionkolosta hän näet löysi suolaa, jota oli muodostunut haihtuneesta merivedestä. Tämä seikka teki heidän ensimmäisen aamiaisensa koko lailla mieluisammaksi.

Pencroff ja Harbert päättivät yrittää metsästää joen rannalla, vaikkei asetta ollut minkäänlaista. Nab oli jo lähtenyt uudelle etsintäretkelle. Reportteri jäi pitämään tulta vireillä ja olemaan Nabille avuksi kaiken varalta.

Ennen lähtönsä Harbert huomautti, ettei heillä ollut taulaa, joka olisi ollut välttämätön.

— Ei ole eikä sitä mistään saa, sanoi Pencroff.

— Saa kyllä, Harbert vastasi, — kärvennetystä liinakankaasta.

Ja niin täytyi Pencroffin uhrata palanen suuriruutuisesta nenäliinastaan. Se kärvennettiin hiljaisella tulella, ja sitten tämä uudenlaatuinen taula pantiin kallionhalkeamaan, jossa se oli suojassa tuulelta ja kosteudelta.

Yhdeksältä aamulla metsämiehet lähtivät retkelleen. Sää oli kolkko. Kova tuuli kävi kaakosta.

Ensi työkseen Pencroff taittoi metsässä kaksi isoa oksaa ja karsi ne niin hyvin kuin taisi. Harbert hioi niiden päät teräviksi kiveä vasten. Näillä nuijilla varustettuina he lähtivät kulkemaan syvemmälle pysytellen kumminkin yhä joen vasemmalla rannalla. Työlästä oli kulku, kun tuon tuostakin heiltä sulkivat tien milloin virtaa kohti kallistuneet puut, milloin okaiset pensaat, milloin köynnöskasvit.

Nuijilla täytyi välistä raivata tietä. Joki kapeni kapenemistaan ja maaperä muuttui kosteammaksi, mutta ihmisen jälkiä tai merkkejä ihmiskäden työstä ei näkynyt missään. Sen sijaan huomasi maassa paljon nelijalkaisten, jopa petojenkin jälkiä. Ja — niin oudolta kuin tämä kuulostaakin — näillä kaukaisilla Tyynen meren seuduilla onkin parempi kohdata metsänpetoja kuin ihmisiä.

Äkkiä pyrähti heidän edestään lentoon suuri parvi pieniä lintuja, loistavahöyhenisiä, valkkypyrstöisiä. Harbert tunsi ne heti kuruku-linnuiksi.

— Vai kurukuita vain! arveli Pencroff. — Minusta olisi peltopyy tai teeri parempi, ainakin mieluisampaa kurkulle kuin nuo kurukut.

Kuultuaan näitten pikkulintujen lihan olevan oikeata herkkua Pencroff suostui kuitenkin

pyytämään niitä. Niitä kun olivat läheisissä puissa alimmatkin oksat täynnä, ei metsästäjään ollut lainkaan vaikeaa äkkiä hyökätä väijymäpaikastaan ja nuijillaan kaataa niitä maahan suuria määriä.

— Miestä myöten se on saalisikin. Kouriinhan näitä tällaisia otuksia poimii! puheli Pencroff pujotellen saalistaan varpuihin kuin korvasieniä ikään.

Samoiltuaan vielä kotvan tiheikössä metsämiehet kuulivat äkkiä pitkän, kumean kujerruksen. Se oli metson ääni, ja hetkisen kuluttua he näkivät itse linnutkin, joita istui muutama pari puitten oksilla. Monta kertaa turhaan yritettyään päästä heittomatkan päähän Pencroff virkkoi:

— Koskei noita lennosta saa, niin saanee toki ongella.

— Niinkuin kaloja, vai?

— Niin juuri.

Tällaista ei Harbert koskaan ollut kuullutkaan, ja siksipä hän alkoi uteliaana seurata merimiehen omituisia valmisteluja. Maassa kosteassa ruohikossa oli puolisen tusinaa metsonpesää, pari, kolme munaa kussakin. Pencroff ei koskenut muniin, ei hipaissutkaan niitä. Linnut lentävät ennen pitkää pesillensä, hän arveli, ja siihen hän nyt perusti sotajuonensa. Hienoista liaaneista hän satoi siimoja, neljän, viiden metrin pituisia, siimain päähän hän pisti nuoren akaasian oksia, jotka hän taivutti koukuiksi, ja pani niihin syöteiksi suuria, punaisia toukkia, joita vilisi maassa yltympäri. Nämä syötit hän sirotteli pesien läheisyyteen, minkä jälkeen metsämiehet piiloutuivat korkeaan ruohikkoon.

Runsas puoli tuntia kului, ennenkuin linnut alkoivat palata pesilleen, kuten Pencroff oli ennustanut. Siinä ne hyppivät ja nokkivat maasta aavistamattakaan pyydystäjään olevan lähellä. Harbert pidätteli hengitystään, Pencroff kyykki ruohikossa silmät pyöreinä, suu ammoltaan, huulet törröllään, niinkuin jo olisi maistamassa herkullista lintupaistia.

Linnut vain eivät näyttäneet välittävän syöteistä. Pencroff alkoi hiljaa nykiä siimoistaan, eikä aikaakaan, niin jo huomasivat linnut punaisten toukkain kiemurtelun. Kolme lintua, ahnaimmat kaiketi, nielaisivat syötin, ja samassa tempaisi Pencroff kiivaasti siimaa. Siipien räpytys osoitti "kalan" tarttuneen onkeen.

— Eläköön! huusi merimies hyökäten saaliinsa kimppuun, ja Harbert taputti riemuissaan käsiänsä.

Mielissään runsaasta saaliistaan metsästäjät lähtivät kotimatalle, he pysyttelivät joen vasemmalla rannalla ja saapuivat kello kuusi väsyneinä hormeille.

Kuudes luku

Nab viipyy. Illallinen. Levoton yö. Top. Lähtö myrskyiseen yöhön. Löydetty, mutta kuolleena?

Kurukut pantiin talteen toiseksi kertaa. Nyt paistoi Pencroff päivälliseksi — eli illalliseksi — pari metsoa vartaassa. Hyvältä maistui lintupaisti heille kaikille kolmelle, varsinkin Harbertille ja Pencroffille, mutta olisi ollut vieläkin makeampaa, jos Nab olisi ollut mukana. Hän oli ollut poissa koko sen päivän, ja nyt oli kello jo seitsemän.

Missä Nab viipyy?

Pencroff pelkäsi, että nekeri parkaa oli kohdannut jokin onnettomuus tai että hän epätoivoissaan oli itse päättänyt päivänsä.

Nuori Harbert puolestaan oli toiveikas. Syynä Nabin viipymiseen oli, niin hän vakuutti, se seikka, että hän varmaankin oli saanut jotain selville, nähnyt jälkiä rantahiekassa, kukaties löytänyt herransa.

Harbert olisi mielellään tahtonut lähteä etsimään nekeriä, mutta toiset kaksi pidättivät häntä. Ilta oli pilkkopimeä, ja jo eilen alkanut rajuilma oli kiihtymistään kiihtynyt. Nuorukaisen täytyi väkisinkin totella järkevää neuvoa, mutta hänen hellää sydäntään kouristi, ja suuria kyynelkarpaloita kiertyi hänen silmistään. Sanaakaan sanomatta Gideon Spilett sulki hänet syliinsä.

Mutta yhä ankarammin raivosi kaakkoismyrsky. Rajusti temmelsivät aallot meren rannalla. Tuuli pieksi rankkasadetta vihmaksi levittäen sitä usvana yli meren ja maan ja pelmuttaen hiekkaa sakeana pilvenä ilmaan. Kauheasti ulvoen ja vonkuen tuuli pakotti joen veden nousemaan yli äyräitten. Hormien savuaukkokaan ei ottanut toimiakseen, vaan ajoi savua luolan komeroihin.

Kello oli kahdeksan, mutta yhä Nab oli poissa. Kenties hän sentään oli mennyt rajuilmaa pakoon johonkin luolaan. Myrskyn tauottua hän kaiketi palaisi...

Kukin laskeutui nurkkaansa pitkäkseen, ja ensimmäisenä nukahti Harbert sikeään uneen.

Mitä pitemmälle yö kului, sitä rajummaksi yltyi myrsky. Se oli yhtä hirmuinen kuin heidän lähtiessään Richmondista. Kaikeksi onneksi oli hormien kivirakennelma lujatekoinen; se ei järkähtänyt tuulen painosta, vaikka yksityiset lohkarit sen harjalla vavahtelivatkin peloittavasti.

Myrskyn pauhusta huolimatta Harbert nukkui sikeästi. Uni sai valtaansa vihdoin Pencroffinkin,

joka aikoinaan oli kokenut tuulet ja tuiskut. Gideon Spilett yksin ei saanut unta silmiinsä. Hän oli levoton Nabin tähden ja pahoillaan siitä, ettei ollut lähtenyt tämän kanssa. Välistä hän hiukan torkahti, mutta pian jokin äkillinen ajatus sävähti hänen päässään ja sai hänet hereille. Kello mahtoi olla kahden tienoilla yöllä, kun hän äkkiä herätti Pencroffin.

— Mikä on? tämä säpsähtäen kysyi.

— Kuuletteko mitään, Pencroff?

Merimies koetti höristää korviaan, mutta ei kuullut mitään erikoista.

— Tuuli se vain on, hän sanoi.

— Ei ole; minä olen kuulevinani...

— Mitä niin?

— Koiran haukuntaa.

— Koiranko? huudahti merimies kavahtaen pystyyn.

— Niin.

— Se on mahdotonta. Eikä tällaisessa myrskyssä mitään haukuntaa voisi kuulla.

— Malttakaa... Nyt kuuluu taas.

Pencroff jännitti kuuloaan, ja nyt tuntui hänestäkin kuin kajahtelisi myrskyn ulvonnan seasta koiran haukahduksia.

— No niin? kysyi reportteri tarttuen häntä käsivarteen.

— Kuuluu niinkin ... kuuluu.

— Se on Top! Se on Top! huudahti Harbert, joka oli herännyt hänkin.

Kaikki kolme riensivät luolan suulle.

Heidän oli perin vaikeata päästä ulos, sillä tuuli työnsi heitä takaisin. Vihdoin heidän onnistui päästä luolan ulkopuolelle, ja siinä he pysyttelivät pystyssä painautuen selin vuorensiinää vasten. Taivas, maa ja meri olivat yhtä synkkää, läpinäkymätöntä pimeyttä. Siinä he seisoivat tuokion sateen piestessä heitä ja tuulen ajaessa hiekkaa heidän silmiinsä. Joskus tuuli hetkeksi hiljeni, ja silloin kuului haukuntaa, mutta kovin kaukaa.

Top se oli, siitä ei epäilystäkään. Mutta yksinkö? Pencroff pistäytyi takaisin luolaan ja tuli hetken kuluttua takaisin kädessään muutamia hehkuvia kekäleitä, joita hän nyt alkoi heilutella ilmassa päästellen kimakoita vihellyksiä.

Tuntui siltä kuin näitä merkkejä olisi odotettukin. Tuokion kuluttua vilahti koira heidän ohitsensa luolan sisään. Miehet seurasivat perässä. Pencroff heitti uuniin sylillisen risuja, valkea leimahti, ja sen valossa he tunsivat Topin. Se oli todellakin Top. Cyrus Smithin verraton koira. Mutta se oli yksin, ilman isäntäänsä, ilman Nabia.

Kummallisinta tässä koiran ilmaantumisessa oli se, että eläin ei näyttänyt ensinkään rasittuneelta; ei mutatäplää näkynyt sen turkissa, ei hiekkajyvääkään.

— Kun löytyi koira, niin löytynee isäntäkin, reportteri virkkoi.

— Suokoon Jumala! virkkoi merimies, jonka epäusko jo alkoi hälvetä. Hän peitti huolellisesti hiilet tuhkalla ja virkkoi:

— Matkaan!

He lähtivät. Koira juoksi edellä hiljaa haukahdellen.

Myrsky oli silloin ylimmillään. Sade oli hiukan hiljentynyt, mutta tuuli raivosi entistä hurjemmin. Pimeää oli vieläkin, ja kulkijain täytyi kokonaan antautua koiran johdettavaksi. He kulkivat pohjoista kohti koiran perässä, oikealla puolellaan möyryävä meri ja vasemmalla synkkä saari, josta mitään yksityiskohtaa ei voinut erottaa.

Kello neljän tienoissa he olivat arviolta kulkeneet kahdeksan, yhdeksän kilometriä. Pilvet alkoivat hajaantua; ne eivät enää olleet niin lähellä maata. Tuuli ei enää ollut niin kosteaa, mutta sen sijaan se kävi koleaksi. Haaksirikkoiset, vähissä vaatteissa kun olivat, kärsivät vilua, mutta ei valituksen sanaa kuulunut näitten uljaitten miesten huulilta.

Viiden aikaan alkoi aamu sarastaa. Kaukana vasemmalla häämötti vuorinen seutu. Kello kuusi oli täysi päivä. Kiivaasti kiitivät paksut pilvet korkealla taivaalla. Matkamiehistä vasemmalle levittäytyi hiekkatasanko, jossa siellä täällä kasvoi ruohoa ja joku pensas. Suojana meren puolella oli kalliojono.

Äkkiä koira alkoi käydä levottomaksi. Milloin se juoksi edellä, milloin kiirehti miesten luokse ikäänkuin pyytäen heitä joutumaan nopeammin. Se kääntyi nyt hiekkasärkille päin, ja miehet riensivät perässä.

Viiden minuutin kuluttua he saapuivat jonkinlaisen luolan eteen, joka oli kovertunut hiekkasärkkään. Top haukahti kimeästi. Miehet astuivat luolaan.

Siellä oli Nab polvillaan maassa makaavan miehen vieressä.

Mies oli insinööri Cyrus Smith.

Seitsemäs luku

Nabin kertomus. Ratkaisematon kysymys. Insinöörin ensimmäiset sanat. Jälkiä hiekassa. Paluu hormoneille. Pencroffin hämmästys.

— Onko hän hengissä? kysyi merimies ensi työkseen.

Nab ei vastannut, ei kohottautunutkaan. Neekeri parka oli kokonaan surunsa vallassa.

Gideon Spilett laskeutui polvilleen insinöörin viereen ja painoi korvansa hänen sydämensä kohdalle. Minuutin ajan — siihen tuntui kuluneen sata vuotta! — hän kuulosti ja nousi vihdoin.

— Hän elää, hän virkkoi.

Sen kuullessaan hyökkäsi Harbert ulos hakemaan vettä. Sadan askelen päästä hän löysi puron, mutta millä ammentaa vettä? Ei ollut lähellä edes simpukkaa, jonka kuoressa olisi sopinut viedä vettä luolaan. Hädissään Harbert painoi nenäliinansa puron raikkaaseen veteen ja vei sen reportterille.

Gideon Spilett kasteli sairaan huulia, ja yksi ainoa pisara teki ihmeellisen vaikutuksen. Huokaus pääsi Cyrus Smithin rinnasta, ja hän näytti yrittävän puhua.

— Me pelastamme hänet! huudahti reportteri.

Nabin toivo elpyi. Kiireesti hän riisui herransa nähdäkseen, oliko ruumiissa mitään haavaa. Mutta ei näkynyt pienintäkään vammaa missään. Se oli peräti kummallista, sillä olihan hänen täytynyt loukkautua ajautuessaan rantakiviä vasten.

He rupesivat miehissä hieromaan ystäväänsä.

— Luulit kai isäntäsi kuolleen? kysyi Spilett.

— Luulin. Ja ellei Top olisi löytänyt teitä ja tuonut teitä tänne, olisin haudannut hänet ja itse kuollut hänen hautakummulleen.

Neekeri rakasti herraansa.

Hän kertoi sitten retkistään. Samottuaan meren rannalla tuntikausia turhaan haeskellen pakoveden aikana rantakivienkin välistä hän oli jo ollut joutumaisillaan epätoivoon, mutta oli kuitenkin kääntynyt sisemmälle maahan. Vihdoin, kello viiden tienoissa iltapäivällä, hän oli huomannut jälkiä hiekassa nousuveden rajalta asti. Tuokion aikaa juostuaan hän oli kuullut koiran haukuntaa ja sitä kohti kulki saapunut tähän rotkoon ja löytänyt sieltä — niinkuin hän luuli — herransa hengettömän ruumiin. Sen jälkeen olivat toverit johtuneet hänen mieleensä. Eiköhän Top osaisi viedä sanaa heille? Nab oli monta kertaa perätysten maininnut Topille herransa nimeä ja viitannut etelään päin.

Koira oli ihmeellisen älynsä ansiosta, jota ihmisen on vaikeaa käsittää, ymmärtänyt hänen tarkoituksensa ja lähtenyt matkaan. Lopun tiedämme.

— Sinä et siis tuonut herraasi tänne? kysyi Gideon Spilett neekeriltä.

— En.

— Insinööri näkyy omin voimin kävelleen tänne, virkkoi merimies.

— Niin näkyy ... reportteri virkkoi, — mutta sitä on mahdotonta käsittää.

Sillä välin Cyrus Smith makasi yhä edelleen tajuttomana. Kylmä vesi, jolla ystävät tuon tuostakin kastelivat hänen huuliaan, näkyi vähitellen saavan eloa häneen. Vihdoin johtui merimiehen mieleen kaataa sairaan suuhun muutama pisara mukana olevasta linnunlihasta puristettua mehua. Tuokion kuluttua sairas avasi silmänsä, alkoi liikutella huuliaan, eikä aikaakaan, niin hän jaksoi puhua, vaikka heikolla äänellä. Hänen ensimmäiset sanansa olivat:

— Saariko vai manner?

— Siitä vähät! huudahti Pencroff riemuissaan. — Kyllä siitä selko saadaan. Pääasia on, että olette hengissä vielä. Ja hiljaa hän lisäsi Harbertille: — "Saariko vai manner!" Sellaista jaksaa ajatella, vaikka on ihan henkijieverissä. Siinä vasta mies!

Nyt oli ystäväysten lähimpänä huolena saada sairas hormoneihin. Sitä varten lähtivät Pencroff, Harbert ja Nab metsään rakentamaan jonkinlaisia paareja. Hietasärkkäin takaisesta metsästä he pian löysivätkin tuulen kaataman puun, taittoivat siitä käsivoimin paksuimmat oksat ja tekaisivat parit, joihin valmistettiin lehdistä ja sammalista mukava vuode.

Siksi heikko sairas vielä oli, ettei häntä pariin tuntiin käynyt kantaminen niin pitkää matkaa. Sillä välin kertoi Gideon Spilett hänelle heidän vaiheistaan ja toimistaan sekä siitä, millä tavoin he olivat päässeet hänen jäljillensä.

— Te siis ette löytäneet minua rannalta? insinööri kysyi.

— Emme.

— Ettekä kantaneet minua tähän luolaan?

— Emme.

— Kuinka pitkälti tästä on rantakallioille?

— Vajaa kilometri, merimies vastasi.

— Se on varsin merkillistä, insinööri lausui.

Nyt Cyrus Smith vuorostaan kertoi sen vähän, mitä muisti. Kun kova tuulenpuuska oli tempaissut hänet verkosta, hän oli vajonnut mereen muutaman sylen syvyyteen. Pintaan noustuaan hän oli huomannut Topin uivan rinnallaan. Palloa ei enää erottanut. Nähdessään olevansa vajaan kilometrin päässä rannasta hän oli koettanut uida hirveässä aallokossa, mutta puoli tuntia ponnisteltuaan hän oli jälleen vajonnut syvyyteen vieden koiransakin mukanaan. Siitä saakka hän ei enää muistanut mitään, ennenkuin heräsi tässä luolassa ystäväinsä ympäröimänä.

— Mutta täytyihän teillä olla voimia kulkea rannasta tänne saakka! Pencroff arveli.

— Niin ... kaiketikin ... insinööri puheli epäröiden. — Ettekö huomannut rannalla mitään muita jälkiä?

— Emme minkään näköisiä. Yhdet ainoat vain, ja ne näkyvät vieläkin selvästi.

— Pencroff, pyysi silloin insinööri, — olkaa hyvä ja vetäkää minulta saappaat jalasta ja tarkastakaa, sopivatko ne noihin jälkiin.

Pencroff, Harbert ja Nab tekivät työtä käskettyä, ja saappaat sopivat täsmälleen jälkiin.

— Minä olen siis ollut aivan sekaisin, puheli insinööri, — olen kulkenut kuin unissakävijä... Top, kelpo koirani, sinä se olet. vaistomaisesti johdattanut minut tänne.

Tämä olikin, ainakin toistaiseksi, ainoa järkevä selitys tälle muutoin niin merkilliselle seikalle.

Cyrus Smith oli nyt sen verran voimistunut, että jaksoi kestää kotimatkan. Pencroff ja Nab ryhtyivät kantajiksi.

Kun kuljettavana oli kymmenkunta kilometriä ja sairaskin vielä heikko, edistyi matka varsin vitkalleen. Tuuli oli yhä edelleen tuima, mutta sade oli kumminkin jo lakannut. Vasta illalla kulkue saapui hormien edustalle.

Hämmästyen haaksirikkoiset huomasivat, kuinka paljon myllerrystä myrsky oli saanut aikaan. Suuria kivilohkareita oli vierinyt alas, ja merenranta oli paksult peittynyt meriruohoihin ja leviin. Hormien edustalla näkyi aaltojen huimaa hävitystyötä.

Pahaa aavistaen syöksyi Pencroff sisään. Hetken kuluttua hän palasi aukon suulle ja tuijotti sanaakaan sanomatta kumppaneihinsa.

Tuli oli sammunut. Liedellä oli tuhka kastunut harmaaksi liejuksi. Taulanpala oli vettynyt. Aallot olivat tunkeutuneet luolan sisään ja hävittäneet siellä kaiken.

Kahdeksas luku

Onhan meillä Cyrus Smith. Saariko vai manner? Pähkinämänty. Kabiai. Savua hormoneista.

Haaksirikkoisten asema ei ollut kadehdittava, vesi kun oli vienyt heiltä kaikki heidän varusteensa. Mutta he olivat kaikkea muuta kuin epätoivoisia, sillä — olihan joukossa nyt Cyrus Smith! Häneen he luottivat aivan sokeasti. Cyrus Smithiin keskittyi heidän mielestään kaikki inhimillinen tieto ja taito.

Insinööri kannettiin ensi työksi hormien keskiosaan, jossa hänelle valmistettiin vuode kuivuneista ruohoista ja levistä.

Tuli yö. Myrsky oli muutamissa kohdissa kiskonut irti Pencroffin laittamat tukkeet, joten tuuli pääsi vapaammin puhaltamaan hormoneihin. Se oli kääntynyt kaakkoisesta koilliseksi, ja siksi oli hormoneissa melko koleata. Vähistä vaatteistaan antoi itsekukin jotakin sairaan peitteeksi.

Illalliseksi syötiin taas noita ainaisia simpukoita. Ne oli Harbert osannut höystää muutamilla syötävillä levälajeilla, jotka sisälsivät runsaasti ravintoaineita.

Aamun koittaessa ystävykset heräsivät. Cyrus Smithin ensimmäinen kysymys oli taas:

— Saaressako ollaan vai manterella?

— Kukapa sen tietää! Pencroff vastasi.

— Siitä saamme ennen pitkää selvän, insinööri sanoi.

Pian sen jälkeen insinööri tiedusteli, eikö sopisi virittää tulta.

— Siinäpä se! huudahti merimies ja kertoi insinöörille heidän eilisen ainoan tikkunsa tarinan.

— Kyllä me tultakin saamme, insinööri lausui, — ja ellemme löydä mitään taulaksi sopivaa, niin...

— Niin?

— Niin teemme tulitikkuja.

— Ettäkö oikein tehtaantikkuja?

— Juuri niin.

Pencroff pudisti epäillen päätään.

— Se on varsin yksinkertainen asia! huudahti Gideon Spilett.

Pencroff loi viimeiseen puhujaan pitkän silmäyksen arvelen itsekseen: — Jos se vain teistä riippuisi, niin kyllä täällä paistinvartaat kääntämättä jäisivät. Mutta hän ei puhunut mitään.

Keskustelujen päätös oli se, että haaksirikkoiset lähtevät seuraavana päivänä sille korkealle vuorelle, joka kohoaa lännessä. Tänään lähtevät Pencroff, Harbert ja Nab hankkimaan metsänriistaa. Cyrus Smith ja reportteri jäävät kotiin tutkimaan rantaa ja vuoriylänpöytä.

Metsämiehet lähtivät. Tällä kertaa he eivät kulkeneet joenrantaa, vaan oikaisivat suoraan viidakkoon kullakin kädessään paksu nuija. Top tietysti mukana.

Kauan he saivat samoilla tiheässä metsässä löytämättä mitään saalista. Nab pisteli jo Pencroffia, joukon johtajaa, arvelen, ettei sen vertaiselle saaliille suurtakaan nuotiota tarvinnut. Pencroff vastasi, että vähän oli riistasta apua, kun ei ollut millä paistaa.

Jonkin ajan kuluttua Harbert löysi metsästä eräänlaisia pähkinämäntyjä, joitten hedelmät olivat varsin maukkaita. Niitä kerättiin suuret kasat.

— Tämähän sopii varsin hyvin, arveli Pencroff, — leviä leivän asemasta, nilviäisiä lihan sijasta ja jälkiruoaksi pähkinöitä ja muita manteleita.

Äkkiä kuului Topin haukunta. Metsämiehet rientämään ääntä kohti. Hetken kuluttua he näkivät Topin olevan jonkin pienehkön eläimen kimpussa ja retuuttavan sitä hampaillaan korvasta. Otus oli yli puolen metrin pituinen, päältä mustanruskea, alta vaaleampi, ruumiinpeitteenä karvojen asemasta harjaksia. Se oli, kuten Harbert selitti, eräs jyrksijälaji nimeltä kabiai, joilla oli kápälissä uimaräpylät.

Nab hyökkäsi saaliin kimppuun, mutta sepä riuhtaisi itsensä irti jättäen palasen korvaansa Topin hampaisiin, hyökkäsi Harbertia kohti, kaatoi hänet kumoon ja hyppäsi äkkiä läheiseen syvään lammikkoon. Sinne se katosi veden alle. Top syöksyi perästä ja jäi uimaan veden pinnalle. Metsämiehet asettuivat eri puolille lammikkoa estääkseen otusta pääsemästä karkuun. Jonkin ajan kuluttua kabiai nousi veden pintaan, ja samalla oli Topkin sen kimpussa eikä päästänyt sitä enää sukeltamaan. Se retuutti sitä rantaa kohti, ja sieltä ulottui Nab lyömään sen nuijallaan kuoliaaksi.

— Eläköön! huusi Pencroff, kun otus oli saatu maalle. — Annas, että meillä nyt olisi nuotio, niin luita myöten tämä jyrksijä jyrksittäisiin.

Kello oli auringosta päättäen lähes kaksi iltapäivällä. Pencroff heitti otuksen olalleen, ja sitten lähdettiin paluumatkalle, Top oppaana.

Tunnin kuluttua saavuttiin joen mutkaan. Siinä kyhättiin häthätää taas ajopuulautta ja laskettiin se menemään alas virtaa. Miehet seurasivat joen äyrästä myöten, eikä aikaakaan, niin jo saatiin hormit näkyviin.

Mutta äkkiä, puolensadan askelen päässä hormoneista, Pencroff pysähtyi ja päästi raikkaan eläköönhuudon.

— Harbert! Nab! Katsokaa!

Hormien savuaukoista tuprusi ilmoille sakea savu.

Yhdeksäs luku

Insinöörin keksintö. Lähtö vuorelle. Tragopaanit. Mufloneja. Yötä ensimmäisellä huipulla. Sittenkin saari. Lieneekö saari asuttu? Ristiäiset. Lincolnin saari.

Iloisesti räiski todellakin tuli hormien liedellä. Pencroff katseli insinööriä ja reportteria, kabiai olallaan, sanaakaan sanomatta.

— Katsokaas, Pencroff, virkkoi Gideon Spilett. — Teillä pulska paisti, täällä uljas valkea.

— Kuka sai tulen aikaan?

— Aurinko.

Merimies ei osannut virkkaa sanaakaan.

— Teillä oli siis polttolasi, insinööri? kysäisi Harbert.

— Ei ollut poikani, mutta minä tekaisin sen.

Ja hän näytti ystävilleen yksinkertaista keksintöään. Oman kellonsa ja reportterin taskukellon lasin hän oli pannut vastakkain, täyttänyt välin vedellä ja kitannut särmät toisiinsa savella. Siinä polttolasi, jolla hän oli koonnut auringonsäteet kuiviin sammaliin ja siten saanut tulen lieteen.

— Mr Spilett, Pencroff virkkoi täynnä mitä suurinta ihmettelyä, — kirjoittakaa muistiin tämä tapaus.

— Se on jo kirjoitettu, reportteri vastasi.

Pian oli kabiai paistettu vartaassa juottoporsaan tapaan. Sen liha olikin erinomaista. Jälkiruoaksi syötiin leviä ja pähkinöitä.

Hormit olivat jälleen asuttavassa kunnossa. Aukotkin oli tukittu. Insinööri ja Gideon Spilett olivat

siis olleet ahkerassa työssä hekin.

Yö levättiin rauhassa, ja aamulla maaliskuun 29:ntenä haaksirikkoiset lähtivät kello puoli seitsemän aikaan tutkimusretkelle, joka miehellä sauva kourassa. Päämääränä oli korkea vuori, joka kohosi kaukana lännessä.

Kuljettiin ensin jo tuttuja teitä, nimittäin joen vasenta rantaa mutkaan ja sitten metsän halki. Seutu alkoi kohoamistaan kohota; maaperä, oltuaan ensin suoperäistä, kävi yhä kuivemmaksi ja kivisemmäksi. Metsän toisella puolella aukeni heidän eteensä avara tasanko. Taustalla näkyi kaksihuippuinen vuori. Ensimmäinen huippu oli laakea, noin seitsemänsadan metrin korkuinen; siitä haarautuivat harjanteet kuin jättiläislinnun varpaat, jotka ovat iskeneet kyntensä maahan. Vuorenharjanteiden välissä notkoissa kasvoi metsää aina tasalakiseen kukkulaan saakka, jonka takana kohosi toinen, korkeampi. Sen pyöreähkö huippu oli hiukan vinossa ja muistutti jättiläishattua, joka oli kallellaan päässä. Tämän toisen kukkulan huipulle tuli ystäviemme pyrkiä.

Vaikeata oli vuorelle nousu; täytyi tehdä pitkiä kierroksia. Puolenpäivän aikana pysähdyttiin aterioimaan viidakkoon puron reunalle. Silloin oltiin vasta puolimatassa ensimmäiselle kukkulalle.

Lähdettiin jälleen matkaan ja kierrettiin lounaispuolitse metsän kautta. Siellä lenteli tiheissä parvissa tragopaaneja, kanansukuisia lintuja, joista varsinkin koiraat olivat loistavanvärisiä. Gideon Spilettin tarkkan ja voimakkaan käden sinkoama kivi tappoi yhden koiraista, joita Pencroff jo oli katsellut himoitsevin silmin.

Vähitellen päästiin tasaisemmalle pengermälle, joka osoittautui ilmeisen tuliperäiseksi. Sieltä lähdettiin jälleen kiertämään jyrkänteiden itäpuolitse, vaarallista seutua, jossa oli tarkoin katsottava, mihin jalkansa asetti. Paikoin näkyi eläinten jälkiä, eläinten, joilla täytyi olla erittäin vahvat ja ketterät jalat, koska ne voivat hyppiä näitten kuulujen yli. Saivatpa matkamiehet nähdäkin muutamia niistä. Niillä oli vahvat, taaksepäin kiertyneet, litteäpäiset sarvet ja tuuhea, hienovillainen turkki.

— Lampaita! huudahti Pencroff.

Tavallisia lampaita ne eivät kuitenkaan olleet, vaan niin sanottuja mufloneja, kuten Harbert selitti.

— Onko niillä lavat ja kyljet kanss'? Pencroff kysyi, ajatellen vain paistejansa.

— On.

— Lampaita ne sitten ovat.

Tuijotettuaan hetken aikaa näitä outoja olentoja eläimet säikähtivät ja katosivat näkyvistä.

— Näkemiin, hyvä herrasväki! Pencroff huusi niin koomillisesti, että muitten täytyi väkisinkin purskahtaa nauramaan.

Vähitellen loppui vuoren rinteiltä kaikki kasvullisuus; siellä täällä oli enää vain kitukasvuisia pensaita kallionkoloissa. Onneksi oli ilma ollut koko päivän erittäin kaunis ja tyyni, muutoinhan he olisivat saaneet kokea kovia yhdeksänsataa metriä korkealla merenpinnasta. Iltayöstä he vasta pääsivät ensimmäisen kukkulan ylätasanteelle.

Pencroff oli lähtiessään ottanut mukaansa kärvennetystä liinakankaan palasesta tehtyä taulaa, joka sytytettiin kahden piikiven kipinästä, ja siten saatiin tuli sammaliin ja kuivuneisiin vaivaispensaitten oksiin, joita Harbert ja Nab olivat keränneet läheisistä vuorenhalkeamista. Illalliseksi syötiin loput kabianipaistista ja muutama kourallinen manteleita.

Seuraavana aamuna kello seitsemän tienoissa matkamiehet lähtivät kiipeämään toiselle huipulle. Mitä ylemmäksi päästiin, sitä selvemmäksi kävi, että vuori, jonka ylimmälle laelle he pyrkivät, oli muinoin ollut tulivuori. Kovettuneet laavakerrokset muodostivat ikäänkuin portaat sen rinteille, ja siksipä nousu ei ollut enää niin vaikeata.

Tunnissa he olivat päässeet matkansa perille: saapuneet entisen tulivuoren kraatterin partaalle. He loivat silmäyksen ympärilleen, ja melkein yhtäaikaa pääsi heiltä huuto:

— Meri, joka puolella meri!

Insinööri oli viimeiseen asti toivonut, että maa, jolle kohtalo oli heidät heittänyt, olisi mannerta, mutta nyt hän huomasi pettyneensä. Saari tämä oli, hyvin laaja mutta sittenkin saari ja aivan yksinäinen, keskellä suunnatonta valtamerä.

Ensimmäinen kysymys, jonka Gideon Spilett teki, oli:

— Kuinka suuri mahtanee tämä saari olla?

Cyrus Smith arvioi summittaisesti saaren pinta-alaa ottaen tietysti lukuun vuoren korkeuden ja virkkoi:

— En luule erehtyväni, jos sanon sen olevan ympäri mitaten noin parisataa kilometriä.

Ellei Cyrus Smith erehtynyt arvioinnissaan, oli saari suunnilleen yhtä suuri kuin Malta Välimeressä, vaikka paljon säännöttömämpi. Omituinen se oli muodoltaan, ja Gideon Spilettin siitä tekemä piirros muistutti suuresti jonkinlaista kummituseläintä, joka nukkui Tyynen meren pinnalla.

Itäinen ranta, jonne haaksirikkoiset olivat pudonneet, kaarsi puoliympyränä avaraa lahtea. Kaakossa tämä lahti päättyi terävään niemenkärkeen. Koillisessa oli lahden rajana kaksi nientä, joitten väliin pisti pitkä, kapea poukama, muodoltaan kuin hirmuisen haikalan puoleksi avattu

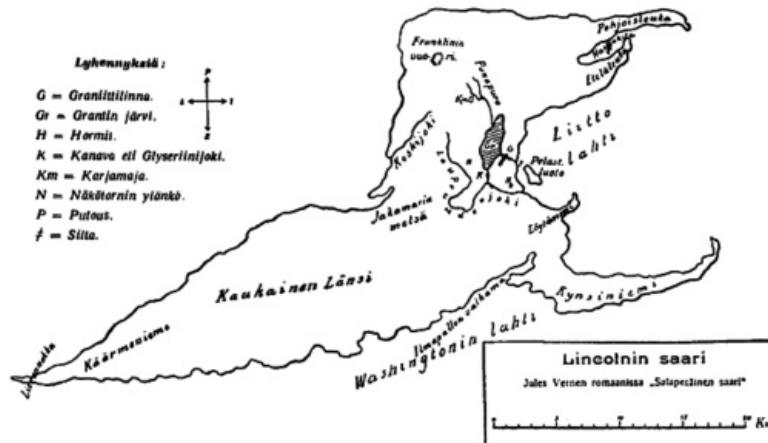
kita.

Koillisesta luoteeseen kulki ranta ensin kaarevana kuin pedon litteähkö päälaki ja sen jälkeen taas suoraan, sitten se muodosti etelään kääntyen jonkinlaisen kyttyrän, jonka keskipisteessä oli äsken löydetty tulivuori.

Luoteessa kulki saaren ranta aluksi melkein suoraan pohjoisesta etelään. Sitten se pisti pitkän ja kapean lahden saaren sisäosaan ja työnsi lounaaseen pitkän niemien, joka oli kuin jättiläismäisen krokotiilin pyrstö. Tämän niemien kärjestä jo ennen mainitun kaakkosen niemien päähän oli matkaa noin kuusikymmentä kilometriä. Näitten molempien niemien väliin aukeni suuri, avonainen ulkosatama, jossa ei ollut tuulensuojaa.

Kapein kohta saarta, hormien ja äsken mainitun lahden välillä, oli noin kymmenen kilometriä leveä. Suurin pituus, koillisesta niemestä lounaiseen, pyrstön päähän, oli runsaat kuusikymmentä kilometriä.

Saaren sisäosasta oli kolme neljänestä metsän peittämä. Ainoastaan pohjoinen ja koillinen ranta oli kasvullisuutta vailla. Tulivuoren ja itäisen rannan välillä haaksirikkoiset huomasivat pienen järvenkin, joka täältä ylhäältä katsottuna näytti olevan yhtä korkealla kuin merenpinta, mutta joka Cyrus Smithin selityksen mukaan oli vähintään yhdeksänkymmentä metriä sitä ylempänä.

Lincolnin saari.

— Vesi siinä on siis makeaa? Pencroff kysäisi.

— Epäilemättä, koska se varmasti saa alkunsa vuoresta tulleista joista.

— Tuollapa onkin puro, joka laskee siihen, huudahti Harbert.

— Aivan oikein, insinööri myönsi, — ja koska puro vie siihen vettä, niin täytyy sillä olla laskupaikkakin, jota myöten liiat vedet pääsevät mereen.

Luultavasti laski siihen metsän suojassa muitakin jokia. Pohjoisosa saarta sitä vastoin oli aivan karua, metsätöntä. Leveä, laavan muodostama juova kulki vuorelta koilliseen, ylintä nientä kohti.

Oliko saari asuttu? Todennäköisesti ei, sillä ei missään ollut huomattavissa ihmiskäden jälkiä, ei asuntoja, ei mökintapaistakaan. Ei edes savua noussut missään taivasta kohti. Tuskin piili metsissäkään ihmisolentoja, sillä saarelaisten tiedetään näillä seuduilla asustelevan enimmäkseen rannikoilla.

Kenties kävi saarella alkuasukkaita läheisistä saarista. Tosin ei mitään saaria ollut näkyvissä, mutta polynesialaisethan kulkevat kymmeniä peninkulmia keveissä pirogeissaan eli veneissään. Kaikki riippui siitä, missä kohdassa Tyyntä merta saari sijaitsi. Ja onnistuisiko Cyrus Smithin milloinkaan saada sitä seikkaa selville! Joka tapauksessa oli jo ajoissa ryhdyttävä varokeinoihin siltä varalta, että alkuasukkaita nousisi täällä maihin.

Nyt oli aika kääntyä takaisin, mutta ennenkuin liikkeelle lähdettiin, miehet päättivät insinöörin ehdotuksesta antaa saarelle ja näkyvissä oleville niemille ja vesistöille nimet. Ja niinpä itärannan leveästä lahdesta tuli Liittolahti, eteläisestä, avonaisesta ulkosatamasta Washingtonin lahti; vuoresta, jolla he olivat, Franklinin vuori, äsken huomattusta järvestä Grantin järvi. Kaikkien näitten Cyrus Smithin ehdottamain nimien piti muistuttaa heidän kotimaataan.

Sen jälkeen saivat, reportterin ehdotuksesta, nimensä seuraavat paikat:

Lounainen niemi — Käärmeniemi; sen kärki — Lieronnokka.

Koillinen, kahden niemien välinen lahti — Hainkita; sen pohjoispuolinen, pitempi niemi — Pohjoispuolinen; lyhyempi — Eteläleuka.

Kaakkoinen, Washingtonin lahden ja Liittolahden välinen niemi — Kynsiniemi.

Joki, josta haaksirikkoiset olivat saaneet ensimmäisen juomavetensä — Laupeuden joki.

Luoto, jolle pallo oli pudonnut — Pelastuksenluoto.

Vuorenpenger hormien yläpuolella — Näkötorni.

Koko Käärmeniemen alue läpipääsemättömine metsineen — Kaukainen Länsi.

Auringon asemasta Cyrus Smith osasi määrätä saarella ilmansuunnat, ja sen mukaan sijaitsivat

Liittolahti ja koko Näkötorin ylänkö idässä. Mutta seuraavana päivänä hän toivoi auringon nousun ja laskun keskiajasta voivansa merkitä, missä kohti aurinko oli puolipäivän aikana: siellä siis oli pohjoinen. Huomattava näet on, että sen sijaan että aurinko pohjoisella pallonpuoliskolla on puolenpäivän aikaan etelässä, se eteläisellä pallonpuoliskolla paistaa samaan aikaan pohjoisesta.

Tyytyväisiä olivat kaikki nyt antamiinsa nimiin. Suostuttiin Pencroffinkin ehdotukseen, etteivät he enää pitäisi itseään haaksirikkoisina, vaan siirtolaisina, jotka asuttavat tämän saaren, ja innoissaan Pencroff jo kuvaili, kuinka he, kun heillä oli Cyrus Smith mukanaan, tekisivät tästä saaresta pienen Amerikan.

— Kaupunkeja me tänne perustetaan ja rautateitä me rakennetaan ja lennättimet laitetaan ja vihdoin me liitetään Yhdysvaltoihin tämä ... tämä ... ei puutu kuin nimi tältä saarelta.

Harbert ehdotti silloin, että saari nimitettäisiin Cyrus Smithin saareksi, mutta Smithin ehdotuksesta se pantiin heidän suuren maanmiehensä nimikoksi, ja niin siitä tuli Lincolnin saari.

Ja sitten he istuivat kauan aikaa haastellen kaukaisesta isänmaastaan ja sen kauheasta sodasta. He eivät epäilleetkään, ettei pohjoisten valtioiden oikea asia ennen pitkää pääsisi voitolle. Oikeassa he olivatkin.

Mutta yhtä seikkaa he eivät tienneet, eivät voineet aavistaakaan. Oli maaliskuun 30. päivä 1865, ja kuusitoista päivää myöhemmin tehtiin Washingtonissa verinen rikos: pitkäperjantaina murhattiin Abraham Lincoln.

Kymmenes luku

Kellot eri ajassa. Vuorifasaanit. Kenguruita ajamassa. Maraikaniineja. Malminäytteitä. Mitä Topilla oli kaulassaan. Jousia ja nuolia. Tiilenpoltto. Saviastioita. Lincolnin saaren asema.

Seuraavana aamuna siirtolaiset lähtivät paluumatkalle heitettyään vielä viimeisen silmäyksen ympäri tätä saarta, jossa heidän oli määrä viettää yksinäistä elämäänsä ties kuinka kauan.

Ensi työkseen ehdotti Gideon Spilett, että hän ja insinööri panisivat kellonsa käymään samaa aikaa, mutta Cyrus Smith vastusti sitä. Reportterin kello, joka oli asetettu Richmondin horisontin mukaan, oli käynnissä, Smithin kello oli pysähtynyt. Päätettiin, että Spilettin kello saisi käydä edelleen; insinööri koettaisi asettaa kellonsa Lincolnin saarelta käsin havaitun auringonnousun mukaan. Tämä eriaikaisuus olisi heille tarpeen silloin, kun he määräisivät saaren pituus- ja leveysasteita.

Eväät syötiin loppuun, mutta Pencroff oli varma siitä, että kyllä uutta saalista heidän tielleen osuisi. Olihan heillä jo tottumusta. Sitä paitsi hän oli vakuuttunut siitä, että Cyrus Smith valmistaa heille pian sekä pyssyt että ruudit.

Kotimatka suunniteltiin tehtäväksi toista tietä, sillä insinöörin teki mieli saada lähemmin tutkituksi Grantin järvi. Mutta koska järvelle oli kuljettava tiheän aarniometsän läpi, päätettiin kaiken varalta pysytellä niin lähellä kuin mahdollista. Cyrus Smith vain poikkesi silloin tällöin syrjään ottaakseen jonkin kiven tai kasvin ja pistääkseen ne taskuunsa.

— Pahustako se tuota kaikkea taskuihinsa mättää! Pencroff jupisi.

Jonkin ajan kuluttua he saapuivat edellämämainitun puron lähteille ja jatkoivat sitten matkaansa pitkin sen vartta.

Hetken aikaa kuljettuaan siirtolaiset kuuluivat äkkiä kovaa meteliä tiheiköistä. Sieltä kuului vuorotellen lintujen laulua, nelijalkaisten kirkunaa ja samalla kalkutusta, jota olisi luullut alkuasukkaitten aikaansaamaksi ääneksi. Nab ja Harbert riensivät ääniä kohti unohtaen yhteisen sopimuksen. Onneksi ei siellä ollut petoja eikä alkuasukkaitakaan, vaan puoli tusinaa laulaja- ja matkijalintuja, joita sanotaan vuorifasaaneiksi. Muutamat ovelat sauvaniskut tuottivat vaeltajille erinomaista riistaa päivälliseksi.

Muita lintuja, loistavan värisiä kyyhkysisiä sekä harakoita ja variksia, pyrähteli alinomaa lentoon tulijain pelottamina. Pysyvä kaivattiin askel askelelta yhä enemmän, etenkin silloin, kun huomattiin kokonainen lauma suuria imettäväisiä, jotka loikkivat pakoon tavattoman pitkin hypyin.

— Kenguruita, Harbert virkkoi.

Pencroffilla oli heti kysymys valmiina: — Syödäänkö niitäkin?

— Savustettuna on niitten liha suorastaan herkkua, selitti reporteri.

Harbert ja Nab syöksyivät niiden jälkeen, mielettömät, ja palasivat viiden minuutin kuluttua takaisin aivan hengästyneinä.

— Siinä sen nyt taas näkee, ettei tässä pyssyittä tulla mitenkään toimeen, Pencroff puheli ja lisäsi sitten insinöörin puoleen kääntyen: — Mitähän, jos tekaisisitte meille pari pyssyä?

— Kenties, kenties, Cyrus Smith vastasi, — mutta toistaiseksi tultaneen toimeen jousilla ja nuolilla.

— Lasten leluja! Pencroff arveli.

— Älkää sanoko niin, reportteri huomautti. — Jousilla ja nuolilla on maailmassa verta vuodatettu vuosisatoja. Ruuti on oikeastaan vasta eilispäivän lapsi, mutta sota on valitettavasti yhtä vanha kuin ihmissukukin.

— Kyllä maar se niinkin on, merimies arveli. — Taisi tuhmuus tavata, kun moinen sana suustani pääsi.

Harbert rupesi nyt luettelemaan, kuinka monta eri lajia kenguruuta oli, mutta Pencroff keskeytti:

— Ei niitä ole kuin yksi ainoa laji, nimittäin se vartaaseen pantava laji, ja sitä juuri nyt tarvittaisiin.

Mutta onni oli suopea tänään, ja ennen pitkää metsä piti heitä miehinään. Kello kolmen tienoissa alkoi viidakosta kuulua Topin murinaa. Se oli ilmeisesti jonkin eläimen kimpussa. Nab hyökkäsi sinne ja näki koiran parhaillaan riepottavan jotain nelijalkaista pientä eläintä. Se oli nähtävästikin osunut koko poikueen jäljille ja ennättänyt purra kuoliaaksi pari muutakin. Nab nosti nämä maasta. Ne olivat mara-nimistä kaniinilajia.

— Eläköön! huusi Pencroff tapansa mukaan. — Paisti tuli, että tupsahti.

Matkaa jatkettiin sitten pitkin puron vartta, jolle annettiin nimeksi Punapuro, koska se monessa kohdin juoksi punertavain, rautapitoisten äyräitten välitse. Jonkin ajan kuluttua puro laajeni, ja pian oltiin sen suussa, siinä, missä se laski Grantin järveen.

Grantin järvi oli ympäri mitaten kaksitoista — neljätoista kilometriä; pinta-alaltaan se oli noin parisataa hehtaaria, rannoilla kaunis metsä. Idän puolella oli tässä vihreässä verhossa paikoin aukkoja, ja siitä siinsi silmään kaukaisen meren ulappa. Saaria ei järvessä ollut kuin yksi ainoa kiviluoto muutaman sadan askelen päässä eteläisestä rannasta. Monenlaisia vesilintuja uiskenteli sen pinnalla tai seisoskeli rannoilla ja luodolla. Vedenpinta kareili alinomaa, ja siitä päättäen järvi oli varsin runsaskalainen. Vesi oli hyvänmakuista, vaikka hiukan ruskehtavaa.

Cyrus Smithin teki mieli saada tietää, missä kohden järvi laski mereen. Täytyihän, hän arveli, sillä olla jokin laskupaikka, putous, jonka voimaa vastedes ehkä voisi käyttää hyväksi. Sen tähden he lähtivät kiertämään järven etelärantoja, mutta eivät voineet huomata mitään laskujokea.

Kello oli puoli viisi, ja matkamiehet alkoivat kiirehtiä hormeja kohti.

Maukkaan päivällisen jälkeen, ennen maatapanoa, otti Cyrus Smith taskustaan esille matkan varrella kokoamansa kivinäytteet.

— Tämä on rautamalmia, hän puheli, — tämä rikkikiisua, tämä savea, tämä kalkkia ja tämä kivihiiltä. Tällaista tarjoaa meille luonto. Siinä sen osuus yhteiseen työhön. Huomenna alkaa meidän osuutemme.

Seuraavana aamuna Pencroff kysyi insinööriltä:

— No niin, mr Smith, mistä aloitetaan?

— Alusta, insinööri vastasi.

Ja alusta heidän oli todellakin aloitettava, sillä puuttuihan heiltä välttämättömimmätkin esineet ja työkalut. Ensinnäkin oli insinöörin mielestä rakennettava uuni, jossa luonnon tarjoamista raaka-aineista voisi valmistaa tarvekaluja.

— Mitä me sillä pätsillä? Pencroff kysyi.

— Laitamme astioita, Cyrus Smith vastasi.

— Mistä se uuni tehdään?

— Tiilistä.

— Entäs tiilet?

— Savesta. Ja siksi lähdemme sinne, missä savea on runsaasti saatavissa. Nab tuo meille sinne ruokaa, ja polttoainettahan meiltä ei puutu.

— Ei, mutta metsästysaseet kerta kaikkiaan.

— Annapa, että olisi puukon pahainenkaan! huudahti merimies.

— Mitä sillä?

— Laittaisın jousen ja nuolia, ja sitten sataisi riistaa kuin rakeita.

Insinööri mietti hetkisen. Sitten hän äkkiä vihelsi koiran luokseen, irrotti siltä kaulapannan, katkaisi sen kahtia ja antoi palaset merimiehelle.

— Tuossa on kaksi puukkoa, Pencroff.

Topin kaulapanta oli karaistua terästä. Ei tarvinnut muuta kuin tahkota ja hioa palaset teräviksi. Tahkoja ja sieroja oli yllin kyllin ympärillä, puuta puukonpäiksi niinikään. Ja niin oli siirtolaisten kalusto kahden tunnin kuluttua lisääntynyt kahdella puukolla, tosin karkeatekoisella, mutta ensi hätään välttävällä.

Lähdettiin sitten tiilentekoon Grantin järven rantaan, jossa oli runsaasti sopivaa savea. Matkalla sinne Harbert löysi puun, jonka oksista Etelä-Amerikan intiaanit tekevät jousia. Se oli krejimbaniminen palmun sukuinen puu. Oksat karsittiin ja vuolttiin päistä ohuemmiksi, keskeltä paksummiksi. Jäntheet saatiin eräästä Hibiscus heterophyllus -nimisestä Malyaceae-lajista, jonka kuidut vetävät kestävyudessa vertoja sitkeimmillekin eläinten jäntheille. Nuolet oli verraten

helposti vuoltu; vain kärkipiikkejä puuttui. Mutta Pencroff toivoi kyllä niiksikin jotain keksivänsä.

Pian olivat siirtolaiset saapuneet siihen kohtaan järven rannalla, jossa maaperä oli tiilien ja astiain tekoon erittäin sopivaa savea.

Tavallisesti lyödään tiiliä muotteihin, mutta koska siirtolaiset eivät voineet sellaista ajatellakaan, täytyi ne tehdä käsin. Senpä vuoksi nämä viisi Lincolnin saaren tiilenlyöjää eivät kahdessa päivässä saaneetkaan valmiiksi kuin kolmetuhatta tiiltä.

Tiilet jätettiin sitten maan pinnalle kuivumaan kahdeksi päiväksi, ja sillä välin hankittiin puita niitten polttamista varten ja metsästettiin. Pencroff oli näet saanut nuoliinsa terävät kärjetkin, nimittäin sen piikkisian piikeistä, jonka Top eräänä päivänä oli tuonut kotiin metsästä. Gideonista ja Harbertista tuli ennen pitkää varsin taitavia jousimiehiä, ja niinpä hormien muonavarastot lisääntymistään lisääntyivät kaikenlaisilla metsänantimilla. Siinä oli kabiaita ja kyyhkystä, maraa ja metsoa. Muu riista syötiin paistettuna, mutta kabiaista savustettiin maukkaita kinkkuja.

Huhtikuun 6:ntena alkoi tiilenpoltto. Auringon kuivaamat tiilet ladottiin suuriksi, aukoilla varustetuiksi kuutioiksi, joiden sisään sytytettiin kova tuli. Yölläkään ei maltettu nukkua, sillä tulta oli alati pidettävä vireillä. Ja niinpä heillä neljänkymmenenkahdeksan tunnin kuluttua oli valmiina kolmetuhatta hyvää tiiltä.

Sen jälkeen kannettiin järven pohjoispäästä paareilla kalkkiperäisiä kiviä, jotka poltettiin kovalla tulella hauraiksi. Kivimurska kasteltiin, siihen sekoitettiin hiekkaa ja näin saatiin erinomaista muuraussavea.

Heti ruvettiin rakentamaan uunia saviastiain polttamista varten. Viiden päivän kuluttua tuotiin kivihiiltä niistä kerrostumista, joita insinööri oli löytänyt Punapuron suulta, eikä aikaakaan, niin nousi uudesta uunista paksuja savupilviä. Metsänaukio oli muuttunut tehtaaksi. Pencroffin mielestä ei ollut sitä uudenaikaisen teollisuuden tuotetta, jota ei heidän uuninsa kykenisi valmistamaan. Ryhdyttiin saviastiain tekoon, ja jonkin ajan kuluttua oli hormien keittiössä koko joukko kuppeja, kulhoja ja kannuja, monet vinoja ja muotopuolia, mutta siirtolaisille perin kallisarvoisia.

Pencroff tekaisi itselleen piipunkin, pahoitellen vain, ettei ollut tupakkaa, mitä siihen panna.

— Mutta kyllä sitäkin vielä saadaan, hän lohdutteli itseään.

Huhtikuun 15:ntenä saviastiain poltto päättyi, ja samana iltana siirtolaiset palasivat takaisin hormoneihin. Matkalla sinne onnistui insinöörin vielä löytää eräs artemisia-laji, joka kuivattuna sopi varsin hyvin taulaksi.

Seuraavina päivinä Cyrus Smith sai vaillinaisilla, omatekoisilla kojeilla ja monien havaintojen ja laskujen jälkeen määrätyksi Lincolnin saaren maantieteellisen aseman. Se oli 35:nnen ja 40:nnen asteen välillä eteläistä leveyttä sekä 150:nnen ja 155:nnen asteen välillä läntistä pituutta Greenwichistä lukien.

Täten tuli Lincolnin saaren etäisyys olemaan kolmattatuhatta kilometriä Seurasaarista, noin kolmetuhattakolmesataa kilometriä Uudesta Seelannista ja yhdeksättätuhatta kilometriä Etelä-Amerikan lounaisrannikosta.

Yhdestoista luku

Raudan valmistukseen. Hylkeenpyynti. Ensimmäinen rautaharkko. Mistä vasara? Terästäkin. Missä Grantin järvi laskee mereen? Taistelu dugongin kanssa. Omituinen tapaus.

Tiilenpolttajista ja savenvalajista oli pian tuleva rautatehtailijoita. Sitä oli Cyrus Smith ehdottanut. Hän tahtoi nimittäin käyttää hyväkseen Franklinin vuoren juurella olevia malmikerrostumia, jotka sisälsivät rautaa suuret prosenttimäärät.

— Ahaa, Pencroff virkkoi, — vai tulee meistä nyt rautaruukin omistajia!

— Niin tulee, Cyrus Smith vastasi, — ja sitä varten täytyy meidän ensi työksemme lähteä hylkeenpyyntiin.

— Soo-o! Tarvitaanko raudan tekoon hylkeitä?

— Tietysti, koska insinööri kerran niin sanoo, reportteri virkkoi.

Monesti edellisinä päivinä siirtolaiset olivat nähneet Pelastusluodolla — sillä, jolle he ensiksi olivat palloineen pudonneet — suuria määriä vesilintuja ja myös hylkeitä, joitten oli tapana nousta sen hiekkarannalle lekottelemaan päivänpaisteessa. Sinne lähdettiinkin tänään, huhtikuun 17:ntenä, pakoveden aikana samasta kahlaamosta, mistä ennenkin oli kuljettu. Cyrus Smith astui luodolle nyt ensi kertaa, muut jo toista. Aseekseen oli kukin ottanut paksun pahkasauvan.

Heidän astuessaan luodolle istua kökötti sen rannoilla laumoittain pingviinejä, jotka tyynin silmin katselivat tulijoita. Näiden olisi ollut helppo lyödä sauvoillaan niitä suuret joukot kuoliaaksi, mutta siitä olisi vain ollut haittaa heidän tämänpäiväiselle yritykselleen.

Lähestyessään saaren pohjoispäätä he näkivät kaukana veden pinnalla mustia liikkuvia täpliä. Näytti siltä kuin joukko kareja olisi lähtenyt uiskentelemaan.

Pencroff tiesi näitten eläinten tavat. Piti ensin odottaa väijyksissä, kunnes ne olivat nousseet maihin ja ryömineet jonkin matkan päähän rannasta. Pyytäjät piiloutuivatkin rantasärkkien taakse, eri tahoille, niin että tarpeen tullen voivat katkaista hylkeiltä paluutien.

Tunnin kuluttua oli puolen tusinan verran hylkeitä noussut rannalle ja asettunut lekottelemaan päivänpaisteeseen.

Äkkiä kohosi kallion takaa Pencroffin kookas vartalo, ja samassa kajahti hänen huutonsa. Insinööri tovereineen hyökkäsi heti esiin nuijineen, ja tuokion kuluttua makasi kaksi hyljettä hengettömänä maassa. Muitten onnistui pujahtaa takaisin mereen.

— Tässä on hylkeitä nyt, insinööri, Pencroff virkkoi.

— Hyvä on, Cyrus Smith vastasi. — Niistä me teemme pajan palkeet.

— Hei! merimies huudahti. — Nepä pääsivät korkeaan virkaan!

Kiireimmän kaupalla Pencroff ja Nab nylkivät eläimet sillä välin kun Cyrus Smith ja reportteri kävelivät tarkastelemassa luotoa.

Pakoveden aikana he jälleen palasivat hormeille.

Vaikea tehtävä oli hylkeennahkain pingottaminen karkeatekoisen kehilön päälle ja ompeleminen yhteen kasvinkuiduilla. Kokonaista kolme päivää piti siirtolaisten ponnistella joukolla, ennenkuin heidän vihdoin onnistui saada valmiiksi tämä ensimmäinen kojeensa, niin tärkeä heidän aikomassaan raudan valmistuksessa.

Koska Cyrus Smithin löytämä rautamalmi oli louhittava Franklinin vuoren itäisiltä harjanteilta, siis kymmenen kilometrin päästä, katsottiin edullisimmaksi siirtyä koko siksi ajaksi, kun rautaa valmistettiin, itse työpaikalle, johon väliaikaiseksi asunnoksi rakennettaisiin risumaja.

Seuraavana päivänä lähdettiin liikkeelle. Matkalla Harbert löysi erään Dracaena-heimoon kuuluvan kasvin, jonka juurista saa varsin ravitsevaa ruokaa ja niiden mehusta mainiota likööriä. Samoin onnistui Harbertin ja Gideon Spilettin ampua jousilla kaksi kengurua.

Kello viiden maissa päästiin Punapuron rantaan, ja siihen rakennettiin maja köynnöskasveilla ja savella päällystetyistä lujista Oksista ja lehvistä. Majan eteen sytytettiin nuotio, jonka ääressä kukin valvoi vuorollaan osan yötä.

Seuraavana aamuna alkoi työ.

Emme rupea lukijaimme rasitukseksi seikkaperäisesti selittelemään raudan valmistuksen salaisuuksia. Riittänee maininta, että malmi ja hiili ladottiin kerroksittain päällystyksen uuninmuotoiseksi rakennelmaksi ja palkeitten suuhun asetettiin kuivatusta savesta tehty savutorvi, jonka toinen pää johdettiin uunin sisään. Palkeita lietsomalla saatiin aikaan kova kuumuus, ja yhä jatkuvan ilmapirran puhaltaessa muuttui hiili ensin hiilidioksidiksi, sitten hiilimonoksidiksi, joka vihdoin irrotti malmista hapen, niin että rauta pelkistyi puhtaaksi.

Paljon oli nähty vaivaa ja huolta, mutta suuri oli siirtolaisten ilokin, kun ensimmäinen rautaharkko valahti uunista. Se oli kyllä vielä hyvin huokoista ja kaipasi takomista.

Mutta mistä vasara? Siirtolaiset olivat nyt samassa asemassa kuin maailman ensimmäinenkin raudantekijä. Pitihän hänen tulla toimeen. Ja niin tulivat hekin. Ensimmäinen harkko pistettiin varteen ja sai olla seuraavien harkkojen moukarina. Alasimena oli luja graniittikallio.

Ja niinpä heillä huhtikuun 25. päivänä oli koko joukko rautaharkkoja, joista sitten yksin tein taottiin tarpeellisia työkaluja: hohtimia, rautakankia, kuokkia ja lapioita. Pencroff ja Nab arvelivat, että nämä esineet olivat kalliimmat kultaa ja jalokiviä.

Mutta ei pelkällä raudalla tultu toimeen; tarvittiin terästäkin, joka, kuten tiedetään, on raudan ja hiilen yhdistys. Rauta työnnettiin kovaan tuleen hienoksi survotun hiilen kanssa, jolloin se sai lisää hiiliaineita ja muodostui teräkseksi. Tämä karkaistiin vielä hehkuvaksi kuumentamalla ja upottamalla kylmään veteen.

Jonkin ajan kuluttua heillä oli puukkoja, kirveitä, piiluja, sahanteriä, talttoja, vasaroita ja nauvoja.

Oli toukokuun 6. päivä, jota pohjoisella pallonpuoliskolla vastaa marraskuun 6. Kylmä vuodenaika oli tulossa. Koska Lincolnin saari oli vastaavassa vyöhykkeessä kuin Espanja tai Kreikka Euroopassa, siellä oli odotettavissa kylmiä ilmoja, jopa lunta ja pakkastakin. Piakkoin oli ainakin tuleva pitkälinen sadeaika ankarine myrskyineen.

Siirtolaisten täytyi sen takia ajatella paremman ja turvallisemman asunnon hankkimista, ja sellaista päätettiin lähteä etsimään Grantin järven ja meren väliseltä itärannalta. Niillä tienoin tahtoi Cyrus Smith niin ikään saada selville, missä kohti Grantin järvi laskee mereen.

Samana päivänä he lähtivät liikkeelle ensin Punapuron lähteille, kulkeakseen sitten puron vasenta rantaa Grantin järvelle, siitä järven koillispuolelle ja sieltä pitkin sen itäistä rantaa. Matka kävi aarniometsäin halki ilman muita seikkailuja kuin että Top kerran metsässä seisahtui suuren, neljä, jopa viisi metriä pitkän käärmeen eteen. Nab tappoi käärmeen yhdellä ainoalla nuijan iskulla, ja tutkittaessa huomattiin, ettei se ollutkaan myrkyllinen, vaan kuului niin sanottuihin timanttikäärmeisiin, joita alkuasukkaat Uudessa Etelä-Walesissa käyttävät ruoakseen. Luultavaa kumminkin oli, ettei saaresta puuttunut myrkyllisiä käärmeitä.

Järven pohjoispäässä ei huomattu mitään laskupaikkaa eikä sellaista Cyrus Smithin suureksi kummastukseksi löydetty järven itärannaltakaan. Siirtolaiset olivat jo saapuneet ennestään tuntemilleen seuduille, kun Top äkkiä kävi levottomaksi. Se juoksi rantaa edestakaisin, seisahtui kuin saalista vainutessaan, haukkui väliin kiivaasti, väliin vaikenä äkisti.

— Vainuaisikohan Top veden alla jonkin pedon, alligaattorin esimerkiksi?

— Tuskin, insinööri vastasi, — sillä näillä leveyksillä harvoin näkee alligaattoreja.

Top hyppeli edelleen rannan korkeassa ruohikossa nähtävästi seuraten jotakin vedenalaista olentoa. Mutta järven pinta oli aivan tyyni, ei näkynyt pienintäkään virettä.

Se oli varsin kummallista.

Vähitellen saavuttiin järven kaakkoiseen päähän eikä vieläkään ollut löydetty laskupaikkaa.

— Mutta miksi tuo järven laskupaikka teidän mielestänne on niin tärkeä? Gideon Spilett kysyi.

— Varsinkin siksi, että jos järven aallot ovat puhkaisseet tien rannan vuorensinämän lävitse, niin on meidän mahdollista löytää sen rotkoista sopiva talviasunto.

— Mutta eikö ole mahdollista, kysäisi Harbert, — että järvellä on pohjassaan jokin laskupaikka?

— On kyllä; siinä tapauksessa täytyykin meidän itse ruvetta rakentamaan talviasuntoa.

Kello oli nyt viisi iltapäivällä, ja aiottiin juuri kääntyä kotiin päin, kun Top taas äkkiä alkoi haukkua vimmatusti, ja ennenkuin osattiin aavistaakaan, se oli syöksynyt veteen.

Siirtolaiset juoksivat lähemmä. Top oli viiden, kuuden metrin päässä rannasta. Cyrus Smith rupesi huutelemaan koiransa takaisin, mutta samassa kohosi suunnattoman suuri pää veden pintaan.

Turpeasta turvasta ja viiksistä sekä suurista silmistä Harbert luuli tuntevansa siinä merilehmän. Ja sen sukulaiseläin se olikin, niin sanottu dugonki (Halicore dugong). Kita ammollaan se hyökkäsi koiraa kohti, ja ennenkuin siirtolaiset olivat ennättäneet ryhtyä mihinkään toimenpiteisiin, se oli siepannut koirasta kiinni ja vetänyt sen veden alle.

Nab, rautapäinen sauva kädessä, yritti hyökätä järveen hänkin, mutta insinööri sai hänet pidätetyksi.

Sillä välin kävi veden alla ankara taistelu, sen näki veden kuohahtelusta. Ennakolta oli jo selvää, miten tällainen taistelu päättyisi. Mutta äkkiä vesiryöpyn keskeltä ilmestyi Top, joka ikäänkuin jonkin salaperäisen voiman sinkoamana lennähti kolme, neljä metriä korkealle ilmaan ja putosi samentuneeseen veteen takaisin. Hetken kuluttua se oli jälleen rannassa. Sanottavia haavoja sen ruumiissa ei näkynyt.

Kerrassaan käsittämätön seikka. Ja yhä näkyi jatkuvan ottelua veden alla. Jokin vielä suurempi eläin oli kaiketi käynyt dugongin kimppuun, niin että koira oli päässyt irti.

Mutta taistelua ei kestänyt kauan. Vesi alkoi punertua verestä, eikä aikaakaan, niin dugongin ruumis nousi pintaan, leveä purppurajuova perässään, ja tarttui viimein matalikolle lähelle rantaa.

Siirtolaiset kiirehtivät sen luokse. Dugonki oli kuollut, kaulassaan suuri haava, ilmeisesti jollain teräaseella viilletty.

Millainen mahtoikaan olla se peto, joka oli iskenyt siihen niin ammottavan haavan? Sitä ei osannut kukaan sanoa.

Siirtolaiset palasivat vihdoin hormeille keskustellen matkalla vilkkaasti tästä kerrassaan käsittämättömästä tapauksesta.

Kahdestoista luku

Dugongin haava. Järven laskukohta. Räjähdyksine. Uusi vesiputous. Tunnelissa. Syvä kuilu. Luolasaleja.

Seuraavana päivänä, toukokuun 7:ntenä, Cyrus Smith ja Gideon Spilett lähtivät jälleen Grantin järvelle. Toiset menivät lauttaamaan polttopuita hormeille.

Sillä matalikolla, missä dugongin raato virui, oli varsin vähän vettä, mutta siitä näytti järven pohja äkkijyrkkänä laskevan keskijärveä kohti. Lintuja oli suurissa parvin keräytynyt haaskan ympärille. Ne piti karkottaa kivillä pois, sillä Cyrus Smith aikoi käyttää hyväkseen dugongin rasvaa.

Siinä he seisoivat kumpainenkin kummastellen eilisillan tapausta. Mitä enemmän he katselivat dugongin leuan alla olevaa haavaa, sitä oudommalta heistä asia näytti. Mikä väkevä käsi lieneekään tehnyt tämän ilmeisen puukonhaavan ja viskannut Topin järvestä ilmaan?... Ja kuinka oli Cyrus Smith pallosta mereen pudottuaan ja veteen vajottuaan voinut pelastua ilman vähintäkään vammaa rantakallioiden toiselle puolelle?

Tässä piili merkittävä salaisuus, johon he toivottavasti tulevaisuudessa saisivat selityksen. Toistaiseksi he päättivät olla puhumatta siitä mitään muille tovereilleen.

Heidän siinä näitä asioita miettiessään ja järven rantaa kävellessään Cyrus Smith huomasi äkkiä järven pinnassa nopean virtapaikan. Hän heitti siihen muutamia puunpalasia, ja ne lähtivät heti kiitämään virran mukana. Ystävykset seurasivat niitä, kunnes saapuivat järven eteläisimpään päähän. Siinä vesi katosi ikäänkuin rakoon maan sisään. Insinööri painoi korvansa maahan ja kuuli selvästi veden solinaa.

— Tässä varmaankin järven vedet laskevat johonkin rantakallioiden halkeamaan.

Hän katkaisi ja karsi pitkän oksan ja pisti sen rantaviivan muodostamaan kulmaukseen noin puolen metrin verran vedenpinnan alle. Keppi kirposi heti hänen kädestään ja katosi vedenalaiseen koloon.

— Nyt ei enää epäilystäkään! Cyrus Smith huudahti. — Tässä on järven vesillä laskupaikkansa, ja minä saan sen näkyviin.

— Millä keinoin?

— Lasken järven pinnan puolitoista metriä alemmaksi.

— Mutta millä tavalla?

— Aukaisen isomman väylän.

— Tuohon graniittiseinäkö?

— Siihen juuri. Minä räjäytän sen, vesi alenee, ja tunneli tulee näkyviin. Samalla syntyy vesiputous, josta meille vielä saattaa olla paljonkin hyötyä.

He palasivat hormeihin, ja siellä Cyrus Smith ilmoitti ystävilleen aikeensa.

Hänen mielestään täytyi siinä osassa Näkötorin ylänköä, joka muodosti graniittiseinän järven ja meren välille, olla suurempia tai pienempiä rotkoja ja luolia, ja ne hän oli päättänyt saada esiin. Sitä varten piti ensinnäkin raivata suurempi aukko järven vesille ja laskea siten järven pinta alemmaksi. Siihen taas tarvittiin räjähdysaineita. Ja nämä olisi valmistettava tarjona olevista runsaista luonnonrikkauksista.

Rikkikiisua oli saarella runsaasti. Siitä tehtäisiin rikkihappoa. Salpietaria oli niinikään Franklinin vuoren juurella. Levistä ja merikasveista poltettaisiin niin sanottua luonnollista soodaa. Soodan avulla saataisiin taas hylkeenrasvasta saippuaa ja glyseriiniä. Salpietarista ja rikkihaposta valmistuu typpihappoa, siitä ja glyseriinistä nitroglyseriiniä.

— Selvä kuin päivä! huudahti Pencroff.

Niin aivan selvää se ei silti ollut. Varsinkin oli rikkihapon valmistaminen vaikeaa ja monimutkaista, se kun tehtaissa vaatii erittäin suuria ja kalliita laitteita. Mutta Cyrus Smith osasi käyttää hyväkseen sitä valmistustapaa, jonka antamaa tuotetta nimitetään Nordhausenin hapoksi. Rikkikiisu sai hienoksi jauhettuna rapautua tasaisella kalliolla, ja näin syntynyt rautasulfaatti pasutettiin savisessa tislauastiassa.

Työskenneltyään lopulta jonkin aikaa syrjässä ihan itsekseen — työ kun oli varsin vaarallista — sai Cyrus Smith vihdoinkin aikaan astiallisen öljymäistä, kellertävää nestettä. Hyvillään hän näytti sen ystävilleen.

— Tämä on nitroglyseriiniä! hän lausui.

Siinä oli tosiaan tuota hirveää ainetta, jonka räjähdysvoima on laskettava kymmenen kertaa niin suureksi kuin ruudin. Sen vaarallisuus on onneksi paljon vähentynyt sen jälkeen, kun on opittu valmistamaan sitä kiinteänä, jolloin sen nimi on dynamiitti.

— Ja tuoko mokoma litku se nyt kalliot räjähdyttää? merimies kysäisi.

— Tämä, ja sitä suuremmalla voimalla, mitä lujempaa graniitti on.

— Milloin se tapahtuu?

— Huomenna, kun ensin olemme saaneet poratuksi reiän graniittiseinään.

Seuraavana päivänä siirtolaiset lähtivät siihen kohtaan Grantin järveä, jossa sen itäinen lahdeke oli ainoastaan viidensadan askelen päässä meren rannasta. Itse ylänkö oli tässä kohden alempana järven pintaa, mutta ylängön tasainen laki esti vettä laskemasta mereen. Tämä harja oli raivattava pois.

Ensin porattiin reikä harjaan, yläreunasta lähtien vinoon suuntaan, niin että sen toinen pää tuli olemaan alempana järven pintaa. Aukko oli tehtävä melko suureksi, sillä insinööri oli päättänyt käyttää räjähdyttämiseen vähintään kymmenen litraa nitroglyseriiniä.

Mitä panoksen sytyttämiseen tulee, päätti Cyrus Smith käyttää hyväkseen sitä nitroglyseriinin ominaisuutta, että se räjähtää tärähdyksestä. Sitä varten hän asetti porausreiän kohdalle kolmijalan ja ripusti siihen kasvinkuiduista punottuun köyteen usean kilon painoisen rautalohkareen. Ennakolta rikillä voideltu lanka johti ensinmainitun keskikohdalta muutaman metrin verran ulkopuolelle aukkoa maata pitkin. Kun langan irtonainen pää sytytettäisiin, palaisi lanka verkalleen, kunnes tuli ehtisi painoa kannattavaan köyteen. Tämä syttyisi ja katkeaisi, ja silloin putoaisi rautalohkare nitroglyseriinin päälle ja saisi sen räjähtämään.

Lähetettyään ystävänsä jo ennakolta hormeille Cyrus Smith nosti irtonaisen langanpään, sytytti sen ja lähti juoksujalkaa muitten luo. Köyden oli määrä palaa viisikolmatta minuuttia, ja aivan oikein: viidenkolmatta minuutin kuluttua kuului räjähdys, valtavampi kuin he olivat osanneet aavistaakaan. Tuntui siltä kuin koko saari olisi vavahtanut perustuksiaan myöten. Suunnaton joukko kiviä sinkoutui ilmaan kuin tulivuoresta. Hormien kalliotkin vavahtivat. Ilmanpaine oli niin ankara, että siirtolaiset, vaikka olivat vähää vaille neljän kilometrin päässä, eivät kestäneet jaloillaan, vaan kaatuivat kumoon joka mies.

Heti he kuitenkin nousivat ja kiiruhtivat paikalle.

Heiltä pääsi kolminkertainen eläköönhuuto. Ylängön harja oli murtunut. Hurjasti syöksyi vesi

järvestä ylängön poikki ja putosi yhdeksänkymmenen metrin korkeudesta meren rantaan!

Parin tunnin kuluessa järvi laski vähintään puoli metriä. Veden entinen laskupaikka vuoren sisällä oli nyt tarkemmin tutkittava, ja sitä varten haettiin hormeista kuokkia, rautakankia, kasvin-
kuiduista punottuja köysiä ja tulukset.

Pencroff oli ylen ihastunut insinöörin suurenmoisesta, onnistuneesta yrityksestä.

— Mr Smith, hän virkkoi, — tällä teidän rasvaisella liemellännehän voisi tärskäyttää ilmaan vaikka koko saaren, vai?

— Vaikka koko maapallon, kun vain käyttää tarpeeksi nitroglyseriiniä.

— Sepä se. Mutta eikö sopisi käyttää sitä ruudin asemasta pyssyissä?

— Sellaisenaan se olisi liian voimakasta: ei lujinkaan pyssynpiippu sitä kestäisi. Sen sijaan sopisi meidän valmistaa siitä niin sanottua pumpuliruutia, mutta sekin olisi turhaa, koska meillä ei ole pyssyjä.

— Niin, niin, mutta jos te vain tahtoisitte, niin pianhan ne pyssyt...

Mahdotonta — se oli sana, jonka Pencroff oli kokonaan pyyhkäissyt pois Lincolnin saaren sanakirjasta.

Vuoren graniittiseinässä, ylempänä vedenpintaa, näkyi nyt selvästi tuo kauan etsitty aukko, noin kuusi metriä leveä, mutta ainoastaan puoli metriä korkea. Kuokilla hakattiin tämä portti avarammaksi, niin että oli helppoa kulkea ainakin kumarassa tunnelia myöten. Lattian kaltevuuskaan tuossa käytävässä ei ollut sen suurempi kuin että siinä saattoi helposti liikkua.

Käsissään pihkaisia oksia tulisoihutuina siirtolaiset lähtivät käytävään, Top muitten edellä. Vastoin odotuksia aukko alkoi käydä yhä korkeammaksi, niin että vaeltajat pian mahtuivat kulkemaan aivan suorina. Pohja oli veden jäljeltä vielä märkä, niin että täytyi koko ajan varoa liukastumista. Kaikki osoitti, että tämä käytävä ei ollut virran luoma, vaan oli aikain alussa muodostunut tähän eli toisin sanoen oli yhtä vanha kuin saari itsekin.

Satasen askelta laskeuduttuaan kulkijat huomasivat käytävän äkkiä laajenevan jonkinlaiseksi väljäksi luolaksi. Siihen pysähtymättä he kulkivat vielä noin viisikymmentä askelta alemmaksi. Silloin alkoi edestä päin äkkiä kuulua ääniä, kovia ja kaikuvia kuin kaiuttimesta.

— Se on Top! huusi Harbert.

— Ja haukkuukin niin vimmatusti, lisäsi Pencroff.

— Haukkukoon mitä tahansa, Gideon Spilett virkkoi, — onhan meillä aseet kädessä. Eteenpäin vain!

Siirtolaiset kiirehtivät yhä alemmaksi, ja yhä rajummaksi kävi koiran haukunta. Olisiko se ottelussa jonkin eläimen kanssa? Miehet melkein laskivat liukua luolan kaltevaa pohjaa myöten ja saavuttivat tuokin kuluttua koiransa pariakymmentä metriä alempana.

Siellä oli tunneli laajentunut suureksi, komeaksi luolaksi. Top juoksenteli edestakaisin vimmatusti haukkuen. Pencroff ja Nab heiluttivat tulisoihutujaan paremmin valaistakseen luolaa. Siirtolaiset samosivat sitä ristiin rastiin, mutta kaikkialla oli vastassa vain tumma graniittiseinä.

— Onhan tässä täytynyt olla aukko, josta vesi on virrannut mereen, lausui insinööri.

— Ollaanpa varovaisia, Pencroff arveli, — muutoin tässä vielä syöstään suinpäin kuoppaan.

— Etsi, Top, etsi, etsi!

Ja entistä kiivaammin hyökkäsi Top eteenpäin rajusti haukkuen.

Vihdoin saavuttiin syvän kaivon partaalle. Koetettiin tulisoihduilla valaista sen seinämiä, mutta turhaan. Tämä ei enää ollut luisua käytävää, vaan kohtisuoraan alas johtava kuilu. Cyrus Smith tempasi palavan oksan ja heitti sen syvyyteen. Pudotessaan se paloi entistä kirkkaammin ja sammui sitten sähisten: se oli pudonnut meren pintaan. Putoamisen ajasta insinööri laski kuilun syvyyden noin kolmeksikymmeneksi metriksi.

Luolan lattia oli niin ollen kolmekymmentä metriä ylempänä merenpintaa.

— Kas tässä meillä on maja tästä lähtien, insinööri virkkoi.

— Mutta tässä on varmaan ennen meitä asunut joku olento.

— Kaiketi, ja nyt se on paennut tuon kuilun kautta jättäen asuntonsa meille.

— Pahus etten minä ollut Top! Olisin saanut nähdä tuon kummituksen! huudahti Pencroff.

Oli miten oli, siirtolaiset olivat nyt toiveittensa perillä: tästähän he saisivat tilavan ja mukavan asunnon. Kaksi hankaluutta vielä oli jäljellä. Ensinnäkin luolaan oli saatava valoa; toiseksi siihen oli hankittava sopivat portaat. Käytävän kaltevuudesta ja pituudesta insinööri päätteli, ettei luolan perimmäinen, merenpuoleinen seinä ollut kovinkaan paksu. Jos siihen saisi puhkaistuksi ikkunareian, syntyisi samalla ovikin, johon ei olisi vaikeata kiinnittää tikapuita.

Tuskin oli Cyrus Smith ilmaissut ajatuksensa ystävilleen, kun jo Pencroff ryhtyi kuokallaan hakkaamaan seinää. Hänen väsyttyään jatkoi työtä Gideon Spilett. Kului pari tuntia. Äkkiä kuokka kirposi reportterin kädestä ja putosi puhjenneesta aukosta ulos.

— Eläköön! huusi Pencroff. — Onni suosii miehiä!

Seinä ei ollut täyttä metriäkään paksu.

Cyrus Smith katsahti aukosta ulos: hänen silmänsä eteen aukeni merenranta, Pelastuksenluoto ja sen toisella puolella valtameren siintävä pinta. Sisään hulvahtanut valo kirkasti tämän suunnattoman luolan sisustan. Vasen puoli oli lähes kolmekymmentä metriä pitkä, kymmenen metriä leveä ja yhtä korkea, mutta oikeanpuoleisessa sivustassa katto kohosi viisikolmatta metriä korkealle. Siellä täällä oli graniittipylväitä, jotka kannattivat tuota jättiläismäistä holvia, niinkuin suurissa tuomiokirkkoissa pylväät kannattavat keskikupolia. Ja niitten välillä kierteli oikuttelevan monimutkaisina mitä erilaisimpia kaaria. Luonto, suuri rakentaja, oli yhdistänyt tässä kaikki bysanttilaisen, roomalaisen ja goottilaisen rakennustyylin eri muodot.

Ihmetellen siirtolaiset katselivat tätä salaperäistä uutta, uljasta Alhambraa. He olivat toivoneet löytävänsä ahtaan luolan, ja heidän eteensä avautui komea linna. Nab oikein otti lakin päästään hartauden vallassa.

— Mikä nimeksi tälle uudelle asunnolle? Harbert kysyi.

— Graniittilinna, insinööri vastasi.

Mutta tulisoihdut olivat sammumaisillaan. Ystävykset riensivät takaisin ja saapuivat järven rantaan juuri, kun viimeinen niistä sammui.

Kolmastoista luku

Useita huoneita. Kaniinitarha. Ovi ja ikkunoita.

Seuraavana päivänä siirtolaiset alkoivat varustella uutta kotiaan asuttavaan kuntoon.

Ensinnäkin oli Cyrus Smithin ehdotuksesta hakattava merenpuoleiseen päätyyn viisi ikkunaa ja ovi. Viimeksimainitun tarpeellisuutta ei Pencroff voinut käsittää, koska järven puolelta oli aivan hyvä käytävä Graniittilinnaan.

— Hyvä ystävä, insinööri sanoi, — jos meidän on helppoa tulla sisään järven puolelta, niin yhtä helppoa on mereltäkin päin. Entisen aukon aion päinvastoin kokonaan sulkea.

— Millä tavalla sitä sitten sisään päästään? Pencroff kyseli.

— Ulkopuolisia tikkaita, köysitikkaita myöten, jotka saa vetää sisään, milloin tahtoo. Silloin ei pääse sisään ketään muita.

— Mutta miksi niin paljon varokeinoja? merimies intti. — Eiväthän meitä tähän asti ole pedot ahdistaneet, eikä saarellamme ole viljeläkään.

— Oletteko siitä ihan varma?

— Se on pian selville saatu, kunhan joka kolkka saarta saadaan tutkituksi.

— Aivan niin, sillä me tunnemme siitä vain vähäisen osan. Mutta ellei meidän tarvitsekaan pelätä vihollisia omalla saarellamme, niin saattaa niitä tulla ulkoapäin, sillä Tyynen meren rannikot ovat vaarallisia seutuja.

Ja niinpä he ryhtyivät työhön, innokkaammin muita juuri Pencroff. Rannalta kannettiin muutama tuhat valmista tiiltä Graniittilinnan seinukselle. Kuokilla ja nitroglyseriinillä puhkaistiin mainitut viisi ikkunaa ja ovi meren puolelle. Tiilistä muurattiin väliseinät, niin että saatiin viisi erillistä asuinhuonetta, nimittäin ovesta oikealle eteinen, sen viereen keittiö, edelleen ruokasali, kaksitoista metriä leveä, sitten yhtä tilava makuuhuone, sen jälkeen seurusteluhuone ja vihdoin suuri sali. Vastapäätä näitä perätysten olevia huoneita oli toisella puolen käytävää suuri varastohuone.

Koska pääsy Graniittilinnaan entisen tunnelin kautta oli kovin hankala, sinne kun oli kuljettava pitkiä ja vaivalloisia kiertoteitä ja itse tunnelikin oli kovin vaikeakulkuinen, punottiin erään kasvin lujista kuiduista tukevat köysitikkaat, joiden puolat veistettiin punaisen seetripuun oksista. Koska ovi oli niin korkealla maasta, täytyi tikkaisiin panna vähintään sata puolaa. Nousua helpotti se, että vuoren seinämässä oli ulkoneva pengermä, niin että tikkaat saattoi jakaa kahteen osaan. Tarpeen tullen saattoi kuitenkin tikkaat kokonaisuudessaan vetää oven sisäpuolelle.

Toukokuun 28. päivänä olivat tikkaat lopullisesti valmiit. Lyhyessä ajassa oppivat siirtolaiset varsin nopeasti kiipeämään niitä myöten ylös. Hitain oli Top, luonnollisestikin, mutta oppimestarinsa Pencroffin johdolla sekin tottui auttavasti kiipeämään, vaikka tosin opettaja toisenkin kerran sai kantaa retuutta oppilaansa selässään ylös.

Talvi lähenei nopein askelin, ja siksipä Harbertilla ja Gideon Spilettillä oli täysi työ heidän hankkiessaan metsänriistaa varastoon. Toistaiseksi he yhä metsästelivät Laupeudenjoen vasemmalla rannalla, mutta siellä olikin vielä saalista riittämiin. Vasta seuraavana keväänä oli aikomus siirtyä Kaukaisen Lännen suunnattomiin aarniometsiin, jotka alkoivat joen toiselta rannalta. Näillä retkillä sattui Harbert löytämään läheltä Grantin järven lounaista rantaa villin puutarhan, jossa kasvoi monenlaisia hyvänhajuista pensaita ja kukkia, kuten minttuja, kuningasyrttejä, kynteliä, ja muita sellaisia, joita kaniinit mielellään syövät.

Koska pöytä oli valmiiksi katettu, arveli reportteri, ei isäntäväkikään voinut olla kovin kaukana.

Maassa näkyi lukemattomia kaniinien pesiä. Ja tuskin olivat metsämiehet kulkeneet kymmentäkään askelta tarhassa, kun jo satakunta jyrsiää, ns. amerikankaniineja, puikahti ulos pesistään lähtien kiitämään pakoon. Pari kolme ehtivät metsästäjät kuitenkin saada saaliikseen.

Toukokuun viimeisenä päivänä oli muuraustyö Graniittilinnassa saatu loppuun suoritetuksi ja keittiöön oli kyhätty yksinkertainen liesi, josta savutorvi johti suureen päätyseinässä olevaan aukkoon.

Ei unohtanut Cyrus Smith vedensaantiakaan. Entiseen järven laskukohtaan hakattiin aukko hiukan vedenpinnan alapuolelle. Siitä vesi virtasi entiseen väylään kaivettua kapeaa uomaa myöten kuiluun asti tuoden Graniittilinnan uusille asukkaille runsaasti sata litraa vettä päivässä.

Tunnelin entinen suu tukittiin suurilla kallionlohkareilla, jotka muurattiin kiinni toisiinsa. Ne peitettiin mullalla ja turpeilla. Ikkunat suljettiin tiiviillä luukuilla siihen saakka, kunnes Cyrus Smith ryhtyi lasin tekoon.

Ihana näköala avautui Graniittilinnan ikkunoista valtamerelle, joka kaukaisuudessa sulautui taivaanrantaan, rajoittui vasemmalla Eteläleukaan ja oikealla Kynsiniemeen. Koko Liittolahti oli heidän ihailtavanaan.

Pencroffin mielestä oli "niin kovin hauskaa elellä täällä viidennessä kerroksessa".

Neljästoista luku

Sydäntalvi. Steariinikynttilöitä. Leivän puute. Vehnänjyvä. Maan viljavuus.

Talvi alkoi kesäkuun ensimmäisinä päivinä; kesäkuuta vastaa pohjoisella pallonpuoliskolla joulukuu. Sen enteinä olivat kovat myrskyt ja rankkasateet. Siirtolaiset olivat muuttaneet Graniittilinnaan päätettyään säilyttää entiset hormit työpajana myöhemmin tehtäviä karkeita töitä varten.

Koko kesäkuu kului metsästellessä ja kalastellessa. Kylmän tultua — niin päätettiin — lähdeittäisiin pyytämään niitä mufloneja, joita kerran oli nähty Franklinin vuorelle noustaessa ja joitten villasta siirtolaiset insinöörinsä taitoon luottaen toivoivat pystyvänsä valmistamaan lämpimiä vaatteita.

Tuli kesäkuun 4. päivä. Se oli helluntai. Sen päivän he päättivät pitää pyhänä, niinkuin olivat pitäneet pitkänperjantain ja pääsiäisenkin.

Insinöörin ja reportterin kerran keskustellessa pian alkavista pakkasista puuttui Pencroffin puheeseen.

— Minun mielestäni, hän virkkoi, — on aika puhua pakkasista silloin, kun pakkaset tulevat. Eiköhän sopisi keskustella siitä, mistä tässä valoa saadaan, sillä päivät ovat käyneet merkillisen lyhyiksi?

— Se saadaan helposti aikaan, Cyrus Smith vastasi..

— Keskusteluko?

— Ei, vaan valo.

— Öljylamppujako?

— Steariinikynttilöitä.

Tämä ei ollutkaan mahdotonta, sillä insinöörillähän oli käytettävänänsä sekä kalkkia että rikkihappoa, ja hylkeistä sai kyllä rasvaa.

Rasvasta saa kalkin avulla eräänlaista kalkkisaippuaa, joka helposti liukenee rikkihappoon. Tästä liuksesta kalkki saostuu rikkihapon suolana ja samalla erottuu rasvahappoja, joista palmitiini- ja steariinihappo ovat juuri kynttiläin aineksia. Sydämiksi oli käytettävä yhteenpunottuja kasvikuittuja: tällainen sydän kastetaan sulaan rasvaan, joka pian hyytyy sen ympärille ohuena kerroksena; sen jälkeen se kastetaan uudestaan, jolloin uusi rasvakerros tarttuu entiseen; näin jatketaan, kunnes kynttilä on tullut sopivan paksuiseksi.

Kynttilänvalmistus onnistuikin hyvin, kun Pelastuksenluodolta oli saatu muutamia hylkeitä, sillä erää puoli tusinaa.

Rattoisaa oli siirtolaisten työskennellä Graniittilinnassaan, milloin rauta-, milloin puuseppinä, valmistellen tarpeellisia huone- ja talouskaluja. Kirvesmiehiksikin heidän oli pystyttävä, sillä vesiputouksen yli oli rakennettava kahdet porraspuut, toiset ylängölle, toiset vuorensinämän ja merenrannan välille.

Laupeudenjoen varrelta kerättiin suunnattomat määrät ostereita, joitten makuun siirtolaiset olivat jo tottuneet.

Lihaa heillä oli runsaasti; ei liioin kasvisruoista ollut puutetta. Niin sanottujen lohikäärmeputten keitetyistä ja käyneistä juurista he osasivat panna hapahkoa, oluentapaista juomaa. Sokeriakaan ei heiltä puuttunut: sitä he saivat sokerivaahteran (*Acer saccharinum*) mahlasta. Maukasta, niin sanottua oswego-teetä, he osasivat keittää niistä monista kasveista, joita runsaasti kasvoi kaniinitarhan seuduilla. Suolaakin heillä oli yllinkyllin.

Vain leipää puuttui.

Sallimus oli kuitenkin pitänyt heistä huolta tässäkin suhteessa tavalla, jota he eivät olleet osanneet aavistaakaan.

Eräänä päivänä satoi kuin saavista. Siirtolaiset olivat tapansa mukaan koolla Graniittilinnan suuressa salissa. Harbert näkyi hypistelevän jotakin takkinsa liepeessä, vuoren ja päällisen välissä. Äkkiä hän löysi etsimänsä ja huudahti riemuissaan:

— Mr Smith! Katsokaas, mitä minä löysin! Vehnänjyvän!

Asian selitys oli, että Harbertilla Richmondissa oli ollut tapana pitää taskussaan vehnänjyviä ja ruokkia niillä kyyhkysinä.

Kaikki kokoontuivat ihmettelemään pikkuista jyvää.

— Voi lapsi raukka! Pencroff puheli. — Jopa nyt jotakin löysit! Yhden ainoan jyväpahasen!

— Siitä me vielä paistamme leipää, lausui Cyrus Smith.

— Ja piiraita ja kaakkuja ja kalakukkoja, ivaili merimies.

Mutta insinööri loi häneen vakavan katseen ja kysäisi:

— Pencroff, tiedättekö, kuinka monta kortta nousee yhdestä jyvästä?

— Jyvästä korsi, kahdesta kaksi, toinen hämillään vastasi.

— Kymmenen. Kuinka monta jyvää korressa?

— En minä niitä ole laskenut.

— Keskimäärin kahdeksankymmentä, julisti insinööri juhlallisesti. — Jos siis istutamme tämän, niin saamme ensi sadoksi 800 jyvää; toisella kertaa niistä tulee jo 640 tuhatta, kolmannella 512 miljoonaa ja neljännellä yli neljäsataa miljardia.

Kummastellen kuuntelivat siirtolaiset näitä suunnattomia lukuja, mutta insinööri jatkoi:

— Eikä tämä ole vielä mitään sen rinnalla, mitä unikko ja tupakka tuottavat. Yhdestä unikon siemenestä tulee 32 tuhatta siementä, tupakan siemenestä 360 tuhatta. Muutamassa vuodessa nämä kasvit täyttäsivät koko maan pinnan, ellei niiden leviämistä olisi ehkäisemässä tuhansia syitä.

— Ja tiedättekö, Pencroff, Cyrus Smith yhä jatkoi, — kuinka monta bushelia [busheli = 36 litraa] tulee 400 miljardista jyvästä?

— Kaikkea sitä minulta kysytäänkin! merimies jupisi. — En minä ole opissa ollut enkä kouluissa kolunnut.

— Neljänneksen toista miljoonaa bushelia.

— Soo! Neljässä vuodessa?

— Kenties kahdessakin, sillä täällä korjataan luullakseni kaksi sataa vuodessa.

Pencroffin tuli äkkiä niin hyvä mieli, että häneltä pääsi railakas eläköönhuuto.

— Ja sen minä sanon, hän lisäsi, — että jos minä joskus vielä tupakan siemenen löydän, niin en minä sitä järveen heitä.

Juhlallisesti kylvettiin sitten tämä kallis jyvä Graniittilinnan ylängölle, huolellisesti muokattuun, muheaan multaun, tuulensuojaiseen päivänpuoleiseen paikkaan, ja tiheä aitaus pystytettiin sen ympärille.

Viidestoista luku

Pakkasia. Haukkuvia kettuja. Talvitöitä. Salaperäinen kuilu. Pekari. Herkullinen ateria. Hauli hampaisiin.

Kesäkuun lopulla sadeaika lakkasi, ilma kylmeni ja lämpömittari laski alle nollan. Polttopuut hupenivat silmissä, ja uusia oli hankittava. Helposti niitä lauttaamalla saatiinkin, ja helposti ne hinattiin Graniittilintaan, johon lujista köysistä oli kyhätty varsin kätevä hissi. Tuotiinpa Franklinin vuoren liepeiltä kivihiihtäkin, ja kun myös ruokasaliin oli rakennettu tulisija, ei siirtolaisten tarvinnut kärsiä kylmyyttä.

Tehtiin lyhyitä metsästysretkiä. Kerrankin päästiin Laupeudenjoen yli, se kun oli vetäytynyt jäähän, ja tavattiin siellä omituisia kettuja, jotka haukkuivat kuin koirat. Pencroff ei paljonkaan välittänyt niistä, ne kun eivät olleet syötävää riistaa. Siitä huolimatta hän kuitenkin rakenteli niille ketunkuoppia, ja silloin tällöin joku vikkeläjalkainen repolainen erehtyi ja jäi merimiehen saaliiksi. Joka kerta hän kuitenkin nurisi "mokomastakin riistasta". Hiukan häntä lohdutti Cyrus Smithin neuvo, että hän rupeaisi käyttämään ketunraatoja muitten otuksien syötteinä.

Ja kyllä oli merimies mielissään saatuaan kerran kuopasta erään siansukuisen eläimen nimeltä pekari: sehän kelpasi ruoaksi saporasta kärsään saakka.

Elokuun puolivälissä alkoi sataa lunta, ja pian sitä oli puolen metrin paksuudelta. Samalla alkoivat rajut lumimyrskyt. Graniittilinnan luukut suljettiin, ja siellä siirtolaiset miellyttävässä lämpimässä kuuntelivat kaikessa rauhassa myrskyn ulvontaa, kun sen rajuisia puuskista suuret puut ryskyen kaatuivat maahan.

Elokuun lopulla alkoi sää vaihdella: satoi vuoroin vettä, vuoroin lunta, mutta ilma pysyi yhä

kolkkona, joten Graniittilinnan ikkuna- ja oviluukut pidettiin edelleen suljettuina. Miehet alkoivat kyllästyä talven yksitoikkoisuuteen ja pitkälliseen sisälläoloon, mutta vielä rauhattomampi oli Top. Lakkaamatta se kuljeskeli huoneesta toiseen ikäänkuin hakien aukkoa, mistä pääsisi ulos.

Cyrus Smith huomasi koiransa kovin usein kiertelevän pystysuoran kuilun aukkoa, joka nyt oli laudoilla peitetty. Kummallisesti se haukkua louskutteli siinä, ikäänkuin kuilun pohjalla olisi ollut jotain, joka sitä ärsytti ja jota se samalla pelkäsi. Kuilu oli yhteydessä meren kanssa, siitä ei ollut epäilystäkään. Tulikohan mereltä jokin vedenalainen hirviö väliin levähtämään kuilun kohdalle?

Jotain kummallista siinä oli.

Lämpimäin talvivaatteiden puute sai heidät usein suunnittelemaan villavarastojen hankkimista seuraavaksi talveksi. Franklinin vuoren rinteillä oli laumoittain muflonlampaita. Sen he tiesivät. Parasta olisi saada muutamia niistä kiinni elävinä ja kesyttää ne. Samalla voisi pyydystää metsälintuja jonkinlaiseksi kanatarhaksi. Mutta sitä varten pitäisi perustaa karjakartano, oikea farmi. Ja edullisinta olisi sijoittaa sellainen Kaukaiseen Länteen.

Ensi kevätkelillä käytäisiin tarkastamassa noita tuntemattomia seutuja.

Mutta jo ennen sitä sattui tapaus, joka sai heidät entistä kiihkeämmin tutkimaan Lincolnin saarta.

Oli lokakuun 24:s. Sinä päivänä oli Pencroff saanut ketunkuopasta emäpekarin ja kaksi parin kuukauden ikäistä porsasta.

Silloin oli siirtolaisilla loistopäivällinen: kengurunlihalientä, savustettua kinkkua, porsaanpaistia, manteleita, juuriolutta ja oswego-teetä. Kaiken kruununa oli tietysti pekarinpaisti.

Liemen jälkeen kävi Pencroff itse leikkaamaan pekaria ja viilteli aimo viipaleita kunkin lautaselle. Nämä juottoporsaat maistuivat todellakin aivan erinomaisilta. Kummako, että Pencroffkin ahnaasti kävi oman annoksensa kimppuun.

Äkkiä hän parkaisi ja päästi suustaan karkean sanan.

— Mikä nyt? Cyrus Smith kysyi.

— Se ... se vain ... että minulta lohkesi hammas! merimies vastasi.

— Vai oli teidän pekarissanne kiviäkin? naurahti Gideon Spilett.

— Lienee ollut, lienee ollut ... Pencroff puheli vetäen suustaan kiven, joka oli maksanut hänelle poskihampaan.

Mutta se ei ollutkaan kivi. Se oli — hauli!

TOINEN OSA

HYLÄTTY MIES

Ensimmäinen luku

Haulin johdosta. Pirogin tekoon. Kilpikonnien katoaminen. Kömpelyyttäkö?

Seitsemän kuukautta olivat siirtolaiset jo olleet Lincolnin saarella, ja yhä enemmän he olivat varmistuneet siinä uskossa, että he olivat saaren ainoat asukkaat. Mutta nyt tämä pikkuinen lyijypalaneilmeisesti todisti, että saarella täytyi olla joku muukin ihmisolento, kenties useampiakin. Eihän ollut muuta mahdollisuutta kuin että hauli oli ammuttu; siis oli ollut ampujakin.

— Oletteko varma, Cyrus Smith kysyi Pencroffilta haulia tarkastellessaan, — oletteko varma siitä, ettei tuo pekarinporsas ollut kuin kolmen kuukauden ikäinen?

— Ei täyttä kolmeakaan, koskapa imi vielä, kun sen kuopasta löysin.

— Siis on tällä saarella laukaistu pyssy korkeintaan kolme kuukautta sitten, insinööri lausui, — ja niin ollen päätellen: joko on saarella ollut asukkaita ennen meidän tänne tuloamme, tai ihmisiä on noussut tänne maihin enintään kolme kuukautta sitten. Ovatko he tulleet ehdoin tahdoin vai haaksirikkoisina ajautuneet rannalle, siitä saamme myöhemmin selon samoin kuin siitäkin, ovatko he eurooppalaisia vai malaijlaisia ja vieläkö he ovat saarella vai ovatko jo lähteneet.

— Ei ikipäivinä täällä ole ristinsielua muita kuin me! Pencroff huudahti. — Olisihan ne nähty jo aikoja sitten. Se on tietty se.

— Mutta tietympää on, että pekarilla oli hauli ruumiissaan, reporteri virkkoi. — Mistä se siihen olisi tullut?

— Kunhan ei vain Pencroffilla olisi ollut entisiä jätteitä ... yritti Nab.

— Soo-o! merimies loukkaantuneena huudahti. — Vai olisi minulla ollut puolen vuoden verran

lyijyrae hampaassa, enkä olisi sitä huomannut! Tule katsomaan, Nab, ja jos löydät suustani yhden ainoankaan rikkinäisen hampaan, niin saat kiskoa puoli tusinaa purimia leukapielistäni irti.

— Nab iski kirveensä kiveen, huomautti Cyrus Smith naurahtaen. — Mutta oli miten oli, meidän täytyy ruveta tutkimaan asiaa.

Pencroff oli paikalla valmis ja tarjoutui tekemään kevyen veneen, jolla voisi kiertää ympäri saaren ja nousta Laupeudenjokea myöten sen latvoille saakka. Hän ei tarkoittanut varsinaista kaaritettua ja lautalaitaista venettä, vaan sellaista puun kaarnasta tehtyä kevyttä, tasapohjaista ruuhta, jota intiaanit käyttävät ja jota sanotaan pirogiksi. Sen hän lupasi saada valmiiksi viidessä päivässä.

Viipymättä hän ryhtyikin työhön, jota huomattavasti helpotti se, että äskeinen myrsky oli kaatanut useita sopivia puita. Ei tarvinnut muuta kuin kiskoa kaarna irti. Siihen soveliaita työkaluja kyllä puuttui, mutta jotenkin merimies keinotteli tästä pulmasta, ja niinpä hänellä ennen pitkää oli kaarna koossa enemmän kuin tarvitsikaan.

Pencroffin ja insinöörin ahertaessa pirogin kimpussa toiset metsästelivät varoen kuitenkin joutumasta kovin kauas Graniittilinnasta.

Kerran — oli lokakuun 28:s — sattui taas omituinen tapaus.

Kävellessään Nabin kanssa meren rannikolla Harbert sattui huomaamaan kallioitten välissä suuren kilpikonnan, joka parhaillaan pyrki merta kohti. He päättivät ottaa sen kiinni ja käänsivät sen sauvoillansa selälleen, siis sellaiseen asentoon, jossa kilpikonnan on mahdotonta liikkua. Varmemmaksi vakuudeksi Harbert asetti kuitenkin sen ympärille suuria kiviä estääkseen sitä karkaamasta.

He kiiruhtivat sitten kotiin hakemaan rattaita, sillä Harbert tahtoi yllättää Pencroffin tuomalla sellaisen eläimen, jolla oli aina "maja mukanaan". Kenenkään huomaamatta he ottivat rattaat ja lähtivät takaisin merenrantaan.

Mutta suuri oli heidän hämmästyksensä, kun siellä ei ollutkaan enää eläintä, jolla oli "maja mukanaan".

— Kappas tuota! Nab virkkoi. — Osaavatpa nuo konnat sittenkin kääntyä vatsalleen.

— Nähtävästi, Harbert myönsi katsellen hajalleen joutuneita kiviä.

— Mutta, Nab sanoi, — emmepä hiisku koko tästä jutusta muille mitään.

— Päinvastoin me kerromme koko asian, Harbert vastasi.

Noloina, he menivät rannalle, missä muut olivat täyttä höyryä pirogia rakentamassa, ja kertoivat epäonnistuneesta yrityksestään.

— Aika poropeukaloita! huudahti Pencroff. — Päästää käsistään ainakin puolisataa vadillista maukasta lientä! Käänsitte pedon huonosti, siinä kaikki.

Kuultuaan Harbertin tehneen kivivaitauksenkin sen ympärille Pencroff arveli:

— Sitten siinä on tapahtunut ilmeinen ihme!

— Kuinka kaukana rannasta te käänsitte sen selälleen? Cyrus Smith kysyi.

— Korkeintaan viidentoista askelen päässä.

— Ja pakoveden aikana?

— Niin.

— Sitten on mahdollista, että nousuvesi kohotti sen maanpinnasta, ja vedessä hän kilpikonnan pääsee kääntymään.

— Mutta olimmepa tosiaankin poropeukaloita! Nab huudahti.

— Sehän minulla oli kunnia teille vastikään ilmoittaa, ivasi Pencroff.

Sellaisen selityksen Cyrus Smith antoi. Luultavinta kuitenkin on, ettei hän itsekään sitä uskonut.

Toinen luku

Ensimmäinen pirogiretki. Rannalla oleva hylky. Arkun sisällys. Mitä Pencroff kaipaa? Raamatun jae.

Pencroff piti sanansa: viiden päivän kuluttua pirogi oli valmis, kolme ja puoli metriä pitkä ja painoltaan tuskin sataakaan kiloa. Runko oli tehty lujista puunoksista, päällyys kaarnasta. Kokassa ja perässä oli tuhto, keskellä samoin, pitämässä laitoja kiinni. Kaksi airoa ja mela — siinä aluksen kaikki varusteet.

Viivyttelämättä ja tyytyväisinä siirtolaiset astuivat pirogiinsa.

— Kovinhan sinun laivallasi on jano, ivaili Nab nähdessään pirogin vuotavan.

— Älä yhtään huoli, Pencroff lohdutteli. — Parin päivän kuluttua ei siinä ole vettä enempää kuin juomarin vatsassa.

Ja sitten lähdettiin liikkeelle, Nab ja Harbert airoissa, Pencroff perämiehenä. Kulku ohjattiin

ensin salmen poikki Pelastuksenluodon eteläpäähän ja siitä pari kilometriä ulommaksi merelle, jonka pinta oli tällä kertaa rasvatyyni. Sieltä soudettiin Laupeuden joen suulle ja käännettiin kaakkoon. Noin viisi kilometriä joen suusta pisti mereen teräväkärkinen niemeke. Sitä kohti Pencroff alkoi ohjata venettä, pysytellen jonkin matkan päässä rannasta.

Tultiin niemenkärjen kohdalle, ja Pencroff oli juuri kiertämäisillään sen, kun Harbert äkkiä huudahti:

— Mitä tuolla rannalla on?

Kaikki kääntyivät sinne päin: rannalla näkyi jotain mustaa, puoleksi hiekan peitossa.

— Kas, mistä ne ovat sinne joutuneet? virkkoi Pencroff.

— Mitä ne ovat? Mitä ne ovat?

— Tynnyreitä ne ovat, ja tuskinpa tyhjiä.

Nuolena kiiti vene pienen lahdelman rantaan, ja kaikki hyppäsivät maihin.

Pencroff oli oikeassa. Rannalla, puoleksi hiekkaan vajonneena, oli kaksi tynnyriä, joihin taitavasti oli köytetty kiinni isohko arkku. Tämä oli ilmeisesti kellunut tynnyrien varassa meren pinnalla, kunnes aallot olivat sen heittäneet maihin.

— Mitähän ihmettä siinä mahtaa olla? huudahti Pencroff hyökäten arkun ääreen. — Luja on siinä kansi, mutta eiköhän lohkeaisi, kun oikein koettaisi? Ja samassa hän sieppasi maasta suuren kiven.

— Pencroff! Cyrus Smith virkkoi pidättäen häntä. — Ettekö malttaisi odottaa tunnin verran?

— Mutta, herra insinööri, ajatelkaa: siinähän saattaa olla juuri sellaista, mitä meiltä puuttuu!

— Siitä saamme kohta selon, eikä liene syytä särkeä arkkua, josta meille vielä voi olla paljonkin hyötyä. Me viemme sen Graniittilinnaan ja avaamme siellä varovasti.

— Kai se parasta on, merimies myönsi. — Minä olen sellainen hätähousu!

Arkku päätettiin hinata kotiin, sillä se oli heidän pienelle ruuhelleen liian raskas.

Mistä ja miten arkku oli joutunut sinne? Rannikko tutkittiin tarkoin, mutta muita hylkyjä ei näkynyt missään. Harbert ja Nab kiipesivät ylängölle ja tähyilivät merelle: ei sielläkään laivaa, ei purrenpahastakaan.

Ilmeisesti oli tapahtunut haaksirikko. Oliko sillä ja äskeisellä haulilla mitään yhteyttä keskenään? Kenties olivat haaksirikkoiset itse saaren toisessa päässä? — Se oli ainakin varmaa, etteivät he olleet malaijilaisia merirosvoja, sillä näillä ei ole sellaisia varusteita.

Arkku oli tammesta, puolitoista metriä pitkä ja yhdeksänkymmentä senttiä leveä, päällystetty paksulla, messinkinauloin kiinnitetyllä nahalla. Umpinaiset tynnyrit oli sidottu arkkuun oikein merimiehen solmuin, niin vakuutti Pencroff. Erittäin hyvin se oli säilynyt, niinkuin luonnollistakin, koska se oli joutunut hiekalle eikä kivisärkälle. Meressä se nähtävästi ei ollut vielä kovinkaan kauan uiskennellut.

Luultavasti oli haaksirikkoon joutuneessa laivassa häthätää kerätty tärkein mukaan otettava ja heitetty arkussa mereen siinä toivossa, että haaksirikkoiset sen myöhemmin löytäisivät.

— Me hinaamme tämän Graniittilinnaan, puhui insinööri, — ja otamme tavarat siitä talteen. Jos kohtaamme haaksirikkoiset, annamme ne heille takaisin, elleimme, niin...

— Niin pidetään hyvänämme. Mitähän kummaa siinä mahtaa ollakaan?

Toinen tynnyreitä kiinnittävä köysi kierrettiin auki ja siten saatiin tarpeeksi pitkä hinausköysi, jolla arkku sidottiin pirogin perään. Nousuvesi kohotti pian sen vedenpinnalle, ja niin lähdettiin hinaamaan sitä Graniittilinnaa kohti. Niemenkäski nimitettiin Löytöniemeksi. Puolentoista tunnin kuluttua — niin kauan kesti soutaa tuota viiden kilometrin matkaa — saavuttiin vihdoon kotirantaan ja arkku nostettiin maihin. Lukot väännettiin hohtimilla irti, jonka jälkeen kansi ponnahti helposti auki.

Sisällä oli toinen, sinkistä tehty arkku. Sinkkipäällyys leikattiin pitkin pituuttaan, puoliskot taivutettiin sivuun ja sitten ruvettiin arkusta nostelemaan esineitä toistensa perästä Pencroffin huutaessa eläköön joka kerta, kun uusi kapine ilmestyi. Harbert taputti käsiään, ja Nab tanssi oikeata neekeritanssia.

Kas tässä luettelo arkun aarteista:

Työkaluja: 3 moniteräistä veistä, 2 suurta kirvestä, 2 veistokirvestä, 3 höylää, 2 isompaa ja pienempi piilu, 6 talttaa, 2 viilaa, 3 vasaraa, 3 näveriä, 2 naskalia, 10 pussillista nauvoja ja ruuveja, 3 erisuuruista sahaa, 2 rasiallista silmäneuloja.

Aseita: 2 piilukkopyssyä, 2 nallipyssyä, 2 takaaladattavaa luodikkoa, 5 metsäpuukkoa, 4 keihästä, 2 ruutitynnyriä, kummassakin noin 10 kiloa ruutia, 12 nallirasiaa.

Tieteellisiä kojeita: sekstantti, kaksoiskiikari, kaukoputki, harpikko, taskukompassi, Fahrenheitin lämpömittari, aneroidi-ilmapuntari, valokuvauskone kaikkine tarpeineen.

Vaatteita: 2 tusinaa paitoja omituisesta kankaasta, joka näytti villalta, mutta oli ilmeisesti kasvinkuiduista kudottua, 3 tusinaa sukkia samanlaisesta kankaasta.

Astioita: rautakattila, 6 tinattua kuparikattilaa, 3 rautapannua, 10 alumiinilautasta, 2 pataa, kamina, 6 pöytäveistä.

Kirjoja: Raamattu, kartasto, kokoelma polynesianlaisia sanoja useimmilla murteilla, luonnontieteellinen kuusiniteinen sanakirja, 3 riisiä valkoista paperia, 2 puhdasta muistikirjaa.

Mitä enemmän siirtolaiset näitä aarteita katselivat, sitä suuremmaksi kävi heidän kummastuksensa. Ei ainoassakaan esineessä, ei edes kirjoissa näkynyt mitään meikkiä, josta olisi saattanut arvailla omistajan nimeä tai edes kansallisuutta. Tavaroiden hyvä järjestys, osoitti, ettei niitä ollut viskottu umpimähkään arkkuun vaan suunnitelmallisesti järjestetty. Kummallisinta kaikista oli valokuvauskone tarpeineen.

Mutta olipa arkku nyt tullut tavalla tai toisella, siinä oli joka tapauksessa kaikki se, mitä he niin kipeästi tarvitsivat ja mitä he itse eivät olisi pystyneet tekemään. He olivat mielestään nyt rikkaita ja kiittivät sydämestänsä kaiken hyvän antajaa.

Pencroff yksin oli hiukan nyreissään.

— Jokainen teistä sai jotain, minä en mitään, hän murahti.

— Mitä sinulle olisi pitänyt olla? Nab kysyi.

— Puoli naulaa tupakkaa, Pencroff vastasi vakavasti, — sitten olisin ollut onnellisin ihminen maailmassa.

Toisten täytyi väkisinkin naurahtaa merimiehen mieliteoille.

Päätettiin lähteä seuraavana päivänä aamun koitteessa tiedusteluretkelle tämän kummallisen löydön selvittämiseksi. Kaikki esineet vietiin Graniittilinnan ja asetettiin järjestykseen.

Tänään, lokakuun 29:ntenä, oli sunnuntai. Ennen maatapanoa Harbert pyysi insinööriä lukemaan jotain Raamatusta.

Cyrus Smith otti Raamatun ja oli juuri avaamaisillaan sen, kun Pencroff pidätti häntä sanoen:

— Herra insinööri! Minä olen hieman taikauskoinen, minä. Avatkaapa kirja umpimähkään ja lukekaa se jae, johon silmänne ensiksi sattuvat.

Hymähtäen Cyrus Smith avasi Raamatun juuri siltä kohdalta, missä kahden lehden välissä oli merkki. Hänen silmänsä osuivat kohtaan, johon punaisella kynällä oli merkitty risti. Se oli Matteuksen evankeliumin 7. luvun 8. jakeen kohdalla. Hän luki:

"Jokainen anova saa, ja etsivä löytää."

Kolmas luku

Pirogilla. Runsas kasvillisuus ja eläinmaailma. Eukalyptuspuita, apinoita. Yöleiri.

Seuraavana päivänä, lokakuun 30:ntenä, kello kuusi aamulla hankkiuduttiin matkalle. Pirogiin pantiin pari suurta kirvestä ja eväitä kolmeksi päiväksi. Ampuma-aseita otettiin kaksi piilukkoa ja luodikko, edelliset siitä syystä, että sytyttimet niissä saattaisi helposti uusia ja että nalleja säästyisi, mikäli mahdollista. Metsäpuukon pisti kukin vyölleen. Näin varustettuina he lähtivät, Top tietysti mukana, soutamaan Laupeuden joen suuta kohti käyttäen hyväkseen nousuvettä.

Neitseellisenä humisi metsä joen kummallakin rannalla; ihmiskäden jälkeä ei missään. Tuon tuostakin laskettiin rantaan, ja useimmiten Gideon Spilett ja Harbert pistäytyivät viidakkoon, jonka uhkea kasvillisuus hämmästytti ja ihastutti nuorta luonnontutkijaa. Siellä kasvoi reheviä salavalajeja, laivanrakentajille niin mieluisia, ne kun kestävät vedessä kauan aikaa lahoamatta; siellä oli taajoina ryhminä Celtis-sukuisia puita, joitten pähkinöistä tehdään erinomaista öljyä; siellä oli köynnöskasveja, joitten oksista saadaan erittäin kestäviä köysiä.

Insinööri istui koko ajan pirogissa seuraten kompassin mukaan joen suuntaa.

Kerran maissa käydessä Gideon Spilettin onnistui saada elävänä kiinni kaksi kanan sukuista lintua, joilla oli pitkä, litteä nokka, pitkä kaula, lyhyet siivet eikä lainkaan pyrstöä. Nämä tinamunimiset linnut päätettiin kesyttää tulevan kanatarhan vanhemmiksi.

Kajahtipa viimein ensimmäinen pyssynlaukauskin Kaukaisen Lännen metsissä, ja erämiesten saaliiksi jäi komea lintu, jäälintujen sukulainen, jonka kankeat sulat vivahtelivat metallinvärisinä. Se oli nimeltään jakamari, ja sen kunniaksi annettiin senpuoleiselle metsälle nimeksi Jakamarin metsä.

Kello kymmenen tienoissa päästiin joen toiseen mutkaan. Siihen pysähdyttiin aterioimaan. Kun matkaa puolen tunnin kuluttua jatkettiin, huomattiin, ettei nousuvesi enää tuntunutkaan. Täytyi niin ollen turvautua taas airoihin. Tiheiköt alkoivat harveta, mutta sitä paksummiksi ja upeammiksi kävivät puut. Komeina kohosi joen rannoilla varsinkin eukalyptus-puita, paikoin kuusikymmentäkin metriä korkeina, tyvestä noin kuusi metriä ympäri mitaten. Niiden toistakymmentä senttiä paksu kuori oli hyvänhajuaisen hartsiverkon peittämä.

— Nuopa ovat puitten puita! huudahti Nab, — mutta lieneekö niistä mitään hyötyä?

— Katin kontit! Pencroff arveli. — Mutta pitäähän maailmassa olla jättiläispuita, niinkuin on ihmisissäkin jättiläisiä, joilla ei ole muuta virkaa kuin näytellä itseään markkinoilla.

— Suuri erehdys, Pencroff! selitti Harbert. — Nämä puut puhdistavat ilmaa. Australiassa ja

Uudessa Seelannissa niitä sanotaankin kuumepuiksi.

— Siksikö, että niistä leviää kuumetta ja muuta horkkaa?

— Ei, vaan siksi, että ne estävät kuumetauteja, Cyrus Smith selitti. — Sekä Euroopassa että Afrikassa on näitä puita istutettu epäterveellisiin, suoperäisiin paikkoihin, ja siitä lähtien on asukkaiden terveydentila huomattavasti parantunut.

— Näkyypä sitten tässä maassa olevan jos jotakin hyvää, ja jos vain olisi vielä...

— Älkää hätäilkö, Pencroff, kukaties löydämme sitäkin.

Lähdettiin taas jatkamaan matkaa. Joen uoma alkoi nyt ilmeisesti kaveta ja käydä matalammaksi, niin että vain sauvomalla päästiin eteenpäin. Aurinko kallistui länteen, ja senvuoksi päätettiin yöpyä rantaäärälle. Meren länsirantaan, johon heidän oli määrä päästä, oli Cyrus Smithin laskujen mukaan vielä noin yhdeksän, kymmenen kilometriä. Viidakko tiheni taas molemmin puolin jokea, ja eläinmaailma kävi yhä runsaammaksi. Pencroffin tarkka silmä oli kauempana näkevinään apinoitakin hyppimässä puitten oksilla, ja oikeassa hän olikin. Muutamia juoksi rannalla, ja siinä nuo nelikäiset oudostellen mutta pelkäämättä katselivat pirogia ja sen omituisia olentoja. Apinoita olisi ollut helppoa ampuakin, mutta turhaan siinä vain olisi kulutettu ampumavaroja. Ja Pencroff olisi ollut harmissaan riistasta, josta ei ollut pataan pantavaksi.

Heidän vielä hetken aikaa kuljettuaan alkoi edestä päin kuulua kohinaa, ja pian näkyi puitten lomitse vesiputous. Kohta pirogin pohja raapaisi kiviin. Täytyi siis pysähtyä. Siirtolaiset nousivat maihin, sitoivat veneensä lujasti puuhun ja rupesivat hankkiutumaan yöpuulle.

Illallinen valmistettiin tuota pikaa, sillä retkeilijät olivat kovin nälkäisiä ja väsyneitä. Yöleirin ympärille sytytettiin nuotioita suojaksi pedoilta, joitten karjuntaa alkoi kuulua pimeän tultua.

Neljäs luku

Uusi joki. Meri näkyy. Lieronnokassa. Jaguaari. Pauketta.

Kello kuusi seuraavana aamuna lähdettiin jalkaisin halki aarniometsän lounasta kohden, matkan määränä meren ranta. Cyrus Smithin mielestä sinne piti päästä parissa kolmessa tunnissa; mutta tiheikkö, jossa useinkin kirveellä piti raivata tietä, hidastutti matkaa. Maa näytti alenemistaan alenevan meren rantaa kohti.

Puoli kymmenen tienoissa he tulivat yhdeksän, kymmenen metrin levyiselle joelle, joka kohisten vyöryi merelle päin. He päättivät lähteä seuraamaan sen vasenta rantaa niin hyvää vauhtia kuin mahdollista.

— Metsälle tässä ei ehdi, puheli Pencroff, — mutta kalastus lienee sentään sallittua.

— Ei ole aikaa, Cyrus Smith vastasi.

— Viisi minuuttia vain, meidän oman aamiaistemme nimessä, Pencroff pyysi. Samassa hän kävi vatsalleen maahan, pisti kätensä veteen ja alkoi viskellä maalle isoja krapuja kaikkien suureksi mielihyväksi.

— Johan minä sanoin, merimies puheli, — ettei tältä saarelta puutu mitään muuta kuin tupakkaa.

Ravut pantiin reppuihin ja matkaa jatkettiin.

Puoli yksitoista kuului äkkiä etummaisena kulkevan Harbertin huuto:

— Meri näkyy!

Ja hetken perästä levittäytyi heidän eteensä valtameren laaja ulappa.

Kuinka suuri erotus tämän ja itäisen rannan välillä! Viimeksimainittu hietikko, laakeaa, täynnä kiviä ja särkkiä, täällä jyrkkä ranta, metsäinen aina vedenrajan asti. Siirtolaiset saapuivat pienen lahdelman reunaan, johon äskenmainittu joki laski ainakin kahdentoista metrin korkeudesta. Näin korkealle ei vuoksi Tynnessä meressä kohoa korkeimmillaankaan. Vastalöytämälleen joelle siirtolaiset antoivat nimeksi Koskijoki.

Joen suusta Lieronnokkaan saakka kasvoi rannikko tiheää metsää. Jos heidän hakemiansa haaksirikkoisia missään oli, niin tältä läntiseltä rannalta heitä oli haettava. Ainoastaan täällä oli heidän ollut mahdollista saada itselleen turvallinen olosija. Kalliolta putouksen niskasta näkyi meri laajalti joka taholle, mutta ei missään laivaa eikä venettä, ei aluksen pirstaleitakaan. Cyrus Smithin ehdotuksesta päätettiin kuitenkin tarkoin tutkia tämä rantaseutu aina Lieronnokkaan asti, siis kolmekymmentä kilometriä pitkä rantataival.

Tiheiköt hidastuttivat taas matkaa niin, että siirtolaiset vasta kello seitsemän tienoissa illalla peräti uupuneina pääsivät Käärmeniemen eteläisimpään kärkeen Lieronnokkaan, jossa rannikko oli hiekkaista ja louhista. Koska ei ollut ajattelemistakaan päästä yöksi Laupeudenjoen latvoille, päätettiin olla yötä tällä niemellä.

Harbert ja Pencroff lähtivät hakemaan rantakallioista sopivaa yösijaa. Kauan heidän ei tarvinnut sellaista etsiäkään, ja he olivat juuri astumaisillaan erääseen rotkoon, joka heistä näytti tarpeeksi tilavalta, kun samassa outoa murinaa alkoi kuulua sen sisältä.

— Takaisin! huudahti Pencroff, tempaisten Harbertin taemmaksi kallion suojaan. — Meillä ei ole

pyssyissä kuin haulipanokset, ja sellainen eläin, joka tuollaista mölyä pitää, välittää hauleista yhtä vähän kuin suolarakeista.

Samassa ilmestyi rotkon suulle komea jaguaari, tuo kuningastiikerin julma kilpailija, vähintään puolitoista metriä pitkä kuonon päästä hännän juureen.

Gideon Spilett lähestyi silloin rotkoa toiselta puolen. Harbert luuli, ettei hän ollut huomannut petoa, ja oli juoksemaisillaan häntä varoittamaan, mutta reportteri viittasi häntä pysymään alallaan ja lähestyi hitaasti petoa. Ei Gideon Spilett ensi kertaa seisonut vastatusten tiikerin kanssa. Hän nosti pyssyn poskelleen ja tyynesti, ilmetäkään väräyttämättä, katseli pedon jännittyntä vartaloa ja hehkuvia silmiä.

Äkkiä jaguaari ponnahti reportteria kohti, mutta samassa laukeksi karbiini, ja peto kaatui hengetönnä maahan, luodinreikä silmien välissä.

Jaguaari oli nyt jättänyt asuntonsa siirtolaisille, ja nämä asettuivat yöksi siihen. He kokosivat varovaisuuden vuoksi luolan suulle suuren nuotion kaatopuista ja risuista, joitten lisäksi Cyrus Smith vielä pani siihen joukon nuoria bambupuun vesoja.

Tuskin olivat matkamiehet olleet aikaakaan luolassa, kun äkkiä alkoi kuulua kovaa pauketta. Se johtui nuotiossa räjähtelevistä bambunvesoista, oli kuin olisi raketteja ammuttu.

Tämä ei ollut insinöörin omaa keksintöä. Keski-Aasiassa kuuluvat tataarit käyttävän samaa keinoa pelottaakseen petoja yöleiriltään.

Viides luku

Kynsinientä kohti. Turhia haeskeluja. Riekaleita hongan latvassa. Keskiyö. Laupeudenjoella. Vene. Kotiinpaluu. Hämmästys.

Varhain seuraavana aamuna tähysteltiin Lieronnokan niemeltä ja läheisiltä kallioilta joka suuntaan, mutta mitään laivaa tai edes laivanpirstaleita ei näkynyt missään. Päinvastoin huomattiin, ettei länsirannalla ollut mitään paikkaa, johon laiva voisi ankkuroida tai haaksirikkoineenkaan alus laskea maihin. Heidän täytyi niin ollen — vastoin alkuperäistä suunnitelmaansa — lähteä tutkimaan saaren eteläistä rantaa Käärmeniemestä Kynsiniemeen asti ja kiertää edelleen Liittolahden ympäri Graniittilinnaan.

— Hyvä niinkin, yritti Nab, — mutta...

— Mitä aiot sanoa? Cyrus Smith kysyi.

— Sitä vain, miten sitten päästään Laupeudenjoen yli, kun vene on siellä joen latvoilla?

— Se nyt ei ole konsti eikä mikään, vakuutti innokas Pencroff, — tekaistaan lautta ajopuista ja seilataan sillä joen yli. Siinä kaikki.

Viipymättä lähdettiin liikkeelle, sillä pitkä oli edessä oleva taival, Kynsiniemi kun oli runsaan peninkulman päässä. Lincolnin saaren eteläinen ranta, varsinkin siitä lähtien, mistä alkoi Washingtonin lahti, oli hyvin louhista ja täynnä niemiä ja lahtia. Tämä seikka hidastutti etenemistä suuresti. Rantakallioista vasempaan kasvoi tuuheaa metsää, oikealla oli meri täynnä luotoja ja kareja.

— Jos myrsky ajaisi laivan näille paikoin, Pencroff virkkoi, — niin se olisi hukassa; siksi paljon on täällä kareja ja matalikkoja.

— Mutta jäisi kai siitä sentään joitakin merkkejä jäljelle, Gideon Spilett arveli.

— Tuonne luotojen väliin kenties, merimies vastasi, — mutta rantahiekalle ei koskaan.

— Miksei?

— Siksi, että nämä rannan lentohiekat ovat karejakin pahemmat. Ne imevät itseensä kaiken, mitä niille ajautuu: muutaman päivän kuluttua ei laivasta olisi mitään muuta jäljellä kuin myrskyn taittamia mastoja, jotka nousuveni kenties olisi työntänyt yli tämän juoksevan hiekan alueen.

Huolellisesti tutkittiin kaikki lahdemat ja kallionhalkeamat, jopa meren puolelta luotojen välitkin, mutta ei pienintäkään pirstaletta missään.

Pikimmältään vain kerran ruokailtuaan ja levähdettyään Washingtonin lahden pohjukassa matkamiehet saapuivat kello kolmen tienoissa erääseen poukamaan, johon johti kapea väylä mereltä päin. Siinä oli luonnon muovaama valkama. Sen perällä kohosi porrasmaisesti vuorensinä, josta oli suorinta tietä noin viisi kilometriä Näkötornin ylängölle ja parikymmentä kilometriä Kynsiniemeen. Ranta oli lahden pohjukassa noin viisitoista — kahdeksantoista metriä ylempänä merenpintaa. Siitä oli siis esteetön näköala joka suuntaan merelle ja rannikoille, ja insinööri tutkisteli sieltä kiikarillaan huolellisesti ympäristöä.

Äkkiä kuului rannan puolelta koiran haukuntaa, ja vähän ajan kuluttua tuli Top, suussa likainen vaateriepu. Nab kiiruhti ottamaan sen pois. Se oli pala palttinaa.

Kiivaasti haukkuen Top juoksi Cyrus Smithin luokse, hypähti sitten metsään päin ja palasi jälleen ikäänkuin kutsuen isäntää mukaansa.

Kaikki kiiruhtivat koiran jälkeen. Mutta metsä oli tiheä, ei ihmisjälkeä missään, ei katkaistua

oksa, ei tallattua varpua.

Kymmenen minuutin kuluttua saavuttiin aukiolle, jossa Top pysähtyi erään pitkän puun juurelle ja entistä hurjemmin haukkui sen latvaa kohti.

— No, mutta! huudahti Pencroff.

— Mikä on?

— Me etsimme laivanpirstaleita maasta ja merestä, ja ne roikkuvatkin ilmassa!

— Mitkä niin?

Pencroff osoitti kädellään vaaleata riekaletta, joka riippui puun latvasta ja josta Top oli reväissyt palasen irti.

— Mutta ovatko nuo pirstaleita, nuo? Gideon Spilett huusi.

— Ovat ne. Siinä kaikki, mitä on jäljellä meidän ilmalaivastamme. Tuonne se on tarttunut hongan latvaan. Eläköön! Ja erinomaista puuvillaa tämä onkin, ja siinä on meillä kangasta paidoiksi riittämiin ja nenäliinoiksi moneksi vuodeksi. No, mr Spilett, mitäs sanotte sellaisesta saaresta, missä puut kasvavat nenäliinoja?

Pencroffin ihastukseen yhtyivät muutkin. Heidän pallonsa, kohottuaan viimeistä kertaa ilmaan, oli todellakin tarttunut tämän jättiläismäisen hongan latvaan. Ja tuossa heillä nyt oli käytettävissään muutama kymmenen metriä mitä parhainta puuvillakangasta, josta vain tarvitsisi liottaa vernissa pois.

Kangas oli nyt ensi työksi saatava latvasta irti, mutta se tehtävä ei ollutkaan helppo. Pencroff, Harbert ja Nab kiipesivät puuhun, ja vaikka he panivat liikkeelle kaiken kätevyytensä päästellen kangasta irti oksista ja havuista, niin kului runsaat kaksi tuntia, ennenkuin koko aarre oli saatu alas. Ja niin oli nyt heidän saaliinaan, ei ainoastaan pallon päällys venttiileineen, jousineen ja kuparikehysineen, vaan koko verkkokin, siis suunnaton määrä köysiä ja nuoria sekä ankkuri. Päällys oli repeämää lukuunottamatta aivan ehjä. Vain pienen palasen alalaidasta oli Top repäissyt irti.

Tämä oli kuin taivaasta pudonnut lahja.

— Jaa-a, mr Smith, Pencroff puheli, — jos täältä joskus muille markkinoille lähdetään, niin ei sitä ainakaan ilmapallolla mennä, sillä sehän ei kulje sinne, minne mies tahtoo. Mutta mepäs rakennamme laivan, ja minä laitan tästä kankaasta siihen fokit ja prammit ja muut mesaanit. Vai?

Ei ollut ajattelemistakaan kantaa koko tätä tavaran paljoutta Graniittilinnaan. Sen vuoksi päätettiin kätkeä se ja tulla seuraavana päivänä noutamaan rattailla pois. Koko saalis kannettiin rotkoon ja suojaksi pedoilta ladottiin rotkon suulle suuria rytöjä ja kiviä.

Lahdelman nimeksi annettiin Ilmapallon valkama.

Puoliyö oli jo käsissä, ennenkuin päästiin Laupeuden joen ensimmäiseen mutkaan.

Yö oli pimeä, mutta Pencroff rupesi lupauksensa mukaan rakentamaan lauttaa. Muut loikoivat väsyneitä jalkojaan lepuutellen nurmikolla. Harbert käveli joen vartta ylös. Äkkiä hän palasi juoksujalkaa muitten luokse:

— Katsokaas, mikä tuolta tulee! hän huudahti.

Pencroff keskeytti työnsä ja huomasi jonkin mustan esineen liikkuvan joen pinnalla.

— Venehän se on, hän virkkoi.

Todellakin: vene lipui hitaasti myötävirtaan.

— Hoi, vene, ho-hoi! luikkasi Pencroff merimiehen tapaansa unohtaen, että kenties nyt olisi viisainta olla aivan ääneti.

Ei kuulunut vastausta. Vene ei ollut enää kuin kymmenen askelen päässä.

— Mutta meidän oma pirogimmehan se on! Pencroff huudahti. — Nuora on katkennut ja paatti karannut. Hyväänpä aikaan tulikin.

— Meidänkö pirogi! kummasteli Cyrus Smith.

Pencroff oli oikeassa.

Vene piti välttämättä saada kiinni, ennenkuin se ennätti mennä ohitse. Pencroff ja Nab vetivät sen pitkällä seipäällä rantaan.

Insinööri hyppäsi siihen ensimmäisenä ja tarkasti köyttä: se oli ilmeisesti hiertynyt poikki pohjakiviin.

— Tämä on varsin kummallista ... hän jupisi.

Köysi saattoi kyllä olla kulunut, mutta miten oli selitettävissä se seikka, että pirogi nyt juuri sattui tulemaan heidän kohdalleen? Neljännestuntia myöhemmin se olisi ehdottomasti heidän huomaamattaan mennyt mereen.

Jos olisi eletty satujen aikaa, olisi luullut jonkun yliluonnollisen olennon salaa auttavan siirtolaisia.

Kaikki nousivat veneeseen, ja tuokion kuluttua oltiin Graniittilinnan edustalla. Pirogi vedettiin maalle, ja kaikki kiiruhtivat asuntoaan kohti.

Mutta Top alkoi jälleen haukkua äkäisesti, ja Nab, joka ensimmäisenä tavoitteli tikkaitten

askelmia, päästi huodon...

Tikkaat olivat poissa!

Kuudes luku

Pencroff huutelee. Yötä hormoneissa. Harbertin nuoli. Uudestaanko tunnelin kautta? Tikkaat putoavat. Kotona jälleen. Uusi jäsen.

Neuvottomina he yön pimeydessä haparoivat pitkin kallioseinämiä, mutta tikkaita ei ollut missään.

Heidän asemansa oli todellakin perin tukala. Pieninkin seikka tällä oudolla saarella oli omiaan herättämään heidän hämmästystään, saati tällainen selittämätön tapaus.

Nab varsinkin vaikeroi ja valitti, eväskontti kun oli tyhjä eikä ruoasta tietoakaan.

Muu ei auttanut kuin lähteä Cyrus Smithin ehdotuksesta yöksi hormoneihin ja siellä odottaa päivän valkenemista. Huonosti nukkuivat mies parat yönsä, vaikka olivatkin äskeisestä matkasta kovin uupuneita. Graniittilinnassahan heillä oli kaikki varastot, muonat, aseet, kojeet, kirjat. Olivatko ne nyt jonkun vieraan hallussa.

Varhain seuraavana aamuna, päivän alkaessa sarastaa, he riensivät Graniittilinnan edustalle. Kauhistuksen huuto pääsi heiltä jokaiselta, kun he huomasivat, että ovi, jonka he lähtiessään olivat varmasti sulkeneet, oli auki: joku oli ilmeisesti tunkeutunut Graniittilintaan. Tikkaat riippuivat kyllä ovesta ensimmäiselle ulkonevalle kallionkielekkeelle asti, mutta siitä maahan saakka riippuva osa oli vedetty ylös.

Pencroff alkoi luikata ja huudella ovea kohti, mutta turhaan.

— Kai ne nukkuvat vielä, lurjukset! Pencroff pauhasi, — nukkuvat kuin olisivat kotonaan! Kuuletteko te, sen rosvot ja ryövärit, murjaanit ja murhamiehet, te senkin John Bullin pojat! [John Bull on englantilaisten pilkkanimi, amerikkalaisten antama.]

Kun Pencroff, aito amerikkalainen, sanoi jotakuta "John Bullin pojiksi", hän oli mielestään kohonnut sättimisen korkeimpaan asteeseen.

Harbert puolestaan ehdotti, että nuoleen kiinnitetty hieno nuora ammuttaisiin kahden alimman askelman välistä. Nuoran molemmista päistä vetämällä saataisiin portaat putoamaan alas. Ehdotus hyväksyttiin. Nuoleen sidottiin nuora, ja nuori Harbert laukaisi jousensa. Hän osui, ja heti tarttuivat muut nuoraan kiinni; mutta samassa kurottautui ylhäältä oviaukosta käsivarsi ja veti tikkaat kokonaan oven sisäpuolelle.

— Odotahan sinä, senkin roisto! Pencroff huusi ylös. — Jos koskaan on luotini nahkasi rikkova, niin täältä se pian tulee.

— Mutta kuka siellä on? Nab kysyi.

— Etkö tunne?

— En.

— Apina se on, marakatti, karvainen tonttu, paviaani, orangutangi. Ja ikäänkuin hänen sanojensa vahvistukseksi ilmaantui samassa ikkunoihin kolme, neljä karvaista apinannaamaa, jotka tervehtivät majansa isäntiä tuhansin vironailuin ja irtivityksin.

— Johan minä tiesin, että tämä on vain ilkeätä ilvettä, mutta maltas!

Pencroff heitti pyssyn poskelleen, tähtäsi ja laukaisi. Muut apinat katosivat näkyvistä, mutta yksi putosi kuolleena maahan.

Se oli suuri orangutangi.

Varmaa oli, etteivät apinat ainakaan pitkään aikaan uskaltaisi näyttäytyä. Koetettiin vetää tikkaita äsken ammutusta nuorasta, mutta se katkesi.

Nyt ei siirtolaisilla ollut muuta neuvoa kuin käydä noutamassa hormoneista kuokkia ja kankia ja lähteä pyrkimään Graniittilintaan entisestä, nyt jo kiinni muuratusta aukosta järven puolelta, toisin sanoen tunnelia myöten. Pari tuntia vielä turhaan odoteltuaan muutosta tähän tukalaan asemaansa he lähtivät todellakin astumaan tunnelin niskaa kohti. Mutta tuskin oli kuljettu viittäkymmentä askelta, kun Top äkkiä alkoi haukkua vimmatusti.

Siirtolaiset palasivat Graniittilinnan juurelle ja näkivät kummastuen, kuinka apinat ylhäällä ikäänkuin äkkiä jotain säikähtäneinä koettivat paeta kaikista aukoista älyämättä tai muistamatta käyttää tikkaitakaan hyväkseen. Viisi, kuusi tuli kokonaan näkyviin, ne saivat alhaalta heti luodin ruumiiseensa ja putosivat maahan. Muut syöksyivät kauhistuksissaan suinpäin alas taittaen niskansa.

Hetken kuluttua ei näkynyt enää yhtään nelikätkistä ovesta eikä ikkunoissa. Siirtolaiset olivat juuri lähtemäisillään taas tunnelin niskalle, kun oviaukkoon ilmestyivät tikkaat, ja silmänräpäyksessä ne riippuivat jälleen Graniittilinnan jyrkällä seinustalla.

— Peijakas! huudahti Pencroff. — Sepä oli sukkela tempu!

— Liiankin sukkela! Cyrus Smith jupisi kiiveten tikkaita ylös.

— Olkaa varovainen, mr Smith! huusi Pencroff, — jospa siellä vielä on niitä karvatonttuja!

— Sen näkee, insinööri vastasi pysähtymättä.

Muut seurasivat häntä, ja minuutin kuluttua olivat kaikki kynnyksellä. Tarkasti etsittiin kaikki paikat, mutta apinoita ei ollut enää missään.

— Kukahan kunnan ihminen se meille tikkaat alas nakkasi? Pencroff kysäisi.

Samassa kuului eteisestä huutoa, ja iso apina syöksyi saliin, Nab perässään.

Pencroff hyökkäsi sitä vastaan kirves kädessä, mutta insinööri ennätti väliin.

— Pencroff! Me säästämme sen.

— Mitä siitä?

— Se se meille tikkaat heitti.

Cyrus Smith lausui sen niin omituisella äänellä, että oli vaikeata päättää, puhuiko hän totta vai leikkiä.

Hetken kuluttua oli apina pantu köysiin.

— Ja mikähän tuostakin saataneen? kysäisi Pencroff.

— Palvelija siitä saadaan, Harbert vastasi.

Harbert puhui totta. Nämä orangutangit, joitten kasvojen kulma ei ole kovinkaan paljon pienempi kuin Australian alkuasukkaiden ja hottentottien, ovat tunnetut älykkyydestään. Ne kesyntyvät helposti ja oppivat suorittamaan kaikenlaisia kotiaskareita. Suurella luonnontutkijalla kreivi Buffonilla tiedetään olleen apina, joka kauan aikaa ja tunnollisesti ja uskollisesti palveli häntä.

Tämä orangutangi oli satakahdeksankymmentä senttiä pitkä, lujarakenteinen, erittäin viisaskatseinen.

— Jassoo, vai palvelijaksi! Pencroff puheli. — No otetaan, otetaan, mutta ruokapalkoilla vain.

Apina vastasi siihen kumeasti muristen.

Ja niin tuli uusi jäsen Lincolnin saaren siirtokuntaan, siitä lähtien sen palvelija, jolle Pencroffin ehdotuksesta pantiin nimeksi Jupiter eli lyhennettynä Jup.

Seitsemäs luku

Uusia töitä. Nostosilta. Ensimmäinen sato. Uusi kanava. Kanatarha. Onagerit.

Päästyään jälleen kotiinsa siirtolaiset tarkastivat Graniittilinnassa kaikki huoneet ja varastot. Apinat olivat kyllä viskelleet huonekalut hujan hajan, mutta suoranaista vahinkoa ne eivät olleet tehneet. Maassa lojuvat apinanraadot kannettiin metsään ja kuopattiin. Sillä välin Nab sytytti uuniin tulen ja valmisti runsaista varastoista aterian, jota ei kukaan hyljeksinyt.

Ei unohdettu Jupiakaan. Sen eteen kannettiin pähkinöitä ja puunjuuria, eikä Jup suinkaan siekaillut käyttäa hyväkseen näitä herkkuja. Pencroff päästi sen kädet irti, mutta jätti vielä jalat varovaisuuden vuoksi köysiin.

Ja sitten alkoi taas kovan ja ahkeran työn aika. Ensimmäisenä huolena oli sillan rakentaminen Laupeuden joen yli ensi mutkan kohdalle ja toisena kanatarhan perustaminen.

Seuraavana aamuna, marraskuun 3:ntena, ryhdyttiin sillan tekoon, sitten kun nuoratikkaiden alapää oli lujilla paaluilla kiinnitetty maahan sen varalta, että Jupille johtuisi mieleen ruveta kiskomaan niitä jälleen ylös.

Mutta Cyrus Smith ei tyytynyt pelkkään siltaan. Hän oli jo kauan aikaa hautonut mielessään ajatusta, jonka hän nyt esitti ystävilleen: tehdä Graniittilinnan alueesta saari, toisin sanoen joka taholta veden ympäröimä alue. Ennestään sitä ympäröi vesi kolmelta taholta: luoteessa Grantin järven eteläpää, pohjoisessa Graniittilinnan vuorensiinään puhkaistu uusi lasku-uoma, jota myöten järvi laski mereen, idässä meri, etelässä Laupeuden joki. Jäljellä oli vain noin kahden kilometrin pituinen maakannas järven eteläisen pään ja Laupeudenjoen ensimmäisen mutkan välillä. Kun tähänkin puhkaistaisiin kanava, niin olisi säännöttömän viisikulmion muotoinen alue kaikilta puolin veden suojaama. Yhteyden välittäjinä muuhun saareen olisivat silta Laupeudenjoen yli sekä kaksi jo valmista porraspuuta, toinen putouksen niskassa ja toinen sen suussa. Sitä paitsi oli vielä tehtävä porraspuu uuden kanavan kumpaankin päähän.

— Ja jos, Cyrus Smith puheli, — teemme sillan ja porraspuut nostettaviksi, niin saatamme olla turvassa kaikilta odottamattomilta hyökkäyksiltä.

Sillan rakentaminen Laupeudenjoen yli ei ollut helppo tehtävä, joki kun siltä kohtaa oli viisikolmatta metriä leveä. Mutta työkaluja oli riittämiin, eikä johtajalta puuttunut kekseliäisyyttä eikä tekijöiltä tarmoa ja voimaa. Niinpä kolmiviikkoisten yhtämittaisten ponnistusten jälkeen silta vihdoinkin oli valmiina. Sen nostettava osa oli helppo liikutella kätevästä vipukoneiston avulla.

Jup oli kesyyntymistään kesyyntynyt, mutta — Pencroffin määräyksen mukaan — kokonaan vapaaksi se oli pääsevä vasta sitten, kun koko Näkötornin saari oli joka puolelta täysin turvattu.

Tällä välin on vehnänjyvää työntänyt kymmenen kortta, ja sadoksi saatiin, niinkuin insinööri oli laskenut, 800 jyvää. Nämä kylvettiin nyt maahan ja pellon ympäri pantiin tiheä aita. Suojaksi siivekkäiltä kuokkavierailta Pencroff kyhäsi kaikenlaisia kummallisia linnunpelättejä, jotka kovin huvittivat varsinkin Nabia.

Marraskuun 21:ntenä ryhdyttiin kanavaa kaivamaan. Päällimmäisenä oli maassa puolen metrin verran multaa, syvemmällä graniittia. Cyrus Smithin oli uudestaan ryhdyttävä valmistamaan nitroglyseriiniä; ja viidentoista päivän kuluttua Grantin järvellä oli uusi lasku-uoma etelään päin, kolme ja puoli metriä leveä ja puolitoista metriä syvä. Järven pinta ei siitä paljonkaan alentunut. Uuden keinotekoisen joen nimeksi pantiin Glyseriinijoki.

Joulukuussa oli kova helle, mutta siirtolaiset jatkoivat hellittämättä töitensä. Nyt oli kanatarha saatava valmiiksi. Jup oli päästetty irti, eikä tuon hauskan eläimen enää tehnyt mielikään karata. Se jopa osasi tehdä pieniä askareitakin: kantaa halkoja ja raivata kiviä.

Kanatarha, puolentoista aarin suuruinen, laitettiin järven lounaiseen päähän. Sen ensimmäisiksi asukkaiksi tulivat Kaukaisessa Lännessä kiinni saadut tinamu-linnut, jotka pian perehtyivät uuteen kotiinsa. Lisäksi tuli ansoilla saatuja sorsia, jotka nekin ennen pitkää kesyyntyivät. Vähitellen niihin liittyi itsestään pelikaaneja, kuningaskalastajia ja vesikanoja. Jonkin aikaa keskenään riideltään ja tapeltuaan tämä siivekäs väki teki sulan sovinnon ja lujan liiton, ja pian vallitsi kanatarhassa täydellinen rauha ja yksimielisyys.

Eräänä päivänä — se oli joulukuun 23:s — kuului ulkoa äkkiä Nabin huutoja ja Topin haukuntaa. Muut kiiruhtivat ulos ja mitä he näkivät? Kaksi komeaa eläintä oli eksynyt Laupeudenjoen sillan yli saarelle. Ne muistuttivat hevosia tai paremminkin aaseja, voikkokarvaisia, valkojalkaisia.

— Ne ovat onagereja, huudahti Harbert, — seepran ja kvaggan välimuotoja!

Pencroff hiipi hiljaa sillalle ja nosti sen ylös. Nyt olivat onagerit vankeina. Aluksi ne eivät siitä välittäneet, pureskelivat vain rauhassa ruohoa. Näin kului muutamia päiviä; sillä välin niille valmistettiin sopiva talli. Laitettiinpa länkiä ja silojakin, sillä näistä eläimistä toivottiin saatavan vetojuhtia. Eikä tämä toivo pettänyt. Tie Ilmapallon valkamaan oli miten kuten raivattu. Samoin oli uudet rattaatkin saatu kuntoon. Vähitellen alkoivat onagerit yhä enemmän tottua ihmisiin, jopa söivätkin kädestä.

Valjaisiin pantuina ne kuitenkin ensi kerralla tekivät kovan tenän, mutta tottuivat viimein niihin.

Ja niinpä eräänä päivänä koko siirtokunta lähti rattailla Ilmapallon valkamaan, onagerit edessä, Pencroff taluttaen niitä suitsista. Tie oli huono ja kulku sillä siis yhtämittaista tärinää ja alituisia kolauksia, mutta kaatumatta päästiin perille.

Pallon päällä vedettiin sitten rattailla kotiin.

Kahdeksas luku

Alusvaatteita ja jalkineita. Pumpuliruutia. Jup lakeijana. Runsas riista. Lammastarha. Koti-ikävä.

Kun pallon päällys oli saatu Graniittilinnaan, ruvettiin kiireellä valmistamaan alusvaatteita koko siirtokunnalle. Kankaasta liotettiin vernissa pois soodalla ja potaskalla, jota saatiin erilaisten kasvien tuhkasta. Neuloja oli meren rannalta löydettyjen aarteiden joukossa. Ompelulankaa saatiin rihmasta, jolla päällys oli ommeltu, ja purkamistyössä osoittivat Gideon Spilett ja Harbert aivan erinomaista malttia. Hylkeennahkoista tehtiin jalkineita, joista jo alkoikin olla puute. Ja kaikissa näissä töissä oli mestarina Pencroff, merimiehillä kun yleensä näyttää olevan synnynnäinen taipumus suutaroimiseen ja rääätälöimiseen. Pitkät niistä kengistä tuli ja leveät, mutta eipähän sitten ollut känsistä pelkoa!

Udestavuodesta 1866 alkaen oli pitkiä poutia, ja silloin varsinkin Harbert ja reportteri kävivät metsällä ja kartuttivat siirtolaisten muonavarjoja runsaalla riistalla.

Cyrus Smith varoitteli varoittelemistaan metsästäjiä liiaksi tuhlaamasta ruutia ja lyijyä. Viimeksimainittua metallia hänen ei onnistunut löytää koko Lincolnin saaresta. Haulien asemasta käytettiin rautalangasta katkottuja pätkiä, jotka eivät kantaneet niin kauas kuin raskaammat haulit, mutta tarkan käden laukaisemina sittenkään harvoin lensivät harhaan.

Ruudin sijaan osasi Cyrus Smith valmistaa pumpuliruutia, joka ei ole muuta kuin savuavassa tyyppihapossa liotettua selluloosaa. Edellistä hän teki rikkihaposta, jälkimmäistä saatiin varsinkin seljapuun ytimestä.

Kaniinitarha tuotti loppumattomasti paistia heidän pöytänsä, ja koska Näkötornin saari oli joka puolelta veden ympäröimä, ei ollut pelkoa siitä, että kaniinit pääsevät tekemään vahinkoa heidän pienellä pellollaan ja kasvitarhassaan, jossa he viljelivät kaikenlaisia metsästä saamiaan vihanneksiksi sopivia kasveja.

Järvestä ja joesta saatiin ongella forelleja ja muita kaloja. Merikilpikonnain herkullista lihaa ei myöskään puuttunut heidän pöydästään enempää kuin ostereitakaan. Kalastus antoi runsaat saaliit, sitten kun merestä alkoi Laupeuden jokeen nousta lohia.

Näinä päivinä Jup pääsi varsinaisen lakeijan arvoon, sai ylleen valkoisen jakun ja housut sekä esiliinan, jonka kaksi taskua varsinkin tuottivat sille sanomatonta mielihyvää.

Tammikuun lopulla ryhdyttiin panemaan kuntoon Punapuron lähteille karjatarhaa, jonka asukkaiksi toivottiin saatavan vuorilla laumoittain kuljeksivia mufloneja. Tarha aidattiin rehevälle nurmikolle, vuoren eteläiselle rinteelle, jossa puut soivat suojaa ja siimestä ja jonka läpi juoksi kirkasvetinen puro. Aitaus rakennettiin puista, joita oli täytynyt kaataa teitä raivattaessa. Keskelle aitaa tehtiin kaksipuolinen veräjä.

Sitten alkoi itse lammasten pyydystäminen, johon ottivat osaa kaikki siirtolaiset, jopa uskollinen Jupkin. Tarkoitus oli, että Gideon Spilett ja Harbert onagerien selässä ajaisivat lampaita vuorilta lähemmäksi tarhaa. Alempana taas muut koettaisivat ahdistaa niitä veräjää kohti. Kestävyyttä tämä ajo kysyi. Ainakin kaksi kolmasosaa mufloneista ja vuorivuohista pääsi pujahtamaan tiehensä, mutta kolmisenkymmentä saatiin kuitenkin aitaukseen. Ja olihan sekin jo hyvä alku karjalle.

Helmikuun kuluessa korjailtiin teitä, joista toinen vei Graniittilinnasta Ilmapallon valkamaan ja toinen karjatarhalle. Samalla pantiin alulle kolmaskin tie, nimittäin Laupeudenjoen sillalta Käärmeniemen metsiin.

Kasvitarha sai hyvin arvokkaan lisän, kun Harbert eräänä päivänä toi metsästä löytämiään perunan mukuloita.

Juomistakaan ei ollut puutetta. Entisten lisäksi valmistettiin Cyrus Smithin johdolla erään jalokuusilajin vesoista oikeaa olutta.

Nab oli ylängön harjalle rakentanut jonkinlaisen lehtimajan köynnöskaasveista, jotka hän oli istuttanut omin käsin. Siellä siirtolaiset usein istuskelivat iltaviileässä haastellen kaukaisesta kotimaastaan. Kuinka arvokas olisi heille nyt ollut yksikin numero jotain sanomalehteä!

Ei ollut enää kovin kauan maaliskuun 24:nteen. Silloin tuli kuluneeksi vuosi siitä, kun he ilmapalloon olivat pudonneet tämän saaren kohdalle; silloin he olivat olleet viheliäisiä olentoja, kaikkea vailla, nyt hyvinvoipia siirtolaisia. Ja kaikesta tästä he lähinnä Jumalaa saivat kiittää omaa tarmoaan ja ahkeruuttaan.

Harvoin Cyrus Smith otti osaa keskusteluihin. Välistä hän vain hymähti Pencroffin sutkauksille. Hän hautoi alinomaa mielessään saarella sattuneita salaperäisiä tapahtumia, jotka yhä edelleen pysyivät selittämättöminä arvoituksina.

Yhdeksäs luku

Rajuilma. Hissi. Lasia. Leipäpuu. Saaren asema. Pencroffin ehdotus.

Maaliskuussa raivosi saarella usein ankara rajuilma. Maaliskuun toisena nousi kova ukkonen, joka toi mukanaan ankaran raesateen. Pencroff pelkäsi pienen viljavainionsa tuhoutuvan ja riensi peittämään sitä pallon päällyskappaleella. Kyyhkysenmunan kokoiset rakeet pieksivät häntä kyllä armottomasti selkään, mutta vähät siitä, kunhan sai viljavainionsa suojatuksi.

Rajuilman pauhatessa ulkona siirtolaiset istuivat Graniittilinnassa askarrella ja tarinoiden.

Mestari Jupista oli tullut aivan mallikelpoinen tarjoilija.

— Verraton palvelija tuo Jup, Pencroff puheli, — ei tiuski eikä mahtaille milloinkaan. Kuules, Nab, sellaisia palvelijoita on harvassa.

— Se on minun oppipoikani ja kohoaa pian mestarinsa tasalle, Nab kerskui.

— On se sinua paljon ylempänäkin, Pencroff irvisteli, — sillä katsos, sinä puhut, Nab, mutta Jup on vaiti kuin myyrä.

Rajuilmat lakkasivat maaliskuun 19:ntenä, mutta taivas oli edelleenkin pilvessä. Sataa tihuutteli vieläkin harva se päivä.

Tallissa oli onagerien luku lisääntynyt tammavarsalla. Karja oli niin ikään lisääntynyt karitsoilla ja kileillä. Onnistuipa siirtolaisten saada kesytetyiksi pekareitakin, ja niille laitettiin karsina erikseen.

Maaliskuun 17:ntenä oli Cyrus Smithin kekseliäisyys lahjoittanut siirtokunnalle jälleen jotain uutta. Se oli vesivoimalla käyvä hissi.

Kuten lukija muistaa, insinööri oli johtanut vettä Grantin järvestä pientä uraa myöten Graniittilinnan sisään kohtisuoraan kuilun partaalle. Laajennettuaan tämän uoman niskaa hän sai veden juoksun runsaammaksi. Syntyipä kuilun laidalle jonkinlainen putouskin, ja siihen kohtaan insinööri asetti turbiinin, joka taas yhdistettiin seinän ulkopuolella olevaan kelaan. Tämän ympärille kiertyi paksu köysi, jonka toisessa päässä oli nostokori. Alhaalta ylös kulkevalla nuoralla saattoi panna turbiinin käyntiin ja sillä tavoin nousta vaivattomasti ovelle asti.

Hissi oli ensi kertaa käytössä maaliskuun 17:ntenä ja saavutti heti yleisen suosion. Top oli aivan ihastuksissaan.

Pian sen jälkeen Cyrus Smith ryhtyi varsin vaikeaan tehtävään: lasin valmistukseen.

Lasin aineksia, hiekkaa, liitua, hiili- tai rikkihappoista natriumia, oli kyllä helposti saatavissa.

Rikkihappoa oli totuttu tekemään, ja kivihiieltä uuneja varten oli niin ikään runsaasti.

Vaikeinta oli tehdä rautaputki, jollaisella sulaa lasia puhalletaan. Monen turhan yrityksen jälkeen se onnistui siten, että rautalevystä leikattua rautalangkaa kierrettiin torvelle niinkuin pyssynpiippujakin tehtäessä.

Entinen saviastiain polttoon käytetty uuni lämmitettiin tulikuumaksi ja siihen työnnettiin tulenkestävissä sulatuskaukaloissa 100 osaa hiekkaa, 35 osaa liitua, 40 osaa natriumsulfaattia sekä 2-3 osaa tomuksi survottua hiiltä. Kun ainekset uunia yhä kuumennettaessa olivat sulaneet veteläksi velliksi, kastettiin putken toinen pää tähän velliin, kunnes sitä oli kerääntynyt joltinenkin määrä putken pään ympärille. Sen jälkeen puhallettiin putken toisesta päästä putkea yhtä mittaa pyöritellen, kunnes ilma oli paisuttanut lasiaineen ensin muodottomaksi, ontoksi kappaleeksi. Tämän ympärille otettiin yhä uutta sulaa lasivelliä ja siten saatiin vihdoin pallo, noin kolmekymmentä senttiä läpimitaten. Sen jälkeen heiluteltiin tätä vielä pehmeäseinäistä palloa putken päässä edestakaisin, kunnes se oli muodostunut pitkulaiseksi sylinteriksi, puolipyöreäksi molemmista päistään. Nämä päät katkaistiin kylmään veteen kastetulla rautalangalla ja sylinteri halkaistiin pitkin pituuttaan. Näin saatu lasikäärö kuumennettiin uudestaan ja silitettiin sitten tasaista pintaa vasten puisella telalla suoraksi levyksi.

Ensimmäinen levy oli niin ollen valmis, ja yhteen menoon tehtiin sellaisia puolisataa kappaletta. Ja näin Graniittilinna sai ensimmäiset lasi-ikkunansa. Eiväthän ruudut kovin kirkasta lasia olleet, mutta tehtävänsä ne täyttivät.

Lasiastiain puhaltaminen oli tästä lähtien pelkkää leikintekoa, vaikka ne tulivatkin sellaisia kuin tulivat. Pencroff tahtoi hänkin saada tekaistuksi jonkun astian, mutta hän puhalsi keuhkojensa koko voimalla, ja hänen astiastaan tuli niin kummallinen, että häntä itseäänkin nauratti.

Kaukaisen Lännen metsissä samoillessaan onnistui Harbertin kerran löytää muuan erittäin arvokas ja hyödyllinen puu, käpypalmu, *Cycas revoluta*, jonka ytimessä oli hyvänmakuista ja jauhomaista ainetta, saagoa. Tuoreeltaan se kyllä sisälsi kitkerää mehua, mutta sen sai siitä helposti pois puristamalla. Nab paistoi sitten näistä jauhoista piirakoita ja vanukkaita, ja tuskin saattoi mausta erottaa niitä vehnäjauhoista.

Hyvä oli siirtolaisten olla Lincolnin saarella, mutta sittenkin — isänmaanrakkaus on niin syvälle juurtunut ihmisen sydämeen, että jos he äkkiä olisivat nähneet saarensa läheisyydessä laivan, he olisivat antaneet sille merkkejä, olisivat kutsuneet sen luokseen ja lähteneet sillä pois.

Oli huhtikuun 1. päivä, pääsiäissunnuntai, jonka siirtolaiset olivat viettäneet levossa ja rukouksissa. Päivällisen jälkeen he istuivat lehtimajassa juoden seljan siemenistä keitettyä kahvia. Tuli muun muassa puheeksi Lincolnin saaren asema, jonka Cyrus Smith kerran oli vaillinaisilla kojeilla mitannut. Nythän heillä oli sekstantti, jolla saattoi määrätä aseman hyvin tarkasti. Alituiset kiireet olivat estäneet insinööriä tekemästä näitä mittauksia, mutta seuraavana päivänä hän päätti suorittaa ne.

Ja niinpä hän sekstantilla tekemänsä tarkkojen mittausten avulla sai selville Lincolnin saaren aseman. Se oli:

150° 30' itäistä pituutta
34° 57' eteläistä leveyttä.

Entisissä laskuissaan hän niin ollen ei ollut erehtynyt täyttä viittä astettakaan.

Harbert haki heti kartaston. Otettiin Tyynen meren lehti esille, ja Cyrus Smith rupesi harpilla tekemään siinä mittauksia. Äkkiä hänen harppinsa pysähtyi:

- Mutta tähän osaan Tyyntä merta on merkitty saari!
- Meidänkö? huudahti Pencroff.
- Ei, tämä on kaksi ja puoli astetta lännempänä ja kaksi astetta etelämpänä.
- Minkäniminen? Harbert kysyi.
- Taborin saari.
- Varsin pieni, aivan yksinäinen. Sillä tuskin lienee vielä kukaan käynyt.
- Käydään me, Pencroff virkkoi.
- Mekö?
- Me juuri, mr Smith. Me rakennamme laivan ja minusta tulee kapteeni. Miten kaukana se lienee?
- Noin 280 kilometrin päässä lounaaseen.
- Tuo nyt ei ole matka eikä mikään, Pencroff sanoi. — Hyvällä tuulella sen tekee 48 tunnissa.
- Mutta mitä hyötyä siitä on? Gideon Spilett kysyi.
- Perästä kuuluu.

Yhteiseksi päätökseksi tuli, että heti ruvettaisiin rakentamaan merikelpoista alusta, jonka oli määrä olla valmiina seuraavassa lokakuussa, kevään tultua.

Alus tekeillä. Toinen sato. Tuomisia Pencroffille. Valaanpyynti. Pencroff ei osaa toivoa enää mitään.

Kun Pencroffin mieleen iski jokin aate, hän ei saanut rauhaa itse eikä antanut muillekaan, ennenkuin se oli toteutettu. Nyt hän oli saanut päähänsä, että siirtolaisten pitäisi käväistä Taborin saarella, ja koska siihen tarvittiin purjealusta, oli purjealus rakennettava. Ja tällaiseksi insinööri ja hän sen suunnittelivat:

Se oli oleva kymmenen ja puoli metriä pitkä ja kaksi metriä seitsemänkymmentä senttiä leveä, matalassa uiva, kannellinen, kajuutta kokassa, toinen perässä. Takiloitava se oli tavallisen sluupin tapaan. Rakennusaineena oli käytettävä hopeakuusta, joka ei helposti vety.

Koska aluksen oli määrä valmistua vasta kuuden kuukauden kuluttua, tehtiin seuraava työnjako: Cyrus Smith ja Pencroff veistämölle, Gideon Spilett ja Harbert metsästämään, Nab sekä mestari Jup kotiaskareisiin.

Veistämö sijoitettiin hormien ja vuorensainämän väliin, ja kahdeksan päivän kuluttua oli siinä pohja ja köli valmiina, odottamassa runkoa ylleen.

Pencroff, arvaahan sen, ei pitänyt lomahetkiä lainkaan, vaan kalkutteli alinomaa lempityössään. Vain kerran hänen täytyi jättää rakas veistämönsä: silloin kun vehnä oli leikattava. Sato oli kasvanut, niinkuin ennakoita oli laskettu, kaksi bushelia (noin 70 litraa).

— Nämä kylvetään uudelleen, paitsi pientä määrää, joka talletetaan, ja kun ensi kerran korjataan...

— Niin meillä on tuhatkuusisataa bushelia.

— Ja sittenkö syödään oikeata leipää?

— Syödään.

— Entä mylly?

— Mylly tehdään.

Isompi ala raivattiin nyt pelloksi, muokattiin huolellisesti ja kallis siemen kylvettiin. Sitten vasta Pencroff palasi työhönsä.

Sillä välin Harbert ja Gideon Spilett metsästelivät Kaukaisen Lännen metsissä, ja harvoin he saaliitta kotiin tulivat. Kerran näillä retkillä oli Gideon Spilett joutunut kauas Harbertista ja osunut metsäaukiolle, jolla omituinen haju herätti hänen huomiotaan. Se tuli putkilomaisista, monihaaraisista kasveista, joiden kukat olivat tertuissa, muutamat jo siementyneet. Hän nyhtäisi muutamia juurinen ja meni Harbertin luo.

— Mitähän nämä kasvit lienevät?

— Mistä te löysitte ne?

— Tuolta aukiolta, siellä niitä kasvaa hyvin tiheässä.

— Mr Spilett, nyt saatte olla varma Pencroffin ikuisesta kiitollisuudesta.

— Onko tämä tupakkaa?

— On, ellei kaikkein parastakaan laatua, niin tupakkaa kuitenkin.

He päättivät olla puhumatta Pencroffille mitään koko asiasta, ennenkuin tupakka saataisiin käytettävään kuntoon. Se oli ensin kuivattava, leikeltävä ja sitten määrättyllä tavalla haudottava kuumilla kivillä. Siihen kuluisi pari kuukautta. He keräsivät lehtiä suuren kimpun ja palasivat kotiin, puikahtivat salaa Graniittilinnan ja karttelivat Pencroffia kuin salakuljettajat valpasta tullivartijaa. Cyrus Smith ja Nab otettiin liittolaisiksi, mutta Pencroffilta asia pysyi salassa.

Toukokuun alussa työt veistämöllä jälleen keskeytyivät.

Joitakin päiviä aikaisemmin oli huomattu neljän, viiden kilometrin päässä rannasta tavattoman suuri eläin uiskentelemassa meren pinnalla. Se oli — kuten kiikarilla tarkastettaessa todettiin — Etelämeren valas, niin sanottuja mustapäisiä valaita. Pencroffin, vanhan valaanpyyntäjän, into nousi ylimmilleen, mutta eihän ilman venettä ja harppuuneja ollut ajattelemistakaan lähteä tuota meren jättiläistä takaa ajamaan. Harmillista! Paitsi että se oli harvinaista, jos kohta vaarallistakin huvia, olisi siitä ollut hyötyäkin, sillä Pencroff tiesi, kuinka suunnattomat määrät rasvaa, ihraa ja hetuloita valaasta saa.

Nyreissänsä hän käänsi selkensä koko otukselle ja ryhtyi jälleen työhönsä. Mutta — merkillistä — valas ei ottanut poistuakseen Lincolnin saaren läheisyydestä. Se läheni lähenemistään Liittolahtea ja liikuskeli alinomaa Leukain ja Kynsiniemen välillä usein parinkymmenen kilometrin tuntinopeudella. Siirtolaisten mieltä askarrutti yhä enemmän tuo outo otus. Pencroff parka houraili jo usein unissaankin valaasta. Näkyvistä sitä ei päästetty hetkeksikään: kuka kulloinkin tähysteli sitä kaukoputkella. Lopulta se tuli niin lähelle rantaa, että sen näki paljain silminkin. Ja toukokuun 3:ntena julisti Nab Graniittilinnan ikkunasta, että valas oli äkkiä viskautunut matalikolle lähelle Löytönientä.

Keihäillä ja kangilla aseistettuina siirtolaiset kiiruhtivat miehissä Laupeudenjoen sillan yli ja meren rantaan. Siellä lojui tuo suunnaton imettäväinen rantahiekalla hengettömänä, kyljessään harppuunikeihäs ja ympärillään taajat lintuparvet.

— Voi tuota hirviötä! huudahti Nab.

Ja syytä hänellä olikin huudahdukseensa, sillä valas oli neljäkolmatta metriä pitkä. Sen painon täytyi olla vähintään seitsemänkymmentäviisituhatta kiloa!

— Näillä vesillä on siis ollut valaanpyytäjiä, Gideon Spilett arveli, — koskapa sillä on vielä keihäs kyljessään.

— Eikö mitä! Pencroff vastasi. — Valaat vaeltavat keihästettyinä välistä tuhansiakin kilometrejä. Ei ole yhtään mahdotonta, että tähänkin on isketty keihäs pohjoisosissa Atlantin valtameren, minkä jälkeen se on tullut tänne kauas vetämään viimeisiä hengenvetojaan.

— Se on kyllä mahdollista, Cyrus Smith sanoi. — Mutta tarkastetaanpa keihästä; eiköhän siinä ole laivan nimeä, niinkuin tuollaisissa keihäissä tavallisesti on.

Pencroff nykäisi harppuunin irti, ja aivan oikein, sen varressa luki: *Maria Stella. Vineyard.* [Satama New Yorkin valtiossa.]

— Laiva Vineyardista! Minun kotipuoleltani! huudahti Pencroff. — Kyllä tunnen *Maria Stellan*. Se on vanha valaanpyytäjä, mainio alus!

Innoissaan hän heilutti keihästä yhä uudestaan hokien kotiseutunsa rakasta nimeä.

Pencroff oli aikoinaan käynyt valaita pyytämässä hänkin ja osasi sen vuoksi johtaa rasvan irrottamista.

Kolme päivää kesti tätä kaikkea muuta kuin hauskaa työtä. Kaikki ottivat siihen osaa, yksin Gideon Spilettkin, josta Pencroff antoi sen arvostelun, että hän oli "varsin mukiinmenevä haaksirikkoinen".

Rasva paloiteltiin seitsemänkymmenenviiden sentin paksuisiin, noin viidensadan kilon painoisiin lohkaraisiin ja sulatettiin suurissa saviastioissa rannalla. Siinä se menetti kolmannen osan painoansa. Mutta tarpeeksi sitä tuli kuitenkin: pelkästä kielestä saatiin kaksi ja puoli tuhatta, alahuulesta kaksituhatta kiloa. Paitsi rasvaa, jota nyt oli runsaasti steariinin ja glyseriinin raaka-aineeksi, saatiin hetuloita, jotka nekin vielä tulivat hyvään tarpeeseen, vaikkei niistä tarvinnutkaan tehdä sateenvarjoja eikä kureliivejä. Näitä lujia ja kimmoisia, sarveisaineesta muodostuneita hetuloita on valaan kidan yläosassa noin kahdeksansataa tiheänä ristikkona, jonka tarkoituksena on pidättää kidassa ne tuhannet pikkukalat ja nilviäiset, joita valas käyttää ravinnokseen.

Nämä työt päätettyään he palasivat taas kukin entisiin toimiinsa. Sitä ennen insinööri kuitenkin teki muutamia esineitä, jotka suuresti herättivät toisten uteliaisuutta.

Hän otti parikymmentä valaan hetulaa, katkaisi ne kolmenkymmenen sentin pituisiin palasiin ja teroitti päät.

— Mitä noilla tehdään? Harbert kysyi.

— Niillä pyydetään kettuja ja susia ja vaikkapa jaguaarejakin.

— Milloin?

— Talvella.

— Ja miten?

— Tämä ei ole minun keksintöäni, selitti Cyrus Smith, — tätä tapaa käytetään paljon Aleutien saarilla. Pakkasella minä taivutan ne kiemuralle, tällä tavalla, ja valelen vedellä, kunnes niiden ympärille muodostuu jääkuori, joka pitää niitä kiinni. Sen jälkeen panen niitten ympärille paksun rasvakerroksen ja sirottelen niitä pitkin hankea. Kun nyt nälkäinen peto nielaisee tällaisen syötin, niin mitä tapahtuu? Vatsan lämpimässä jääkuori sulaa, hetula laukeaa ja repäisee sisukset rikki.

— Sepä näppärä vekotin! huudahti Pencroff.

— Joka pannaan käytäntöön, kunhan talvi tulee.

Aluksen rakennus edistyi suurin askelin, niin että se kuun lopulla oli jo puoliksi laudoitettu. Kuukauden viimeiseksi päiväksi ystävät olivat valmistaneet Pencroffille mieluisan yllätyksen.

Päivällisen jälkeen Pencroff oli juuri lähtemäisillään työhönsä, kun Gideon Spilett pyysi häntä jäämään jälkiruualle.

— Tattis vaan! merimies sanoi, — minulla on kiire työhön.

— Mutta kupillisen kahvia kai sentään ehditte...

— Ei ole aikaa.

— Entä piipullisen tupakkaa?

Pencroff nousi ja kalpeni nähdessään reportterin tarjoavan hänelle valmiiksi täytetyn piipun ja Harbertin tuovan hehkuvaa hiiltä. Merimies yritti sanoa jotain, mutta ei kyennyt. Hän sieppasi piipun, pisti sen suuhunsa ja veti viisi, kuusi savua yhteen menoon.

— Tupakkaa! Oikeata tupakkaa! hän änkytti.

— Ja kunnollista! Cyrus Smith virkkoi.

— Voi suloinen sallimus, erinomaisen kaitselmus! Voi kaikkein hyvän kappalten Luoja! Nyt ei tältä saarelta puutu enää kerrassaan mitään!

Ja Pencroff poltti ja poltti uudestaan ja taas poltti.

— Harbert! Tekö löysitte tupakkaa?

— Ei, vaan mr Spilett.

Silloin Pencroff sulki reportterin syliinsä ja puristi häntä rintaansa vasten niin voimakkaasti, että oli vähällä salvata häneltä hengen.

— Huh! huokasi Gideon Spilett päästyään irti. — Minä tuon kasvin satuin löytämään, mutta Harbert tiesi sanoa mikä se on, mr Smith on sen valmistanut, ja Nab on uskollisesti säilyttänyt yhteisen salaisuuden.

— Ystävät! merimies änkytti. — Tätä ei Pencroff jätä palkitsematta, takuulla ei jätä.

Yhdestoista luku

Talvi. Villan vanutus. Hetulat. Albatrossi. Myrskyjä. Cyrus Smith yksin kotona. Kuilun tarkastus.

Kesäkuu toi tullessaan talven — sitähan pohjoismaissa vastaa joulukuu — ja Graniittilinnan asukkaat ryhtyivät valmistamaan itselleen lämpimiä vaatteita ja jalkineita. Karjatarhassa lampaat kerittiin, ja sitten oli villat saatava kankaaksi.

Koneitten puutteessa täytyi tyytyä niin yksinkertaiseen valmistustapaan kuin mahdollista. Villa pantiin ensin suuriin altaisiin, joissa sitä kuumennettiin seitsenkymmenasteisessa vedessä. Sen jälkeen se pestiin kylmässä, soodansekaisessa vedessä, jolloin viimeinenkin rasva-aines, niin sanottu lampaanhiki siitä erottui. Villan vanutusta varten Cyrus Smith rakensi rannalla olevaan vesiputoukseen varsin yksinkertaisen laitteen: puisen telan, jonka kurikat vuorotellen nousivat ja kohtisuoraan pieksivät alapuolelle asetetuissa altaissa olevaa villaa lujan kiinnityssiteen pitäessä konetta koossa — siinä koko vanutuslaitos.

Yritys onnistui erinomaisesti, ja jonkin ajan kuluttua oli siirtolaisilla lujaa, huopamaista kangasta riittämiin. Eihän se ollut merinoa eikä kasimiria, ei ripsiä ei alpakkaa eikä verkkaa, mutta se oli "Lincolnin huopaa", jonka turvin he huoletta vastaanottivat talven 1866-67.

Pakkaset alkoivat jo kesäkuun 20. päivästä, ja silloin täytyi Pencroffin jättää työnsä veistämöllä kevääseen. Ensilumi satoi kesäkuun lopulla.

Satimia ja ansoja viriteltiin jälleen metsän otuksille, pantiinpa Cyrus Smithin hetulapyydyksiäkin eläinten poluille. Eikä tämä ainutlaatuinen pyyntitapa tehoton ollutkaan: kymmenkunta kettua ja villisikaa, jopa yksi jaguaari kellistyi tanterelle.

Näihin aikoihin siirtolaiset myös koettivat päästä yhteyteen muun maailman kanssa.

Gideon Spilett oli monesti aikonut kirjoittaa lyhyen tiedonannon heidän oloistaan ja heittää sen suljetussa pullossa mereen, jossa merivirrat sen ehkä kuljettaisivat asutuille seuduille, tai uskoa sen kyyhkynen haltuun. Mutta oliko luultavaa, että pullo tai kyyhkynen voisi kulkea tuon kolmatta tuhatta kilometriä pitkän taipaleen?

Kesäkuun 30. päivänä joutui Harbertin saaliiksi lievästi haavoittunut albatrossi. Se oli noita suuria merilintuja, joitten siiven kärkien väli on kolme metriä ja jotka pystyvät lentämään Tyynen meren yli.

Harbert olisi mielellään pitänyt linnun omanaan, sen vähäpätöinen haava kun näytti paranevan nopeasti ja hän toivoi saavansa sen kesyyntymään. Mutta Gideon Spilett sai hänet vakuutetuksi siitä, kuinka tärkeää oli käyttää hyväkseen tilaisuutta ja lähettää albatrossin avulla tietoja heistä muuhun maailmaan. Jos lintu oli tullut asutuilta seuduilta, niin se varmaankin palaisi entisille asuinsijoilleen.

Ehkä Gideon Spilettissä oli yhä vielä niin paljon sanomalehden kirjeenvaihtajaa, että hän ajatteli, mikä verraton vaikutus olisi tuollaisella autiolta saarelta lähteneellä viestillä *New York Heraldissa* ja kuinka suunnattoman menekin se numero saisi!

Oli miten oli, hän sepitti lyhyen uutisen, kääri sen pihkatun purjekankaan sisään ja kirjoitti käärön päälle pyynnön, että kuka sen käsiinsä saisi, lähettäisi sen arvoisalle John Bennetille, *New York Heraldin* päätoimittajalle. Käärö sidottiin albatrossin kaulaan eikä jalkaan, koska näillä linnuilla on tapana laskeutua merenpinnalle levähtämään. Ja niin päästettiin lintu irralleen. Liikuttuneina ja kiinnostuneina siirtolaiset katselivat, kuinka se kohosi korkeuksiin ja katosi länteen Uutta Seelantia kohti.

— Onnea matkalle! huusi Pencroff, joka ei kovinkaan suuresti luottanut tällaiseen postiin.

Heinäkuussa pakkaset yltyivät yhä kireämmiksi. Mutta Graniittilinnassa oli lämmintä ja mukavaa. Siellä ei säästetty halkoja eikä kivihiiltä. Cyrus Smith oli muurannut toisenkin uunin suureen saliin. Ja niin he monet pitkät illat istuivat siellä hauskaasti haastellen, päivän työt päätettyään päivällisen jälkeen yhdessä höyryävän kahvikupin ääressä ja piippua poltellen, ja kuuntelivat, kuinka talvinen myrsky ulkona pauhasi. Heidän oli kaikin puolin hyvä olla, mikäli hyväolo saattaa olla täydellinen kaukana muista ihmisistä ja ilman vähintäkään yhteyttä näihin.

Kerran heidän taas sillä tavoin istuessaan Top alkoi jälleen haukkua kuilun partaalla.

— Mitähän tuo tuossa taas haukkua louskuttelee? Pencroff virkkoi.

— Ja Jup murisee sekin, Harbert lisäsi.

Niin koira kuin apinakin näyttivät ärtyneiltä.

Cyrus Smith istui sanaakaan sanomatta, otsa rypyssä.

Tämän talven pakkaset eivät olleet niin ankaria kuin edellisen, mutta sen sijaan oli lumimyrskyjä useammin. Meressä kävi niin kova aallokko, että vesi ulottui usein hormeihinkin.

Kaamean suurenmoinen näky aukeni siirtolaisille Graniittilinnan ikkunoista. Vaahtopäiset aallot räiskyivät kivilinnan seiniä vasten peittäen kuohuuhinsa koko merenrannikon. Tyrskyt nousivat väliin kolmekymmentäkin metriä korkealle.

Elokuun alussa myrskyt laantuivat, mutta ilman lämpö laski niin, että lämpömittari joskus näytti -20°. Elokuun 3. päivänä siirtolaiset päättivät lähteä Kynsiniemen soille, joilla oli huomattu runsaasti kaikenlaisia vesilintuja. Kaikki lähtivät sinne, Top ja Jupkin; Cyrus Smith yksin jäi kotiin.

Hän tahtoi päästä selville siitä, miksi Top niin usein oli levoton Graniittilinnan sisällä olevan kuilun partaalla. Yksin ollessaan hän päätti tutkia tätä seikkaa. Hän laski entiset köysitikkaat kuiluun ja laskeutui alas lyhty kädessä, revolveri ja puukko vyöllä. Joka puolella oli luja kiviseinä, vähän väliä pisti ulkonevia kallionkieliä sisään päin. Ketterän olennon olisi niitä myöten kyllä ollut mahdollista kiivetä ylös kuilun suulle saakka. Tuon seikan insinööri painoi mieleensä. Mutta mitään vuorenselänään aukenevaa rakoa tai halkeamaa hän ei havainnut. Pohjalla oli tyyni vedenpinta, mutta ei sielläkään ollut näkyvissä mitään sivuille kulkevaa käytävää. Kuinka korkealla se oli merenpinnasta, oli mahdotonta sanoa.

— En nähnyt mitään, Cyrus Smith ylös palattuaan virkkoi, — mutta sittenkin tässä on jotain merkillistä.

Kahdestoista luku

Purjeet ja lippu. Villikoirain hyökkäys. Jup haavoittuu. Jup paranee. Alus valmiina. *Bonadventure*. Ensimmäinen koematka. Odottamaton viesti.

Ilalla metsämiehet palasivat mukanaan täydet kantamukset riistaa. Topillakin oli kokonainen kaularengas kurppia ja Jupilla vyöllinen koppeloita kannettavana.

Nab lupasi kaikesta tästä tehdä säilykkeitä, piirakoita ja sen semmoisia, kun vain saisi jonkun avukseen. Muilla oli itsekullakin omia puuhia tarpeeksi, mutta Gideon Spilett otti auttaakseen Nabia ja pääsi nyt hänen moninaisten keittiösalaisuuksiensa perille.

Seuraavana päivänä Cyrus Smith kertoi Gideon Spiletille tarkastaneensa kuilun. Reporterit myönsi, että vaikkei Smith ollut mitään löytänyt, piili siinä sittenkin salaisuus.

Tällä viikolla Pencroff ompeli Harbertin avustamana niin uutterasti purjeita, että ne valmistuivat paljon aikaisemmin kuin oli laskettukaan. Hamppuköysistä ei ollut puutetta: niiksi käytettiin ilmapallon verkon köysiä. Väkipyörät Cyrus Smith sorvasi varta vasten tekemässään sorvipenkissä Pencroffin antamien tarkkojen mittojen mukaan. Lipunkin Pencroff teki, sini-puna-valko-viiruisen, värjättyään sen erilaisista kukista saamallaan aineilla. Yhdysvaltain lipun kolmeenkymmeneenseitsemään tähteen, jotka merkitsevät sen valtioitten lukua, hän lisäsi vielä kolmannenkymmenennenkahdeksannen, nimittäin "Lincolnin valtion" merkiksi.

— Eihän se sitä vielä oikeutta myöten ole, mutta hengeltään kyllä.

Toistaiseksi tämä lippu ripustettiin liehumaan yhteen Graniittilinnan ikkunaan ja sitä tervehdittiin kolminkertaisella eläköönhuudolla.

Talvi läheni loppuaan. Näytti jo siltä kuin tämä toinenkin talvi menisi menojaan ilman mitään erikoista. Mutta elokuun 11. päivää vasten yöllä sattui tapaus, joka uhkasi tuottaa tuhon koko Näkötornin ylängölle.

Kello neljän tienoissa aamulla siirtolaiset äkkiä heräsivät Topin rajuun haukuntaan. Tällä kertaa se ei haukkunut kuilun partaalla, vaan kynnyksellä. Jup seisoi sen rinnalla vihaisesti möristen.

Kaikki hyppäsivät vuoteeltaan, riensivät ikkunoihin ja tempaisivat ne auki. Koko rannikko oli vastasataneen lumen peitossa. Mitään epäiltävää ei näkynyt, mutta sen sijaan yön pimeydestä kuului kummallista haukuntaa. Harbert kurottautui ikkunasta tarkemmin kuullakseen ja ilmoitti muille, että ulkona varmaankin oli lauma villikoiria, joitten haukuntaa hän ennenkin oli metsäretkillään kuullut Punapuron puolelta.

— Mutta miten ne ovat tänne päässeet? Pencroff kysyi.

— Eivät suinkaan muualta kuin rantasilta myöten, insinööri vastasi, — se on joltakulta jäänyt nostamatta.

Silloin Gideon Spilett muisti jättäneensä edellisenä iltana sillan paikoilleen.

— Sepä oli kaunista! huudahti Pencroff.

— Tehty mikä tehty, reporterit vastasi. — Nyt on ryhdyttävä toimiin.

Viivyttelämättä he sieppasivat käsiinsä kirveitä, luodikoita ja revolvereita ja laskeutuivat hissillä alas.

Villikoirat ovat nälkäisinä sangen vaarallisia, mutta siitä huolimatta siirtolaiset hyökkäsivät heti niiden kimppuun.

Ensimmäiset laukaukset, jotka salamoina leimahtelivat yön pimeydessä, saivat lauman etummaisat rivit peräytymään. Tärkeintä oli estää pedot pääsemästä Näkötornin ylängölle, sillä siellä olisi kanatarha joutunut niiden saaliiksi ja viljelykset niitten jalkoihin. Sen vuoksi siirtolaiset asettuivat joen ja vuorensenämän väliseen solaan katkaisten niiltä täten pääsyn ylängölle.

Ja nyt alkoi kauhea ottelu, johon Top ja Jupkin osallistuivat, edellinen raivokkaasti ryntäillen koirien kurkkuun ja kuristaen niitä, jälkimmäinen raskaalla nuijalla iskien niitä kuoliaiksi. Lopulta, kun yhä uusia petoja näytti tulevan tapettujen sijaan, täytyi siirtolaisten käydä kirves kädessä vihollisten kimppuun. Niitä kaatui oikealle ja vasemmalle. Aivan vammoitta eivät siirtolaisetkaan päässeet, vaikka heidän haavansa olivat onneksi mitättömiä. Muuan koirista karkasi kuin tiikeri Nabin niskaan, mutta Harbertin revolverin luoti pelasti hänet. Jup huitoi nuijallaan kuin vimattu. Kaipa sen silmät näkivät pimeässä paremmin kuin muitten, koskapa siltä ei yksikään isku mennyt harhaan. Viimein se joutui liian kauas keskelle vihollisten laumaa. Revolverin lauetessa näkyi, kuinka se riehuessaan väliin vingahdellen taisteli yhtäkaa viittä, kuutta suurta villikoiraa vastaan.

Kaksi tuntia kesti tätä tuimaa ottelua, kunnes viimeiset pedot vihdoin pakenivat pohjoiseen, laskujoen toiselle rannalle, minkä jälkeen Nab heti nosti sillan ylös.

Mutta missä oli Jup?

Aamun sarastaessa nähtiin tanterella vähintään puolisataa pedonraatoa ja niitten joukossa kauempaa Jup pitkällään maassa, katkennut nuija yhä vieläkin kädessään, rinnassa syviä haavoja.

— Hengissä on vielä! huudahti Nab kuultuaan sen hengittävän.

— Ja henkiin se jääkin, Pencroff lausui. — Me vaalimme ja hoidamme sitä kuin omaa lähimmäistämme.

Jup painoi päänsä hänen olkaansa vasten ikäänkuin olisi ymmärtänyt merimiehen sanat. Jup kannettiin nyt Graniittilinnan ja pantiin patjalle makaamaan, kun sen haavat oli pesty huolellisesti ja sidottu niin hyvin kuin osattiin. Sitten sille juotettiin virvoittavaa teetä.

Apina raukka vaipui kohta uneen, ensin hyvin levottomaan, mutta vähitellen sen hengitys alkoi kulkea yhä tasaisemmin. Top hiipi tuon tuostakin hiljaa ystävänsä luokse ja nuoleskeli sen hervotonna riippuvaa oikeata kättä.

Kovasta verenvuodosta oli Jup heikentynyt koko lailla, ja ruvettiin jo pelkäämään pahinta; eläimen vahva terveys kuitenkin voitti jo alkaneen kuumeen, ja elokuun 16. päivänä se inahti pyytäen ruokaa. Silloin Nab paistoi sille sokeroituja ohukaisia, joita Jup pisteli poskeensa.

— Syö syö, poikaseni, Nab puheli, — vertasihan sinä vuodatit meidän edestämme. Tästä saat lisää. Syö, poikani, syö!

Jup parani päivä päivältä.

Kerran — elokuun 23:ntenä — kajahti Nabin huuto. Hän kutsui siirtolaisia kiireimmän kaupalla tulemaan Jupin komeroon.

— Katsokaa! Nab sanoi nauraen kohti kurkkuaan.

Mestari Jup istui tyynenä lattialla jalat allaan kuin turkkilainen ja poltti piippua.

— Minun piippuni! huudahti Pencroff. — Jup on ottanut minun piippuni! Mutta pidä omanasi vain, pidä ja polta, ystäväiseni, polta, niin että piippu laulaa.

Cyrus Smith ei kummastellut tätä lainkaan. Hän tiesi kertoa monta tapausta, jolloin apinat ovat tottuneet polttamaan piippua. Onpa joistakuista tullut koviakin tupakkamiehiä.

— Eiköhän tuo vain lienekin ihminen, Pencroff välistä puheli Nabille. — Mitäs sanoisit, jos se jonakin päivänä alkaisi puhua?

— Sitähän minä tässä olen kummastellut, miksei se oikeastaan puhu. Eihän siltä puutu muuta kuin sanoja.

— Olisi se sentään lystiä, jos Jup joskus sanoa pälyttäisi: "Eikös vaihdeta piippuja, Pencroff?"

— Olisipa niinkin, Nab myönsi. — Miksihän se syntyikään mykkänä?

Aluksen rakentaminen edistyi nopein askelin. Laidat olivat paikoillaan; entisten valekaarien sijaan pantiin nyt vesihöyryssä taivutetut oikeat kaaret. Vedenpitävyyden aikaansaamiseksi vuorattiin alus sisältäkin. Vuoraus ja kansi saatiin valmiiksi syyskuun 15:ntenä. Saumat tilkittiin kuivatulla meriruoholla ja voideltiin kiehuvalle piellä.

Sisustus tehtiin niin yksinkertainen kuin suinkin. Kokka- ja peräkajuutassa oli seinävierillä lavitsat, jotka samalla toimivat arkkuihin. Masto pystytettiin kajuuttain väliin. Sen korkeat mutta lujatekoiset vahvikerenkaat oli taottu hormien pajassa.

Alus valmistui lokakuun ensimmäisellä viikolla ja heti päätettiin tehdä saaren ympäri koekierros, jotta nähtäisiin, minkä verran se kesti merellä.

Sillä välin ei laiminlyöty kotiaskareitakaan, vaan pidettiin hyvä huoli sekä eläimistä että puutarhasta ja hankittiin runsaasti metsänriistaa.

Lokakuun 10:ntenä alus vihdoin laskettiin vesille. Pencroff ihan loisti mielihyvystä, ja kun

nousuvesi kohotti aluksen pinnalle, hän päästeli eläköönhuutojansa kovemmin kuin koskaan ennen.

Yhteisestä päätöksestä julistettiin Pencroff purren kapteeniksi, ja hänen ristimänimensä mukaan pantiin sen nimeksi *Bonadventure*.

Aamiaisen jälkeen kaikki astuivat alukseen, Top ja Jup muiden mukana. Ankkuri nostettiin, purje vedettiin ylös, Lincolnin lippu nostettiin mastoon, ja *Bonadventure* irtosi rannasta. Liittolahdesta ulapalle kuljettiin myötätuulella, ja silloin alus osoittautui varsin nopeakulkukseksi.

Kierrettyään Löytöniemen ja Kynsiniemen alus kohtasi vastatuulen, mutta suoriutui siinäkin erittäin hyvin. Siirtolaiset olivat ihastuksissaan.

Kynsiniemestä Pencroff lasketteli suoraan ulapalle seitsemän, kahdeksan kilometriä pysytellen kuitenkin yhä Ilmapallon valkaman kohdalla. Sieltä käsin he saivat ihailla Käärmeniemen ja Kynsiniemen välistä näkyvää kaunista saartaan. Silmän kantamattomiin peitti viheriöivä metsä saaren pintaa, ja kaukana pohjoisessa kohosi uljas Franklinin vuori.

Ulapalta käännyttiin takaisin Ilmapallon valkamaa kohti, siinäpä oli oleva *Bonadventuren* satama. Sen vuoksi oli väylä tarkoin tutkittava. Kulku luovimalla oli hidasta. Ja yhä hitaammaksi se kävi, kun tuuli alkoi laimeta. Vähäinen viri pyyhkäisi vain silloin tällöin meren pintaa.

Alus oli enää vajaan kilometrin päässä rannasta, kun Harbert, joka oli seisonut tähyistäjänä kokassa, äkkiä huusi:

— Ylähankaan, Pencroff, ylähankaan!

— Mikä siellä on? Kariko vai?

— En tiedä varmaan, puheli Harbert, — en erota oikein ... nosta vielä ... nyt lähemmäs!

Hän kumartui laidan yli, kurotti kätensä veteen ja nosti jotakin ylös.

Se oli pullo!

Hän ojensi sen Cyrus Smithille. Sanaakaan sanomatta tämä kiskaisi korkin auki ja veti pullosta kostean paperin. Siinä luki:

Haaksirikkoinen... Taborin saari... Pituus 153° 0', leveys 37° 11'.

Kolmastoista luku

Arveluja. Bonadventure matkalla. Taborin saari. Etsintä rannalla. Etsintä metsässä. Autio mökki.

— Haaksirikkoinen! huudahti Pencroff. — Ypöyksinään muutaman sadan meripenikulman päässä meistä! Mr Smith! Te olette tähän saakka hiukan vastustanut minun ehdotustani, että käväistäisiin Taborin saareen. Panetteko vielä nytkin vastaan?

— En, Pencroff, insinööri vastasi. — Lähdetään kiireimmiten.

— Vaikka huomenna?

— Vaikkapa huomenna.

Cyrus Smith tarkasteli pullosta ottamaansa paperia kauan ja virkkoi:

— Tästä me voimme päättää ensiksikin, että Taborin saarella oleva haaksirikkoinen on ammatiltaan merimies, koskapa on osannut tarkoin määritellä saaren aseman, ja toiseksi, että hän lapun kielestä päättäen on joko englantilainen tai amerikkalainen.

— Olipa onnellinen ajatus rakentaa alus, virkkoi reportteri.

— Ja onnellinen sattuma, että *Bonadventure* osui kulkemaan juuri pullon ohi.

— Eikö juuri se seikka näytä teistä kummalliselta, Pencroff? kysäisi Cyrus Smith.

— Onnen potkaus vain, mr Smith! Johonkinhan pullon piti joutua, ja mikä ihme se on, että se joutui tänne?

— Ehkäpä niinkin, Pencroff, insinööri vastasi, — mutta kuitenkin...

— Minusta näyttää, sanoi reportteri, — että tuo lappu on kirjoitettu vasta vähän aikaa sitten. Vai mitä, mr Smith?

— Sitä on vielä vaikea päättää.

Bonadventure kulki nyt täysi purjein kotiin päin ja laski kello neljän tienoissa ankkurin Laupeudenjoen suulle.

Illalla suunniteltiin huomista matkaa. Jos pursi lähtisi seuraavana päivänä, lokakuun 11:ntenä, se voisi tuulen pysyessä ennallaan päästä perille kahdessa päivässä, sillä sen pitempää aikaa se ei tarvitsisi tuolla kahdensadankahdeksankymmenen kilometrin matkalla. Päivä perillä, kolme, neljä paluumatkalla — siis saattaisi *Bonadventure* tulla takaisin lokakuun 17:ntenä. Ensin päätettiin, että matkalle lähtevät vain Pencroff ja Harbert; mutta Gideon Spilett, yhä uskollisena *New York Heraldin* kirjeenvaihtajana, pani jyrkän vastalauseensa sanoen lähtevänsä vaikkapa uimalla perässä. Hänet määrättiin siis myös lähtemään.

Vielä samana iltana kannettiin alukseen makuuvaatteita, keittoastioita, aseita, ampumavaroja, kompassi sekä eväitä noin kahdeksaksi päiväksi.

Seuraavana aamuna kello viisi sanottiin jäähyväiset, ja *Bonadventure* lipui merelle. Kuljettuaan neljännespenikulman matkustajat näkivät kahden miehen seisovan Graniittilinnan harjalla ja heiluttavan heille jäähyväisiä.

Alus kulki hyvää vauhtia. Puolenpäivän jälkeen oli Lincolnin saari kadonnut sen näkyvistä.

Kapteeni Pencroff oli tyytyväinen niin purteensa kuin laivamiehiinsä, jotka vuorotellen autoivat häntä peränpidossa. Hän lupasi vanhaan totuttuun tapaan "korttelin viinaa miestä kohti".

Yö tuli pimeä, mutta tähtikirkas. Pencroff ja Harbert olivat vuorotellen peräsimestä ja valvoivat tarkasti, ettei alus pääsisi hiukkaakaan poikkeamaan kompassilla määrätystä suunnasta. Yö kului, samoin koko seuraava päivä. Illan suussa he laskivat kulkeneensa noin parisataa kilometriä. Tuuli alkoi hiljettä, mutta he toivoivat saavansa aamulla saaren näkyviinsä, ellei suunnasta ollut poikettu.

Lokakuun 13. päivää vasten yöllä ei kukaan saanut unta silmiinsä, siksi jännittävää oli odotus. Olisiko haaksirikkoinen vielä siellä? Mikä hän lienee miehiänsä? Suostuisiko hän tulemaan heidän kanssaan Lincolnin saareen?

Kello kuuden maissa aamulla kuului äkkiä Pencroffin huuto:

— Maa näkyy!

Tabarin saari ei ollutkaan enää kuin noin kolmenkymmenen kilometrin päässä. *Bonadventure* oli poikennut vähän etelämmäksi, mutta käännettiin nyt suoraan saarta kohti.

Kello yhdentoista aikaan Pencroff vähensi purjeita kulkeakseen hiljaista vauhtia näitä tuntemattomia väyliä. Saari näkyi jo kokonaan. Suurin osa sen pintaa oli metsän peittämä, mutta — omituista kyllä — missään ei näkynyt savua, joka olisi merkinnyt ihmisasuntoa. Varovasti liukui *Bonadventure* kallioitten ja särkkäin välisiä kapeita väyliä myöten, kunnes sen keula kohta puolenpäivän jälkeen kolahti rantakivikkoon. Ankkuri laskettiin, purjeet koottiin, laivaväki astui maihin ja sitoi aluksensa lujilla köysillä rantaan. Aseistettuina he lähtivät kiipeämään noin sata metriä korkean mäen harjalle, josta he näkisivät yli koko tuon pienen saaren. Kyyhkysiä ja meripääskysiä pyrähтели tuon tuostakin lentoon.

Mäelle näkyi koko saari. Se ei ollut kuin kymmenen kilometriä ympäri mitaten. Kaikilla tahoilla meri, niin kauas kuin silmä kantoi. Poikki saaren juoksi puro halki niityn, laskien länsirannalla mereen.

Matkamiehet palasivat *Bonadventureen* päätettyään kiertää jalkaisin rantoja myöten koko saaren ja sitten vasta samota sen poikki, niin ettei mikään kohta jäisi tutkimatta.

Tunnin kuluttua he saapuivat saaren eteläniemeen ja lähtivät siitä kiertämään pohjoiseen saaren länsirantaa, joka sekin oli kauttaaltaan hietikkoa. Neljä tuntia kesti kierros, mutta ihmisjälkiä ei havaittu missään. Tämä oli kovin kummallista, ja alettiin jo melkein luulla, että tuo paperilappu olikin kirjoitettu monta kuukautta, kenties monta vuottakin sitten; siinä tapauksessa oli haaksirikkoinen joko päässyt pois tai kuollut kurjuuteen.

Aterioituaan aluksessa pikimmiten matkamiehet lähtivät tutkimaan metsää. Joukoittain eläimiä juoksi pakoon heidän lähestyessään. Ne olivat parhaasta päästä, jopa yksinomaan vuohia ja sikoja, ilmeisesti eurooppalaista rotua. Nähtävästi oli joku valaanpyytjä jättänyt niitä muutaman tähän saareen, jossa ne sitten olivat aikojen kuluessa lisääntyneet.

Ihmisiä oli siis joskus ollut tällä saarella. Sitä todisti vielä selvemmin se seikka, että metsässä näkyi raivattuja polkuja ja kirveellä kaadettuja puita: ihmiskätten jälkiä kaikkialla. Mutta puut oli nähtävästi kaadettu jo vuosikausia sitten, sillä ne olivat lahoamassa; kirveen jälki oli vetäytynyt homeeseen, ja polkuja tuskin erotti enää pitkän ruohon alta.

Polkua myöten he lähestyivät puroa, joka juoksi saaren keskitse. Yhä useampia todistuksia he saivat entisestä asutuksesta. Monin paikoin oli peltotilkkuja, jotka vieläkin kasvoivat perunaa, sikuria, porkkanaa, lanttua. Harbert riemuitsi ajatellessaan, kuinka hän ottaisi niitä mukaansa Lincolnin saareen ja istuttaisi sinne.

— Ellei täältä haaksirikkoista löydetäkään, virkkoi Pencroff, — niin ei maar täältä kuitenkaan tyhjin käsin palata.

— Ei noita kasvimaita enää näy hoidetun vuosikausiin, arveli Gideon Spilett.

— Haaksirikkoinen on varmaankin lähtenyt täältä tiehensä...

— Paperilappu on siis kirjoitettu jo vuosia sitten?

— Epäilemättä.

— Ja pulloko olisi niin pitkän ajan kuluttua ajautunut Lincolnin rantaan?

— Kummako se? Pencroff vastasi. — Mutta ilta pimenee. Parasta on lähteä yöksi laivaan; huomenna jatketaan.

He olivat jo kääntymäisillään takaisin, kun Harbert äkkiä huomattuaan jotakin tummaa puitten välissä huudahti:

— Mökki!

Kaikki kolme riensivät sitä kohti. Hämärissä erotti vielä, että se oli rakennettu lankuista ja verhottu paksulla tervatulla kankaalla.

Ovi oli raollaan. Pencroff sysäsi sen jalallaan auki.

Mökki oli tyhjä.

Neljästoista luku

Mökki ulkoa ja sisältä. Muutamia kirjaimia. Etsintä. Kasveja ja eläimiä. Harbert vaarassa. Lähtö. Myrsky. Järjen kipinä. Merkkivalo.

Ääneti he seisoivat kynnyksellä. Pencroff huusi ja luikkasi, mutta vastausta ei kuulunut.

Pencroff iski tulta ja sytytti risun. Sen valossa he näkivät aution tuvan, jonka perällä oli kömpelötekoinen uuni. Sen päällä oli kasa kuivia risuja.

Seinustalla oli vuode, makuuvaatteet homeessa ja kellastuneet; sitä ei ollut käytetty enää pitkiin aikoihin. Uunin nurkassa näkyi joku ruostunut keittoastia, avonaisessa kaapissa joitakin merimiehen vaatteita, homeessa nekin, pöydällä lautanen ja lusikka sekä Raamattu, kosteuden syömä, toisessa nurkassa lapio, kuokka, kanki, kaksi haulikkoa, joista toinen rikki, hyllyllä ruutipönttö, haulipussi ja nallirasia. Kaikki esineet olivat paksun pöykerroksen peitossa.

He päättivät olla yötä mökissä. Ovi suljettiin ja takkaan sytytettiin tuli.

Pitkä oli tämä uneton yö. Nuori Harbert yksin nukkui pari tuntia. Heillä oli kiire joutua tarkastamaan saarta joka paikasta. Pencroff oli tehnyt sen johtopäätöksen, että haaksirikkoinen oli joutunut saarella surman suuhun. Jos hänen olisi onnistunut lähteä pois, Pencroff arveli, olisi hän varmaankin ottanut aseet ja tavarat mukaansa. Heidän tehtävänsä oli löytää edes hänen ruumiinsa ja toimittaa se kristillisesti hautaan.

Aamun valjettua ryhdyttiin tarkemmin tutkimaan mökkiä. Se oli nähtävästi rakennettu laivan lankuista. Oli siis tapahtunut haaksirikko ja ainakin yksi oli pelastunut rannalle. Hän oli sitten laivan särkyneistä osista rakentanut mökin. Tähän otaksumaan saatiin vielä selvä todistekin, eräessä ulkoseinän lankussa nähtiin osaksi jo vaalenneet kirjaimet:

BR TAN A

Laivan nimi oli siis ollut *Britannia*.

Mutta turhaan haeskeltiin haaksirikkoista. Jos hän oli kuollut, kuten luultavaa oli, olivat pedot syöneet hänen ruumiinsa.

— Huomenaamalla varhain me lähdemme paluumatkalle, sanoi Pencroff heidän levähtäessään puun juurella.

— Ja täältä me voimme hyvällä omallatunnolla viedä mukanamme haaksirikkoisen kampeet.

— Vallan hyvin, merimies arveli, — mutta meidän pitää koettaa saada mukaan myös pari sikaa; niitähän meiltä kokonaan puuttuu.

— Ja keittiökasveja myös, Harbert huomautti.

Ja niin päätettiin, että Harbert lähtee keräämään kasvitarhaan vietäviä taimia, Gideon Spilett ja Pencroff taas koettavat saada kiinni pari sikaa.

Siat eivät olleet niinkään halukkaita antautumaan kiinni, mutta puoli tuntia niitä ajettuaan saivat Pencroff ja reporteri kuitenkin käsiinsä kelpo parin, joka oli paennut tiheikköön. Tuskin tämä oli tapahtunut, kun pohjoisosasta saarta muutaman sadan askeleen päästä alkoi kuulua huutoja, joihin sekaantui omituista epäinhimillistä mörinää.

Jättäen siat omiin hoteisiinsa lähtivät Pencroff ja Gideon Spilett rientämään huutoja kohti. Hetken kuluttua he näkivät metsänaukiolla Harbertin makaavan maassa ja hänen päällään jonkin jättiläismäisen olennon, arvatenkin suuren apinan, joka kuristi häntä kurkusta.

Merimiehelle ja Gideon Spilettille oli silmänräpäyksen asia heittäytyä tuon hirviön päälle, tempaista se irti Harbertista, kaataa se taas vuorostaan maahan ja sitoa se siihen paikkaan. Vangittu koetti kyllä riuhtoa itseään irti, mutta toiset pitelivät sitä niin lujasti, ettei se päässyt hievahtamaanakaan.

— Oletko haavoittunut, Harbert? kysyi Gideon Spilett.

— En ole, en.

— Jaa-a, jos se vain olisi iskenyt sinuun pienimmänkin haavan, tämä paviaani...

— Mutta eihän se ole apina! Harbert vastasi.

Pencroff ja reporteri katsahivat silloin allansa makaavaan olentoon.

Se ei todellakaan ollut apina. Se oli ihminen! Mutta missä tilassa! Villi sanan täydessä merkityksessä.

Tukka takussa, parta siivoamaton, polviin asti ulottuva; ruumis melkein alasti, vain repaleita vyötäisillä; silmissä raivokas ilme; kädet tavattoman suuret ja sormissa pitkät kynnet; iho ruskea kuin mahongin pinta; jaloissa nahka karkea kuin sarveiskuori — siinä tuo viheliäinen olento, jota kuitenkin piti sanoa ihmiseksi.

— Tämähkö nyt on se haaksirikkoinen? virkkoi Harbert.

— Kaiketi, Gideon Spilett vastasi, — mutta ei tuossa poloisessa enää paljoakaan inhimillistä ole.

Reportteri oli oikeassa. Ehkä tuo olento oli joskus ollut sivistynyt ihminen; nyt hän ainakin oli todellinen metsäläinen. Kauan hän varmaankin jo oli ollut tuossa tilassa, koskapa ei enää pitkiin aikoihin ollut käyttänyt työkalujaan eikä virittänyt tulta. Vikkelä hän oli ja notkea, mutta henkiset voimat olivat surkastuneet.

Gideon Spilett puhutteli häntä, mutta hän ei näyttänyt ymmärtävän, ei edes kuulevan ... ja sittenkin oli tuossa katseessa jäljellä vielä hiukkanen järjen valoa.

Vanki ei enää koettanut raastaa auki siteitään. Oliko hänellä aivoissaan vielä tallella kipene muistia jätteenä entisestä ihmisyydestään?

— Olkoon kuka tahansa, sanoi reportteri, — meidän velvollisuutemme on viedä hänet Lincolnin saareen.

— Niin, niin, huudahti Harbert, — kenties meidän onnistuu saada hänet järkiinsä.

— Sielu ei kuole, virkkoi Gideon Spilett, — ja tuottaisipa meille suuren mielihyvän, jos tämä, Jumalan luoma hänkin, heräisi tylsyydestään.

He päästivät hänen jalkansa irti siteistä, mutta antoivat käsien edelleen olla nuorissa. Hän nousi omin voimin eikä ensinkään näyttänyt pyrkivän karkaamaan. Tympein silmin hän katseli kolmea miestä, jotka kulkivat hänen vieressään, eikä mikään osoittanut hänen muistavan olleensa joskus itsekin samanlainen olento. Väliin hän murisi ja vingahteli kovin omituisesti.

Hänet vietiin mökkiin: ehkäpä tuttujen esineitten näkeminen vaikuttaisi häneen virkistävästi. Turhaan. Hän ei näyttänyt tuntevan mitään.

Oliko tuo raukka ammoiset ajat sitten joutunut järjellisenä olentona tälle saarelle ja täällä yksinäisyydessään kokonaan tylsistynyt?

Gideon Spilett sytytti takkavalkean. Valo näytti hetkeksi herättävän onnettoman huomiota, mutta vain lyhyen tuokion.

Mies vietiin vihdoin *Bonadventureen* ja jätettiin sinne Pencroffin vartioimana. Gideon Spilett ja Harbert palasivat saarelle, josta he parin tunnin kuluttua tulivat takaisin mukanaan astioita ja pyssyt, kasvintaimia, jonkin verran juuri ammuttua metsänriistaa ja kaksi elävää sikaa. *Bonadventure* oli valmiina nostamaan ankkurinsa ja lähtemään kotia kohti heti aamun nousuveden tultua.

Vanki pantiin etukajuuttaan, ja siellä hän pysyi aivan paikoillaan. Pencroff tarjosi hänelle keitettyä lihaa, mutta hän ei huolinut. Vasta sitten, kun merimies ojensi hänelle ammutun sorsan, hän hyökkäsi petomaisen ahneesti sen kimppuun ja ahmaisi sen lyhyessä ajassa.

— Kuinkahan vanha mies lienee? kysyi Harbert.

— Vaikea on erottaa hänen kasvojensa piirteitä tuuhean parran alta. Luulisin hänen olevan vähintään viisikymmentä vuotta vanha.

Seuraavana aamuna, lokakuun 15:ntenä, oli tuuli kääntynyt. Se puhalsi nyt luoteesta, ja oli niin ollen sopiva *Bonadventurelle*, mutta samalla se näytti yltyvän yhä kiivaammaksi. Se hidastuttaisi aluksen matkaa.

Kello viisi aamulla lähdettiin liikkeelle. Pencroff reivasi purjeen ja otti kurssin ENE, siis itäkoillisen.

Ensimmäinen päivä kului muitta mutkitta. Vankikin oli aivan hiljaa komerossaan. Lokakuun 16:ntena tuuli kiihtyi entistä kovemmaksi ja kääntyi vielä enemmän pohjoiseen. *Bonadventure* keikkui aalloilla hidastaen kulkuaan. Pencroffin täytyi muuttaa suuntaa jonkin verran, ja häntä alkoi jo huolestuttaa, että kotimatalla viivytäisiin kauemmin kuin Taborille mentäessä.

Lokakuun 17:ntenä oli oltu jo neljäkymmentäkahdeksan tuntia matkalla, eikä mistään osannut vielä päättää, että oltiin voiton puolella. Kului neljäkolmatta tuntia, mutta ei vielääkään ollut maata näkyvissä. Tuuli oli yltynyt rajuksi. Purjeisiin otettiin lisää reiviä ja luovittiin lyhyin ottein. Aallot löivät alinomaa kannen yli, ja elleivät matkamiehet varmuuden vuoksi olisi sitoneet itseään laitoihin kiinni, olisi vesi huuhtonut heidät mereen.

Silloin tuli heille odottamaton apu. Vanki karahti äkkiä komerostaan kannelle, sieppasi ison kangen ja särki useista kohdin aluksen laitaa, niin että kannelle kerääntynyt vesi pääsi valumaan pois. Sen tehtyään hän palasi rauhallisesti kajuuttaansa.

Hämmästyneinä katselivat muut hänen tekoaan.

Myrsky kävi hetki hetkeltä yhä ankarammaksi, ja Pencroff pelkäsi heidän joutuvan harhaan oikeasta suunnasta.

Lokakuun 19. päivän vastainen yö oli synkkä ja kolea. Kello yhdentoista tienoissa tuuli laimeni, aallokko ei ollut enää niin ankara, ja *Bonadventuren* vauhti lisääntyi. Ei yksikään nukkunut sinä yönä. Kaikki tähystelivät eteenpäin. Aamun koittaessa saari varmaan tulisi näkyviin, elleivät merivirrat olleet vieneet alusta pois oikeasta suunnasta.

Kello oli kaksi aamuyöstä, kun Pencroff äkkiä huusi:

— Näkyy tulta!

Ja todellakin: kirkas tuli välkkyi koillisessa. Siellä oli Lincolnin saari, ja Cyrus Smith oli

varmaankin sytyttänyt tulen merkkivaloksi heille.

Pencroff oli ottanut kurssin liiaksi pohjoiseen. Hän muutti suuntaa ja lasi tulta kohti, joka kirkkaana tähtenä loisti taivaanrannassa.

Viidestoista luku

Kotona. Uusi tulokas. Cyrus Smithin huolenpito. Yritys. Kyyneleitä.

Seuraavana päivänä, lokakuun 20:ntenä, kello seitsemän aamulla *Bonadventure* lipui hiljalleen valkamaansa Laupeudenjoen suulle.

Levottomina poissaolijain kohtalosta kotimiehet olivat jo aamun sarastaessa nousseet Näkötornin ylängölle ja sieltä suureksi ilokseen huomanneet kauan odottamansa aluksen. Heti he olivat rientäneet rantaan sitä vastaan.

Insinöörin tarkka silmä oli jo matkan päästä havainnut, ettei kannella ollut kuin kolme henkeä: haaksirikkoista ei siis ollut löydetty.

— Teidän matkanne, hän virkkoi ensimmäisten tervehdysten jälkeen, — oli siis turha; teitä on yhtä monta kuin lähtiessännekin.

— Neljä meitä on, jos suvaitsette, vastasi Pencroff.

— Haaksirikkoisenko mukana?

— Niin juuri.

— Missä hän on? Kuka hän on?

— Ihminen hän ainakin on ollut, mr Smith, vastasi Gideon Spilett, — siinä kaikki, mitä hänestä tiedämme.

Muutamin sanoin he kertoivat insinöörille, miten ja millaisena he olivat löytäneet haaksirikkoisen.

Vieras tuotiin *Bonadventuren* kajuutasta maihin. Säälien katseli häntä Cyrus Smith; Nab joutui aivan hämmennyksiin. Haaksirikkoisen oli tuskin astunut jalallaan maihin, kun jo yritti karkuun. Mutta Cyrus Smith lasi vakavana kätensä hänen olkapäälleen ja loi häneen katseen, joka oli täynnä sanatonta hellyyttä. Silloin onneton, ikäänkuin äkillisen voiman valtaamana, vähitellen rauhoittui, painoi päänsä alas eikä enää vastustellut.

— Mies parka! insinööri mutisi.

Hänet vietiin sitten Graniittilinnaan ja pantiin erääseen huoneeseen, josta hänen oli mahdotonta paeta.

Päivällispöydässä, jonka Nab oli häthätää kattanut — matkamiehillä kun oli ankara nälkä — insinööri sai kuulla tarkemmin Taborin tapauksista.

— Mutta, Harbert, sanoi Gideon Spilett, — ethän sinä ole vielä ennättänyt kertoa kohtauksestasi tämän miehen kanssa.

— Siitä en totta tosiaankaan paljon osaa kertoa, Harbert vastasi. — Olin muistaakseni kumartunut maahan taimia keräämään, kun äkkiä läheisestä puusta kuului humaus, niinkuin olisi lumivyöry putoamassa sieltä. Tuskin ennätin käännähtää ympäri, kun jo tuo onneton, joka oli ollut puun latvassa, oli hyökännyt päälleni, ja elleivät mr Spilett ja Pencroff...

— Poika parka! virkkoi Cyrus Smith. — Sinua uhkasi kauhea vaara, mutta ilman sitä meillä tuskin nyt olisi yhtä toveria enemmän.

— Te toivotte siis hänen paranevan?

— Toivon.

Päivällisen jälkeen tuotiin tavarat aluksesta maihin. Astioissa ja aseissa ei huomattu pienintäkään merkkiä, josta olisi voinut aavistaa haaksirikkoisen kotimaan. — Sioille tehtiin erikseen karsina, jossa niitten toivottiin pian kesyntyvän. Ruuti, haulit ja nallit olivat erittäin tervetullutta tavaraa nekin. Päätettiin rakentaa oikea ruutikellari joko ulkopuolelle Graniittilinnaan tai johonkin komeroon sen yläosaan, jossa ei ollut räjähdysvaaraa. Joka tapauksessa päätettiin yhä edelleenkin säästää ruutia ja käyttää metsäretkillä pumpuliruutia.

Bonadventure siirrettiin turvallisempaan paikkaan Laupeudenjoen suusta, missä se laskuveden ajaksi joutui rantahietikolle. Pencroff ehdotti Ilmapallon valkamaa, joka oli sekä syvä että tuulensuojassa.

Ensimmäisenä päivänä vieras oli hiukan levoton. Vapaaksi päästyään hän osoitti joskus raivostumisen oireita, niin että muut paitsi insinööri jo pelkäsivät hänen syöksyvän ikkunasta ulos. Vähitellen hän kuitenkin rauhoittui.

Ennen pitkää hän tottui syömään keitettyäkin lihaa, ja kerran hänen sikeästi nukkuessaan Cyrus Smith leikkasi häneltä parran ja hiukset lyhyemmiksi, joten hänen ulkonäkönsä ei ollut enää niin outo. Entiset repaleet otettiin häneltä pois ja sijaan annettiin sopiva puku. Täten koko hänen asunsa muuttui ihmismäisemmäksi, ja näyttipä siltä kuin hänen katseensaakaan ei enää olisi ollut niin vauhko.

Cyrus Smith vietti joka päivä jonkun tunnin hänen seurassaan työskennellen ja koettaen herättää hänen huomiotaan. Olihan matkallakin ollut hetki, jolloin entiset muistot olivat tuokion ajaksi kirkastaneet miehen pimenneen järjen. Usein liittyivät muutkin Cyrus Smithin seuraan, ja silloin he kovalla äänellä keskustelivat enimmäkseen merielämästä. Välistä näytti siltä kuin vieras hiukan olisi kuunnellut heidän puheitaan ja ymmärtänyt heitä, ja joskus vavahtivat hänen kasvonsa kuin sisäisestä tuskasta. Mutta hän ei puhunut.

Jonkin ajan kuluttua Cyrus Smith, johon vieras näytti jossakin määrin kiintyneen, päätti asettaa hänet aivan erilaiseen ympäristöön: viedä hänet valtameren rantaan, sillä valtameren rantaan hänen silmänsä olivat tottuneet katselemaan, ja sitten metsän rinteelle, sen helmassahan hän oli viettänyt niin suuren osan elämänsä. Pencroffin mielestä yritys oli uhkarohkea: mies karkaisi heiltä. Mutta insinööri päätti koettaa.

Lokakuun 30:ntena vieras oli ollut yhdeksän päivää vankina Graniittilinnassa. Ilma oli kaunis, aurinko paistoi herttaisesti.

Cyrus Smith ja Pencroff menivät hänen huoneeseensa, jossa hän parhaillaan istui ikkunassa katsellen taivaalle.

— Tulkaa, ystävä hyvä! sanoi insinööri hänelle.

Mies katsahti Cyrus Smithiin, nousi ja lähti hänen mukaansa. Pencroff kulki takana epäillen yrityksen onnistumista.

He laskeutuivat hissillä maahan, missä Harbert, Gideon Spilett ja Nab olivat heitä jo odottamassa. Yhdessä käveltiin sitten meren rantaan.

Muut vetäytyivät syrjään jättäen vieraan ihan yksikseen. Hän astui rannemmaksi, hänen katseensa elpyi, mutta hänessä ei huomannut pienintäkään halua karata. Hän katseli laineita, jotka särkyivät luodon kiviin ja kuolivat rannan keltaiseen hiekkaan.

— Meri estää häntä karkaamasta, kuiskasi Gideon Spilett.

— Me viemme hänet ylängölle metsän rinteeseen, virkkoi Cyrus Smith, joka ei hetkeksikään päästänyt sairasta näkyvistään, sillä sairaana hän todellakin vierasta piti.

Mies vietiin sitten Laupeudenjoen suulle ja sieltä joen vasenta rantaa pitkin Näkötornin ylängölle. Hän pysähtyi ensimmäisten pitkään puitten alle, joitten latvoja hiljainen tuuli huojuutteli. Siinä hän nauttien imi itseensä metsän raitista, pihkaista tuoksua ja siinä pääsi syvä huokaus hänen rinnastaan.

Siirtolaiset pysyttelivät hänen lähellään valmiina pidättämään häntä, jos hän yrittäisi äkkiä lähteä karkuun.

Ja näyttikin jo siltä kuin hän olisi ollut valmis heittäytymään kanavaan, joka oli metsän ja hänen välillään. Jalka jo kohosi... Mutta samassa hän ikäänkuin heräsi unesta, lyykähti maahan ... ja suuret kyynelkarpat hyllyivät hänen silmistään.

— Kas! huudahti Cyrus Smith. — Sinusta tulee sittenkin ihminen, sillä sinä osaat jo itkeä.

Kuudestoista luku

Ensimmäiset sanat. Kaksitoista vuotta Taborissa! Tunnustusko? Kadonnut. Mylly ja ensimmäinen leipä. Uhrautuminen. Keskustelu.

Niin, poloinen oli itkenyt! Jokin muisto oli epäilemättä kirkastunut hänen aivoissaan... Kyynelet olivat saaneet hänet jälleen ihmiseksi.

Pari päivää sen jälkeen hän ei enää täysin vältellyt yhteiselämää muitten kanssa. Hän kuuli ja ymmärsi ilmeisesti kaikki, mitä puhuttiin. Itse hän vain ei ottanut puhuakseen. Puhekykyä ei häneltä enää puuttunut, sillä eräänä iltana oli Pencroff painanut korvansa hänen huoneensa oveen ja kuullut hänen lausuvan katkonaisia sanoja:

— Ei! Minäkö täällä? Ei koskaan!

Kuultuaan tämän Pencroffilta Cyrus Smith pudisti päätään sanoen:

— Tässä piilee jokin raskas salaisuus.

Vieras rupesi tekemään työtä kasvitarhassa. Kesken työnsä hän usein pysähtyi vaipuen ajatuksiinsa. Silloin eivät muut häntä häirinneet. Sattumalta vain milloin yksi, milloin toinen kuuli hänen sellaisina hetkinä huokaavan raskaasti, niinkuin rinta olisi ollut pakahtumaisillaan.

Painoivatko häntä omantunnon tuskat?

Muutamia päiviä myöhemmin, marraskuun 3:ntena, Cyrus Smith tapasi hänet kasvitarhassa. Kuokka oli kirvonnut miehen kädestä, hän seiso i mietteisään, ja kyynelet valuivat jälleen pitkin hänen poskiaa n. Insinööri lähestyi häntä ja tarttui hiljaa hänen käsivarteensa.

— Ystävä! hän sanoi.

Vieras vältti hänen katsettaan ja peräytyi, kun toinen oli ottamaisillaan häntä kädestä.

— Ystävä, Cyrus Smith virkkoi lujemmalla äänellä, — katsokaa minuun, teidän täytyy!

Toinen totteli ikäänkuin lumottuna. Hän aikoi paeta. Mutta äkkiä hänen kasvojensa ilme muuttui. Hänen silmänsä välähtivät. Hän ei jaksanut enää pidättää itseään. Pannen kätensä ristiin rinnalleen hän lausui Cyrus Smithille kumealla äänellä:

— Keitä te olette?

— Haaksirikkoisia niinkuin tekin, insinööri vastasi syvästi liikuttuneena. — Me toimme teidät tänne kaltaistenne joukkoon.

— Minun kaltaisteni?... En ole teidän kaltaisianne!

— Te olette ystävien parissa.

— Ystävien? Minullako ystäviä? huudahti vieras, kätkien pään käsiinsä. — Ei koskaan... Päästäkää minut, päästäkää!

Hän juoksi ylängölle siihen kohtaan, joka vietti merelle, pysähtyi ja seiso siellä kauan aikaa liikahtamatta. Niin hän seiso kaksi tuntia muistellen kai entisyyttään, murheellista entisyyttä.

Sen jälkeen hän palasi muitten luokse. Silmät olivat punaiset, mutta enää hän ei itkenyt. Hän tuli masentuneena, arastellen, katse maahan luotuna ja kysyi insinööriltä:

— Sir, oletteko te ja teidän toverinne englantilaisia?

— Emme, me olemme amerikkalaisia.

— Vai niin? poloinen mutisi. — Sitä parempi.

— Ja te?

— Englantilainen, hän vastasi ja riensi samassa rantaan, jossa alkoi astella vesiputouksen ja joen suun väliä. Kulkiessaan Harbertin ohitse hän äkkiä kysyi tukahtuvalla äänellä:

— Mikä kuukausi nyt on?

— Joulukuu.

— Ja vuosiluku?

— 1866.

— Kaksitoista vuotta! Kaksitoista vuotta! huudahti mies ja asteli edelleen.

Siirtolaiset vaipuivat syviin mietteisiin kuultuaan Harbertilta hänen keskustelunsa vieraan kanssa. Mies raukka oli unohtanut ajanlaskunkin! Varmaankaan — niin he keskenään arvelivat — mies ei ollut haaksirikkoisen, vaan oli jostain rikoksesta tuomittu elämään yksinään kaukaisella meren saarella jonkin määrätyn ajan, jonka kuluttua hänet tulitaisiin noutamaan pois. Mutta jos hänellä oli ollut tällainen toivo, miksi hän sitten oli heittänyt pulloviestin mereen? Toisaalta taas hänen metsittynyt tilansa oli varmaankin kestänyt jo useita vuosia, mutta lappu oli nähtävästi kirjoitettu vasta vähän aikaa sitten. Monia vuosia pullo ei olisi säilynyt vedessä imemättä itseensä kosteutta. Sitäpaitsi ei tavallinen merimies olisi pystynyt niin tarkoin määrittelemään Taborin saaren asemaa.

— Tässä on jälleen jotain selittämätöntä, virkkoi insinööri. — Älkäämme kuitenkaan pakottako vierasta puhumaan. Aikanaan saamme häneltä kuulla enemmän.

Seuraavina päivinä vieras ei poistunut ylängön aitauksen ulkopuolelle. Hän teki lakkaamatta työtä kasvitarhassa. Aterialle ei häntä saanut millään muotoa tulemaan. Hän söi pelkkiä raakoja kasviksia. Yöksikään hän ei saapunut huoneeseensa, vaan nukkui puun juurella tai kallionkolossa. Hän eli niin ollen jälleen samanlaista elämää kuin Taborissakin. Toiset odottivat odottamistaan, ja viimein tuli hetki, jolloin hän omantunnon tuskissa oli tunnustamaisillaan jotakin kauheata.

Marraskuun 10:ntenä, illan hämärtyessä, kun siirtolaiset olivat kokoontuneet lehtimajaan, ilmestyi vieras äkkiä heidän luokseen pelottavan kiihtyneessä tilassa. Hampaat kalisivat hänen suussaan kuin hän olisi ollut horkassa. Oliko hän kyllästynyt oloonsa muitten ihmisten parissa? Ikävöikö hän takaisin metsistyneeseen tilaansa? Melkein näytti siltä, kun kuuli hänen katkonaisia lauseitaan:

— Mitä varten minä olen täällä? Millä oikeudella te toitte minut pois saareltani? Onko teidän ja minun välilläni mitään yhteistä? Tiedättekö, kuka minä olen ... mikä minä olen ollut ... mitä varten minä olin tuolla saarella yksinäni? Kuka teille on sanonut, ettei minua panemalla pantu sinne ... etten ollut tuomittu kuolemaan sinne?... Tiedättekö te minun menneisyyttäni?... Mistä tiedätte, vaikka olisin varas, murhamies ... kurja, kirottu mies ... sopiva elämään metsänpetojen tavoin ... kaukana muusta maailmasta ... sanokaa, tiedättekö?

Ääneti muut kuuntelivat näitä välittömästi esiin ryöppyäviä tunnustukseen vihjailevia sanoja. Cyrus Smith yritti rauhoittaa häntä.

— Ei! Ei! huudahti vieras. — Sana vain ... Olenko minä vapaa?

— Olette, insinööri vastasi.

— Hyvästi sitten! hän huudahti ja pakeni kuin mieletön.

Nab, Pencroff ja Harbert juoksivat hänen jälkeensä, mutta tulivat pian takaisin ilman häntä.

— Hän ei palaa enää koskaan, sanoi Pencroff.

— Palaa, vastasi Cyrus Smith. — Hurja luonto nousi viimeistä kertaa raivoon. Omantunnon vaivat saivat sen kuohahtamaan; uusi yksinäisyys on masentava sen.

Työt Lincolnin saarella sujuivat sillä välin tasaista kulkuaan. Kaalimaa laajeni laajenemistaan.

Marraskuun 15:ntenä oli kolmas sadonkorjuu. Tuo kahdeksantoista kuukautta sitten kylvetty jyvä tuotti nyt puolikuudettasataa hehtoa. Nyt heillä ei enää ollut jyvistä puutetta. Nyt riitti kylvää puolitoista hehtoa, ja ravintoa oli kylliksi sekä ihmisille että karjatarhan asukeille.

Mutta jyvät oli saatava jauhoiksi ja sitä varten tarvittiin mylly. Heti ryhdyttiinkin miehissä rakentamaan tuulimyllyä Näkötorin ylängölle lähelle järveä, jonka pohjoispäässä oli runsaasti hiekkakiviä. Niistä saatiin vähällä vaivaa hyvät mylynkivet. Työtä joudutettiin niin, että mylly oli valmiina joulukuun 1. päivänä. Ja niinpä oli siirtolaisilla ilo nähdä aamiaispöydässään ensimmäinen leipä. Hiukan tahmeaa tämä esikoisleipä oli, mutta vähät siitä; jokainen iski siihen kiinni halukkaasti.

Taborin saaren muukalaista ei vain kuulunut. Muita tämä pitkälinen poissaolo jo alkoi arveluttaa. Cyrus Smith yksin oli vakuuttunut hänen paluustaan. Insinöörillä oli siitä asiasta omituinen aavistus. Eikä hän pettynytään.

Joulukuun 3:ntenä oli Harbert yksinään kalastamassa järven etelärannalla. Ampuma-aseita hänellä ei ollut mukanaan nyt enempää kuin ennenkään onkimatkalla, koska petoeläimiä ei ollut näillä tienoin saarta milloinkaan nähty.

Pencroff ja Nab työskentelivät kanatarhassa, Cyrus Smith ja reportteri valmistivat soodaa, koska saippua alkoi jo olla lopussa.

Äkkiä kuului huuto:

— Auttakaa! Auttakaa!

Cyrus Smith ja Gideon Spilett olivat liian kaukana voidakseen kuulla hätähuutoa. Pencroff ja Nab riensivät heti sitä kohti.

Mutta ennenkuin he ennättivät paikalle, oli Taborin asukas rientänyt kanavan toiselle rannalle.

Siellä seisoivat suuri jaguaari Harbertin edessä, joka tämän odottamattoman vaaran säikyttämänä oli asettunut selin puuhun. Peto oli hyökkäämisillään turvattoman pojan kimppuun... Mutta muukalainen syöksyi pelkkä puukko kädessä sitä kohti. Samassa peto kääntyi häntä vastaan.

Taistelu ei kestänyt kauan. Vieras oli tavattoman voimakas ja vikkela. Toisella kädellään hän tarttui petoa lujasti kurkusta huolimatta siitä, että se iski kyntensä häneen, ja toisella työnsi puukon sen sydämeen.

Jaguaari kaatui kuolleena maahan. Vieras potkaisi sen jalallaan kauemmaksi ja aikoi paeta, mutta huomasi samassa muittenkin siirtolaisten saapuneen paikalle. Harbert tarttui häneen kiinni huutaen:

— Ei, ei! Te ette saa mennä pois!

Samassa astui Cyrus Smith vieraan luokse. Tämä rypisti kulmiaan nähdessään insinöörin. Veri juoksi virtanaan hänen rikkirevityn paitansa alta, mutta siitä hän ei välittänyt.

— Hyvä ystävä! insinööri lausui. — Me olemme teille suuressa kiitollisuuden velassa. Te olette pelastanut pojan oman henkenne uhalla.

— Henkeni! vieras mutisi. — Arvoton kalu.

— Te olette saanut haavoja.

— Joutavia.

— Tahdotteko ojentaa minulle kätenne?

Ja Harbertin tavoitellessa tuota kättä, joka vastikään oli pelastanut hänen henkensä, pani muukalainen kätet ristiin rinnalleen ja katseli ympärilleen harhailevin silmin, ikäänkuin aikoen paeta. Hän hillitsi itsensä kuitenkin ja kysyi tyyllä äänellä:

— Keitä te olette ja mitä te minusta tahdotte?

Ensi kertaa hän halusi saada tietoa siirtolaisten vaiheista. Kenties hän ne kuultuaan kertoisi omatkin vaiheensa.

Muutamin sanoin Cyrus Smith kuvasi, mitä he olivat kokeneet siitä hetkestä saakka, kun olivat lähteneet Richmondista.

Muukalainen kuunteli tarkkaavaisena.

Insinööri ilmoitti sitten, keitä he kukin olivat, sanoen heidän iloisimman hetkensä olleen sen, jolloin he saivat uuden toverin lisää.

Vieras meni hämilleen nuo sanat kuultuaan.

— Ja nyt, kun tunnette meidät, nyt ojennatte meille kätenne.

— En! vastasi puhuteltu kumealla äänellä. — Te olette kunnan ihmisiä, mutta minä!...

Seitsemästoista luku

Muukalaisen pyyntö. Karjanhoitajana. Muukalaisen kertomus. Taborin erakko. Salaperäinen paperi.

Minkäläinen lienee ollutkaan muukalaisen entisyys? Tekisikö hän heille koskaan selkoa elämänsä vaiheista?

Hän palasi jälleen entiseen elämäntapaansa: teki työtä Graniittilinnan aidatulla alueella, ei tullut aterioimaan muitten kanssa, nukkui yönsäkin ulkona. Mutta tunnustuksen päivä lähenei lähenemistään.

Joulukuun 10:ntenä hän tuli Cyrus Smithin luo ja sanoi tynnellä ja hiljaisella äänellä:

— Sir, minulla olisi eräs pyyntö.

— Puhukaa, mutta ensin pari sanaa.

Muukalainen punastui ja näytti aikovan vetäytyä takaisin. Cyrus Smith ymmärsi hänen pelkäävän, että häneltä ruvettaisiin kyselemään hänen entisyyttään. Sen vuoksi insinööri pidätti häntä kädestä ja virkkoi:

— Tahdon vain sanoa, ettemme ole ainoastaan teidän tovereitanne, vaan myös ystäviänne. Ja nyt puhukaa.

— Sir, sanoi muukalainen hetken kuluttua, — minä pyytäisin teiltä armonosoitusta.

— Mitä niin?

— Teillä on kymmenisen kilometrin päässä täältä karjatarha. Eläimet tarvitsevat hoitajaa. Päästäkää minut sinne elämään niitten kanssa.

Cyrus Smith katsahti häneen syvästi surkutellen ja vastasi:

— Ystävä hyvä, siellä on pelkkiä navetoita...

— En minä sen parempaa tarvitsekaan...

— Ystävä hyvä! Emmehän me milloinkaan tahdo vastustaa teidän tahtoaanne. Jos haluatte siirtyä sinne, niin olkoon menneeksi. Graniittilinnaan olette kuitenkin aina tervetullut. Mutta ensin pidämme huolta siitä, että saatte siellä mukavan asunnon.

— Kyllä minä muutenkin tulen siellä toimeen.

— Ystävä hyvä, Cyrus Smith vastasi tahallaan painokkaasti, — salikaa meidän tehdä tässä kohden, mitä velvollisuus vaatii.

— Kiitos! toinen virkkoi ja lähti.

Siirtolaiset ryhtyivät heti rakentamaan karjatarhan läheisyyteen pientä mökkiä. Ei kulunut viikkoakaan, ennenkuin se oli jo valmis ja varustettu muutamain yksinkertaisin huonekaluin ja asein. Sillä välin oli muukalainen tehnyt työtä kasvitarhassa ja muokannut sen aivan kylvökuntoon. Saatuaan insinööriltä kuulla, että hänen mökkinsä oli valmis, hän lupasi jo samana iltana lähteä sinne.

Illalla olivat muut koolla Graniittilinnan suuressa salissa. He eivät tahtoneet millään muotoa raskauttaa muukalaisen lähtöä jäähyväisillä. Silloin kuului ovelta koputus, ja tämä astui sisään.

— Hyvät herrat, hän alkoi välittömästi, — ennenkuin lähden, on ehkä hyvä, että tiedätte minun elämäni vaiheet. Minä kerron ne.

Nämä sanat tekivät siirtolaisiin syvän vaikutuksen.

— Me emme vaadi mitään, virkkoi Cyrus Smith. — Teillä on oikeus puhua, jos tahdotte.

— Minun velvollisuuteni on puhua.

— Istukaa sitten.

— Seison mieluummin.

Muukalainen asettui selin nurkkaan, puolivarjoon, ja alkoi puhua matalalla äänellä.

Muukalaisen kertomus:

Kesäkuussa 1854 erään skotlantilaisen ylimyksen, lordi Glenarvanin, höyryllä käyvä huvipursi *Duncan* löysi Irlannin merestä pullon. Siinä oli kirjelappu, johon englannin-, saksan- ja ranskankielellä oli kirjoitettu tiedonanto, että kapteeni Grantin laiva *Britannia* oli tehnyt täydellisen haaksirikon. Kapteeni ja kaksi miestä olivat pelastuneet maihin ja oleskelivat eräässä paikassa, jonka asema oli 37° 11' eteläistä leveyttä. Pituusasteesta ei löytynyt mitään ilmoitusta, sillä sen kohdan paperia oli pulloon päässyt kosteus liottanut näkymättömiin. Kapteeni Grant miehineen oli siis löydettävissä 37:nneeltä leveysasteelta, joko mantereelta tai saarelta.

Koska Englannin amiraliteetti vitkasteli laivan lähettämisessä etsimään kapteeni Grantia, päätti lordi Glenarvan lähteä omalla huvipurrellaan matkalle. Hän otti mukaansa oman perheensä sekä kapteeni Grantin lapset Maryn ja Robertin. Vielä tuli alukseen muuan Englannin armeijan majuri ja eräs ranskalainen maantieteilijä. Näin lähti *Duncan*, päällikkönä kapteeni John Mangles ja laivaväkenä viisitoista miestä, Atlantin valtamerelle, kävi Tristan da Cunhan ja Amsterdamin saarilla löytämättä jälkeäkään kapteeni Grantista, jatkoi sitten matkaansa suoraan itään ja laski joulukuun 20. päivänä samana vuonna ankkurinsa Bernoullin niemen kohdalla Australian länsirannalla.

Sieltä käsin oli lordi Glenarvanin aikomus kulkea Australian manteren poikki. Hän nousi sen vuoksi maihin. Muutaman peninkulman päässä rannasta oli eräällä irlantilaisella farmi, jossa lordi Glenarvan seuralaisineen otettiin hyvin vieraanvaraisesti vastaan. Hän kertoi ystävälliselle isännälleen, millä matkalla hän oli, ja tiedusteli, oliko siellä päin kuultu puhuttavan *Britannian*

haaksirikosta. Isäntä ei tiennyt asiasta sanoa mitään, mutta eräs hänen palvelijoistaan kuultuaan heidän keskustelunsa huudahti äkkiä:

— Kiittäkää Jumalaa, mylord! Jos kapteeni Grant vielä on elävien kirjoissa, niin hän on Australian manterella.

Tämä mies, kuten hänen papereistaan ilmeni, oli skotlantilainen ja nimeltään Ayrton, *Britannian* perämies. Hän kertoi olleensa *Britannialla* silloin, kun laiva teki haaksirikon, mutta pelastuneensa rantaan. Kapteeni Grantin hän luuli silloin hukkuneen, mutta iloitsi kuullessaan, että tämä oli pelastunut.

— Mutta, hän lisäsi, — *Britannia* ei joutunut haaksirikkoon Australian läntisellä rannalla, vaan itäisellä. Sieltä häntä on etsittävä; siellä hän varmaankin on alkuasukkaitten vankina.

Miehen sanoja ei käynyt epäileminen, siksi vilpítőntä oli hänen esiintymisensä, eikä isäntäkään tiennyt sanoa hänestä muuta kuin hyvää. Ayrtonin neuvosta päätettiin, että lordi Glenarvan, hänen vaimonsa, Grantin lapset, majuri, ranskalainen oppinut, kapteeni Mangles ja muutamat laivamiehet lähtisivät Ayrtonin johdolla vaeltamaan halki Australian mantereen itää kohti pysytellen 37:nneellä leveysasteella. *Duncan* purjehtisi perämiehensä Tom Austinin johtamana Melbourneen ja odottaisi siellä tarkempia määräyksiä.

Retkikunta lähti liikkeelle joulukuun 23:ntena 1854.

Mutta tämä Ayrton oli petturi. Hän oli tosin ollut perämiehenä *Britannialla*, mutta joutunut riitaan kapteeni Grantin kanssa ja koettanut yllyttää laivaväkeä kapinaan anastaakseen laivan. Kapteeni oli vanginnut hänet ja rangaistukseksi jättänyt hänet maihin Australian länsirannalla huhtikuussa 1852.

Tuo kurja mies ei ollut niin ollen kuullutkaan *Britannian* haaksirikosta ennenkuin nyt vasta! Maihin jäätyään hän oli ottanut nimekseen Ben Joyce ja perustanut rosvojoukon, jonka päällikkönä hän yhä edelleen oli. Uskoteltuaan lordille, että haaksirikko oli tapahtunut itärannalla, ja saatuaan hänet lähtemään itäänpäin oli tuolla konnalla tarkoituksena saada lordi erotetuksi laivastaan, jonka hän sitten aikoi ottaa haltuunsa ja lähteä rosvoilemaan Tyynelle merelle.

Retkikunta lähti liikkeelle. Sen matka oli tietysti kovin onneton, koska sitä johti Ayrton, joka ajoissa oli antanut yrityksestään tiedon rosvojoukolleen.

Duncan oli sillä välin lähetetty Melbourneen korjauttamaan vaurioitaan. Nyt piti saada lordi Glenarvan taivutetuksi lähettämään *Duncanin* päällikölle käsky, että laiva mahdollisimman nopeasti tulisi Australian itärannalle muka retkikuntaa noutamaan, koska oltiin jo lähenemässä merenrantaa. Ayrtonin todellinen tarkoitus oli, että hän siellä helposti saisi *Duncanin* valtaansa. Lordi noudattikin hänen neuvoaan ja lähetti hänet viemään kirjettä *Duncaniin*, jonka siinä käskettiin viipymättä rientää Twofoldin lahteen. Sinne Ayrton oli määrännyt joukkonsa kokoontumaan.

Silloin tuli hänen petoksensa ilmi, ja hänen täytyi paeta. Mutta kirjeen hän päätti saattaa perille, maksoi mitä maksoi, ja siinä hän onnistuikin. Mutta Jumala ei sallinut hänen pahain aikeittensa toteutua.

Saatuaan Ayrtonin tuoman kirjeen Tom Austin nostatti heti ankkurin ja lähti ulapalle, Ayrton mukana. Mutta kuinka suuri olikaan Ayrtonin hämmästys, kun hän huomasi laivan pitävän kurssia, ei Australian itärantaa, vaan Uutta Seelantia kohti! Hän huomautti siitä päällikölle, mutta tämä näytti hänelle kirjeen. Ja todellakin! Siinä käskettiin *Duncanin* suunnata kulkunsa Uuden Seelannin itärannikolle. Ranskalainen tiedemies, kirjeen kirjoittaja, oli erehdyksessä merkinnyt määräpaikan väärin.

Nyt Ayrtonin aikeet olivat rauenneet tyhjiin. Hän yritti nostattaa laivaväkeä kapinaan, mutta hänet pantiin rautoihin ja kytkettiin laivanruumaan.

Duncan risteili Uuden Seelannin itärannikolla aina maaliskuun 3:nteen. Silloin Ayrton kuuli ruumaan *Duncanin* tykkien pauketta: lordi Glenarvan oli saapunut laivalleen.

Asiain kulku oli ollut seuraava.

Tuhansia vaaroja ja kärsimyksiä kestätyään oli lordi seuralaisineen vihdoin saapunut Twofoldin lahteen. *Duncania* ei ollut siellä. Hän sähkötti Melbourneen. Sieltä vastattiin: *Duncan* lähtenyt 18:ntena, määräpaikka tuntematon.

Silloin lordi, tarmokas ja hellittämätön mies, astui seuralaisineen erääseen kauppalaivaan, purjehti Uuden Seelannin länsirannalle ja vaelsi sen halki 37:ttä leveysastetta pitkin löytämättä kuitenkaan kapteeni Grantista mitään jälkeä. Itärannalle saavuttuaan hän suureksi ilokseen näki siellä oman laivansa, joka oli odotellut häntä jo viisi viikkoa!

Maaliskuun 3:ntena 1855 lordi oli siis *Duncanilla*. Ayrtonkin oli siellä. Lordi tahtoi konnalta saada kuulla kaikki, mitä hän tiesi kapteeni Grantista. Ayrton kieltäytyi puhumasta. Silloin lordi uhkasi jättää hänet ensi satamassa englantilaisten viranomaisten käsiin.

Duncan lähti jatkamaan matkaansa itään. Ayrton oli yhä vaiti, kunnes lordin puoliso sai hänet taivutetuksi puhumaan sillä ehdolla, ettei lordi antaisi häntä englantilaisten käsiin, vaan jättäisi hänet johonkin Tyynen meren saareen. Lordi suostui, ja silloin Ayrton kertoi koko elämänsä vaiheet. Kapteeni Grantista hän ei ollut kuullut mitään sen hetken jälkeen, kun Grant oli jättänyt hänet Australian rantaan.

Lordi piti sanansa. *Duncan* jatkoi matkaa ja saapui Taborin saareen. Sinne hänen oli määrä jättää

petturi ja — todellinen ihme! — sieltä hän vihdoinkin löysi kapteeni Grantin ja tämän kaksi laivamiestä. Kapteeni Grant miehineen otettiin nyt laivaan ja heidän sijaansa jätettiin Ayrton Taboriin.

— Tänne sinä nyt jäät, Ayrton, puhui silloin hänelle lordi Glenarvan, — täällä olet kaukana kaikesta muusta maailmasta. Ei kannata ajatellakaan pakoa. Yksin saat olla, ja Jumala yksin näkee sinut täällä, hän, joka tuntee ihmisen sydämen. Sinä et kuitenkaan ole oleva kateissa etkä tietymättömissä niinkuin kapteeni Grant. Ihmiset pitävät sinut muistissaan. Minä tiedän missä olet ja tulen sinua hakemaan.

Ja *Duncan* nosti ankkurinsa ja katosi näkyvistä. Ayrton oli nyt yksin, mutta puutteeseen hän ei jäänyt. Aseita hänellä oli, samoin astioita, siemeniä ja työkaluja. Hänen käytettävänä oli kapteeni Grantin rakentama mökki. Taborin saarella hänen oli määrä elää ja sovittaa kauheaa rikostaan. Hän häpesi, hyvät herrat, pahoja tekojaan, hän katui niitä, hän oli hyvin onneton! Jos, hän sanoi itsekseen, ihmiset vielä tulevat häntä hakemaan, niin toisenlaisena hän heidän joukkoonsa palaa! Kuinka paljon hän kärsikään, tuo kurja! Kuinka hän koettikaan parantaa itseänsä ankaralla työllä! Kuinka hän rukoilikaan, että hänestä tulisi uusi ihminen!

Näin kului pari, kolme vuotta. Alinomaa hän tähysteli taivaanrantoja: eikö missään näy purjeita? Alinomaa hän kyseli itseltään, milloin hänen koettelemuksensa päivät loppuvat. Voi kuinka kauheaa oli yksinäisyydessä sielun, jota omantunnon tuskat kalvoivat!

Mutta taivas ei pitänyt hänen rangaistustaan vielä kyllin suurena. Hän tunsu metsistyvänsä päivä päivältä, alenevansa yhä enemmän eläimen tasolle. Ja vihdoinkin hänestä tuli sellainen raukka, jonka kaltaisena te löysitte hänet.

Minun ei tarvitse sanoa teille, hyvät herrat, että Ayrton eli Ben Joyce ja minä olemme sama henkilö.

Vaikeaa on kuvata siirtolaisten liikutusta. Noin paljon kurjuutta, epätoivoa heidän silmänsä edessä!

— Ayrton! lausui Cyrus Smith. — Te olette paljon rikkonut, mutta Jumala katsoo epäilemättä teidän jo tarpeeksi kärsineen. Merkiksi siitä hän on saattanut teidät lähimmäistenne joukkoon. Ayrton, teille on annettu anteeksi. Tahdotteko nyt olla meidän toverimme?

Ayrton oli peräytynyt taemmaksi.

— Tuossa käteni! insinööri virkkoi.

Ayrton tarttui siihen, ja kyynelät tulvahtivat hänen silmiinsä.

— Mr Smith, Ayrton vastasi, — sallikaa minun vielä jonkin aikaa elää karjatarhalla.

— Kuten tahdotte.

Ayrton oli lähtemäisillään pois, kun insinööri vielä kerran kääntyi häneen:

— Koska te olitte päättänyt elää aivan erillänne muusta maailmasta, miksi sitten viskasitte mereen tuon paperin, joka saattoi meidät teidän jäljillenne?

— Minkä paperin? Ayrton hämmästyneenä kysyi.

— Pulloon pistetyn paperin, johon oli tarkkaan merkitty Taborin saaren asema.

Ayrton pyyhkäisi otsaansa kädellään.

— En ole milloinkaan heittänyt mitään paperia mereen, hän sitten vastasi.

— Ettekö?

— En.

Ayrton kumarsi ja lähti.

Kahdeksastoista luku

Lennätin. Metsästystä. Valokuvia. Jo kaksi vuotta! Isänmaan muistoja. Poispääsyn mahdollisuuksia. Lincolnin saaren ympäri. Taas selittämätön seikka.

Merkillinen vain oli tuon pullosta löydetyn paperin arvoitus. Kenties oli Ayrton sittenkin sen kirjoittanut vielä täysijärkisenä ollessaan? Mutta kuinka paperi olisi voinut kastumatta säilyä niin kauan meren pinnalla uiskentelevassa pullossa? Valhetta Ayrton ei olisi saattanut puhua, sillä ei valehtelee enää se, joka niin paljon rikoksia tunnustaa.

Oltiin tammikuun alussa 1867. Kiireisissä kesätöissä oli Ayrtonista paljon apua, hän kun hoiti huolellisesti siirtokunnan nyt jo melkoista karjaa. Insinööri ja Gideon Spilett jättivät hänen huolekseen myös antaa heille viipymättä tietoja, jos hän huomaisi sillä puolen saarta jotain outoa tai merkillistä. Tämä pikaisen tiedonannon tarve herätti toisenkin ajatuksen: saattaisihan

tapahtua, että Ayrton huomaisi rannalle äkkiä ilmestyneen aluksen, haaksirikkoisen tai vaikkapa merirosvojen laivan, tai hän saattaisi tarvita pikaista apua — silloinhan oli sana kiireimmiten saatava Graniittilinnaan.

Tammikuun 10. päivänä Cyrus Smith otti toveriensa kanssa puheeksi, kuinka nopea yhteys karjakartanon ja Graniittilinnan välillä olisi tarpeen.

— Se on ymmärrettävä asia, että sellaista tarvitaan, arveli Pencroff, — mutta millainen se yhteys olisi? Ihanko lennätin tänne laitettaisiin?

— Oikein arvattu, sellainen laitetaan, sillä välineitä meiltä ei puutu.

— No ei totta maar meidän insinöörille ole mikään mahdotonta, Pencroff virkkoi. — Kyllä täällä tosissaan vielä jonakin päivänä höyryveturikin mennä jyrisee.

Vaikein tehtävä oli rautalangan aikaansaaminen. Mutta Cyrus Smith rakensi langan vetämistä varten erityisen laitteen, jonka pääajatuksena oli se, että rauta-suikaletta vedettäisiin ensin paksun teräslevyn isompain ja sitten yhä pienempain reikäin läpi, joten se ohenisi kerta kerralta, kunnes se saataisiin sellaiseksi kuin kulloinkin tarvittiin. Laitteen liikevoimana oli entinen vesivoimalla käyvä villanvanutuskone.

Patterit Cyrus Smith rakensi sen yksinkertaisen mallin mukaan, jonka Becquerel jo v. 1820 oli keksinyt, käyttäen aineksina typpihappoa, lipeää ja sinkkiä. Viimeksimainittua metallia saatiin yllin kyllin siitä sinkkilevystä, joka oli ollut tavarain ympärillä siirtolaisten löytämässä arkussa.

Lähetys- ja vastaanottoaikkoihin asetettiin yksinkertainen taulu, johon oli piirretty kirjaimet ja jossa sähköön liikuttama osoitin siirtyili kirjainten kohdalla.

Pylväitten pystyttäminen ja langan pingottaminen oli edellisiin töihin verrattuna leikintekoa, ja helmikuun 12. päivänä oli lennätinjohto valmiina karjakartanon ja Graniittilinnan välillä ja toimi sangen hyvin.

Kaunis vuodenaika kului alituisessa työssä. Siirtokunnan varastot, varsinkin kasvitarhan ja pellon tuottamat, lisääntyivät lisääntymistään. Neljäs viljasato oli runsas. Laskujen mukaan piti sen nyt olla neljäsataatuhatta miljoonaa jyvää. Pencroffin olisi tehnyt mieli ruveta laskemaan jyviä nähdäkseen, pitivätkö laskut paikkansa, mutta hän luopui yrityksestä saatuaan insinööriltä tietää, että jos keskeytymättä laskisi minuutissa sataviisikymmentä jyvää eli tunnissa yhdeksäntuhatta, niin kuluisi viisituhatta vuotta ennenkuin olisi saanut kaikki lasketuksi.

Ajankuluksi otettiin valokuvauskonekin esille. Reportterista ja Harbertista kehittyi ennen pitkää varsin taitavia valokuvaajia, ja jonkin ajan kuluttua siirtolaisten muotokuvat koristivat salin seiniä. Pencroff varsinkin oli hyvillään katsellessaan itseään. Parhaiten onnistui mestari Jupin valokuva.

— Se on ihan ilmielävä, Pencroff arveli, — luulisi, että se juuri vetää suunsa irveen.

Koitti vihdoin maaliskuun 26. päivä. Silloin olivat siirtolaiset olleet Lincolnin saarella tasan kaksi vuotta!

Kaksi vuotta saarella, ilman vähintäkään yhteyttä muuhun maailmaan!

Näitten kahden vuoden kuluessa ei ollut näkynyt ainoatakaan laivaa Lincolnin saaren läheisyydessä. Oliko ajateltavissakaan sellainen mahdollisuus, että he joskus pääsisivät takaisin kotimaahansa?

Yksi keino ainakin oli, arveli Gideon Spilett, se että rakennettaisiin suurempi alus, jolla uskaltaisi laajemmillekin ulapoille. Tämä oli kuitenkin kaukainen tulevaisuuden unelma, tuskin milloinkaan toteutettavissa. Toinen, todennäköisempi mahdollisuus oli se, että lordi Glenarvan vielä tulisi noutamaan Ayrtonia. Mutta miten kävisi, kun laivan saapuessa Taboriin Ayrtonia ei löydetäisikään? Lincolnin saarta ei ollut kartassa. Ei siis ollut luultavaa, että laiva osaisi tänne!

Silloin päätettiin käydä seuraavana keväänä vielä kerran Taborissa ja jättää sinne ilmoitus, mihin Ayrton oli joutunut. Nyt sinne oli tarpeetonta lähteä, koska hakijat eivät suinkaan suunnittelisi matkaansa niin, että vasta talven kynnyksellä saapuisivat näille vesille.

Sen sijaan tehtiin *Bonadventurella* matka saaren ympäri, jonka läntinen ja pohjoinen ranta olivat vielä kokonaan tutkimatta.

Huhtikuun 16:ntena lähdettiin Ilmapallon valkamasta länteen päin. Ayrton muutti siksi aikaa Graniittilinnaan kotimieheksi, seuranaan Jup.

Koskijoesta pohjoiseen saaren luonto oli aivan toisenlaista kuin siihen asti. Metsä harveni harvenemistaan, ja koko laaja luoteiskulma oli jyhlää kivikkoa. Näytti siltä kuin sulat kiviaallot olisivat äkkiä jähmettyneet louhikoiksi. Jäämeren suunnattomat jääryöykkiöt eivät voi olla oikullisemmin kasautuneet päällekkäin kuin nämä jättiläismäiset kivikasat kaikessa kaameassa komeudessaan. Matkamiehiä hirvitti heidän ajattellessaan, mikä heidät olisi perinyt, jos he olisivat ilmapalloon pudonneet juuri näille rannoille!

Seuraavana päivänä illan suussa laskettiin pieneen, saaren pohjoispäässä olevaan lahteen aivan lähelle rantaa, niin syviä olivat vedet siellä. Harbert ja Gideon Spilett läksivät pyydystämään vesilintuja ja palasivat parin tunnin kuluttua kokonaiset kantamukset saalista mukanaan.

Seuraavana päivänä jatkettiin matkaa itään päin Leukanientä kohti myötätuulella, joka pian alkoi kiihtymistään kiihtyä. Pencroff katseli "tuulenkyntsiä" taivaalla: ne tiesivät kovaa säätä. Ennen pitkää olikin tuuli yltnyt myrskyksi. *Bonadventuren* oli määrä laskea Hainkitaan, mutta Pencroffia alkoi huolestuttaa, kuinka hän hämärissä osaisi sinne.

- Jospa edes yksikin majakkatuli olisi vilkkumassa, hän arveli, — niin hätäkö sitten!
- Eikä nyt, jatkoi Harbert, — eikä nyt ole insinööriäkään polttamassa meille merkkitulta niinkuin silloin, kun Taborista palattiin.
- Merkkitultako? kysyi Cyrus Smith hämmästyneenä.
- Juuri niin, reportteri vastasi. — Emmehän silloin, lokakuun 20. päivää vasten yöllä, olisi osanneet Laupeudenjoen suuhun, ellemme olisi nähneet teidän roviotanne Graniittilinnanylängöllä.
- Niin, niin ... mutisi insinööri, — kyllä maar...
- Muutaman minuutin kuluttua Cyrus Smith oli kahden kesken reportterin kanssa ja kuiskasi hänen korvaansa:
- Jos mikään tässä maailmassa on varmaa, niin ainakin se, etten minä lokakuun 20. päivää vasten yöllä sytyttänyt merkkitulta, en Graniittilinnan kohdalle enkä muuallekaan.

Yhdeksästoista luku

Yö merellä. Hainkidassa. Tulo kotiin. Neuvottelu. Pilkku valokuvalevyssä. Uusi suuri tapahtuma.

Myrsky yltyi yltymistään. Kello kuuden aikaan oli alkanut pakovesi, eikä nyt ollut ajattelemistakaan päästä Hainkitaan. *Bonadventuren* täytyi luovia koko yö pysytellen niin paljon kuin mahdollista korkeitten rantain suojassa. Aluksen kaatumisesta ei ollut pelkoa. Ainoa vaara, joka uhkasi, oli se, että suunnattomat aallot löisivät sen vettä täyteen.

Aamun sarastaessa tuuli hiukan laimeni, ja kello seitsemältä *Bonadventure* laski Hainkitaan, joka huomattiin aivan verrattomaksi, kaikilta tuulilta suojatuksi satamaksi. Siihen mahtuisi, Pencroff arveli, vaikka koko Yhdysvaltain sotalaivasto. Tavattoman syväkin se oli, koska viidenkymmenen sylen pituinen luotinuora ei ulottunut pohjaan. Molemmat Leuat olivat ilmeisesti syntyneet kahdesta peräkkäisestä tulivuoren purkauksesta. Koska missään ei ollut mairinnoitusta sopivaa paikkaa, käänsi Pencroff aluksensa pian takaisin, ja niin lähdettiin kotia kohti. Kello neljän tienoissa iltapäivällä kuljettiin Pelastuksenluodon itäpuolitse ja tuntia myöhemmin laskettiin ankkuri Laupeudenjoen suussa. Ayrton oli heitä vastassa rannalla, ja Jup hyppi ja keikkui mielissään murahdellen.

Nyt oli koko saari tutkittu. Mitään epäiltävää ei ollut huomattu missään. Tarkastamatta olivat enää Käärmeniemen tuuheat metsät.

Neuvoteltuaan Gideon Spilettin kanssa Cyrus Smith päätti vihdoinkin ottaa kaikkien toverien kesken puheeksi saarella tapahtuneet kummalliset seikat, joihin hänen tähän mennessä ei ollut onnistunut saada selvyyttä.

Niinpä huhtikuun 25. päivänä illallisen jälkeen, kun kaikki olivat koolla Graniittilinnan salissa, Cyrus Smith lausui:

— Hyvät ystävät! Minä pidän velvollisuutenani kiinnittää teidän huomiotanne moneen asiaan, joita täällä on tapahtunut, ja kuulla teidän mielipiteenne.

— Antaapa tulla! virkkoi Pencroff.

— Ensinnäkin, insinööri alkoi, — ymmärrättekö, millä tavoin minä pudottuani mereen jouduin tietämättäni pitkän matkan päähän rannasta?

— Ehkäpä te tajuttomana vain...

— Se ei ole luultavaa... Mutta edelleen: ymmärrättekö, kuinka Top löysi teidät kymmenen kilometrin päässä siitä, mihin minä olin joutunut?

— Koira vainuaa ... yritti merimies.

— Merkillinen vainu! huomautti reportteri. — Sateessa ja myrskyssä se tuli hormeihin kuivana ja puhtaana.

— Edelleen: ymmärrättekö, miten koira sinkoutui ilmaan järvestä, jonne dugonki oli sen tempaissut?

— Minä en ainakaan enkä sitäkään, mistä se dugonki oli saanut haavan leukansa alle.

— Edelleen, Cyrus Smith jatkoi, — ymmärrättekö, mistä hauli oli joutunut pekariin? miten arkku oli niin hyvin säilynyt? miten pullo ilmaantui juuri parahiksi eteemme? miten meidän pirogimme katkaistuaan köytensä tuli alas virtaa juuri silloin, kun olimme sen tarpeessa? miten silloin, kun apinat olivat tunkeutuneet Graniittilintaan, tikkaat äkkiä heilahtivat seinänvierustalle? Ja vihdoin, mistä on kotoisin tuo paperilappu, jonka Ayrton kieltää kirjoittaneensa?

Nämä tapahtumat, nyt yhtäaikaa esitettyinä, saivat Harbertin, Pencroffin ja Nabin todella hämmästyneinä.

— Onpas siinä vain merkillisiä asioita enemmän kuin yhdellä kertaa sietäisikään, arveli Pencroff.

— Ja vielä, insinööri puhui, — Taborista tullessanne te, mr Spilett, Pencroff ja Harbert väitätte

nähneenne merkkitulen. Oletteko varmat siitä?

— Sen minä näin yhtä hyvin kuin nyt teidät siinä, vakuutti Pencroff.

— Se oli kuin hyvin kirkas tähti, sanoi Harbert.

— Entä jos se olikin tähti?

— Ei ollut, Pencroff vastasi, — sillä taivas oli kauttaaltaan pilvessä. Ja näkihän sen silloin mr Spilettkin.

— Näin, reportteri sanoi. — Se oli kirkas kuin sähkövalo.

— No niin, hyvät ystävät. Sinä yönä en minä eikä Nab sytyttänyt mitään tulta.

— Ettekö? huudahti Pencroff hämmästyneenä.

— Me olimme koko illan Graniittilinnassa. Jos tuli näkyi, niin se oli jonkun toisen sytyttämä eikä meidän.

Jotain salaperäistä tällä saarella oli, se täytyi kaikkien myöntää. Joku salaperäinen olento piileskeli sen saavuttamattomissa kätköissä. Ja se oli saatava ilmi, maksoi mitä maksoi.

Cyrus Smith kertoi lopuksi tutkineensa kerran yksin ollessaan kuilunkin, jonka partaalla Top ja Jup niin usein olivat olleet rauhattomia.

Kevään tultua, niin sovittiin, tarkastettaisiin saari kokonaisuudessaan uudestaan.

Talvi teki tuloaan, mutta rohkein mielin siirtolaiset sitä odottelivat. Ayrton siirtyi kylmän tultua Graniittilinnaan hänkin. Tavallisia töitä suoriteltiin, enimmäkseen kotosalla, ja niin kului talvi ilman sanottavia tapauksia; ei edes Top eikä Jup osoittanut tänä talvena mitään levottomuutta kuilun partaalla.

Mutta sitten sattui tapaus, joka oli käänteentekevä siirtolaisten vaiheissa.

Lokakuun 17:ntenä Harbert oli ottanut Graniittilinnan ikkunasta valokuvan Liittolahden rannoista ja avarasta ulapasta. Tutkiessaan sitten kehittämäänsä levyä hän huomasi pienen pilkun taivaanrannassa. Hän huuhteli kuvaansa uudestaan, mutta pilkku ei lähtenyt. Vihdoin hän kiersi kaksoiskiikarista irti yhden kuperan linssin ja tarkasteli sitä. Levy oli pudota hänen kädestään, ja häneltä pääsi kova huuto.

Hän riensi Cyrus Smithin huoneeseen ja näytti tälle tuota kummallista pilkkua.

Cyrus Smith tutkisteli sitä tarkasti, otti sitten kiikarin ja suuntasi sen merelle päin.

Kiikari pysähtyi viimein yhteen kohtaan. Hetken kuluttua insinööri laski sen alas ja lausui yhden ainoan sanan: — Laiva!

Laiva oli todellakin Lincolnin saaren näköpiirissä!

KOLMAS OSA

Saaren salaisuus

Ensimmäinen luku

Mikä ja mistä? *Duncan* se ei ole. Merirosvojen musta lippu. Tykin pamaus.

Cyrus Smith ja Harbert kutsuivat heti Gideon Spilettin, Pencroffin ja Nabin suureen saliin ja ilmoittivat heille havaintonsa. Pencroff sieppasi kiikarin ja alkoi tähystellä taivaanrantaan.

— Tuli ja leimaus! hän huudahti hetkisen kuluttua. — Laiva se on kuin onkin.

— Tännekös päin sillä on matka? kysäisi Gideon Spilett.

— Mahdotonta vielä sanoa: ei näy vasta kuin yläosat purjeista.

Omituinen liikutus valtasi siirtolaiset. Olihan heidän täällä verrattain hyvä olla. Puutetta he eivät kärsineet minkäänlaista. Saareensa he olivat jo ennättäneet tottua, jopa kotiutua. Mutta sittenkin ... tuolla, jonkin matkan päässä, oli laiva ... siinä ehkä kappale heidän omaa isänmaatansa...

— Mitähän jos se olisikin *Duncan*? lausui Harbert äkkiä.

Duncan — sehän oli, kuten muistamme, lordi Glenarvanin laiva, joka oli jättänyt Ayrtonin Taboriin. Mahdotonta ei ollut, että se oli lähtenyt hakemaan häntä takaisin ja matkallaan saanut näkyviinsä Lincolnin saarenkin.

Päätettiin viipymättä antaa asiasta tieto Ayrtonille. Reportteri sähköitti hänelle:

— Tulkaa heti!

Hetken kuluttua soi kello uudestaan, ja reportteri vastaanotti sanoman:

— Tulen.

— Jos se on *Duncan*, niin Ayrton tuntee sen heti.

Tunnin kuluttua Ayrton saapui.

— Tärkeitä asioita, Ayrton, virkkoi insinööri. — Laiva näkyvissä.

Ayrton kalpeni hetkiseksi, mutta riensi heti ikkunaan.

— Ottakaa tämä kiikari, sanoi Gideon Spilett, — ja katsokaa, olisiko se ehkä *Duncan*, joka tulee hakemaan teitä.

— *Duncanko!* Ayrton mutisi. — Nytkö jo!

Eikö kahdentoistakaan vuoden rangaistusaika ollut hänestä vielä riittävä? Eikö hän mielestään vieläkään ollut ansainnut anteeksiantoa?

Hän tähysteli ulapalle kauan.

— Laiva se on, hän viimein sanoi, — mutta tuskin *Duncan*. *Duncan* on höyrylaiva, mutta tässä ei näy ollenkaan savua.

Laiva kohosi vähitellen taivaanrannasta ja näkyi nyt selvemmin. Pencroff tunsi sen prikiiksi, siis isoksi alukseksi, jommoisilla malajilaiset merirosvot eivät liikkuneet. Mutta jos se yhä pitäisi kurssia lounaaseen, se pian kokonaan katoaisi Kynsiniemen taakse ja saattaisi yön aikana hävitä ainaseksi. Tulisiko enää milloinkaan toista laivaa Lincolnin saaren näköpiiriin?

— Olkoon tuo laiva mikä tahansa, virkkoi Cyrus Smith hetken kuluttua, — meidän täytyy antaa sille merkki, että saari on asuttu, muuten saamme kenties aina katua laiminlyöntiämme.

Päätettiin sen vuoksi, että Pencroff ja Nab lähtevät Ilmapallon valkamaan ja sytyttävät siellä yön tultua ison nuotion, jonka priki tietystikin huomaa.

Mutta juuri kun Nab ja merimies olivat lähtemäisillään ulos, laiva äkkiä käänsi keulansa Liittolahtea kohti. Se oli enää vajaan kahdenkymmenen kilometrin päässä saaresta.

Ayrtonin oli nyt määrä ottaa lopullinen selko oliko laiva *Duncan* vai ei, sillä *Duncan* oli prikiiksi takiloitu sekini. Taivaanranta oli kirkas, laivan erotti vielä melko hyvin.

Pian Ayrton laski kiikarin kädestään ja virkkoi:

— Ei se ole *Duncan*.

Pencroff sieppasi vuorostaan kiikarin ja alkoi tarkastella tulijaa. Se oli noin kolmen-, neljänsadan tonnin vetoinen purjealus ja kaikin puolin varustettu pikakulkijaksi. Mutta mitä kansallisuutta se oli?

— Onhan sillä lippu kahvelissa, Pencroff virkkoi, — mutta en erota värejä.

Ilta alkoi pimetä, ja samassa tuuli asettui. Lippu retkahti kokonaan alas.

— Yhdysvaltojen lippu se ei ole, Pencroff saneli, silmä yhä kiikarissa, — eikä Englannin eikä Saksan eikä Venäjänkään... Olisikohan Brasilian; mutta sehän on vihreä... Japaninko... Sehän on punavalkoinen, mutta tämä...

Hänkin kyllästyi kiikaroimiseen ja jätti kiikarin Ayrtonille.

Samassa tuli tuulenpuuska. Se leyhäytti lippua, ja pian kuului Ayrtonin kumea ääni:

— Musta lippu?

Oliko se sittenkin merirosvojen laiva? Mikä sillä oli tarkoituksena? Tuliko se tuntematonta saarta tarkastamaan? Talvisatamaako hakemaan kenties? Oliko saarelaisten rauhallisesta asuinsijasta tuleva merirosvojen pesäpaikka?

Mutta nyt ei ollut aikaa arveluihin.

— Hyvät ystävät, lausui Cyrus Smith, — kenties tuo alus pysytteleekin vain ulompana rannasta. Mutta oli miten tahansa, emme saa ilmaista saaren olevan asuttu. Mylly Näkötorin ylängöllä on liiaksi silmäänpistävä. Ayrton ja Nab käykööt ottamassa siivet pois. Samoin on Graniittilinnan ikkunat peitettävä tiheillä lehvillä. Tulet sammutetaan.

Insinöörin käskyt pantiin heti täytäntöön. Sen jälkeen kukin varustautui aseineen ja ampumavaroin odottamattoman hyökkäyksen varalta.

— Ystävät! puhui insinööri sitten, ja ääni ilmaisi syvää liikutusta. — Jos nuo kurjat tahtovat anastaa meiltä tämän saaren, niin puolustammehan sitä, eikö niin?

— Puolustamme, vastasi reporteri, — ja viimeiseen hengenvetoon, jos se on tarpeen.

Kello oli nyt puoli kahdeksan. Aurinko oli jo kaksikymmentä minuuttia sitten mennyt mailleen Graniittilinnan taakse. Mutta laiva laski yhä syvemmälle Liittolahteen nousuveden ajamana.

Käykö se ankkuriin vai laskeeko miehistönsä maihin? Onko tulijoita monta, ja ovatko he paremmin aseistettuja kuin siirtolaiset?

Ikäänkuin vastaukseksi näihin kysymyksiin välähti äkkiä mereltä leimahdus, ja kohta sen jälkeen pamahti tykki. Valon ja pamauksen väli oli kuusi sekuntia: laiva oli siis tuhannen kahdensadan metrin päässä rannasta.

Samassa kuului ketjujen räminää.

Laiva jäi yöksi Liittolahteen.

Toinen luku

Ayrtonin ehdotus. Norfolkkin pahantekijät. Ayrtonin sankarillinen aikomus. Vain kuusi viittäkymmentä vastaan.

Nyt ei enää tarvinnut epäillä merirosvojen aikeita: he kävisivät ankkuriin ja nousisivat veneillään maihin. Mahdollisesti he vain ottaisivat vettä Laupeudenjoen suusta ja lähtisivät pois. Mutta miksi sitten lippu, miksi tykinlaukaus? Pelkkää turhaa mahtailemistako vain?

Graniittilinnan siirtolaiset voivat kyllä pysyä kätöksässä merirosvoilta, mutta heidän lammas- ja kanatarhansa ja istutuksensa — kaiken sen saattoivat rosvot hävittää muutamassa tunnissa.

— Niin kyllä, myönsi Cyrus Smith, — emmekä me pysty heitä siitä estämään.

— Kun tietäisi, onko niitä paljonkin, virkkoi Gideon Spilett. — Kymmenkunta tai puolitoistakin kymmentä me kyllä hoitelisimme, mutta jos niitä on neljä-, viisikymmentä...

— Mr Smith! virkkoi Ayrton, astuen äkkiä insinöörin luo. — Sallikaa minun yrittää!

— Mitä sitten?

— Mennä laivalle saakka tiedustelemaan, kuinka monta heitä on.

— Mutta ... insinööri epäröiden vastasi, — sitenhän te panette henkenne vaaraan!

— Miksen panisi?

— Mutta sehän on enemmän kuin velvollisuutenne.

— Enemmän minun on suoritettavakin kuin velvollisuuteni.

— Pirogillako laivalle?

— Uimalla.

— Mutta sinnehän on yli puolentoista kilometrin?

— Minä olen hyvä uimari. Älkää kieltäkö minua, mr Smith. Käsissäni on keino, joka kenties saattaa kohottaa minut omissa silmissäni.

Heillä ei ollut sydäntä kieltää tuota uljasta miestä ryhtymästä rohkeaan ja vaaralliseen yritykseen: saavuttuaan laivan luo hän aikoi yön pimeydessä kiivetä ankkuriketjua myöten partaalle. Siellä hänen oli mahdollista saada selko rosvojen luvusta ja heidän puheitaan kuuntelemalla päästä heidän aikeittensa perille.

Sanoista tekoihin. Pencroff ja Nab toivat pirogin Laupeudenjoen suusta, ja kello puoli kymmenen illalla Pencroff meni saattamaan Ayrtonia Pelastuksenluodolle, josta tämä sitten lähtisi vaaralliselle retkelleen.

Viipymättä nuo kaksi merimiestä alkoivat soutaa salmen yli. Pian he olivat myös kävelleet luodon poikki, ja empimättä Ayrton heittäytyi veteen. Pencroff päätti jäädä luodolle odottamaan hänen paluutaan.

Pakovesi joudutti uljaan uimarin matkaa, ja laivalla paloi joitakin tulia: siinä hänen majakkansa. Puolen tunnin kuluttua hän oli laivan kupeella ja kiipesi ketjua myöten keulaan. Siellä riippui muutamia merimiesten housuja. Yhdet niistä hän veti jalkaansa. Sitten hän rupesi kuuntelemaan.

Laivalla ei nukkuttu. Päinvastoin siellä puhua paasattiin, juotiin ja laulaa loilotettiin. Äkkiä Ayrton kuuli huutoja:

— Kelpo purkki kerrassaan tämä meidän *Speedy*! [*Speedy* = nopea.]

— Alusta myöten nimikin.

— Tähän sopisi koko Norfolkkin väki ja — ota sitten hännästä kiinni.

— Eläköön päällikkö!

— Eläköön Bob Harvey!

Ayrtonin tunteita tällä hetkellä ei pysty käsittämään kukaan muu kuin se, joka tietää, että samainen Bob Harvey oli Norfolkkin saarella anastanut *Speedy*-nimisen prikin, jonka oli määrä viedä ampuma- aseita Sandwichin saarille. Laivaväki oli surmattu, ja nyt tämä pahantekijäin liiga oli jo vuosia rosvoillut Tyynellä merellä.

Mutta mikä on Norfolk?

Australiasta itään sijaitsee valtameressä pikkuinen saari nimeltä Norfolk, kaikkiaan kolmekymmentä kilometriä ympäri mitaten. Sinne lähettää Englanti pahimmat rangaistusvankinsa, joita siellä pidetään tavattoman ankarassa kurissa ja tarkan valvonnan alaisina. Joskus, vaikka aniharvoin, onnistuu pahantekijäin paeta, anastaa rannalla oleva laiva ja lähteä karkuun.

Niin oli tehnyt Bob Harvey mukanaan joukko rikostovereita. Niinhän oli takavuosina Ayrtonkin aikonut tehdä.

Useimmat rosvot olivat kerääntyneet kansikajuuttaan laivan perään, muutamia loikoi kannella puhellen kovalla äänellä. Siinä kuuli Ayrton senkin, että *Speedy* oli sattumalta saanut tämän

tuntemattoman saaren näkyviinsä ja päättänyt käydä sitä tarkastamassa.

Vaara siis uhkasi saarelaisia rosvojen taholta, joilta, sen Ayrton tiesi, ei ollut armoa odotettavissa.

Vähitellen huudot ja laulut alkoivat hiljetä. Tulet sammutettiin. Rosvot olivat juovuksissa joka mies ja vaipuivat toinen toisensa jälkeen sikeään uneen, muutamat kannelle, suurempi osa kajuuttoihin. Ayrton päätti silloin mennä kannelle ja ottaa tarkemman selon laivan varustuksesta. Kolistelematta hän kiipesi kannelle ja hiljaa hiiviskellen ja kopeloiden huomasi laivan olevan aseistettu neljällä kahdeksan — kymmenen-naulaisella tykillä. Kannella makasi kymmenkunta miestä, mutta kajuutoissa oli arvatenkin paljon enemmän. Äskeisistä keskusteluista päättäen Ayrton arvioi laivaväen luvun noin viideksikymmeneksi.

Ayrtonin tehtävä oli nyt suoritettu. Hän oli laskeutumaisillaan mereen.

Mutta silloin juolahti hänen mieleensä sankarillinen ajatus. Hänhän oli aikonut tehdä enemmän kuin velvollisuutensa... Saarelaisten — hän ajatteli — käy lopulta mahdottomaksi pitää puoliaan merirosvoja vastaan. Nuo hänen hyvät ystävänsä, jotka olivat jälleen tehneet hänestä ihmisen, murhataan joka mies... Ei! Ayrton uhraa henkensä ja pelastaa ystävänsä. Sitä varten ei tarvita muuta kuin yksi ainoa kipinä ruutisäiliöön. Ayrton tiesi, missä ruutia tavallisesti säilytettiin.

Hän meni perää kohti. Isonmaston juurella paloi himmeä lyhty, ja maston ympärillä riippui hyvässä järjestyksessä kaikenlaisia aseita. Niistä hän sieppasi yhden revolverin, jossa oli kuusi panosta.

Koska välikannella oli pilkkosen pimeää, tuli Ayrton pakosta tyrkänneeksi puolittain uneen vaipunutta miestä. Siitä seurasi sadatteluja ja iskuja, niin että hänen täytyi tuon tuostakin pysähtyä. Vihdoin hän pääsi alas viimeisen ruuman ovelle. Siinä riippui munalukko, ja se oli ensin saatava irti. Kovalle otti, mutta Ayrtonin väkevissä käsissä täytyi lukon vihdoin vääntyä auki. Tie ruutisäiliöön oli selvä.

Mutta silloin laskeutui käsi Ayrtonin olalle, ja karhea ääni sanoi:

— Mitä sinä siinä?

Samassa kysyjä, kookas mies, käänsi lyhdyn valon suoraan Ayrtonin kasvoihin.

Ayrton ponnahti syrjään. Hän oli valon välähtäessä tuntenut entisen rikostoverinsa Bob Harveyn.

— Mitäs sinä siinä? tiuskasi Bob tarttuen Ayrtonia housunkaulukseen.

Ayrton työnsi hänet syrjään ja aikoi pujahtaa ruutisäiliöön.

— Tänne, pojat! huusi samassa Bob Harvey.

Pari kolme merirosvoa heräsi unesta ja hyökkäsi Ayrtonin kimppuun, mutta tämä tyrkkäsi heidät tuimasti syrjään. Samassa kajahti kaksi laukausta hänen revolveristaan, ja kaksi rosvoa kaatui maahan, mutta silloin sai hän itsekin puukonpiston hartiainsa väliin.

Ayrton huomasi, että hänen aikeensa oli jäänyt kesken. Bob Harvey sulki jälleen ruutisäiliön oven. Välikannella syntyi yleinen hälinä. Ayrtonin ei auttanut muu kuin paeta. Hän laukaisi jälleen, nyt Bobia kohti, mutta osumatta häneen ainakaan vaarallisesti, ja riensi välikannelle. Ensi työkseen hän siellä löi lyhdyn sammuksiin isonmaston juurelta voidakseen käyttää hyväkseen pimeyttä. Muutamat rosvot hyökkäsivät kyllä hänen kimppuunsa, mutta laukaus kaatoi heistä jälleen yhden, jolloin muut peräytyivät neuvottomina. Parilla harppauksella hän oli keulassa. Vielä laukaus eräeseen mieheen, joka oli tarttumaisillaan häntä kurkkuun, ja — Ayrton oli meressä.

Tuskin hän oli päässyt laivasta monenkaan metrin päähäni, kun jo alkoi luoteja vinkua hänen ympärillään.

Millä mielin Pencroff luodolla ja muut ystävät hormien juurella kuuntelivatkaan näitä laukauksia! Ei epäilystäkään: merirosvot olivat ampuneet Ayrtonin kuoliaaksi...

Vihdoin puoli tuntia keskiyön jälkeen, laski pirogi rantaan, ja Pencroff ja Ayrton nousivat maihin.

Kaikki kiirehtivät hormoneihin. Siellä Ayrton kertoi, mitä oli tapahtunut, salaamatta sitäkään, että hänellä oli ollut aikomus räjäyttää koko laiva ilmaan.

Kaikki kädet ojentuivat Ayrtonia kohti.

Tilanne oli vakava. Nythän merirosvot tiesivät saaren asutuksi. He nousisivat maihin monilukuisina ja hyvin aseistettuina. Jos saarelaiset joutuisivat heidän käsiinsä, ei armoa olisi odotettavissa.

— No niin! virkkoi reporterteri, — osataan sitä kuoliakin!

— Menkäämme sisään, sanoi insinööri.

— Mr Smith! kysäisi Pencroff. — Onko meillä mitään toivoa päästä tästä pälkähästä?

— On, Pencroff.

— Hm ... vain kuusi viittäkymmentä vastaan.

— Niin kyllä, kuusi, lukuunottamatta...

— Ketä?

Cyrus Smith ei vastannut. Hän vain kohotti kätensä ja viittasi taivaaseen.

Kolmas luku

Taistelujärjestys. Ensimmäinen vene. Kaksi lisää. Luodolla. Kuusi rosvoa maissa. *Speedyn* tykkien luoteja. Epätoivoinen tilanne. Odottamaton ratkaisu.

Yöllä ei tapahtunut mitään erikoista. Aamusumun läpi näkyi *Speedyn* tumma runko vielä entisellä paikallaan. Merirosvojen hyökkäys oli varmasti odotettavissa ja sen vuoksi oli ajoissa ryhdyttävä varokeinoihin. Puolustuksen Cyrus Smith järjesti seuraavalla tavalla:

Sumun aikana, jolloin laivasta ei voinut nähdä saarella liikkuvia, asettuvat Gideon Spilett ja Nab aseineen piiloon kallioitten taakse Laupeuden joen suulle. Cyrus Smith ja Harbert jäivät hormeihin suojelemaan kivääreillensä Graniittilinnan rantaa vesiputouksen yli kulkevaan porraspuuhun saakka. Ayrton ja Pencroff lähtevät Pelastuksenluodolle, kätkeytyvät siellä kahteen eri paikkaan. Täten voivat siirtolaiset estää maihinnousun Liittolahdessa ja ylläpitää merirosvoissa luuloa, että saarella voi olla väkeä enemmänkin, koska heillä on neljä vartiopaikkaa.

Kello oli puoli seitsemän aamulla, kun kukin asettui paikalleen. Pian alkoi sumu hälvetä, tuuli puhalsi, ja kohta tuli *Speedy* kokonaan näkyviin keula pohjoista kohti ja pahaenteinen musta lippu yhä kahvelissa. Kiikarilla huomasi Cyrus Smith tykkien olevan käännettyinä saarta kohti, miehet vieressä valmiina laukaisemaan; kaksi miestä oli märssykorissa kiikareilla huolellisesti tarkastelemassa saarta.

Vihdoin kello kahdeksan alkoi *Speedyn* kannella vilkas liike. Vene laskettiin vesille, ja siihen astui seitsemän merirosvoa, aseissa kiireestä kantapähän. Vanhin asettui perään, neljä airoihin ja kaksi keulaan, kasvot saarta kohti. Vene alkoi lähestyä Pelastuksenluotoa kulkien hyvin varovasti, yhtä mittaa luodaten, nähtävästi tutkiakseen väylää, jota myöten itse prikikin pääsisi lähemmäksi rantaa. Noin kolmekymmentä miestä oli laivan köysissä seuraamassa mitä suurimmalla jännityksellä veneen kulkua.

Päästyään kahden kaapelinmatkan päähän rannasta vene pysähtyi. Perämies nousi seisomaan nähdäkseen, missä kohdassa olisi parasta laskea rantaan. Samassa kajahti kaksi laukausta. Sinervä savu kiiri rantakallioitten kohdalla. Perämies ja luotsi keikahtivat päistikkaa veneen pohjalle: Ayrtonin ja Pencroffin luodit eivät olleet harhaan lentäneet. Ei ollut vielä pyssyjien savu haihtunut, kun jo pamahti laivassa tykki ja luoti tärähti kallioihin, joitten takana Ayrton ja Pencroff olivat piilossa. Kivensiruja satoi heidän päälleen, mutta muuta vahinkoa heille ei tullut.

Toinen peränpitäjä astui entisen sijaan. Vene ei kääntynytäkään takaisin laivalle, vaan riensi kiireesti hyvän matkaa pyssyn kantaman ulkopuolelle ja kääntyi sitten Laupeuden joen suuta kohti laivansa tykkien suojassa, nähtävästi aikoen salmen kautta päästä luodolla olijain taakse. Mutta Ayrton ja Pencroff eivät liikahtaneetkaan, sillä he luottivat reporterin ja Nabin toimintaan. Tuskin oli vene saapunut parin kaapelinmatkan päähän joen suusta, niin pamahti taas kaksi laukausta ja kaksi rosvoa kaatui veneen pohjalle. Laivasta vastattiin jälleen tykin laukauksella, mutta luoti ei nytkään saanut aikaan mitään vahinkoa.

Vene lähti nyt kiitämään takaisin laivalle, jossa miehet otettiin vastaan kauheasti huutaen ja kiroten monien kuolleiden ja haavoittuneiden tähden. Heti sen jälkeen laskettiin kaksi venettä alas. Toiseen laskettiin kaksitoista, toiseen kahdeksan miestä. Edellinen suuntasi kulkunsa luotoa kohti, toinen otti suunnan etelämpään, nähtävästi aikoen sitä tietä päästä luodon rannalle. Ayrtonia ja Pencroffia uhkasi nyt vaara kahdelta puolen, mutta he päästivät veneen kuitenkin pyssyn kantaman päähän ja tervehtivät tulijoita jälleen kahdella laukauksella, jotka nekään eivät menneet harhaan. Ammuttuaan vielä pelotukseksi kymmenisen laukausta he lähtivät juoksujalkaa rantaan, astuivat pirogiinsa ja pääsivät salmen poikki Cyrus Smithin ja Harbertin luokse.

Samassa kuului laukauksia joen suunnalta päin, jonne pienempi vene oli sillä välin ennättänyt. Kaksi rosvoa lyyhistyi hengettömänä veneen pohjalle, muut päästivät säikähdyksissään aivot käsistään, ja nousuveden virta tarttui veneeseen ja alkoi kiidättää sitä kovaa vauhtia joen suulla olevia teräviä kallioita kohti. Siinä se särkyi, mutta kuusi henkiin jäänyttä rosvoa, kannatellen pyssyjään ilmassa ja siten suojeleen niitä kastumasta, kahlasivat rantaan ja pakenivat kiireimmiten Löytönientä kohti.

Tilanne oli siis seuraava: luodolla kaksitoista rosvoa, useimmat tosin haavoittuneita, mutta heillä oli vene käytettävänä; saarella kuusi hukkumasta pelastunutta rosvoa, jotka eivät kuitenkaan päässeet Graniittilintaan, koska nostosilta oli vedetty ylös. Ensinmainitut olivat, tutkittuaan tarkasti koko luodon, lähestyneet sen länsirantaa. Itse he eivät kyenneet tekemään mitään pahaa siirtolaisille eivätkä pelänneet saarelaistenkaan pyssyjä, joitten eivät suinkaan luulleet kantavan salmen yli. He eivät tienneet millaisin karbiinein sekä Ayrton että reporteri olivat aseistetut, ja etenivät rohkeasti rantaan asti. Mutta melkein yhtäkaa pamahtivat molemmat karbiinit, ja kaksi rosvoa kaatui jälleen maahan.

Silloin syntyi yleinen hämminki. Muut kiiruhtivat toiselle rannalle minkä jaksoivat, hylkäsivät kuolleensa sekä haavoittuneensa, hyppäsivät veneeseen ja soutivat laivaansa takaisin.

Pian sen jälkeen palasivat Pencroff ja Nab muitten siirtolaisten luo, mutta samaan aikaan alkoi *Speedystä* kuulua ketjujen vingahtelua. Priki nosti ankkurinsa ja lähti vähin purjein kulkemaan luodon eteläistä nientä kohti.

Kiireimmiten palasivat siirtolaiset silloin Graniittilintaan. Vuorensenämästä ulkonevain kallioitten suojassa he pääsivät nousemaan asuntoonsa vihollisen näkemättä. Pari kolme

tykinlaukausta ja kivensirpaleitten rapina osoittivat vihollisen olevan lähellä. Tuolla priki — niinkuin vihreäin lehväverhojen lomitse näkyi — oli jo salmessa ja sieltä se alkoi hurjasti ampua sekä Laupeudenjoelle päin että Graniittilinnan vuoreen. Siirtolaisten täytyi varovaisuuden vuoksi vetäytyä syrjään aukoista. Äkkiä lävisti tykinluoti oven eteen asetetut lehvät ja pirstoutui eteisen peräseinään.

Bob Harvey oli nähtävästi ruvennut epäilemään näitä keskellä vuorensinää olevia vihreitä verhoja ja laukaissut tykin niitä kohti. Graniittilinna oli siis alttiina vihollisen tulelle. Siirtolaisten täytyi paeta perimmäisiin komeroihin.

Mutta äkkiä kuului salmelta päin kumea räjähdys ja sen jälkeen hirveitä huutoja.

Siirtolaiset riensivät ikkunaan...

Priki oli kuin hirmuisen vesipatsaan viskaamana lennähtänyt ilmaan ja haljennut. Kaksi sekuntia vielä, niin koko laiva kaikkine pahantekijöineen oli uponnut.

Neljäs luku

Siirtolaiset rannalla. Runsas saalis. Ruutisäiliö ehjänä. *Speedyn* loppu. Metallitorven pätkä.

Hämmästyneinä tästä omituisesta tapauksesta siirtolaiset riensivät heti rantaan.

Laiva oli uponnut kokonaan, ei mastojakaan näkynyt. Kohottuaan ilmaan se oli kaatunut kyljelleen ja siinä asennossa mennyt upoksiin saatuaan todennäköisesti ankaran vuodon. Koska salmi ei kuitenkaan ollut kuin enintään kuusi metriä syvä, tulisi pakoveden aikana laivan kylki arvatenkin näkyviin.

Vähitellen alkoi vedenpintaan nousta muutamia esineitä, varamastoja ja vararaakoja purjeineen, kanahäkki, jossa linnut vielä olivat hengissä, arkkuja ja tynnyreitä ynnä muuta kansitavaraa. Laivanrungosta ei, omituista kyllä, noussut mitään osia, ei lankkuja eikä kylkilautoja. Ja tämä teki *Speedyn* äkillisen katoamisen kahta salaperäisemmäksi.

Ayrton ja Pencroff soutivat pirogilla salmen poikki ja korjasivat maihin kaikki, mitä pinnalle oli noussut. Keveimmät esineet soudettiin pirogilla saaren rantaan. Raskaimpiin sidottiin köysi, jonka toinen pää soudettiin rantaan, ja saalis hinattiin sitten miehissä maihin.

Mikä oli ollut syynä *Speedyn* kummalliseen haaksirikkoon? Pencroff väitti syyksi räjähdystä ruutisäilössä. Gideon Spilett arveli prikin ajaneen karille. Merimies taas intti sitä mahdolltomaksi, koska salmessa ei ollut minkäänlaisia kareja ja sitä paitsi nousuvesi oli silloin ylimmillään. Cyrus Smith ei puhunut mitään.

Vähitellen alkoi pakovesi, ja *Speedyn* kylki paljastui paljastumistaan. Se oli melkein alassuin pohjassa: mastojen katkettua oli pohjalasti siirtynyt paikoiltaan ja pakottanut sen tähän asentoon. Pohjassa, pitkin köliä, oli ammottava aukko, ainakin kuusi metriä pitkä. Vaskivuoraus, kylkilaudat, kaarenosat, naulat — kaikki oli aukon kohdalta suorastaan kadonnut olemattomiin. Pencroffin toivo, että he *Speedyn* hylystä ehkä korjaamalla saisivat itselleen merikelpoisen aluksen, jolla pääsisivät kotimaahansa, raukesi tyhjiin heidän nähdessään tämän hävityksen.

Käyttäen hyväkseen pakoveden aikaa siirtolaiset avasivat kirveillä aukon entistä suuremmaksi ja koettivat korjata maihin mitä suinkin mahdollista. Yks kaks olivat Ayrton ja Pencroff panneet kuntoon nostotaljan, ja sen avulla nostettiin kääröt ja laatikot toinen toisensa jälkeen laivan uumenista ylös ja hinattiin tai soudettiin rantaan.

Rungon sisustaa tarkastellessaan Cyrus Smith huomasi, ettei tuho ollut kohdannut ainoastaan laivan ulkopuolta, vaan että sisustakin oli joutunut kauhean hävityksen alaiseksi. Näytti siltä, kuin pommi olisi räjähtänyt laivan sisässä.

Seuraavat kolme päivää kuluivat kovassa työssä: pakoveden aikana siirtolaiset herkeämättä korjaailivat laivasta arvokkaita ja tarpeellisia esineitä loppumattomiin. Alus- ja päällysvaatteita, työkaluja, kojeita, ruokavaroja, juomia, ruutia ja ampuma-aseita — kaikkea saatiin enemmän kuin olisi luullut heidän koskaan tarvitsevan. Ruutitynnyrit olikin niin huolellisesti suojattu sisä- sekä ulkopuolelta, ettei vesi ollut ennättänyt yhtään vahingoittaa niiden sisällystä. Yksin laivan tykitkin saatiin ilmanpitävien tynnyrien avulla nostetuksi ylös ja hinatuksi maihin, samoin ketjut ja ankkurit. Vaskivuorauksikin kiskottiin irti niin suurelta alalta kuin suinkin mahdollista.

— Jo nyt ollaan liiankin rikkaita, puheli Pencroff. — Mitähän me kaikella tällä tavaran paljoudella teemme?

Hormien lukuisiin komeroihin he sitten kätkivät saamansa aarteet.

Prikinhylky oli nyt tyhjä, ja ankara koillistuuli teki lokakuun 24. päivää vasten yöllä siitä kokonaan lopun: entinen uljas *Speedy* särkyi pirstaleiksi, joita sitten aallot ajelivat rantaan. Laivan kaapeista ei ollut löydetty mitään papereita, joista olisi voinut päättää, kenen oma se aikoinaan oli ollut. Merirosvot olivat tietysti tahallaan hävittäneet kaikki jäljet.

Ja niin olisi syy prikin eriskummalliseen tuhoon pysynyt iät kaiket salassa, ellei Nab samoillessaan meren rannalla lokakuun 30:ntenä olisi sattumalta löytänyt metallitorven kappaletta, jossa ilmeisesti näkyi räjähdysten jälkiä. Hän vei sen isännälleen. Tämä tarkasteli sitä kauan ja virkkoi

viimein:

- Ystävät! Muistattehan, että *Speedy* ennen uppoamistaan lennähti ilmaan! Kas tässä syy siihen.
- Jaa tuoko pahainen pätkä? kysyi Pencroff.
- Niin. Tämä on palanen torpedoa.
- Torpedoako! huudahtivat kaikki keräytyen insinöörin ympärille.
- Kukas sen sinne pisti? tiedusteli Pencroff.
- En ainakaan minä, Cyrus Smith vastasi. — Muuta en osaa sanoa, mutta siellä se vain oli, ja sen hirvittävät vaikutukset te olette omin silmin nähneet.

Viides luku

Kuka hän on? Gibraltar pienoiskoossa. Pencroff on leppymätön. Kumpiko on oikeassa?

Speedy oli niin ollen törmännyt torpedoon, se oli selvää, mutta millä tavoin oli torpedo osunut sen tielle?

— Hyvät ystävät, puhui Cyrus Smith. — Ei käy enää epäileminen: tällä saarella on joku salaperäinen olento, joku haaksirikkoinen niinkuin mekin tai muuten yksinäinen. Minä palautan mieleenne nyt Ayrtoninkin kuullen, mitä kaikkea eriskummallista täällä on tapahtunut. Kuka on tämä hyväntekijä, jolta olemme niin monta kertaa apua saaneet, ja miksi hän piiloutuu meiltä tehtyään meille niin monta verratonta palvelusta, sitä en osaa sanoa. Suuret voimat ja mahtavat välineet vain ovat hänen käytettävinsä. Ayrton on hänelle kiitollisuuden velassa hänkin, sillä hän se epäilemättä kirjoitti tuon lapun, joka saattoi meidät Ayrtonin jäljille. Häneltä on se arkkukin, jonka löysimme Löytöniemen kohdalta ja jossa oli kaikki, mitä meiltä puuttui. Hänen sytyttämänsä oli se tuli, joka johti teidät satamaan Taborista palatessanne. Hauli, joka löytyi pekarinpaistista, oli hänen ampumansa. Hän se lähetti pirogin meidän kohdallemme silloin, kun kipeimmin tarvittiin. Hän se laski veteen torpedon, joka tuhosi *Speedyn*. Sanalla sanoen, kaikki tämä on tuon salaperäisen olennon työtä meidän hyväksemme. Mutta olipa hän kuka tahansa, me emme milloinkaan saa unohtaa, että olemme hänelle suuressa kiitollisuuden velassa, jonka toivoaksemme joskus voimme hänelle suorittaa.

Tämän johdosta syntyi siirtolaisten kesken neuvottelu siitä, pitäisikö heidän koettaa puolestaan kunnioittaa tuon tuntemattoman salaperäisyyttä vai tulisiko heidän koettaa saada selville hänen olinpaikkansa ja henkilöllisyytensä. Lopputulos oli, että heidän täytyi saada ilmi tämä eriskummallinen olento lausuakseen hänelle syvän kiitollisuutensa oikeastaan kaikesta, mitä he nyt olivat ja mitä heillä oli. Tähän päätökseen vaikutti varsinkin Ayrton, joka yksinkertaisella tavallaan lausui:

— Hän se siis on käynyt Taborissa ja tuonut ihmisten ilmoille minut, kurjan miehen; hänen avullaan minusta on jälleen tullut ihminen.

Ennenkuin mihinkään toimenpiteisiin asiassa ryhdyttiin, oli ensin työt niityillä ja pelloilla saatava loppuun. Jälleen korjattiin runsaat sadot ja ne talletettiin Graniittilinnan varastohuoneisiin, joitten lukua lisättiin tarpeen mukaan osittain louhimalla, osittain räjäyttämällä.

Pencroff pyysi ja kätti, kunnes muut suostuivat nostamaan tykit vipu- ja taljalaitteitten avulla Graniittilinnaan. Hän puhdisti ja kiillotti niitä yhtä innokkaasti kuin taitavasti, eikä aikaakaan, niin jo ne uhkaavina ja uljaina kurkistivat ulos ikkunain välisistä ampumareististä valmiina tuhoamaan jokaisen, joka luvatta aikoi pyrkiä Liittolahden alueelle. Graniittilinna oli nyt kuin Gibraltar pienoiskoossa.

Eikä Pencroff antanut rauhaa insinööreille, ennenkuin tykkien kantavuutta oli kokeiltu. Se tapahtui marraskuun 8:ntena. Tulos oli loistava: ne kantoivat odottamattoman kauas.

— Eläköön! huusi Pencroff joka laukauksen jälkeen sellaisella äänellä, että tykinjymy olisi sitä kadehtinut. — Sen minä sanon, että vaikka kaikki Tynnen meren merirosvot lähestyisivät meidän saarta, niin ei yksi ainoakaan nousisi maihin meidän luvattamme. Mutta, hän jatkoi yhteen menoon, — mitäs teemme niille kuudelle roistolle, jotka pääsivät maihin? Onko aikomus antaa niiden mellastella vapaasti meidän metsissä ja niityillä ja pelloilla? Nehän ovat villipetoja, ja villipetoina meidän pitäisi niitä kohdellakin, vai mitä, Ayrton?

Ayrton oli hetken aikaa vaiti.

— Pencroff, hän viimein virkkoi masentuneella äänellä. — Samanlainen villipeto minäkin olin aikoinani. Minulla ei ole oikeutta sanoa tähän mitään.

Sen sanottuaan hän poistui hitain askelin.

Liian myöhään Pencroff huomasi, kuinka syvästi hänen kysymyksensä oli koskenut Ayrtoniin.

— Pahas! hän huudahti. — Ihminen on toisinaan kauhea aasi. Mieluummin näkisin kieleni kiskaistuna suustani irti kuin loukkaisin Ayrtonia. Mutta mitä noihin tulee, niin eivät he ole ansainneet meiltä armoa, ei pennin vertaa!

Mielipiteet hajaantuivat eri tahoille. Pencroff vaati kiihkeästi, että rosvoja vastaan olisi nostettava

oikea hävityssota, muut viitaten Ayrtoniin toivoivat heistäkin vielä sopivalla kohtelulla saatavan kunnan ihmisiä. Lopputulos oli, että toistaiseksi jäätin odottavalle kannalle ja päätettiin olla turvautumatta väkivaltaan muuten kuin pakosta.

Tulevaisuus oli näyttävä, kumpi puoli oli oikeassa.

Kuudes luku

Ayrton karjamajalla. Käynti *Bonadventurella*. Vieraan käden jälkiä. Sähköjohto epäkunnossa. Lanka poikki. Karjamajalla. Laukaus.

Siirtolaisten lähimpänä tehtävänä oli nyt käydä jälleen tutkimassa koko saari, jotta he saisivat mikäli mahdollista tietoja salaisesta hyvän tekijästään ja myös pääsisivät selville siitä, missä merirosvot eleivät ja mitä he tekivät.

Olisi lähdetty heti, ellei pahaksi onneksi toinen onageri juuri niinä päivinä olisi satuttanut jalkaansa. Aikomuksena näet oli tällä useita päiviä kestäväällä matkalla kuljettaa kuormassa mukana ruokavaroja ja keittoastioita ynnä muita leiritarpeita. Nyt täytyi matka jättää viikkoa myöhempään.

Sillä aikaa päätettiin tehdä ulkotöitä, ilmat kun olivat nyt marraskuun alussa erittäin kauniit.

Ayrton lähti karjakartanoon katsomaan eläimiä. Cyrus Smith ehdotti, että joku toinenkin lähtisi mukaan, mutta Ayrton ei huolinut seuralaista. Ei hän sanonut pelkäävänsä mitään ja lupasi kahden päivän kuluttua tulla takaisin. Joka tapauksessa hän lähettäisi sähkösanoman, jos jotain erikoista sattuisi.

Varhain aamulla marraskuun 9:ntenä hän lähti toisen onagerin vetämällä rattailta. Kahden tunnin kuluttua hän sähköteitse ilmoitti, että karjamajalla oli kaikki hyvässä kunnossa.

Marraskuun 10:ntenä päivällisen jälkeen lähtivät Spilett, Pencroff ja Harbert Ilmapallon valkamaan katsomaan oliko *Bonadventure* saanut olla merirosvoilta rauhassa. Valkamaan ei ollut kuin puoli seitsemättä kilometriä, mutta kulku kesti kuitenkin kaksi tuntia, sillä matkalla tutkittiin ympäristö tarkoin.

Bonadventure oli kauniisti ankkurissa, eheänä ja sirona kuten ennenkin, "nöyränä lähtemään, milloin vain käsky käy", kuten Pencroff sanoi.

Hyvillä mielin he kävelivät aluksen kannella todeten, kuinka kaikki siinä oli entisessä kunnossa, kun äkkiä Pencroff huudahti:

— Peijakas! Sepä vasta jutku!

— Mitä nyt?

— Tuo solmu ei ole minun tekemäni, ei ikipäivinä! Ja Pencroff näytti solmua, jolla ankkuriköysi oli kiinnitetty relaan.

— Mutta ehkä olette erehtynyt?

— En! huudahti Pencroff. — Minä teen tällaiseen paikkaan aina kaksoissolmun, merimiehensolmun. Ja se on mennyt minulle niin veriin, että minun on mahdotonta erehtyä.

— Olisivatkohan merirosvot käyneet täällä? kysyi Harbert.

— Kuka lienee käynytkään, Pencroff vastasi. — Se vain on varmaa, että *Bonadventuressa* on ankkuri nostettu ja jälleen laskettu mereen. Ja kas tuossa vielä todiste! Aukossa ei ole purjekangasta köyden ympärillä. Joku on kuin onkin käyttänyt *Bonadventurea*, niin totta kuin minä olen *Bonadventure* Pencroff Vineyardista.

Merimies oli asiastaan niin täysin vakuuttunut, etteivät muut voineet vastustaa häntä. Mutta kuka olisi tällä välin käyttänyt *Bonadventurea*? Jos merirosvot, niin miksi he olisivat menneet takaisin maihin? Ei auttanut muu kuin lukea tämäkin tapaus niitten monien joukkoon, jotka yhä vielä olivat selitystään vailla. Päätettiin jättää *Bonadventure* vielä toistaiseksi entiseen paikkaansa ja palata Graniittilinaan.

Kuultuaan toisilta, mitä oli tapahtunut, lupasi insinööri ennen pitkää käydä katsomassa Pelastuksenluodon ja Lincolnin saaren välisessä salmessa jotain sopivaa paikkaa, johon saisi rakennetuksi keinoitekoisen valkaman *Bonadventurelle*. Silloin he voisivat aina pitää alusta silmällä.

Samana iltana lähetettiin Ayrtonille sähkösanoma, että hän toisi mukanaan pari lammasta, joita Nab aikoi ruveta hoitamaan Graniittilinnan ylängöllä. Omituista kyllä Ayrton vastoin tapaansa ei vastannut mitään. Graniittilinnassa luultiin hänen ehkä olleen sillä hetkellä ulkotöissä. Ja tänäänhän hän muutenkin aikoi palata karjakartanosta. Kun miestä ei kuulunut vielä kymmenenkään aikoina, lähetettiin hänelle uudestaan sähkösanoma. Mutta Graniittilinnan sähkökello ei nytkään helähtänyt.

Ystävykset tulivat levottomiksi. Oliko hänelle jotain tapahtunut? Pitäisikö lähteä yön selkään häntä etsimään?

— Ehkä, arveli Harbert, — itse johto on joutunut epäkuuntoon.

— Se on mahdollista, virkkoi reportteri.

— Jääköön huomiseksi, lausui Cyrus Smith. — Saattaa hyvinkin olla, etteivät sähkösanomat ole päässeet perille siellä eivätkä täällä.

Jäätiin odottamaan huomista, vaikkei aivan rauhallisin mielin.

Marraskuun 11:nenä Cyrus Smith sähkötti karjamajalle jo aamun koittaessa, mutta nytkään ei tullut vastausta.

Hän koetti uudestaan, mutta taas samoin tuloksin.

— Matkaan karjamajalle! hän lausui.

— Ja aseissa joka mies! lisäsi Pencroff.

Nab jätettiin kotiin. Muitten mentyä Glyseriinijoen yli hän nosti sillan ja kätkeytyi puitten taakse odottamaan joko heitä tai Ayrtonia. Jos merirosvot koettaisivat päästä joen yli, oli Nabin määrä torjua heitä ja hätätilassa paeta Graniittilinnan ja vetää tikkaat perässään ylös. Siellä hän olisi täysin turvassa. Muut lupasivat mennä suoraa päätä karjamajalle. Elleivät he tapaisi Ayrtonia sieltä, he lähtisivät haeskelemaan häntä läheisistä metsistä.

Kello kuusi aamulla he lähtivät, ladattu pyssy kädessä joka miehellä. Top juoksi edellä, väliin poiketen metsään, mutta haukahtelematta: ei ollut siis mitään epäiltävää lähettyvillä. He kulkivat pitkin tietä tarkaten pylväitten sähkölankaa. Noin kolmen kilometrin matkalla olivat pylvääät pystyssä, eristäjät ehjät ja lanka kireällä. Mutta siitä lähtien näytti lanka olevan yhä löyhemmällä, kunnes Harbert, joka kulki ensimmäisenä, huudahti 74:nnen pylvään kohdalla:

— Lanka on poikki.

Muut kiiruhtivat hänen luokseen, ja — siinä oli pylväs kumossa ja lanka poikki. Pylväs ei ollut tuulen kaatama. Se oli kaivamalla kiskaistu irti, ja lanka oli katkaisemalla katkaistu aivan äskettäin, siltä näytti.

Kukapa muu olisi saattanut tätä tehdä kuin merirosvot? Miten oli käynyt Ayrtonin!

Siirtolaiset kiirehtivät minkä jaksoivat karjakartanoon päin. Jonkin ajan kuluttua näkyi puitten välistä karjatarhan aitaus. Nyt lähestyttiin varovasti, hanat vireessä. Top alkoi murista. Mutta tarhasta ei kuulunut mitään, ei lammasten määkinää, ei Ayrtonin ääntä. Portti oli lukittu kuten aina.

— Mennään sisään! Cyrus Smith sanoi.

Hän kulki porttia kohti. Muut jäivät parinkymmenen askelen päähän valmiina laukaisemaan ensimmäisen merkin saatuaan.

Cyrus Smith nosti säpin ja oli juuri työntämäsillään toisen portinpuoliskon auki, kun Topilta äkkiä pääsi äreä haukunta. Samassa laukesi paaluaidan ylitse pyssy ja kuului tuskanhuuto.

Harbert kaatui maahan. Luoti oli sattunut häneen.

Seitsemäs luku

Gideon Spilett lääkärinä. Pencroff sairaanhoitajana. Toivoa. Uskollinen sanansaattaja. Nabin vastaus. Harbert toipuu. Pencroffin puheliaisuus.

Huudon kuultuaan Pencroff viskasi aseensa maahan ja riensi nuorukaisen luokse.

— Hänet on murhattu! hän huusi. — Poikani murhattu!

Cyrus Smith ja Gideon Spilett olivat hekin samassa paikalla. Reportteri kumartui kuuntelemaan Harbertin sydämen sykintää.

— Hän on hengissä, mutta hänet pitää viedä...

— Graniittilinnaanko? Se on mahdotonta! vastasi insinööri.

— Karjamajaan sitten! Pencroff sanoi.

— Odottakaa silmänräpäys! virkkoi Cyrus Smith.

Sen sanottuaan hän kääntyi vasemmalle kiertääkseen aitauksen ympäri, mutta näki samassa edessään yhden merirosvoista, joka tähtäsi häneen ja laukaisi. Luoti lävisti insinöörin hatun. Mutta ennenkuin konna oli ennättänyt uudelleen panostaa pyssyinsä, oli insinööri iskenyt tikarin hänen sydämeensä.

Sillä välin Gideon Spilett ja Harbert kiipesivät aidan yli pihan puolelle, työnsivät portin edestä sisäpuoliset salvat ja riensivät mökkiin. Hetken kuluttua Harbert makasi Ayrtonin vuoteella. Samassa oli insinöörikin heidän luonaan.

Pencroffin tuskaa ei voi sanoin kuvata. Hän huusi, hän itki, hän oli vähällä murskata päänsä seinään.

Nuorukainen makasi kalpeana ja tajuttomana; valtimo löi aivan heikosti ja pysähtyi väliin kokonaan. Ystävykset koettivat parhaansa mukaan virvotella häntä. Gideon Spilett oli monivaiheisen elämänsä aikana saanut useinkin olla mukana ensiapua antamassa. Hän riisui

paljaaksi sairaan rinnan. Kun veri oli pesty pois, näkyi pieni soikea reikä kolmannen ja neljännen kylkiluun välissä. Sairas käännettiin kyljelleen, ja siiloin tuli selän puolella näkyviin toinen samanlainen soikea reikä.

— Jumalan kiitos! virkkoi reportteri. — Luoti ei ole jäänyt ruumiiseen.

— Entäs sydän? kysyi Cyrus Smith.

— Sydämeen se ei ole sattunut, Gideon Spilett vastasi, — muutoin Harbert olisi jo kuollut.

— *Kuollutko?* parkaisi Pencroff, joka oli kuullut vain viimeisen sanan.

— Ei, Pencroff, ei! Hän ei ole kuollut. Valtimo tykyttää vielä. Mutta koettakaa poikanne tähden pysyä rauhallisena.

Gideon Spilett turvautui nyt siihen verrattomaan lääkkeeseen, jota luonnossa on tarjona kaikkialla ja joka on niin tehokasta tulehduksissa — kylmään veteen. Sairas käännettiin kyljelleen yhä tiedottomana, ja kummallekin haavalle pantiin kylmiä vesikääreitä, joita vähän väliä vaihdettiin. Kuume nousi kuitenkin nousemistaan, ja yöllä sairaan tila kävi kovin huonoiksi.

Seuraavana päivänä, marraskuun 12:ntena, uskalsivat uskolliset hoitajat ruveta hiukan toivomaan. Sairas avasi silmänsä, tunsu ystävänsä, jopa puhui pari sanaa. Mutta mitä oli tapahtunut, sitä hän ei ensinkään muistanut. Gideon Spilett kertoi parilla sanalla eilisen tapauksen pyytäen häntä olemaan aivan rauhallinen. Sairaalla ei ollut mitään tuskia; kuumekaan ei enää noussut. Pencroff istui hänen luonaan hellänä kuin äiti lapsensa sairastuoteen ääressä. Poika nukahti uudestaan.

Cyrus Smith ja Gideon Spilett jättivät heidät mökkiin ja lähtivät ulos tarkastelemaan tilannetta. Karjatarhassa oli kaikki entisellään. Navetat olivat lukossa ja eläimet niissä tallella. Vain ampumavarat, joita Ayrtonilla oli ollut, olivat poissa.

Mutta missä oli Ayrton? Olivatko hänen entiset rikostoverinsa äkkiä hyökänneet hänen päälleen? Oliko Ayrton taistelussa ylivoimaa vastaan kaatunut? Tämä arvelu oli varsin todennäköinen. Aidan yli kiivetessään Gideon Spilett oli nähnyt erään noista konnista pakenevan pihan toisesta päästä Franklinin vuorelle päin, Top perässä.

— Meidän täytyy tarkasti tutkia metsä, Cyrus Smith sanoi, — ja puhdistaa saari näistä konnista. Pencroff oli oikeassa ehdottaessaan, että pantaisiin toimeen suoranainen ajojahti. Olisimme siten säästyneet monelta tapaturmalta.

— Niin kyllä, vastasi reportteri. — Nyt ei meillä olekaan syytä sääliväisyyteen, ei vähääkään.

— Toistaiseksi meidän täytyy olla täällä karjamajalla, kunnes Harbert paranee sen verran, että saatamme viedä hänet Graniittilintaan.

— Entä Nab?

— Tosiaankin Nab! Entä jos hän mistään tietämättä lähtee kulkemaan karjakartanoon? Hukka hänet silloin perii. Insinööri ajatteli lähteä Graniittilintaan viemään hänelle sanaa — lennätinjohto kun oli poikki. — mutta Gideon Spilett pidatti häntä: henkensähän hänkin panisi alttiiksi. Mutta eikö ollut mitään keinoa päästä yhteyteen Nabin kanssa?

Insinööri sattui samalla vilkaisemaan koiraansa, joka käveli edestakaisin hänen edessään ikäänkuin sanoen: Mitä varten minä sitten olen!

Top sanan viejäksi!

Gideon Spilett repäisi lehden muistikirjastaan ja kirjoitti siihen:

*Harbert haavoittunut. Olemme karjamajalla. Ole varuillasi.
Älä lähde Graniittilinnasta. Onko merirosvoja näkynyt
lähettyvillä? Lähetä vastaus Topin mukana.*

Lappu sidottiin Topin kaulapantaan niin, että se oli helposti näkyvissä.

— Top! sanoi insinööri hyväillen koiraansa. — Top: Nab! Nab! Lähde menemään!

Top hyppi mielissään. Se oli ymmärtänyt isäntänsä käskyn. Cyrus Smith riensi uskollisen eläimensä kanssa pihalle, avasi portin ja päästi menemään.

— Muista, Top: Nab! Nab! insinööri puheli viitaten kädellään Graniittilinnaa kohti.

Top katosi metsään.

Mökissä Harbert nukkui edelleen, ja Pencroff vaihteli kääreitä yhtämittaa. Gideon Spilett rupesi valmistamaan hiukan syötävää ja piti samalla yhä silmällä pihan perää, josta rosvojen hyökkäys oli odotettavissa.

Vähän ennen kello yhtätoista lähtivät insinööri ja reportteri karbiinit kädessä pihalle odottamaan Topin paluuta, valmiina aukaisemaan portin heti, kun kuulisivat sen haukahtavan.

Kymmenisen minuuttia he olivat seisoneet siinä, kun äkkiä paukahti pyssy ja samassa haukahti Topkin. Insinööri avasi portin ja nähdessään vielä ruudin savua sadan askelen päässä metsässä laukaisi karbiininsa sitä kohti.

Samassa Top livahti pihaan, ja portti suljettiin.

— Top, Top! huusi insinööri ottaen koiran pään syliinsä.

Koiran kaulassa oli lappu. Cyrus Smith irrotti sen. Siihen oli Nabin kankeilla koukeroilla kirjoitettu:

Rosvoja ei ole näkynyt. En lähde mihinkään. Master Harbert parkaa!

Merirosvot piileskelivät siis täällä, karjatarhan läheisissä metsissä, Väijyen siirtolaisia, valmiina surmaamaan heidät jokaisen. Näin ollen täytyi siirtolaisten pitää heitä metsänpetoina. Mutta tällä kertaa oli merirosvoilla kaikki edut puolellaan: he voivat pitää toisia silmällä itse pysyen näkymättöminä, he voivat tehdä hyökkäyksen pelkäämättä itse mitään yllätystä.

Gideon Spilettin arvelun mukaan oli asiain kulku ollut seuraava: Merirosvot, jotka olivat pelastuneet maihin, olivat samoilleet Kynsiniemen pohjois- ja etelärantaa pitkin saaren eteläosaan. Uskaltautumatta Kaukaisen Lännen aarniometsiin he olivat sieltä kulkeneet rantoja pitkin Koskijoen suuhun ja nousseet vasenta rantaa Franklinin vuoren eteläisimmille rinteille. Sieltä heidän oli helppoa päästä karjamajalle, jossa siihen aikaan ei asunut ketään. Sinne he olivat asettuneet ja sieltä käsin aikoneet panna julmat aikeensa täytäntöön. Ayrtonin saapuminen sinne oli ollut heille yllätys, mutta helpostihan he olivat saaneet tuon poloisen valtaansa ja — loput oli helppo arvata.

Nyt he — tosin luvultaan vain viisi — samoilivat metsissä. Takaa-ajoon lähteminen merkitsisi antautumista ilmeiseen vaaraan, vaaraan, jota ei osannut väistää eikä voinut torjua.

Ja missä oli siirtolaisten salaperäinen suojelija?

— Täytyy tunnustaa, virkkoi Gideon Spilett insinöörille, — että tällä kertaa hän jätti meidät avutta hetkellä, jolloin sitä juuri kipeimmin olisimme tarvinneet.

— Kukapa tietää! insinööri vastasi.

— Mitä tarkoitatte?

— Sitä, ettemme kenties vielä ole kaikkein pahimmassa pulassa. Saattaahan olla mahdollista, että hänelle vielä sattuu tilaisuus rientää avuksemme. Mutta se ei ole nyt meille pääasia. Harbertin paraneminen on meille tärkeintä.

Kymmenen päivän kuluttua, marraskuun 22:ntena, Harbertin tila oli silminnähävästi parempi. Hän voi jo nauttia hieman ruokaakin. Veri alkoi palata kalmankalpeihin poskiin, ja lempeät silmät myhäilivät ystävällisille hoitajille. Hän olisi mielellään puhellutkin, mutta Pencroff ehkäisi sen kokonaan puhumalla itse lakkaamatta ja kertomalla jos mitä päätöntä ja perätöntä.

— Eikö merirosvoja ole sen koommin nähty? sai Harbert kysäistyksi.

— Ei ole, poikaseeni, ei ole, mutta kunhan sinä paranet, niin sitten saadaan nähdä, uskaltavatko nuo salakytät katsoa meitä silmästä silmään.

— Kovin minä olen vielä heikko, Pencroff parka!

— Hui hai! Voimat palaavat vähitellen. Ja onpa tämä nyt sitten vamma: luoti rinnan läpi! Joutavia! On minulle semmoista jo toisenkin kerran sattunut, mutta tässäpä sitä vain kekkaloidaan!

Kahdeksas luku

Pencroffin epäluulo. Gideon Spilettin retket. Topin löytö. Tiedonanto. Äkillinen lähtö. Surkea näky.

Nuoren potilaan paraneminen edistyi edistymistään. Yksi toivo oli vielä täyttymättä: saada hänet Graniittilinnaan. Karjamökissä oli tosin kaikkea yllin kyllin, mutta sieltä puuttui mukavuus, mikä kivilinnan laajoissa saleissa oli tarjona. Eikä täällä ollut niin turvallistakaan kuin siellä.

— Spilett ystävä, kysäisi insinööri reportterilta, — kuinka pian luulisitte Harbertin jaksavan kestää matkan Graniittilinnaan?

— Sitä on vaikea sanoa, reportteri vastasi. — Varomaton menettely saattaisi olla seurauksiltaan varsin kohtalokas. Eiköhän kuitenkin, ellei mitään odottamatonta väliin tule, saattaisi noin kahdeksan päivän kuluttua ruveta ajattelemaan Harbertin siirtämistä Graniittilinnaan?

Kahdeksan päivän kuluttua! Siis vasta joulukuun alkupäivinä. Nythän oltiin jo kesän kynnyksellä, ja tärkeät maatyöt odottivat tekijäänsä. Mutta heidän täytyi yhä edelleen viipyä karjamajalla, niin malttia kysyvää kuin odottaminen olikin.

Pari kertaa Gideon Spilett uskalsi tehdä retken karjatarhan ympäri ladattu karbiini kädessä ja Top mukanaan. Ensi kerralla hän ei huomannut mitään erikoista, ja levollisena koirakin juoksenteli hänen lähellään. Toisella kertaa, marraskuun 27:ntenä, kuljettuaan puolen kilometrin verran syvemmälle metsään hän äkkiä huomasi Topin rupeavan höristelemään korviaan. Levottomasti se alkoi juoksennella edestakaisin nuuhkien ruohoa ja pensaita. Ihmistä se ei vainunnut, sillä muutoinhan se olisi ruvennut haukkumaan. Mikään vaara ei siis uhannut. Juoksenneltuaan viiden minuutin verran sinne tänne Top vihdoin hyökkäsi pensaaseen ja toi sieltä hampaissaan vaatetilkun. Se oli ilmeisesti palanen jostain puvusta, ja Gideon Spilett riensi sen kanssa mökkiin.

Tilkku tutkittiin siellä tarkoin ja todettiin palaseksi Ayrtonin liivejä, samaa kangasta, joka oli valmistettu Graniittilinnan omassa tehtaassa.

Ayrton parka ei siis ollut antautunut merirosvoille vapaaehtoisesti, vaan vasta ankarasti oteltuaan. Kenties Ayrton sittenkin oli vielä elossa, vaikka merirosvojen vankina? Kenties he

olivat tunteneet hänessä entisen päällikkönsä Australian ajoilta, Ben Joycen, ja pitivät häntä nyt vankinaan toivoen saavansa käyttää häntä vielä hyväkseen.

Kovin alkoi jo Harbertkin kyllästyä pitkälliseen toimettomuuteen karjamajalla ja käsitti hyvin, kuinka tarpeellista heidän kaikkien läsnäolonsa olisi Graniittilinnan pelloilla ja kasvitarhassa. Hän pyysi reportterilta monta kertaa päästä muitten kanssa pois täältä, mutta toinen ei vielä uskaltanut panna häntä pitkän kuljetuksen vaaroille alttiiksi.

Mutta pian sattui tapaus, joka pakostakin joudutti heidän lähtöänsä.

Marraskuun 29:ntenä kello seitsemän aamulla istuivat kaikki Harbertin luona, kun äkkiä alkoi kuulua Topin haukuntaa. Cyrus Smith, Pencroff ja Gideon Spilett sieppasivat pyssynsä, jotka aina olivat ladattuina, ja riensivät pihalle. Top hyppi haukkuen paaluaidan juurella, mutta sen haukunta ei ollut tällä kertaa vihaista. Eikä aikaakaan, niin heilahti aitauksen yli jokin olento ja hyppäsi maahan.

Se oli Jup, mestari Jup omassa persoonassaan.

— Nab on lähettänyt sen! huudahti Gideon Spilett.

— Silloin sillä on kirjelappu mukanaan.

Ja aivan oikein. Jupilla oli kaulassaan pieni pussi, ja siitä vedettiin paperiliuska, jossa oli seuraavat sanat:

*Perjantaina kello kuusi aamulla.
Merirosvot Näkötornin ylängöllä.*

Nab.

Sanaakaan sanomatta ystävykset katsahtivat toisiinsa. Heidän mielialansa on helpompi arvata kuin sanoin kuvata. Heidän astuttuaan sisään Harbert näki jo heidän kasvoistaan, että jotain oli tapahtunut. Huomattuaan Jupin hän ymmärsi, että vaara uhkasi Graniittilinnaa.

— Mr Smith! hän sanoi. — Lähdetään vain. Kyllä minä jaksan.

Gideon Spilett meni hänen luokseen, katseli häntä ja sanoi:

— Lähdetään sitten.

Paareilla kuljettaminen olisi ollut mukavinta sairaalle, mutta silloin olisi vain yksi ainoa mies ollut vapaana asetta käyttämään. Sen vuoksi päätettiin Harbert viedä onagerin vetämällä rattailla. Pencroff valjasti onagerin, Gideon Spilett ja Cyrus Smith kantoivat siihen patjat ja laskivat sairaan niille.

Hiljalleen lähdettiin kello puoli kahdeksan aamulla liikkeelle, insinööri ja reportteri jalkaisin kummallakin puolen rattaita. Koska rosvot vasta aamulla olivat hyökänneet Näkötornin ylängölle, he olivat arvatenkin yhä siellä. Alkupuoli matkaa ainakin oli siis turvallinen.

Vähitellen lähestyttiin Näkötornin rinteitä. Pari kilometriä vielä, niin tuliisi näkyviin Glyseriinijoen silta. Cyrus Smith oli vakuuttunut siitä, että silta olisi paikoillaan, sillä merirosvot arvatenkin tahtoivat turvata itselleen paluutien. Metsä harveni harvenemistaan, ja vihdoin välkähti näkyviin meri.

Äkkiä Pencroff pysäytti onagerin ja huusi kauhealla äänellä:

— Voi konnia kuitenkin!

Ja hän viittasi kädellään: mylly, talli ja muut ulkosuojat olivat paksun savun vallassa. Joku liikkui savupilvien keskellä.

Se oli Nab.

Ystävyksiltä pääsi huuto. Nab kuuli sen ja riensi heidän luokseen.

Puoli tuntia aikaisemmin olivat merirosvot lähteneet tiehensä sytytettyään ulkosuojat palamaan.

— Kuinka on master Harbertin laita? Nab kysyi.

Gideon Spilett meni rattaiden ääreen.

Harbert oli pyörtynyt.

Yhdeksäs luku

Harbert omassa huoneessaan. Nabin kertomus. Harbertin tila huononee. Pajunkuori. Ankara kuume. Top haukahtaa taas.

Silloin unohtuivat heiltä merirosvot, Graniittilinnaa uhkaavat vaarat ja ylängöllä tapahtunut hävitys. He ajattelivat yksinomaan Harbertia. Oliko hän matkalla saanut jonkin sisäisen vamman?

Häthätää tehtiin puitten oksista parit, sairas nostettiin patjoineen niille, ja kymmenen minuutin kuluttua olivat kaikki muurin juurella. Nab jätettiin pitämään huolta onagerista. Muut nousivat hissillä ylös, ja tuokion kuluttua Harbert makasi omalla vuoteellaan Graniittilinnassa.

Siellä hän huolellisessa hoidossa tuli jälleen tuntoihinsa, Hän hymyili nähdessään olevansa

omassa huoneessaan, mutta niin heikko hän oli, ettei jaksanut puhua kuin muutaman epäselvän sanan.

Gideon Spilett tutki, olivatko hänen haavansa äkkiä auenneet, mutta ne olivat entisellään. Mistä tämä äkillinen herpautuminen?

Nuorukainen vaipui pian kuumeiseen uneen. Pencroff ja reportteri jäivät valvomaan hänen vuoteensa ääreen.

Sillä välin Cyrus Smith kertoi Nabille, mitä karjakartanossa oli tapahtunut, ja Nab vuorostaan teki selkoa Näkötornin ylängön tapauksista.

Edellisenä iltana vasta Nab oli huomannut merirosvoja Glyseriinijoen toisella rannalla. Yksi heistä oli yrittänyt uida joen yli, ja silloin Nab, joka oli ollut työskentelemässä kanatarhassa, oli laukaissut pyssyinsä häntä kohti. Pimeältä hän ei ollut nähnyt, oliko luoti sattunut mieheen. Koska kuitenkin oli luultavaa, etteivät rosvo tuota yhtä laukausta säikähtäisi, vaan tunkeutuisivat ylängölle, Nab oli paennut Graniittilinnaan. Itse hän kyllä oli siellä turvassa, mutta kuinka kävisi istutusten, peltojen ja ulkosuojain? Miten hän saisi sanan karjakartanoon?

Silloin hänen mieleensä oli johtunut Jup, joka niin monta kertaa oli saattanut Pencroffia karjamajalle ja yleensä oli tavattoman älykäs eläin. Empimättä hän oli kirjoittanut lapun, pannut sen pussiin ja ripustanut Jupin kaulaan.

— Karjamajalle, Jup, karjamajalle, tuonne! oli Nab puhellut apinalle, ja tämä oli heti käsittänyt asian.

Nab oli laskenut sen köydellä alas, ja tuossa tuokiossa Jup oli kadonnut metsään.

Rosvot eivät olleet uskaltaneet tulla meren rannalle: siellähän heitä ennenkin oli tuho uhannut, eivätkä he tienneet Graniittilinnan puolustajain lukua. Mutta ylängöllä he olivat turvassa saarelaisten tulelta, sillä sinne päin ei ollut Graniittilinnan ikkunoista ainoakaan. Ja siellä he nyt päästivät raivonsa valloilleen hävittäen, tuhoten, polttaen kaikki, mikä vain eteen sattui.

Vasta puoli tuntia ennen siirtolaisten paluuta he olivat vetäytyneet metsiin.

Nab oli silloin laskeutunut ulos oman henkensä uhalla ja koettanut sammuttaa tulipaloja, mutta turhaan. Heti sen jälkeen hän oli nähnyt rattaat metsän rinteessä.

Cyrus Smith lähti Nabin kanssa tarkastamaan rosvojen hävitystä. Haikea näky kohtasi heitä ylängöllä: vehnävainio oli tallattu maan tasalle. Kasvitarha oli hävitetty perin pohjin. Kanatarha, talli, mylly — kaikki olivat tulen tuhoamat. Kotilinnut, jotka tulipalon ajaksi olivat paenneet järven rantaan, olivat nyt palanneet entisille asuinsijoilleen ja kävelivät siinä levottomina rääkyen ja kaakattaen.

Seuraavat päivät olivat murheellisimpia siirtolaisten tähänastisessa elämässä saarella. Harbertin tila huononi huononemistaan. Jokin arveluttava tauti näkyi saaneen hänessä vallan. Lääkkeitä heillä ei ollut muita kuin kaikenlaisista yrteistä keitettyjä jäähdyttäviä juomia. Kuume ei ollut vielä kovin tuntuva, mutta ruumiinlämpö kohosi hitaasti yhtä mittaa.

Joulukuun 6:ntena Harbert sai vilunpuistatuksia ja kohta sen jälkeen nousi kova kuume. Kohtausta kesti viisi tuntia.

Kiniini olisi nyt ollut sairaalle välttämätöntä, mutta Lincolnin saarella, jossa rehoitti niin upea kasvillisuus, ei ollut ainoatakaan kiinapuuta, jonka kuoresta tuota tehokasta lääkettä saadaan. Hädässään he koettivat antaa hänelle pajunkuorista survottua jauhetta, jolla on silläkin kuumetta lievittävä vaikutus, vaikka varsin vähässä määrin.

Yö kului verraten rauhallisesti. Harbert houraili kyllä unissaan, mutta kuume ei enää kohonnut sinä yönä eikä koko seuraavana päivänäkään. Pencroff rupesi jo hiukan toivomaan. Gideon Spilett ei puhunut sanaakaan. Hän pelkäsi huomiseksi uutta kuumeenpuuskaa.

Sellainen tulikin. Joulukuun 8:ntena puolenpäivän aikaan alkoivat taas ankarat puistatukset ja sen jälkeen nousi kauhea kuume, joka näytti kuluttavan aivan loppuun sairaan jo muutenkin heikot voimat. Harbert tunsikin olevansa hukassa. Hän ojensi käsiään ystäviänsä kohti: hän ei tahtonut kuolla vielä!... Se oli sydäntä särkevää. Pencroff piti pakottamalla pakottaa toiseen huoneeseen. Tätäkin kohtausta kesti viisi tuntia. Kolmatta samanlaista hänen olisi mahdotonta kestää.

Gideon Spilettin vakuutuksen mukaan Harbert sairasti niin sanottua keltakuumetta, joka varmaankin oli tarttunut häneen Käärmeniemen rämeistä.

Murheellista päivää seurasi murheellinen yö. Harbert houraili koko ajan, ja sydän pakahtuen ystävät kuuntelivat hänen puheitaan: milloin hän oli samoilevinaan metsissä, milloin taistelevinaan merirosvojen kanssa, milloin huuteli Ayrtonia, milloin kutsui siirtolaisten avuksi tuota salaperäistä olentoa, heidän suojelijaansa, joka nyt oli heiltä kadonnut. Väliin hän vaipui täydelliseen tiedottomuuteen... Monta kertaa Gideon Spilett luuli kaiken jo olevan lopussa.

Seuraavana päivänä sairaan voimat lakkaamatta vähenivät.

— Ellei ennen aamua saada mitään tehokkaampia lääkkeitä kuumetta vastaan, niin Harbert kuolee auttamattomasti, lausui Gideon Spilett.

Tuli yö — varmaankin viimeinen yö maan päällä tälle älykkäälle, hyväsydämiselle, ikäisekseen niin etevälle nuorukaiselle, jota kaikki rakastivat kuin omaa poikaansa.

Noin kello kolme aamulla pääsi sairaalta kimeä parkaisu. Hän näytti vääntelehtivän viimeisissä kouristuksissa. Nab, joka sillä hetkellä istui yksin hänen luonaan, säikähti ja syöksyi toiseen

huoneeseen kutsumaan muita. Kaikki riensivät sairaan luokse.

Samassa alkoi Top murista omituisella äänellä.

Ystävykset pitelivät sairasta, joka kieriskeli vuoteella tuskissaan.

Kello löi viisi. Nouseva aurinko loi ensimmäiset säteensä Graniittilinnan ikkunoihin. Ihana kesäpäivä oli alkamassa... Sekö olisi viimeinen Harbertin elämässä?

Auringonsäde osui sairastuvuoteen viereiselle pöydälle.

Äkkiä Pencroff huudahti ja osoitti jotain pöydällä olevaa esinettä.

Se oli pieni, pitkulainen pahvirasia, jonka kannessa luki:

Chinicum sulphuricum.

Kymmenes luku

Tehokas lääke. Selittämätön salaisuus. Harbert paranee. Lähtö tutkimusretkelle. Rosvojen jälkiä.

Gideon Spilett otti rasia ja avasi sen. Siinä oli noin kaksitoista grammaa valkoista jauhetta. Hän pani sitä muutamia hiukkasia kielelleen. Kitkerä maku ilmaisi heti, mitä ainetta se oli: rikkihappoista kiniiniä.

Harbertin piti viipymättä saada tätä verratonta kuumelääkettä.

— Kahvia! käski reportteri. Tuokion kuluttua Nab toi kupillisen haaleaa nestettä. Gideon Spilett pani siihen gramman verran kiniiniä, ja heti annettiin lääke Harbertille. Hyvään aikaan se tulikin, ennenkuin kolmas kohtaaminen oli alkanut.

Salaperäisellä tavalla oli niin ollen taas saatu apua ja juuri silloin, kun sitä kipeimmin kaivattiin.

Lääke vaikutti. Harbert nukkui rauhallisesti monta tuntia yhtämittaa. Sillä välin muut keskustelivat äskeisestä merkittävistä tapauksesta. Tuntemattoman ystävän väliintulo oli nyt ilmeisempi kuin koskaan ennen. Mutta kuinka hän oli päässyt yön aikana Graniittilintaan? "Saaren hengen" menettelytavat olivat todellakin kummallisempia kuin saaren henki itse.

Sinä päivänä sairaas sai lääkettä aina kolmen tunnin väliajoin, ja seuraavana päivänä hänen tilansa oli jo huomattavasti parempi. Suloinen toivo täytti kaikkien sydämen. Eikä tämä toivo pettänytään. Kymmenessä päivässä, joulukuun 20:ntena, oli kaikki vaara ohi. Heikko hän tosin oli voimiltaan, mutta alistui mielellään noudattamaan ankaraa ruokavaliota: mielellään hän itsekin tahtoi tulla terveeksi.

Pencroff oli kuin mies, joka äkkiä on vedetty syvästä kuilusta. Hän oli väliin ihan suunniltaan pelkästä ilosta, ja kun pelättyä kolmatta kohtausta ei tullutkaan, oli hän vähällä tukahduttaa reportterin syleilyynsä. Siitä lähtien hän ei reportteria muuksi sanonutkaan kuin tohtori Spilettiksi.

Oikea lääkäri oli vain saatava ilmi.

— Ja saadaan kanssa! vakuutteli merimies.

Ja tämä salaperäinen lääkäri, olipa hän kuka tahansa, sai olla varma Pencroffin jokseenkin tuntuvasta syleilystä.

Joulukuu kului loppuun ja sen mukana vuosi 1867, kovain koettelemusten vuosi. Uuden vuoden alkaessa oli mitä kaunein sää; kuumuus oli trooppilinen, mutta sitä vilvoittivat meren lauhkeat tuulahdukset. Harbertin vuode oli siirretty ikkunan ääreen, ja siinä hän hengitti meren terveellistä, raikasta, suolaista ilmaa. Ruokahalu lisääntyi lisääntymistään, ja voi kuinka sulavia ja meheviä ja maukkaita aterioita uskollinen Nab hänelle laittoikaan!

— Ihan tässä tekee mieli ruveta sairaaksi, kun noin hyvänä pidetään! puheli Pencroff.

Tammikuussa tehtiin Näkötornin ylängöllä ahkerasti työtä, vaikka työ rajoittuikin sen kokoamiseen, mikä rosvojen hävitykseltä oli säilynyt niin pellolla kuin kasvitärhoissakin. Sen verran ainakin tuli kokoon, että saatiin siemen vuoden jälkimmäiselle kasvukaudelle. Ulkosuojia Cyrus Smith ei katsonut viisaaksi ruveta uudelleen rakentamaan, koskapa ne minä hetkenä tahansa saattoivat jälleen joutua rosvojen hävittämiksi.

Kuukauden keskivaiheilla Harbert nousi vuoteeltaan ja liikkui huoneessa ensin lyhyen sitten pitemmän aikaa, ja kuukauden lopulla hän jo kuljeskeli Näkötornin ylängöllä ja meren rannalla, väliin käyden Pencroffin ja Nabin kanssa uimassa.

Kauan suunnitteilla ollut tiedustelumatka kävi nyt yhä mahdollisemmaksi, ja vihdoinkin Cyrus Smith saattoi määrätä lähtöpäivän. Se oli helmikuun 15:s. Valmisteluihin ryhdyttiin heti, sillä heidän oli määrä viipyä matkalla niin kauan, että he pääsisivät kumpaisenkin tarkoituksensa perille: ensinnäkin he hävittäisivät saarelta merirosvot, joita ei ollut koko tänä aikana näkynyt Graniittilinnan läheisyydessä, ja löytäisivät Ayrtonin, jos hän vielä oli elossa, ja toiseksi saisivat selville "saaren hengen", joka niin tehokkaasti oli ollut osallisena heidän vaiheissaan.

Matka päätettiin suunnata metsäin halki Käärmeniemeen. Rattaille pantiin leiritarpeet, kamiina ja erilaisia astioita, samoin aseita ja ampumatarpeita. Niin ikään päätettiin jättää Graniittilinna

aivan autioksi. Top ja Jup otettiin mukaan nekin. Saavuttamaton kivilinna suojelisi kyllä itse itseänsä.

Helmikuun 14:s, lähtöpäivän aatto, oli sunnuntai. Se vietettiin hiljaa, rukoillen ja kiittäen kaiken hyvän Antajaa.

Seuraavan päivän koittaessa Cyrus Smith ryhtyi toimenpiteisiin saadakseen Graniittilinnan kokonaan turvatuksi hyökkäyksiltä. Tikkaat kätettiin hormeihin hiekan sisään. Pencroff jäi viimeiseksi ylös purkamaan hissiä. Hän laskeutui vihdoinkin kaksinkertaista, ulkonevan kallionkielekkeen ympäri heitettyä köyttä myöten maahan. Ja kun tämäkin köysi vedettiin alas, oli aivan mahdotonta kenenkään vieraan päästä Graniittilintaan.

Harbert pakotettiin ainakin alkumatkalla istumaan rattaille. Nab ohjasi onagereita. Cyrus Smith, Gideon Spilett ja Pencroff kulkivat edellä. Top juoksenteli riemuissaan edestakaisin. Jupin oli Harbert kutsunut rinnalleen rattaille, ja kursailematta Jup oli siihen suostunutkin.

Neljän, viiden ensimmäisen kilometrin matka sujui verraten helposti, metsä kun ei vielä ollut varsin tiheää. Sekä lintuja että nelijalkaisia vilisi metsässä yhtä runsaasti kuin ennenkin, mutta ne näyttivät paljon aremmilta. Rosvot olivat nähtävästi liikkuneet näillä seuduilla. Ja jonkin ajan kuluttua nähtiin heistä selviä jälkiä: milloin karsittuja puita, milloin sammunut nuotio, milloin jalanjälkiä maassa.

Vähitellen alkoi metsä tihetä ja kulku kävi hankalammaksi: täytyi kaataa puita ja siten raivata tietä rattaille. Ensimmäinen leiri rakennettiin noin viidentoista kilometrin päässä Graniittilinnasta pienen joen varrelle, joka nähtävästi laski Laupeudenjokeen. Syötiin runsas illallinen, sillä ruokahalu oli matkalla ennättänyt tulla tuntuvaksi. Yöksi ei tehty nuotiotulia, jottei olisi herätetty huomiota, mutta sen sijaan päätettiin, että aina olisi kaksi miestä vuorollaan vartiassa, kaksi tuntia kerrallaan.

Seuraavana päivänä ei päästy kuin hiukan toistakymmentä kilometriä eteenpäin, niin vaivalloista oli kulku. Muutamain paikoin havaittiin jälleen merkkejä merirosvojen liikkeistä. Äsken sammuneen nuotio ääressä näkyi selviä ihmisen jälkiä. Niitä tarkoin mittaamalla ja toisiinsa vertaamalla huomattiin kulkijoita olleen viisi henkeä.

— Ayrton ei siis ole ollut mukana, virkkoi Harbert.

— Ei ole, vastasi Pencroff, — ja se merkitsee, että nuo roistot ovat hänet surmanneet. Eipäs vain pidä löytyä niitten luolaa, johon ne saisi ammutuksi kuin metsänpedot!

Päivää myöhemmin päästiin Käärmeniemen kärkeen. Rosvoja ei ollut nähty missään.

Yhdestoista luku

Käärmeniemi tutkitaan. Karjatarhan edustalla. Vakoilu. Portti auki. Valoa ikkunassa. Kuutamossa.

Koko seuraava päivä, helmikuun 18., kului Käärmeniemen laajain metsäin tutkimiseen, mutta siellä ei nähty pienintäkään merkkiä merirosvojen käynnistä. Rosvot olivat nähtävästikin siirtyneet pohjoisempaan. Franklinin vuoren harjanteiden välissä heillä kai oli tyyssijansa, ja karjatarhaa he pitivät muonavarastonaan. Sen vuoksi päätettiin kääntyä pohjoista kohti, ja niinpä päästiinkin noin kymmenen kilometrin päähän Franklinin vuoresta.

Heidän määränsä oli nyt tarkoin tutkia Punapuron laakso ja sitten varovasti lähestyä karjakartanoa. Jos se olisi rosvojen hallussa, niin se vallattaisiin, ellei, niin se otettaisiin päämajaksi ja sieltä käsin tehtäisiin retkiä vuoren soliin.

Kello viiden maissa illalla pysähdyttiin noin kuudensadan askelen päähän karjatarhasta metsän suojaan ja päätettiin odottaa illan pimenemistä. Kello kahdeksan lähtivät Gideon Spilett ja Pencroff vakoilumatkalle. Muutamassa minuutissa he saapuivat metsänlaitaan ja tähystelivät karjatarhaa, joka tummana juovana seisoj vähän matkan päässä aukion toisessa laidassa. Varovasti he hiljalleen hiipivät aukion poikki ja saapuivat portille.

Pencroff koetti työntää porttia auki, mutta turhaan. Koska ulkopuoliset säpit kuitenkin olivat auki, niin portti oli nähtävästi salvassa sisäpuolelta. Merirosvot olivat varmaan karjatarhassa aavistamattakaan vakoilijoita. Kumpi olisi nyt viisaampaa, kiivetäkö aidan yli ja yllättää konnat vai saattaa sana muille ja sitten yhdessä hyökätä heidän kimppuunsa? Pencroff olisi ollut valmis heti käymään pahantekijäin kimppuun, mutta järkevempi Spilett sai hänet luopumaan aikeesta, jolla olisi saattanut olla varsin tuhoisat seuraukset.

He palasivat sen vuoksi ystävänsä luokse ja ilmoittivat, mitä olivat saaneet selville.

— Minä luulen, sanoi Cyrus Smith hetken mietittyään, — etteivät rosvo tällä hetkellä ole karjamökissä.

— Sittenpäähän nähdään, kun on kiivetty paaluidan yli, vastasi Pencroff.

Lähdettiin miehissä liikkeelle. Kuormakin otettiin mukaan, jottei se joutuisi rosvojen ryöstettäväksi. Pencroff oli komentanut Jupin pysymään rattaiden takana, Nab talutti Topia nuorasta. Äänettömästi vierivät rattaat paksua ruohikkoa myöten, ja hetken kuluttua oli onnellisesti päästy aukion yli aitauksen juurelle. Nab jäi onagereja pitelemään, muut menivät

portille.

Fortin toinen puoli oli auki.

— Mitä tämä merkitsee? kysyi insinööri kääntyen Pencroffiin ja reportteriin.

— Kiinni se vastikään oli, niin totta kuin minä olen rehellinen mies! vakuutti Pencroff.

Siirtolaiset olivat ymmällä. Reportterin ja Pencroffin käydessä olivat rosvot kai olleet karjamajassa. Oliko nyt yksi heistä lähtenyt pois ja muut vielä mökissä, vai olivatko he mökissä joka mies?

Harbert oli sillä välin astunut muutaman askelen pihaan. Äkkiä hän riensi takaisin ja tarttui insinööriä käsivarresta.

— Mitä nyt? Cyrus Smith kysyi.

— Valoa!

— Missä?

— Mökissä!

Ja aivan oikein: karjamajan ikkunasta kuului heikko valo.

— Nyt ne ovat meidän! sanoi insinööri. — Eteenpäin!

Rattaat jätettiin portin ulkopuolelle. Top ja Jup sidottiin kiinni niihin. Siirtolaiset astuivat pihaan ja riensivät mökin ovelle. Se oli lukossa.

Cyrus Smith viittasi tovereitaan pysymään paikoillaan ja astui ikkunan luo. Pöydällä paloi lyhty. Vuoteella makasi mies.

— Ayrton! insinööri lausui tukahtuneella äänellä.

Murrettuaan oven auki siirtolaiset hyökkäsivät mökkiin.

Ayrton näytti nukkuvan. Hänen kasvonsa puhuivat kovista, pitkällisistä kärsimyksistä. Kädet ja jalat olivat verissä.

Cyrus Smith tarttui hänen käteensä.

— Ayrton! hän sanoi.

Ayrton avasi silmänsä, katsahti ensin puhujaan, sitten muihin.

— Tekö? hän huusi. — Tekö?

— Ayrton! Ayrton! insinööri toisteli.

— Missä minä olen?

— Karjamajassa.

— Yksinkö?

— Yksin.

— Mutta ne tulevat pian! parkaisi Ayrton. — Olkaa varuillanne, olkaa varuillanne!

Hervottomana hän vaipui takaisin vuoteelleen.

— Spilett! lausui Cyrus Smith. — Rosvot saattavat hyökätä meidän kimppuumme milloin tahansa. Toimittakaa kuorma pihaan, salvatkaa portti sisäpuolelta ja palatkaa kaikki tänne.

Pencroff, Nab ja reportteri riensivät portista ulos. Top murisi omituista murinaansa. Samassa nousi kuu ja valaisi tienoon. Hetken kuluttua olivat rattaat pihassa ja portti lujasti salvassa.

Yhtäkkiä riistäytyi Top irti nuorasta ja juoksi rajusti haukkuen pihan perälle, mökistä oikeaan.

— Huomio, ystävät! huusi Cyrus Smith. — Hanat vireeseen!

Siirtolaiset olivat valmiit laukaisemaan. Top haukkui haukkumistaan. Jup juoksi sen jälkeen kimeästi vinkuen.

Niitä seuraten siirtolaiset tulivat pienen puron rantaan ja pysähtyivät tuuheitten puitten varjoon.

Mikä näky heitä kohtasikaan:

Puron äyräällä lojui viisi ruumista.

Siinä olivat nuo merirosvot, jotka neljä kuukautta sitten olivat astuneet maihin Lincolnin saareen!

Kahdestoista luku

Ayrtonin vaiheet. Tuomioitten täyttäjä. *Bonadventure*. Etsiskelyä. Maanalaista pauhinaa. Kotiin.

Vaiheistaan Ayrton kertoi seuraavaa:

Toisena päivänä hänen karjamajalle tulemisensa jälkeen, siis marraskuun 10:ntenä, olivat merirosvot iltayöstä kiivenneet paaluaidan yli ja hyökänneet hänen kimppuunsa. He sitoivat

hänet, panivat hänelle kapulan suuhun ja raastoivat hänet erääseen luolaan Franklinin vuoren juurelle. Siellä heillä oli tyyssijansa.

He päättivät tappaa hänet, ja seuraavana päivänä hänen oli määrä kuolla, mutta sitä ennen oli yksi rosvoista tuntenut hänet ja maininnut häntä sillä nimellä, joka hänellä oli ollut Australiassa. Nuo kurjat olisivat murhanneet Ayrtonin, mutta säästivät Ben Joycen.

Siitä saakka he olivat koettaneet saada puolelleen entistä rikostoveriaan. Heidän aikomuksensa oli hänen avullaan päästä Graniittilinnan, surmata siirtolaiset ja saada saari haltuunsa. Ayrton ei suostunut heidän tuumiinsa. Hän tahtoi mieluummin kuolla kuin pettää ystävänsä. Siitä lähtien hän oli saanut olla luolassa sidottuna ja kapula suussa, neljättä kuukautta yhtä mittaa.

Merirosvot kävivät tuon tuostakin karjatarhassa hankkimassa ruokavaroja, mutta pitivät kuitenkin edelleen asuntonaan äskenmainittua luolaa. Marraskuun 11:ntenä, siirtolaisten tullessa karjamajalle, oli siellä ollut ainoastaan kaksi rosvoa. Luolaan palattuaan toinen heistä kerskaili ampuneensa nuorimman siirtolaisen kuoliaaksi. Toinen rosvoista, kuten tiedämme, ei palannutkaan enää toveriensa luokse. Mitä epätoivoista tuskaa mahtoikaan Ayrton tuntea kuultuaan Harbertin tulleen surmatuksi!

Yhä ankarammin he kohtelivat Ayrtonia, joka ei suostunut heidän tuhoamisaikeisiinsa. Hän odotti vain hetkestä hetkeen, että he ottavat hänet hengiltä. Hän heikkeni heikkenemistään niin ruumiin- kuin sielunvoimiltaan ja vaipui vihdoin tylsyyden tilaan: hän ei enää nähnyt eikä kuullut mitään.

Siinä tilassa olivat ystävät nyt löytäneet hänet.

— Mutta, mr Smith, jatkoi Ayrton päätettyään kertomuksensa, — miten on mahdollista, että minä, joka olin vankina luolassa, olen joutunut karjamajaan?

— Miten, insinööri vastasi, — miten on mahdollista, että rosivot makaavat maassa tuolla puron rannalla, kuolleina joka mies?

— Kuolleinako? huudahti Ayrton heikkoudestaan huolimatta kavahtaen pystyyn.

Hän tahtoi nousta ja lähti ystäväin tukemana muitten kanssa puron rannalle.

Siellä ne lojuivat, viisi ruumista, rantahiekalla samassa asennossa, johon äkkikuolema oli heidät kaatanut.

Insinööri viittasi. Pencroff ja Nab riisuivat ruumiit, jotka jo olivat kylmiä. Mitään väkivallan merkkiä ei ollut näkyvissä. Tarkoin tutkiessaan Pencroff kuitenkin huomasi kenellä otsassa, kenellä rinnassa, kenellä missäkin pienen punaisen täplän.

— Siihen on sattunut! sanoi Cyrus Smith.

— Mutta mikä on ollut aseena? huudahti reportteri.

— Sellainen, joka lyö kuoliaaksi silmänräpäyksessä, mutta jonka salaisuudesta meillä ei ole selkoa.

— Ja kuka heidät on kaatanut? kysäisi Pencroff.

— Tuomioitten täyttämä tällä saarella, insinööri vastasi, — sama, joka toi teidät tänne, Ayrton, sama, jonka läsnäolo on jälleen niin selvästi nähty, sama, joka on meille tehnyt kaiken sen, mitä itse emme ole voineet tehdä, ja joka kaiken tämän tehtyään pysyttelee salassa meiltä.

— Lähtekäämme etsimään häntä! huudahti Pencroff.

— Lähdemme kyllä, Cyrus Smith vastasi, — vaikken minä luule, että meidän onnistuu löytää tuota mahtavaa olentoa, ennenkuin hän itse suvaitsee kutsua meitä.

Ja tästä päivästä alkaen oli siirtolaisten hartaimpana toiveena saada selitys tähän kummalliseen arvoitukseen.

Siirtolaiset palasivat mökkiin, missä nyt yhteisin voimin ruvettiin hoitamaan paljon kärsinyttä Ayrtonia. Nab ja Pencroff kantoivat rosvojen ruumiit metsään ja hautasivat ne syvälle maahan.

Sen jälkeen kerrottiin Ayrtonille siirtolaisten vaiheet siitä saakka, kun hän oli lähtenyt karjamajalle.

— Ja nyt, puhui Cyrus Smith, — nyt on meillä vielä yksi velvollisuus täytettävänä. Toinen puoli tehtäväämme on vasta suoritettu: me olemme tosin nyt saaren herroja, mutta ansio siitä ei ole meidän.

— Karjamajaako me nyt pidämme asuntona?

— Niin. Täällä on ruokavaroja riittämiin asti, ja pianhan rattailla käväistään hakemassa Graniittilinnasta lisää.

— Olkoon menneeksi! vastasi merimies. — Yksi seikka vain vielä!

— Mikä niin?

— Se purjehdus, nähkääs, hyvän sään aikana.

— Minne?

— Taborin saarelle, Pencroff vastasi. — Meidän täytyy jättää sinne ilmoitus, missä Lincolnin saari sijaitsee, siltä varalta että skotlantilaisen alus tulee Ayrtonia noutamaan. Kunhan vain ei tultaisi liian myöhään!

— Mutta Pencroff, kysyi Ayrton, — millä aluksella se matka tehtäisiin?

— *Bonadventurella* tietysti.

— *Bonadventurella!* Ayrton huudahti. — Sitä ei ole enää olemassa!

— Minunko purttani ei olisi enää olemassa? parkaisi Pencroff kavahtaen pystyyn.

— Ei ole! Ayrton vastasi. — Merirosvot löysivät sen viikko sitten, yrittivät ulapalle, mutta...

— Mutta!? äännähti merimies tukahtuneesti.

— Mutta heillä ei ollut enää Bob Harveyta mukanaan, alus särkyi rannan kareihin pirstaleiksi, ja töin tuskin miehet pelastuivat rantaan.

— Voi konnia, voi tuhannen korvennettavia, vihoviimeisiä maailman lopun roistoja! raivosi Pencroff parka kuohuksissaan *Bonadventurensa* menettämisestä.

Uuden aluksen rakentamiseen kuluisi kuusi kuukautta: Taborin matka oli siis pakostakin jätettävä ensi vuoteen. Nyt lähdettiin heti samana päivänä, helmikuun 19:ntenä, tiedusteluretkelle Franklinin vuoren liepeille ja ympäristöön. Etsittiin tarkasti kaikki sen monimutkaiset solat, luolat, käytävät ja tunnelit, joista monikin ulottui syvälle vuoren uumeniin. Näissä olisi kyllä ollut verrattomia kätköpaikkoja jokaiselle, joka olisi tahtonut piilossa pysyä. Mutta ei jälkeäkään ihmisestä missään. Ayrtonin luola vain oli siinä kunnossa, johon hän oli sen jättänyt. Vuoren eteläisillä ja läntisillä rinteillä levisi rehevä kasvillisuus, mutta koillinen ja pohjoinen rinne oli hedelmätöntä, tuliperäistä kalliomaata, joka vähitellen aleni Leukaniemiä kohti.

Tällä retkellään Cyrus Smith ja reportteri joutuivat kerran syvää tunnelia myöten toistasataa metriä vuoren sisään. Äkkiä alkoi kaukaa sen perältä kuulua kumeeaa pauhinaa, jonka kaiku vyöryi pitikin tunnelia: maanalainen tuli siellä ilmeisesti teki mahtavaa työtään.

— Siitä lähtien kun viimeksi vuoren kraatterilla kävimme, virkkoi insinööri, — on vuoren sydämessä ruvennut tapahtumaan kemiallisia muutoksia. Ja niinhän mikä tulivuori tahansa, ajat sitten jo sammunutkin, saattaa äkkiä ruveta uudestaan toimimaan.

Oliko luultavaa, että Franklinin vuori, vanha, jo kauan sitten sammunut tulivuori, rupeaisi sekin jälleen elämään? Ja jos se uudestaan alkaisi syöstä laavaa kidastaan, lähtisikö laava virtaamaan entisiä uriaan vai tapahtuisiko samalla maanjäristyksiä, niinkuin usein tulivuorten purkautuessa, ja puhkeaisiko silloin uusia aukkoja, joita myöten tulikuuma, sula kivivirta pääsisi valumaan etelään, viljaville seuduille?

Kuunneltuaan vielä tarkkaan maanalaista pauhinaa Cyrus Smith ja reportteri tulivat siihen vakaumukseen, että syvyyksissä oli jotain tekeillä.

He tulivat ulos ja kertoivat kuulemansa tovereilleen.

— Pauhatkoon vuori, minkä vain tykkää, arveli Pencroff, — ei se silti pitkälle potki. On sitä herra herrallakin.

— Jaa, että kuka? kysyi Nab.

— Se saaren henki juuri, Nab. Kyllä se vuorelta kidan tukkii. Yrittäköönnpä vain avata sen!

Helmikuun 19:nnen ja 25:nnen välillä tutkittiin koko vuoren ympäristö. Nousivatpa siirtolaiset tulivuoren huipullekin. Siellä he tarkastelivat kraatterin yläosaa. Kumeeaa pauhinaa kuului, mutta ei tuntunut kuumuutta, ei näkynyt höyryä eikä savua.

Vuoren rinteet tarkastettiin vihdoin aina Hainlahteen saakka, mutta etsintänsä kohdetta miehet eivät löytäneet.

Helmikuun 25:ntenä he palasivat Graniittilinnaan. Nuoli nuorineen ammuttiin entiseen tapaan ja niin aikaansaatiin jälleen yhteys heidän kotiinsa.

Vielä kuukausi, ja oli kulunut tasan kolme vuotta siitä, kun he olivat saapuneet tähän saareen.

Kolmastoista luku

Uuden laivan tekoon. Pesijät. Franklinin vuori.

Kotiin päästyä ruvettiin ensi työksi keskustelemaan uuden aluksen rakentamisesta.

Rakennusainetta oli Kaukaisen Lännen metsissä kosolti ja erinomaista laatua. Sitä paitsi heillä oli merirosvojen särkyneestä laivasta tallella täydellinen takila sekä paljon muitakin tarvikkeita. Senpä vuoksi päätettiin rakentaa suorastaan kahden ja puolen tai kolmensadan tonnin vetoinen alus, millä käydä Taborilla ja kenties purjehtia kauemmaksikin, asutuille seuduille. Sellaisen laivan lupasi Pencroff saada nyt, kun Ayrtonkin oli heillä apuna, valmiiksi seitsemässä, kahdeksassa kuukaudessa.

Sanoista tekoihin. Maalis- ja huhtikuun kuluessa vietiin rakennusaineet rannalle ja asetettiin katoksen alle kuivumaan. Sitten rakennettiin rosvojen hävittämät ulkosuojat uudelleen; kanatarha laajennettiin entistä suuremmaksikin. Lennätinyhteys karjakartanoon pantiin jälleen kuntoon: nyt ei enää tarvinnut pelätä ilkeivallan tekijöitä.

Täyttä turvaa hyökkäyksiltä ei kuitenkaan ollut; saattoihan olla mahdollista, että muita merirosvoja Polynesian mereltä osuisi tänne. Sen vuoksi siirtolaiset monta kertaa päivässä tähystelivät kiikareillaan taivaanrantaan.

Marraskuun 15:ntenä olivat uuden aluksen pohja ja köli valmiina, ja heti sen jälkeen ruvettiin rakentamaan runkoa. Ilmat alkoivat kuitenkin vähitellen kääntyä kolkoiksi, talvisiksi. Kesäkuun 10:ntenä piti rakennustyöt kokonaan keskeyttää.

Työtä ei kuitenkaan puuttunut heiltä keneltäkään, eikä kukaan sitä karttanutkaan. Yksin pukujen valmistaminen — nyt ei enää kotitekoisesta karkeasta huovasta, vaan särkyneen prikin loppumattomista kangasvarastoista — kysyi työtä ja aikaa, vaatteitten pesu niin ikään, ja siinä Gideon Spilettkin, teräväkynäinen reportteri, osoitti olevansa aivan erinomainen tekijä.

Pakkasista huolimatta oli niin ihmisten kuin eläintenkin terveys erittäin hyvä. Jup vain välistä oli vähän viluinen. Siksipä sille tehtiin vuorattu täkki, lämmin ja ruumiinmukainen. Ja mikä verrattoman utttera palvelija se oli!

— Hm, sanoi Pencroff katsellen Jupin uupumatonta aherrusta, — hätäkös on saada paljon aikaan, kun miehellä on neljä kättä!

Tuntemattomasta olennosta ei ollut tänä talvena merkkiäkään. Kuilun partaalla ei Top enää haukuskellut eikä Jupkaan urissut.

Oltiin jo kevään kynnyksellä. Silloin Cyrus Smith eräänä päivänä huomasi Franklinin vuoren huipusta nousevan savua.

Se oli syyskuun 7.

Neljästoista luku

Tulivuori herää. Kiireisiä töitä. Sähkösanoma. "Tulkaa!" Karjamajalla. Uusi lanka. Meren rannalla. Luola. Häikäisevä valo.

Kuultuaan insinööriltä tämän uutisen siirtolaiset keskeyttivät työnsä ja katselivat ääneti Franklinin vuoren huippua kohti.

Oliko tulivuoren purkaus odotettavissa? Ja jos niin oli, oliko Lincolnin saaren asukkailla mitään vaaraa peljättävissä? Eikö ollut luultavaa, että laava pursuaisi ulos entisestä kraatterista ja samoin siitä sivuaukosta, jota myöten insinööri ja reportteri olivat tunkeutuneet vuoren sisään? Vai olisiko mahdollista, että maanjäristys, jollainen useimmiten liittyy tulivuoren purkauksiin, lohkaisisi uusia aukkoja vuoren kylkeen, tulisen laavan virratessa uusiin suuntiin? Esimerkkejä siitä on ollut niin Euroopan kuin Amerikan tulivuorissa. Graniittilinna oli kyllä turvassa, mutta karjatarha oli ensimmäiseksi tuholle alttiina.

Asia oli kuitenkin auttamaton. Täytyi vain odottaa, mitä tulevaisuus toisi mukanaan.

Ryhdyttiin jälleen töihin. Kuumeisella kiireellä joudutettiin varsinkin uuden laivan rakentamista. Verraton apu heillä oli siitä yksinkertaisesta vesisahasta, jonka insinööri oli rakentanut rannan vesiputoukseen.

Syyskuun lopulla oli laivan rungon teelmä valmiina. Laiva oli suunniteltu kuunariksi, keulasta suipoksi ja perästä leveäksi. Sen oli määrä kestää pitkiäkin merimatkoja, jos se olisi tarpeen. Onneksi heillä oli runsaasti valmiita, merirosvojen särkyneestä prikistä kerättyjä aineksia.

Jonkin ajan kuluttua täytyi työ keskeyttää viikoksi: heinä oli tehtävä, elo leikattava ja kasvitarhan tuotteet korjattava, mutta sitten käytiin taas entistä suuremmalla innolla laivaan käsiksi. Kotona he lepäsivät vain lyhyen yösydämen.

Kerran, lokakuun 15:ntenä, he olivat illallisen jälkeen istuneet tavallista kauemmin koolla haastellen tulevaisuuden toiveista. Kello oli jo yhdeksän. Huonosti salatut haukotukset soittivat jo iltakelloa, Pencroff oli juuri vuoteelleen laskeutumassa, kun sähkökello salissa alkoi soida.

Kaikki riensivät sinne ja kaikki olivat siinä saapuvilla: Cyrus Smith, Gideon Spilett, Harbert, Ayrton, Pencroff, Nab. Karjamajalla ei ollut ketään.

— Vuorenpeikkoko se tässä yön selkään kelloja kilistelee? huudahti Nab.

— Olisikohan ilmassa sähköä ja se ... arveli Harbert.

— Odotetaan hiukan. Jos se on tarkoitettu meille, niin tottapaan toistuu.

Heti sen jälkeen kello taas soi.

Cyrus Smith sähkötti heti:

Mitä tahdotaan?

Muutaman silmänräpäyksen perästä alkoi osoitin liikahdella kirjaintaululla ja vastaus kuului:

Tulkaa heti karjamajalle.

— Vihdoinkin! huudahti Cyrus Smith.

Vihdoinkin tosiaan! Saaren salaisuus alkoi nyt paljastua.

Ei johtunut enää väsymys kenenkään mieleen. Muutaman silmänräpäyksen kuluttua olivat kaikki matkalla karjamajalle. Vain Jup ja Top jätettiin Graniittilinnaan.

Yö oli pilkkopimeä, kuuton. Paksut ukkospilvet peittivät taivaankannen. Ei erottanut tietä

jalkainsa alta. Metsässä oli hiljaista kuin haudassa. Sähköä oli ilmassa. Mutta ei mikään pidättänyt siirtolaisia rientämästä eteenpäin tuttua tietä: olivathan he nyt matkalla sinne, missä vihdoinkin saisivat selityksen pulmalliseen arvoitukseen, saisivat tietää, kuka se olento oli, joka niin tehokkaalla tavalla oli osallistunut heidän vaiheisiinsa.

Tuskin he olivat kulkeneet kaksi kolmannesta matkasta, kun hiukan sinervä valo leimahti yli koko tienoon. Se oli ensimmäinen salama. Sitä seurasi pian uusia ja yhä uusia, ja kun siirtolaiset vihdoin olivat päässeet karjatarhan portista sisään, niin jo laukesi ensimmäinen jyrähdys.

He astuivat mökkiin. Siellä vallitsi täydellinen pimeys. Hetken perästä saatiin käsiin lyhty ja sytytettiin se. Tuvassa ei ollut ketään. Äkkiä Harbert huomasi pöydällä kirjelapun. Siihen oli englanniksi kirjoitettu sanat:

Seuratkaa uutta sähköjohtoa.

— Matkaan! huusi Cyrus Smith käsitettyään, ettei Graniittilinnaan äsken saapunut sähkösanoma ollut lähtenytään karjamajasta, vaan tuntemattoman olennon olinpaikasta, josta liittyi lanka heidän entiseen johtoonsa. Ja hetken kuluttua lyhdyn ja salamain valossa huomattiinkin, että ensimmäisen pylvään päästä riippui alas uusi, täydellisesti eristetty johto, joka kulki metsään päin, vuoren eteläisiä harjanteita kohti, siis länteen.

Uusi johto, joka paikoin kulki pitkin maata, paikoin riippui puitten oksilla, johti heidät karjatarhan ja Koskijoen välisen harjanteen poikki. Insinööri luuli salaperäisen asunnon sijaitsevan laakson pohjalla, mutta ei! Lanka vei pian hedelmättömään, basalttipaasien täyttämään alankoon. He huomasivat sen johtavan merenrantaa kohti.

Koko taivas liekehti ilmitulessa. Jyrähdykset olivat niin ankaria, että toisen puhetta oli mahdotonta kuulla. Salama iski väliin aivan kraatterin sisään valaisten sen paksut höyrypatsaat. Jonkin aikaa kuljettuaan matkamiehet saapuivat korkealle rantaylängölle. Puolensadan askelen päässä heidän edessään pauhasi maininki kivikkorantaa vasten.

Siitä lähti johto alas kallioitten keskeen jyrkkää rinnettä myöten. Kulku oli vaikeaa ja vaarallistakin, mutta yhä he riensivät, pysähtelemättä, mistään välittämättä: tuntui siltä kuin jokin yliluonnollinen voima vetäisi heitä eteenpäin, niinkuin magneetti vetää rautaa puoleensa. Johto kääntyi äkkiä rannemmaksi. He olivat basalttikallioitten juurella. Siitä lähti kapea pengerraskaasuorana ja meren rannan suuntaisena. Johto aleni merta kohti, ja hetken kuluttua he olivat aivan rannassa.

Cyrus Smith tarttui kädellään lankaan. Se johti suoraan mereen.

Hämmästyneinä, sanattomina katselivat matkamiehet toisiinsa.

— Nyt on nousuvesi ylimmillään, Cyrus Smith lausui. — Odotetaan pakoveden aikaa. Tie aukenee silloin.

— Mistä te sen tiedätte? Pencroff kysyi.

— Ei hän olisi meitä kutsunut, jos olisi mahdotonta päästä hänen luokseen.

He istahtivat rantakallioille odottelemaan. Pian alkoi sataa, ensin raskain, paksuin pisaroin, mutta hetken kuluttua kuin saavista kaataen. Mitä enemmän aika kului, sitä selvemmin alkoi kallioseinässä tulla näkyviin rotko, jonne lanka johti. Kolmessa tunnissa oli meren pinta laskenut puoli viidettä metriä.

Cyrus Smith kyyristyi katsomaan luolan sisään. Siellä kellui veden pinnalla jokin tumma esine. Se oli rautalevyistä niitattu vene sidottuna johonkin sisäpuoliseen kivipylvääseen. Veneen pohjalla oli aivot.

Viipymättä he astuivat veneeseen. Insinööri kävi kokkaan lyhty kädessä, Nab ja Ayrton airoihin, Gideon Spilett etu- ja Harbert keskituholle, Pencroff perämieheksi.

Luola, jonka uumeniin he lähtivät tunkeutumaan, oli aluksi matala, mutta avartui kohta korkeaksi holviksi. Täydellinen pimeys ja hiljaisuus vallitsi. Ulkoa ei tänne päässyt salama eikä jyrinä löytämään tietään.

Johto riippui kiviseinistä ulospistävässä kielekkeissä, ja siitä seuraten vene kulki yhä syvemmälle luolaan.

Lienee soudettu jo kilometrin verran, kun insinööri kokasta komensi:

— Seis!

Räikeä valo paljasti silloin heidän silmäinsä eteen suunnattoman holvin vuoren sisustassa. Kolmekymmentä metriä korkeaa kupukattoa kannattivat komeat basalttipylväät, jotka näyttivät kaikki samaan muottiin valetuilta. Pohjasta kohosi pienempiä, kahdentoista — viidentoista metrin korkuisia pylväitä säännöllisinä riveinä. Veden pinta oli tyyni ja vesi löi vain hiljalleen pylväitten tyviä vasten. Kirkkaassa valossa erottui joka ainoa kohoama, joka ainoa uurre, joka ainoa kivensärmä kimaltaen ja välkähdellen.

Ei ollut epäilystäkään: valo oli sähkövaloa. Itse sen lähteeseen ei ollut enää kuin puoli kaapelinpituutta.

Vene lähti jälleen liikkeelle, ja tuhansina timantteina säihkyivät airojen viskomat vesipisarat ihanassa valossa. Siltä kohtaa oli tämä vuorensisäinen järvi lähes sata metriä leveä. Perällä kohosi suunnaton basalttiseinä, luja, yhtenäinen, ilman pienintäkään aukkoa, solaa tai muuta pääsytieta.

Keskeltä järven pintaa näkyi jokin pitkä, sukkulamainen esine, äänetön, liikkumaton. Sen

kummaltakin kupeelta lähti kaksi häikäisevää valokimppua kuin kahdesta ahjosta, joissa rauta valkoisena hehkuu. Tuo esine, muodoltaan kuin suunnaton valas, oli noin seitsemänkymmentä viisi metriä pitkä ja kolme, neljä metriä vedenpinnan yläpuolella.

Cyrus Smith oli noussut kokassa seisoalleen ja katseli kovin jännittyneenä tuota jättiläistä. Vihdoin hän tarttui reportterin käsivarteen.

— Mutta hänhän se on! Ei se saata olla kukaan muu! hän huudahti.

Hän istahti jälleen ja lausui hiljaa nimen, jota ei kuullut kukaan muu kuin Gideon Spilett. Tämäkin näkyi tuntevan sen; hän hätkähti ja virkkoi matalalla äänellä:

— Hänkö! Maailmasta luopunut mies, niinkö?

— Hän!

Insinöörin käskystä vene laski esineen vasempaan kylkeen, josta kirkas valo tulvi paksun ikkunaruuudun läpi.

Cyrus Smith astui tovereineen kannelle. Siinä oli avonainen, alaspäin johtava luukku. Kaikki kiiruhtivat portaita alas ja tulivat käytävään, joka niin ikään oli sähköllä valaistu ja jonka perällä oli ovi.

Siitä he astuivat huoneeseen, jossa oli runsaasti kauniita esineitä, ja kulkivat kiireesti sen poikki kirkkaasti valaistuun kirjastoon. Sen perällä oli taas ovi. Insinööri avasi senkin.

Heidän edessään oli avara sali, jonkinlainen museo, täynnä arvokkaita kiviä, taideteoksia, teollisuuden tuotteita. Tuntui siltä kuin olisi äkkiä siirrytty ihmeelliseen satumaailmaan.

Upealla leposohvalla loikoi mies, joka ei näyttänyt huomaavankaan heitä.

Silloin Cyrus Smith korotti äänensä ja lausui toveriensa suureksi hämmästykseksi:

— Kapteeni Nemo! Te olette kutsuneet meitä. Tässä olemme.

Viidestoista luku

Kapteeni Nemon ensimmäiset sanat. Vapaudensankarin historia. Viha. Merenalainen elämä. Yksin. Viimeinen valkama. Saaren salaperäinen henki.

Nuo sanat kuultuaan mies kohottautui istualleen sohvalle, ja silloin hänen kasvonsa näkyivät kokonaan: korkea otsa, ylpeä katse, valkoinen parta, tuuhea niskaan valuva tukka. Katse oli tyyni, kun hän siinä nojasi kädellään sohvan käsinojaan. Hivuttava tauti näytti jäytäneen hänen elinvoimansa, mutta ääni oli vakaa hänen lausuessaan englanniksi:

— Ei minulla ole nimeä, sir.

— Minä tunnen teidät! Cyrus Smith vastasi.

Kapteeni Nemo loi häneen tulisen katseen ikäänkuin olisi tahtonut masentaa puhujan, mutta sitten hän jälleen vaipui sohvan pieluksille ja mutisi:

— Vaikka mitäpä siitä! Minä kuolen kohta.

Cyrus Smith lähestyi vanhaa miestä, ja Gideon Spilett tarttui hänen käteensä. Se oli kuuma. Muut pysyivät taempana tässä loistavassa salissa, missä koko ilma ikäänkuin kuohui sähköä.

Kapteeni Nemo veti kätensä irti ja viittasi insinööriä ja reportteria istumaan.

Siinä nyt oli heidän edessään "saaren henki", heidän mahtava auttajansa ja hyväntekijänsä. Pencroff ja Nab olivat mielessään kuvitelleet häntä yliluonnolliseksi olennoiksi, ja tuossa oli vain kuolemaisillaan oleva ihminen!

Hän katseli lähellä istuvaa insinööriä ja virkkoi sitten:

— Tiedätte siis, mikä nimi minulla oli, sir?

— Tiedän, niinkuin senkin, mikä on sen ihmeellisen merenalaisen aluksen nimi...

— *Nautilus*, niinkö? kapteeni hymähti.

— Niin juuri.

— Mutta tiedättekö, kuka minä olen?

— Tiedän.

— Kolmeenkymmeneen vuoteen en enää ole ollut yhteydessä ihmisten asuman maan kanssa, kolmekymmentä vuotta olen elänyt merten syvyyksissä — ainoa paikka, missä olen löytänyt vapauden. Kuka on kavaltanut minun salaisuuteni?

— Muuan mies, joka ei ollut koskaan antanut teille vaitiolon lupausta eikä niin ollen ole voinut kavaltaa teitä.

— Se ranskalainenko, jonka sattuma kerran heitti alukseni kannelle kuusitoista vuotta sitten?

— Hän juuri.

— Hän ja hänen kaksi toveriaan eivät siis hukkuneet Kurimukseen, johon *Nautilus* oli joutunut?

— He pelastuivat, ja sittemmin ilmestyi teos *Sukelluslaivalla maapallon ympäri*, joka sisältää teidän tarinanne.

— Vain muutaman kuukauden elämästäni, kapteeni virkkoi nopeasti.

— Niin kyllä, Cyrus Smith vastasi, — mutta muutama kuukausikin riitti tekemään teidät tunnetuksi...

— Suurena pahantekijänä, lausui kapteeni Nemo ylpeästi hymähtäen, — kapinallisena, ihmiskunnan pannaan julistajana?

— Ei minun sovi tuomita kapteeni Nemoa, Cyrus Smith vastasi, — kaikista vähimmän hänen entisyytensä tähden. Minä en tiedä — eikä tiedä maailmassa kukaan muukaan — mikä hänet sai viettämään tuota omituista elämää. En voi tuomita seurauksia, kun en tunne syitä. Mutta sen tiedän, että muuan hyvä käsi on suojellut meitä hamasta siitä hetkestä, kun Lincolnin saarelle jouduimme. Me olemme hengestämme kiitollisuuden velassa hyvälle, ylevälle, mahtavalle olenolle, ja tämä olento olette te, kapteeni Nemo.

— Olen kyllä, toinen vastasi luontevasti.

Insinööri ja reportteri olivat nousseet seisomaan, muut toverit astuivat lähemmäksi, ja kiitollisuus, jota heidän sydämensä tunsivat, puhkesi nyt sanoiksi ja eleiksi.

Kapteeni Nemo torjui heidät ojentamalla kätensä ja lausui liikuttuneempana kuin itse varmaan olisi suonutkaan:

— Kunhan ensin olette kuulleet kertomukseni loppuun.

Hänen tarinansa oli lyhyt, mutta hänen täytyi sitä kertoessaan panna liikkeelle koko tarmonsaa päästäkseen päähän. Hän taisteli ilmeisesti kovaa uupumusta vastaan. Cyrus Smith pyysi väliin häntä levähtämään, mutta hän pudisti päätänsä kuten ainakin mies, joka tietää, ettei hän enää huomista päivää näe.

Kapteeni Nemo oli intialainen, Dakkarin prinssi, Intian sankarin Tippu Sahibin veljenpoika. Hänen isällään oli itsenäinen ruhtinaskunta Bundelkundissa. Isä lähetti poikansa jo kymmenvuotiaana Eurooppaan kasvatettavaksi siinä salaisessa tarkoituksessa, että poika vastedes pystyisi tasaväkisin aseisiin taistelemaan niitä vastaan, joita isä piti maansa sortajina, nimittäin englantilaisia.

Kymmenvuotiaasta kolmenkymmenen vanhaksi tuo erittäin lahjakas, terävä-älyinen, yleväsydäminen Dakkarin prinssi oleskeli Euroopassa edistyksen nopeasti tieteissä sekä taiteissa. Hän matkusteli kaikkialla Euroopassa. Oppineisuutensa, korkean syntyperänsä ja rikkautensa tähden hän oli kaikkialla tervetullut vieras, mutta maailma ei milloinkaan vienyt häntä pyörteisiinsä.

Oli yksi maa, johon hän ei milloinkaan jalkaansa astunut ja jota hän vihasi sydämensä pohjasta. Se oli Englanti. Kaikki se viha, mikä milloinkaan saattaa kyteä voitetusissa voittajaa, sorretussa sortajaa kohtaan, se kyti hänessä, tuossa Tippu Sahibin heimon prinssissä. Pienestä pitäen hän jo oli veriinsä imenyt kostontuumat ihanan synnyinmaansa raatelijoita kohtaan.

Hänestä tuli tiedemies, taiteilija, valtiomies, mutta intialaisena hän pysyi kiireestä kantapäähän, intialaisena hän himoitsi kosta, intialaisena hän toivoi joskus voivansa vapauttaa maansa orjuuden kahleista.

Hän palasi Bundelkundiin v. 1849, meni naimisiin jalosukuisen intialaisnaisen kanssa, jonka sydän myös itki synnyinmaan onnettomuutta. Kaksi lasta hänelle syntyi, ja palavasti hän heitä rakasti, mutta Intian kohtaloa ei perheonnikaan saanut hänen mielestään unohtumaan. Hän odotti vain tilaisuutta. Se tulikin.

Liian raskaana alkoi englantilaisten ies painaa Intian kansoja. Silloin oli Dakkarin prinssin aika ryhtyä toimeen. Hän purki tyytymättömään kuuluviin koko leppymättömän muukalaisvihansa, hän vaelsi sekä vapaissa että orjuutetuissa maakunnissa mieliä innostaen ja kohottaen. Hän muistutti Tippu Sahibin maineikkaista päivistä, Seringpatamin taistelusta, jossa tuo jalo mies oli kuollut sankarikuoleman isänmaansa puolesta.

Vuonna 1857 syttyi suuri intialaisen sotaväen kapina. Dakkarin prinssi käytti varojaan, tietojaan ja sotataitoaan kapinallisten hyväksi. Hän taisteli kansalaistensa eturiveissä; kahdessakymmenessä taistelussa hän oli mukana, haavoittui kymmenen kertaa, mutta hänen henkensä säilyi.

Hänen nimensä tuli kuuluisaksi. Hänen päästään määrättiin palkinto, ja hänen isänsä, äitinsä, vaimonsa ja lapsensa sortuivat sodan jalkoihin. Ja vielä kerran voima masensi oikeuden. Kapinalliset kukistettiin, vanhain rajahien, ruhtinaitten, alueet joutuivat entistä enemmän Englannin vallan alaisiksi.

Kuolema oli karttamalla kartellut Dakkarin prinssiä, ja hän palasi takaisin Bundelkundin vuoristoihin. Hän oli nyt yksin, ja sanomaton inho täytti hänet kaikkea sitä kohtaan, mikä ihmisen nimeä kantaa, hän vihasi ja kammosi sivistynyttä maailmaa. Muutettuaan rahaksi omaisuutensa jäännökset hän keräsi ympärilleen parikymmentä uskollista toveriansa, ja äkkiä he katosivat.

Minne lähti Dakkarin prinssi hakemaan sitä vapautta, jota hän ei ollut löytänyt ihmisten ilmoilta? Veden alle hän lähti, merten syvyyksiin: sinne ei kukaan päässyt häntä seuraamaan.

Kauas Tyynen meren autiolle saarelle hän pystytti veistämönsä ja rakennutti siellä vedenalaisen laivan. Sähköä hän osasi käyttää tavalla, joka on kerran vielä tuleva tunnetuksi. Sähköllä hän

alustaan sekä käytti että lämmitti ja valaisi. Valtameren sylistä hän saisi yltä kyllin kaikkea sitä, mitä tovereineen tarvitsi: meren lukemattomat kalaparvet, moninaiset ruohot ja levät, suunnattomat imettäväiset, eivätkä yksin luonnonantimet, vaan kaikki, mitä ihmisiltä oli aikain kuluessa meren pohjaan vajonnut — kaikki oli oleva hänen käytettävänänsä. Hän pani aluksensa nimeksi *Nautilus*, otti omaksi nimekseen kapteeni Nemo ja katosi merten syvyyksiin.

Monta pitkää vuotta hän asui siellä ja kulki kaikki valtameret ristiin rastiin maan navalta toiselle. Asutun maailman hylkäämänä hän keräsi tuntemattomissa maailmoissa äärettömiä aarteita. Niissä miljoonissa, jotka v. 1702 olivat espanjalaisten hopealaivain mukana uponneet Vigon lahteen, hänellä oli tyhjentyvätön aarreaitta, ja nimettömästi hän näillä aarteilla avusti kansoja, jotka taistelivat vapautensa puolesta.

Vuosikausia hän oli viettänyt ilman vähintäkään yhteyttä muihin ihmisiin, kunnes marraskuun 6:ntena 1866 kolme miestä ajautui hänen laivansa kannelle: ranskalainen professori, tämän palvelija ja kanadalainen kalastaja. Nämä olivat pudonneet mereen silloin, kun *Nautilus* oli törmännyt yhteen yhdysvaltalaisen fregatin *Abraham Lincolnin* kanssa, joka ajoi *Nautilusta* takaa.

Professorilta kapteeni Nemo sai tietää, että *Nautilusta* pidettiin välistä jättiläismäisenä, valaantapaisena imettäväisenä, välistä vedenalaisena merirosvojen aluksena, jonka vuoksi sitä vainottiin kaikkialla.

Kapteeni Nemo olisi voinut heittää mereen nämä kolme miestä, jotka sattuma oli viskannut keskelle hänen salaperäistä elämäänsä. Mutta hän ei tehnyt sitä. Hän piti heitä vankeinaan, ja niinpä he saivat seitsemän kuukautta olla mukana merkillisellä matkalla: 20 tuhatta peninkulmaa veden alla.

Nuo kolme vierasta, jotka eivät tieneet mitään kapteeni Nemon menneisyydestä, pääsivät vihdoin kesäkuun 22:ntena 1867 pakenemaan anastettuaan *Nautiluksesta* veneen. Koska *Nautilus* silloin oli Norjan rannikolla, lähellä Kurimuksen pyörteitä, kapteeni Nemo otaksui pakolaisten auttamattomasti joutuneen tuhon omiksi. Hän ei tiennyt, että he pelastuivat melkein kuin ihmeen kautta rannalle, josta Lofotein kalastajat heidät löysivät. Eikä tiennyt kapteeni sitäkään, että professori Ranskaan palattuaan julkaisi teoksen, joka kertoi tästä kummallisesta ja seikkailurikkaasta matkasta *Nautilus*-laivalla.

Kauan vielä kapteeni Nemo eleli entistä elämäänsä meriä kyntäen. Mutta vähitellen hänen toverinsa kuolivat pois toinen toisensa jälkeen ja saivat hautansa koralliriutoissa Tyynen meren pohjalla. Yhä tyhjemmäksi kävi *Nautilus*, ja vihdoin oli kapteeni Nemo yksin aluksessaan. Hän oli silloin kuusikymmentä vuotta vanha.

Hän päätti nyt ohjata laivansa johonkin niistä merenalaisista satamista, joissa hän ennenkin oli levännyt. Yksi tällainen valkama oli Lincolnin saaren alla, ja sen oli *Nautilus* tällä kertaa ottanut tyyssijakseen.

Kuusi vuotta hän oli viettänyt siellä lähtemättä enää aluksellaan mihinkään, kuolemaansa vain odotellen, toivoen hetkeä, jolloin pääsisi yhtymään tovereihinsa. Silloin saattoi sattuma hänet auttamaan hädänalaisia, jotka olivat ilmapallolla paenneet Richmondista. Hän oli sukelluspuvussa parhaillaan kävelemässä meren pohjalla jonkin kaapelinmatkan päässä rannasta, kun insinööri vajosi mereen. Sääli valtasi hänet, ja hän pelasti Cyrus Smithin.

Aluksi hän tahtoi paeta näitä viittä haaksirikkoista, mutta merenalaiset, tuliperäiset mullistukset olivat luoneet basalttiseinän hänen valkamansa suulle: *Nautilus* ei päässyt enää ulos. Pieni vene mahtui vielä aukosta kulkemaan, mutta syvässä uiva *Nautilus* ei enää siitä sopinut.

Hän alkoi seurata haaksirikkoisten toimia, ja mitä enemmän hän huomasi heidän olevan rehellisiä ihmisiä, sitä enemmän hän kiintyi heihin. Hän pääsi heidän elämänsä ja ajatustensa perille, koska hänen oli varsin helppoa sukelluspuvussa kulkea Graniittilinnan kuilun pohjalle ja nousta ulospistäviä kallionkielekkaitä myöten aina kuilun yläreunaan. Siinä hän sai kuulla heidän aikeistaan ja toiveistaan, sai kuulla, kuinka Amerikka taisteli omaa itseään vastaan häätääkseen orjuuden pois maastaan. Nuo miehet sovittivat kapteeni Nemon jälleen sen ihmiskunnan kanssa, jota he tällä saarella niin kauniilla tavalla edustivat.

Kapteeni Nemo oli pelastanut Cyrus Smithin. Hän se oli tuonut koiran hormoneihin, heittänyt Topin ylös järvestä, asettanut Löytöniemelle hyödyllisiä esineitä täynnä olevan arkun, laskenut pirogin tulemaan alas virtaa, viskannut nuoratikkaat ulos Graniittilinnan ovesta apinain hyökkäyksen aikana. Hän se oli pulloon pistetyllä paperilapulla antanut tiedon Ayrtonin olemassaolosta Taborin saarella, torpedolla lennättänyt ilmaan merirosvojen prikin, tuonut kiniiniä kuolemaisillaan olevalle Harbertille; hän se vihdoin oli ottanut merirosvot hengiltä sähköluodeilla, joitten salaisuuden hän yksin tunsu ja joita hänellä oli ollut tapana käyttää pyytäessään saalista veden alla.

Näin tämä ihmisvihaaja oli tuntenut halua tehdä hyvää. Nyt hänellä oli vielä joku hyvä neuvo annettavana sujateilleen, ja tuntien jo kuolemansa lähestyvän hän oli kutsunut heidät luokseen... Olisikohan hän kuitenkin heitä kutsunut, jos olisi tiennyt, että Cyrus Smith tunsu hänen historiansa?

Kapteeni oli päättänyt kertomuksensa. Cyrus Smith lausui silloin heidän kaikkien kiitollisuuden tuolle ylevämieliselle miehelle, jolle he olivat velkaa kaikesta, mitä he olivat ja mitä heillä oli.

Mutta kapteeni Nemon tarkoituksena ei ollut houkutella esiin näitä uudistuneita kiitollisuuden osoituksia. Toinen ajatus valtasi hänen mielensä. Hän ei vielä puristanut insinöörin ojentamaa kättä, vaan lausui:

— Ennen muuta, sir! Tehän tunnutte elämäni vaiheet. Tuomitkaa.

Tällä kapteeni Nemo tarkoitti kai surullista tapausta, jonka nuo edellä mainitut kolme vierasta *Nautilus*-laivalla, olivat omin silmin nähneet ja jonka ranskalainen professori teoksessaan oli varmaankin kertonut lukijainsa suureksi kauhuksi.

Näin oli asia: Muutamia päiviä ennen professorin ja hänen seuralaistensa pakoa muuan fregatti oli Atlantin pohjoisosissa ajanut *Nautilusta* takaa. Silloin oli *Nautilus* puhkaissut reiän sen kylkeen ja upottanut sen.

Cyrus Smith ymmärsi, mitä kapteeni sanoillaan tarkoitti, ja viivytti vastaustaan.

— Se oli englantilainen fregatti, sir! huudahti kapteeni Nemo, ja nyt hän oli jälleen Dakkarin prinssi. — Se oli englantilainen fregatti, kuulettehan! Se oli ahdistanut minut kapeaan ja matalaan lahteen... Minun piti päästä pakoon, ja ... minä pääsin!

Sitten hän levollisemmalla äänellä lisäsi:

— Minun tekoni oli lain ja oikeuden mukainen. Olen tehnyt hyvää kaikkialla, missä olen voinut, ja pahaakin, missä se on ollut velvollisuuteni. Ei anteeksi anto aina ole oikeamielisyyttä.

Kaikki olivat hetken aikaa ääneti. Kapteeni uudisti jälleen kysymyksensä:

— Mitä ajattelette minusta, hyvät herrat?

Cyrus Smith ojensi kapteenille kätensä ja vastasi:

— Kapteeni. Te olette erehtynyt luullessanne, että sen, mikä on mennyttä, saattaa jälleen herättää henkiin. Te olette taistellut välttämätöntä edistystä vastaan. Se on niitä erehdyksiä, joita toiset ihailevat, toiset pilkkaavat. Jumala yksin ne tuomitsee; ihmisen järki saattaa ne syyllisyyden ulkopuolelle. Kuka hyvänsä erehtyy tarkoittaessaan hyvää, häntä saattaa vastustaa, mutta häntä ei saata olla pitämättä arvossa. Teidän erehdyksenne on niitä, jotka vaativat kunnioitusta. Teidän nimenne ei tarvitse pelätä historian tuomiota. Historia rakastaa sankarillista huimapäisyyttä, vaikka tuomitseekin sen seuraukset. Kapteeni Nemo! Nämä rehelliset miehet, joille te olette niin runsaassa määrin osoittanut hyvyttä, eivät ikinä teitä unohda!

Harbert oli lähestynyt kapteenia, laskeutui sohvan viereen polvilleen, tarttui hänen käteensä ja suuteli sitä.

Kyynel vierähti kuolevan silmistä.

— Jumala siunatkoon sinua, poikani! hän lausui.

Kuudestoista luku

Kapteeni Nemon viimeiset hetket. Kuolevan tahto. Muisto ystäville. Kapteeni Nemon ruumisarkku. Eron hetki. Meren pohjalle.

Oli aamu. Luolaan ei päivänsäde päässyt tunkeutumaan. Sen suu oli tällä hetkellä nousuveden sulkema. Mutta sähkövalo loisti yhtä kirkkaana kuin ennenkin, ja veden pinta välkähteli *Nautilus*-laivan ympärillä.

Kapteeni Nemo oli uupumuksesta vaipunut syvään horrokseen. Ystävykset haastelivat hiljaisella äänellä. Pencroff ehdotti, että hänet kannettaisiin Graniittilinnaan tahi ainakin ulkoilmaan, jossa hän vielä voisi virkistyä.

— Ei! epäsi Cyrus Smith. — Kapteeni Nemo ei suostuisi siihen milloinkaan. *Nautilus* on kolmekymmentä vuotta ollut hänen kotinaan. Siinä hän tahtoo kuoliakin.

Kuoleva oli kai kuullut nuo sanat, sillä hän kohottautui hiukan ja virkkoi heikolla, mutta selvällä äänellä:

— Olette oikeassa, sir! Tässä minä tahdon kuolla. Ja nyt minulla olisi muuan pyyntö.

Siirtolaiset astuivat lähemmäs ja kohensivat pieluksia, jotta hänen olisi mukavampi istua.

Kuoleva silmäsi vielä kerran ympärilleen saliin. Katse hyväili vielä kerran joka ainoaa esinettä: italialaisten, flaamilaisten, ranskalaisten ja espanjalaisten mestarien maalauksia, marmoriveistoksia ja pronssikuvia korkeilla jalustoillaan, upeita urkuja peräseinällä, lasikaapeissa olevia meren harvinaisuuksia, kasveja, siimaeliöitä, helminauhoja, arvaamattoman kalliita, ja vihdoin oven kamanassa tämän museon tunnuslausetta:

Mobilis in mobili. [Liikkuvissa liikkuvainen.]

Syvä hiljaisuus vallitsi salissa. Kapteeni Nemo eli vielä kerran monivaiheista elämäänsä. Vihdoin hän kääntyi siirtolaisten puoleen ja virkkoi:

— Sanoittehan, hyvät herrat, olevanne kiitollisuuden velassa minulle?

— Kapteeni! Me antaisimme henkemme, jos voisimme jatkaa teidän päiväienne.

— Hyvä on, hyvä on! Luvatkaa täyttää viimeinen tahtoni; siten suoritate kaiken veikanne.

— Me lupaamme, Cyrus Smith vastasi.

— Huomenna, sairast aloitti, — huomenna minua ei enää ole. *Nautilus* olkoon ruumisarkkuni. Kaikki ystäväni lepäävät meren pohjalla. Siellä tahdon minäkin levätä... Kuulkaa minua, hyvät

herrat! *Nautilus* ei pääse tästä luolasta enää mihinkään, sillä aukon suu on supistunut. Mutta ellei se pääse ulos, pääsee se vajoamaan meren pohjaan ja viemään sinne minun maalliset jäännökseni.

Hartaina siirtolaiset kuuntelivat näitä sanoja. Hän jatkoi:

— Huomenna minun kuoltuani lähдете te, mr Smith, toverinenne *Nautiluksesta*. Kaikki sen aarteet seuratkoot minua. Yksi ainoa muisto teille jää Dakkarin prinssistä. Tuo lipas tuolla... Siinä on usean miljoonan arvosta timantteja, muistoja niiltä ajoilta, jolloin olin puoliso ja isä ja jolloin melkein uskoin, että onnea on olemassa; niin ikään on siinä kokoelma helmiä, joita ystävineni keräilin merten pohjalta. Tästä aarteesta saattaa teille olla vastedes hyötyä. Väärin te ette sitä käytä, siitä olen vakuuttunut.

Hetkisen levättyään hän jatkoi.

— Huomenna otettuanne lippaan ja lähdettyänne tästä salista te suljette oven, nousette sitten kannelle ja lukitsette ulkopuolisen luukun tiiviisti pulteilla. Astutte sitten veneeseen, jolla tänne tulittekin, ja soudatte *Nautiluksen* peräpuolelle. Siellä on vesilinjassa kaksi isoa hanaa. Aukaiskaa ne. Vesi tunkeutuu sisään, ja *Nautilus* vajoaa hitaasti meren syvyyteen.

Ääneti kuuntelivat muut hänen puhettaan.

— Lupaattehan, hyvät herrat?

— Lupaamme, insinööri vastasi.

Kapteeni pyysi heitä sitten jättämään hänet joksikin aikaa yksikseen. Gideon Spilett ehdotti, että joku heistä kuitenkin kaiken varalta jäisi hänen luokseen, mutta kapteeni kielsi.

— Minä elän huomiseen, sir! hän virkkoi.

Kaikki lähtivät salista ja kulkivat kirjaston ja ruokasalin kautta keulapuolelle konehuoneeseen, jossa insinööri ihastuneena katseli monia nerokkaita laitteita.

Vähitellen he siirtyivät kannelle.

— Merkillinen mies! puheli Pencroff. — Ja niinkö hän todellakin on asustanut veden alla? Lieneekö hän oikein täyttä rauhaa sielläkään löytänyt?

— *Nautiluksella*, virkkoi Ayrton, — olisimme voineet päästä pois tältä saarelta.

— Ettäkö meren alitse mentäisiin! huudahti Pencroff. — Ehei! Kulkea meren pintaa, se passaa, mutta meren alitse ... ei maar!

— Tarpeetonta on keskustella siitä, keskeytti insinööri. — *Nautilus* ei ole meidän, ja mahdotontahan sen on päästä merelle. Sitäpaitsi kapteeni Nemon tahto on, että se menee hautaan hänen kanssaan. Meidän on noudatettava kuolevan viimeistä tahtoa.

He aterioivat ja palasivat saliin. Kapteeni Nemo oli toipunut väsymyksestään. Katse oli taas kirkas. Jotain hymyn tapaista karehti huulilla.

— Hyvät herrat! hän puhui. — Te olette tarmokasta, rehellistä, hyväsydämistä väkeä. Te olette empimättä omistautuneet yhteisen hyvän palvelukseen. Minä olen rakastanut teitä ja rakastan vieläkin. Aiotteko lähteä pois Lincolnin saaresta?

— Ja tulla taas takaisin, kapteeni! vastasi Pencroff innokkaasti.

— Takaisinko? No niin, Pencroff, kapteeni sanoi naurahtaen, — tiedänhän, kuinka rakkaaksi tämä saari on teille käynyt.

— Tarkoitus on, puuttui Cyrus Smith puheeseen, — lahjoittaa tämä saari Yhdysvalloille ja perustaa tänne sotalaivaston tukikohta.

— Te ajattelette maatanne, kapteeni vastasi. — Te työskentelette sen hyväksi, tahdotte kohottaa sen kunniaa ja mainetta. Te olette oikeassa. Isänmaa!... Sinne on palattava! Siellä on käytävä haudan lepoon!... Mutta minä, minä kuolen kaukana kaikesta siitä, mikä minulle kerran oli kallista.

— Olisiko teillä vielä viimeistä toivomusta saatettavana perille, kysyi insinööri innokkaasti, — jotain muistoa ystävilleenne Intian vuoristoihin?

— Ei, mr Smith, kuoleva vastasi. — Minulla ei ole ystäviä. Olen viimeinen heimoani ... olen jo aikaa sitten kuollut kaikilta, jotka joskus tunsin. Mutta palatkaamme teihin. Yksinäisyys, eristettynä olo on kovin surullista, se on ihmiselle ylivoimaista... Teidän täytyy pyrkiä pois Lincolnin saaresta ja palata synnyinmaahanne. Minä tiedän, että rosvot särkivät teidän veneenne.

— Meillä on tekeillä uusi laiva, virkkoi Gideon Spilett, — kyllin suuri purjehtimaan asutuille seuduille. Mutta tapahtuipa lähtö ennemmin tai myöhemmin, joka tapauksessa me palaamme Lincolnin saareen, siksi monet muistot kiinnittävät meitä tänne.

— Täällähän tulimme tuntemaan kapteeni Nemon, lausui Cyrus Smith.

— Ja ainoastaan täällä on muisto teistä eheä! lisäsi Harbert.

— Ja täällä minä olen nukkuva ikuista unta, jos ... kapteeni sanoi.

Hän pysähtyi ja virkkoi sitten vain:

— Mr Smith, tahtoisin puhua kanssanne kahden kesken.

Muut siirtyivät toiseen huoneeseen.

Cyrus Smith oli muutamia minuutteja sairaan kanssa kahden. Sitten hän kutsui ystävänsä jälleen saliin ilmoittamatta heille kuitenkaan, mitä salaisuuksia kapteeni oli hänelle uskonut.

Gideon Spilett tarkasti sairasta erityisen huolekkaasti. Silminnähtävästi hän nyt enää tahdonvoimallaan pysyi virkeänä, mutta se ei kauankaan jaksaisi vastustaa ruumiin heikkoutta.

Päivä kului loppuun, tuli yö. Ystävykset eivät poistuneet salista hetkeksikään.

Kapteenilla ei ollut tuskaa, mutta hän raukeni hiljalleen. Hänen jalot, kalmankalpeat kasvonsa olivat rauhalliset. Hänen huuliltaan pääsi silloin tällöin joku sana, joka koski milloin mitäkin tapausta hänen omituisessa elämässään. Henki häipyi häipymistään, jäsenet olivat jo kylmät.

Pari kertaa hän vielä virkkoi jonkun sanan läsnäoleville, huulillaan se hymy, joka kestää kuolinhetkeen saakka.

Vähän jälkeen puolenyön hän liikahti voimakkaasti ja pani kätet ristiin rinnalleen, ikäänkuin aikoen kuolla tähän asentoon.

Kello yhden tienoissa oli elämä paennut kokonaan hänen silmistään. Viimeinen elonkipinä kiilsi vielä luomen alla, josta ennen muinoin oli leimahdellut niin monta sähkövää katsetta. Vihdoin hän kuului kuiskaavan:

— Jumala ja isänmaa!

Hiljaa hän veti viimeisen henkäyksensä.

Cyrus Smith kumartui ja sulki hänen silmänsä. Ne olivat ennen olleet Dakkarin prinssin, nyt ne eivät olleet enää kapteeni Nemonkaan.

Harbert ja Pencroff itkivät. Ayrton pyyhkäisi pois poskelle vierähtäneen vesikarpalon. Gideon Spilett seisoi järkähtämättä kuin kivipatsas. Nab oli polvillaan hänen vieressään.

Cyrus Smith kohotti kätensä vainajan pään ylle, lausuen:

— Jumala olkoon hänelle armollinen!

Ja ystäviinsä kääntyen hän sanoi:

— Rukoilkaamme hänen puolestaan, jonka olemme menettäneet.

Muutamaa hetkeä myöhemmin siirtolaiset täyttivät vainajan viimeisen tahdon. He lähtivät laivasta mukanaan heille määrätty kallis lipas.

Valoisa sali lukittiin huolellisesti. Luukku suljettiin rautapulteilla niin tiiviisti, ettei vesipisaraakaan päässyt huoneisiin. Sitten he astuivat veneeseen, soutivat *Nautiluksen* peräpuolelle ja avasivat siellä kaksi suurta hanaa, jotka olivat yhteydessä aluksen sisustan kanssa. Tämä täyttyi vedellä, ja vähän ajan kuluttua *Nautilus* oli vajonnut vedenpinnan alle.

Mutta vieläkin kuului sen kirkas valo veden alta. Luola itse oli pimeä. Vihdoin sammuiivat valonsäteet vedessäkin, ja nyt oli *Nautilus*. enää ruumisarkku, jossa kapteeni Nemo lepäsi meren pohjalla.

Seitsemästoista luku

Jälleen työhön. Franklinin vuori savuaa. Se syöksee tulta. Insinööri ja Ayrton karjamajalla. Dakkarin hautakammiossa. Mitä kapteeni Nemo oli sanonut Cyrus Smithille?

Aamun koittaessa siirtolaiset lähtivät paluumatkalle annettuaan luolalle nimeksi "Dakkarin hautakammio". Soudettuaan luolan suulle he sitoivat veneen basalttipylvääseen, vetivät pä varovaisuuden vuoksi sen vielä kuivalle maallekin. Kello yhdeksän tienoissa he palasivat Graniittilinnaan.

Miehissä ryhdyttiin jälleen rakentamaan laivaa: eihän tiennyt, mitä tulevaisuus mukanaan toisi, ja sen vuoksi oli hyvä saada alus, jolla he tarpeen tullen uskaltaisivat lähteä pitkälle matkalle. Ainakin oli käytävä Taborin saarella ennen päiväntasausten myrskyjä. Aluksen piti siis olla täydessä kunnossa viimeistään maaliskuun alussa. Eikä se mahdolltomalta näyttänytäkään, heillä kun oli tallella särkyneen *Speedyn* takila.

Vuoden 1868 lopulla he alkoivat jo vuorata laivaansa. Pencroff varsinkin oli niin kiihkeästi innostunut työhönsä, että nurisi joka kerran, kun joku pani kirveensä pois ja lähti metsästäämään. Täytyihän muonavarastoja hankkia lisää, se oli aivan välttämätöntä, mutta vähät Pencroff siitä. Häntä harmitti, kun työvoima hetkeksikään väheni, ja silloin hän nureksien ja noituen teki suutuksissaan työtä kuuden miehen edestä.

Huonoja säitä kesti koko kesän. Helle oli ankara, ilma aina sähköä täynnä. Rajuilmoja oli yhtä mittaa, ja tuskin oli päivääkään, jolloin ei kuulunut ainakin kaukaista ukkosen jyrinää.

Uudenvuoden päivänä 1869 puhkesi tavattoman kova ukkosilma. Salama löi saareen monessa kohdin särkien säpäleiksi satavuotisia puita. Oliko näillä rajuilmoilla mitään yhteyttä maanalaisiin luonnonmullistuksiin? Cyrus Smith pelkäsi sitä.

Tammikuun 3:ntena nousi Franklinin vuoresta paksu savupatsas, juureltaan lähes sata metriä

läpimitaten. Jättiläisviuhkan tavoin se kohosi parin kolmen sadan metrin korkeuteen taivaalle.

— Tähän asti näkyi vain tuon pahuksen henki, nyt se oikein polttaa tupakkaa! nauroi Pencroff.

— Vuoren sisässä on tulta! Gideon Spilett sanoi.

— Tulivuoriakin pitäisi nuohota kunnollisesti, arveli Nab koettaen olla totisen näköinen.

— Niin juuri, huudahti Pencroff. — Ja Nab pantaisiin nokikolariksi.

— Suuria muutoksia on tekeillä, hyvät ystävät, lausui Cyrus Smith. — Vuoren sisässä ei enää kiehu, siellä palaa. Tulivuoren purkaus on odotettavissa.

Ayrton oli laskeutunut pitkälleen ja painanut korvansa maata vasten.

— On kuin kuuluisi maan alta jymyä, hän virkkoi, — niinkuin kuorma rautakankia liikkuisi kovalla tiellä.

Vakavana kuunteli insinööri tuota jymyä, joka hetkeksi taukosi jälleen kohta toistuaakseen. Varsinaisia jyrähdyksiä ei vielä kuulunut, ja siitä saattoi päätätä, että höyryt ja savut vielä pääsivät vapaasti ulos.

Illalla, kun päivän työt oli päätetty ja illallinen syöty, lähtivät Cyrus Smith, Gideon Spilett ja Harbert Näkötorinin ylängölle katsomaan, näkyisikö savun seasta tulenloimujakin.

Kraatteri oli tulella!

Franklinin vuori näytti suunnattomalta tulisoihdulta, jonka yläpäässä leimahteli liekkejä. Savua ja tuhkaa oli kai niin paksulta, ettei ilmiliikki päässyt kovin räikeästi lyömään näkyviin, mutta kellertävä valo kuului savun läpi kajastellen lähimmissä puitten latvoissa.

Pian leimahti suuri tulikieli läpi savun ja hajosi ilmassa tuhansiksi kipunoiksi, jotka levisivät joka taholle. Heti sen jälkeen kuului taajaa pauketta, niinkuin olisi ammuttu pikatykeillä.

Tunnin verran katseltuaan valtavaa näkyä ystävykset palasivat Graniittilinnaan.

— Onko pelättävissä, että tulivuoren purkauksiin liittyy maanjäristyksiä? kysyi Gideon Spilett matkalla insinööriltä.

— En minä pelkää tavallisen maanjäristyksen vaaraa, ellei tuho tule muista syistä.

— Mistä?

— Enpä osaa sanoa... Minun täytyisi ensin ... minun täytyisi ensin tutkia vuorta... Muutaman päivän kuluttua saatan sanoa varmaan...

Seuraavina päivinä, tammikuun 4:nneestä 6:nteen, jatkettiin veistämöllä entiseen tapaan. Franklinin vuoren huippu oli koko ajan paksun savuhupun peitossa ja syöksi tuon tuostakin liekkejä ja hehkuvia kiviä, joista osa putosi kraatteriin takaisin.

— Niinhän se viskelee tulisia kiviä kuin silmäkääntäjä palloja markkinoilla, arveli Pencroff.

Yhä hän otti nuo luonnonilmiöt vain leikin kannalta ja suuttui vain silloin, kun työvoima veistämöltä väheni. Tammikuun 7:nenä täytyi Ayrtonin välttämättä lähteä karjatarhaan eläimiä katsomaan.

— Minä lähden mukaan, Cyrus Smith sanoi.

— Vai niin, soo! huudahti Pencroff. — Vai te myös? Mutta silloinhan me olemme neljää kättä lyhyemmät.

— Me palaamme ylihuomenna, insinööri vastasi. — Minun täytyy saada selville, mistä päin purkaus uhkaa.

— Purkaus ja purkaus! Pencroff jupisi. — Mikä sen lie tänne lennättänytkään kesken kaiken kiireen.

Aamulla varhain Cyrus Smith ja Ayrton lähtivät ajamaan karjamajalle, kaksi onageria valjaissa.

Paksut pilvet peittivät taivaan. Ne eivät olleet pelkkää savua, vaan täynnä hienoa, palaneesta kivistä muodostunutta tomua ja tuhkaa. Ja tuskin olivat insinööri ja Ayrton saapuneet mökille, niin jo alkoi sataa hienoa tuhkaa, jota laskeutui puihin ja kedoille parin tuuman paksulta.

Ayrton jäi karjatarhalle toimittamaan töitään. Cyrus Smith sanoi menevänsä Punapuron lähteille ja palaavansa pian takaisin.

Insinööri kiersi Punapuron lähteet ja saapui siihen kohtaan, missä he ensimmäisellä retkellään olivat kohdanneet rikkilähteen. Nyt oli siellä samanlaisia lähteitä toistakymmentä, joista nousi savua tavattomalla voimalla. Laavaa ei näkynyt tällä puolen vuoren eikä pohjoisellakaan, vaikka siellä vuoren sivuaukosta kyllä tuprusi tulta ja hehkuvia kiviä. Vuoren sisässä kiehuva sula aine ei ollut vielä noussut aukoilta asti.

Kello yhdeksän tienoissa hän palasi karjamajalle.

— Eläimet on hoidettu, Ayrton virkkoi.

— Hyvä on.

— Ne näyttävät levottomilta.

— Vaisto niissä puhuu, Cyrus Smith vastasi, — vaisto ei petä. Ottakaa lyhty, Ayrton ja tulukset. Nyt lähdemme.

He suuntasivat kulkunsa länteen, meren rantaa kohti. Maanpinta oli tomun ja tuhkan peitossa.

Eläimiä ei näkynyt missään, linnutkin olivat paenneet. Väliin tuli tuulenpuuska nostattaen maasta tomua niin sakeaksi pölyksi että kulkijain oli vaikeata nähdä toisiaan. Heidän täytyi peittää silmänsä ja suunsa nenäliinalla: silmiä kirveli, ja oli vaikeata hengittää.

Ennestään tuttuja teitä he saapuivat meren rantaan ja laskeutuivat alas Dakkarin hautakammion aukolle. Vene oli paikoillaan. He astuivat siihen. Ayrton sytytti lyhdyn ja tarttui airoihin. Nopeasti vene kiiti luolan sisustaan. Siellä ei ollut enää kirkasta sähkövaloa. Syvällä meren pohjassa sitä vielä kukaties voimakkaasta lähteestä levisi, mutta ei se kuultanut läpi mustien vesien. Ulkopuolisissa syvennyksissä vallitsi haudanhiljaisuus, mutta peremmälle tultua alkoi kuulua jyrinää vuoren sisustasta. Ja pian alkoi tuntua kitkerää, pistävää hajua, joka vaikeutti hengitystä.

— Tätä juuri kapteeni Nemo pelkäsi, virkkoi Cyrus Smith itsekseen. — Täytyy päästä käytävän perälle.

Ayrton ryhtyi soutamaan entistä lujemmin. Parinkymmenen minuutin perästä vene pysähtyi peräseinän kohdalle. Insinööri nousi teljolle seisomaan ja valaisi seinänvierustaa. Kuinka paksu lieneekään seinä ollut juureltaan, kymmeniäkö metrejä vai paljon vähemmän? Sitä oli mahdotonta sanoa, mutta maanalaisesta jymystä päättäen se ei voinut olla kovinkaan paksu. Tutkittuaan seinää vaakasuorassa suunnassa Cyrus Smith sitoi lyhdyn airon päähän ja valaisi seinää ylempää.

Siellä oli rakoja ja hienoja halkeamia, joista kitkerää hajua tunkeutui luolaan. Muutamat halkeamat ulottuivat mutkittelevina juovina alas asti, aivan lähelle vedenpintaa.

Cyrus Smith vaipui vakaviin mietteisiin. Hetken kuluttua hän jälleen mutisi:

— Oikeassa oli kapteeni! Siinä on vaara ja hirvittävä onkin.

Ayrton ei puhunut mitään. Insinöörin viittauksesta hän tarttui airoihin, ja puolessa tunnissa he olivat ehtineet ulos Dakkarin hautakammioista.

Kahdeksastoista luku

Vaara uhkaa. Työtä joudutetaan. Vielä kerran karjamajalla. Elementtien taistelu. Saari alastomana. Laiva päätetään lykätä vesille. Maaliskuun 9. päivän vastainen yö.

Seuraavana päivänä, tammikuun 8:ntena, Cyrus Smith ja Ayrton palasivat Graniittilinnaan. Heti sen jälkeen insinööri kokosi ystävät ympärilleen ja ilmoitti heille, mikä vaara Lincolnin saarta uhkasi.

— Hyvät ystävät, hän puhui, ja hänen äänessään ilmeni syvä liikutus, — Lincolnin saari ei ole niitä, joitten on määrä olla olemassa niin kauan kuin maapallokin. Se on joutuva ennen pitkää tuhon omaksi, auttamattomasti.

Siirtolaiset katsahtivat toisiinsa ja katsahtivat insinööriin.

— Mutta selittäkää! lausui reportteri.

— Selitän kyllä tai paremmin sanoen ilmoitan teille, mitä kapteeni Nemo salaisessa keskustelussa minulle uskoi.

— Kapteeni Nemoko? huudahtivat muut.

— Niin, se oli hänen viimeinen palveluksensa meille ennen kuolemaa. Tietäkää siis, ystävät: Lincolnin saarella ei ole samoja edellytyksiä kuin muilla Tyynen meren saarilla. Se on ennemmin tai myöhemmin järkkävä perustuksiaan myöten. Näin vakuutti kapteeni Nemo, ja samaan vakaumukseen tulin minäkin tarkastaessani eilen Dakkarin hautakammiot. Tuo sokkelo ulottuu saaren alitse tulivuoreen saakka, jonka keskiahjosta sitä erottaa vain ohuehko seinä. Ja tämä seinä on nyt täynnä halkeamia, joista komeroon virtaa rikki-kaasuja.

— Entä sitten? kysyi Pencroff rypistäen kulmiaan.

— Sitten, insinööri puhui edelleen, — sitten huomasin, että raot laajenevat laajenemistaan sisäpuolisen paineen vaikutuksesta ja että seinä ennen pitkää antaa perään ja päästää meren vedet tulivuoren sisimpään.

— Sittenhän se pätsi sammuu kerrassaan! koetti Pencroff vieläkin laskea leikkiä. — Sammuu, ja siinä sen asian loppu.

— Niin, siinä on loppu! Cyrus Smith lausui. — Sinä päivänä, jona meren vedet syöksyvät vuoren sisään, missä kivilajit sulina kiehuvat, sinä päivänä Lincolnin saari lentää ilmaan niinkuin lentäisi Sisilia, jos Välimeri syöksyisi Etnan sisään.

Tukala, sietämätön oli siirtolaisten asema, murheellinen heidän mielensä. Ainoa keino, mihin heidän nyt kannatti ryhtyä, oli jouduttaa uusi laiva valmiiksi niin pian kuin mahdollista. Siinä heidän viimeinen turvansa.

Sikseen jäi nyt metsästys, elonkorjuu ja heinänteko — miksi koota enää riistaa tulevaisuuden varalle? Vanhoja säästöjä riitti vielä viikkomääräksi, vieläpä eväiksi laivallekin. Laiva, laiva oli ennen kaikkea saatava valmiiksi.

Tammikuun 23:ntena oli laiva jo puoleksi laudoitettu. Tulivuoren toiminnassa ei ollut huomattu

siihen saakka mitään merkillisempää. Mutta 24. päivää vasten yöllä kuului hirvuinen pamaus: tuntui kuin olisi koko saari räjähtänyt.

Kello oli kahden tienoissa aamulla.

Siirtolaiset kiirehtivät ulos Graniittilinnasta.

Taivas oli ilmitulessa. Laava oli noussut aukoilta asti, ja vuoren ylin huippu — 300 metrin korkuinen, suunnattoman painava kivijärkäle — oli irtaantunut ja syössyt maahan, joka yhä vieläkin tärisi. Kaikeksi onneksi se oli pudonnut pohjoiseen päin, vuoren ja meren välisille särkille. Samaan aikaan laavavirrat, nyt uusista aukoista valloilleen päästen, virtasivat tuhansina tulikäärmeinä joka taholle.

Ilmeinen tuho uhkasi karjatarhaa. Onagerit valjastettiin heti ja lähdettiin karjamajalle. Sinne tullessaan siirtolaiset kuulivat eläinten surkeita hätähuutoja. Laavavirta syöksyi jo niitylle ja pyrki polttamaan senpuoleista aitaa. Portti tempaistiin auki, ja eläimet syöksyivät suinpäin ulos.

Tunnin kuluttua hulvahti kiehuva laava karjatarhaan, kuivasi sen pienen puron, sytytti mökin palamaan, tuhosi aitauksen. Karjakartanosta ei enää ollut jälkeäkään!

Koitti tammikuun 24. päivä. Koska maa vähitellen aleni itää kohti, niin oli pelättävissä, että laava Jakamarin metsästä välittämättä saapuisi Näkötornin ylängölle saakka.

— Järvi suojelee meitä, virkkoi Gideon Spilett.

— Toivottavasti, insinööri lyhyesti vastasi.

Tulivuoresta, jonka huippu oli nyt litteä kuin pöydän kansi, laava virtasi hohtavana itään ja länteen. Savu ja tuhka sekaantuivat taivaan paksuihin pilviin vuoren kohdalla. Ukkosen jyrähdykset säestivät maanalaista jyminää. Hekkuvia kiviä sinkoili ylös kolmensadan metrin korkeuteen. Siellä ne halkeilivat ja rapisivat rankkana raesateena maahan.

Siirtolaiset olivat turvautuneet puitten suojaan Jakamarin metsän rinteelle, mutta kello seitsemän tienoissa täytyi heidän siirtyä sieltä pois, sillä kivisade alkoi käydä sietämättömäksi ja laavavirta läheni lähenemistään Punapuron laaksoa myöten. He pysähtyivät jonkin matkan päähän Punapuron suusta. Pian ratkaistaisiin siinä kysymys elämästä ja kuolemasta.

— Joko järvi pysähdyttää laavavirran, ja silloin säilyy ainakin osa saarta, tahi syöksee laava Kaukaisen Lännen metsiin, ja silloin ei jää yhtään puuta, ei yhtään kortta ehjäksi. Ja näillä alastomilla kallioilla meidät kuolema sittenkin saavuttaa silloin, kun saari räjähtää ilmaan.

Sillä välin laava oli puhkaissut itselleen tien metsän kautta ja läheni Grantin järveä. Rannempana oli matalahko ylänne. Jos se olisi ollut vähän korkeampi, olisi se kenties pystynyt pidättämään laavavirtaa tulemasta etelämmäksi.

— Toimeen! huusi Cyrus Smith.

Kaikki ymmärsivät hänen tarkoituksensa. Laava oli saatava ainakin muuttamaan suuntaansa järveen päin. Siirtolaiset riensivät veistämölle ja toivat sieltä lapioita, kirveitä, kankia, ja muutamassa tunnissa heidän onnistui saada mullasta ja kaatuneista puista metrin korkuinen ja satakunta askelta pitkä valli.

Jo olikin aika. Tulinen laavavirta läheni jo vallin juurta. Se pysähtyi silmänräpäykseksi, paisui ja kohosi uhaten murtaa tämän ainoan esteen, joka pidätteli sitä syöksähtämästä Kaukaisen Lännen metsiin. Se epäröi minuutin verran — kauhean minuutin — ja syöksyi sitten Grantin järveen kuuden metrin korkeudesta.

Sanattomina hämmästyksestä, liikahtamatta, siirtolaiset katselivat tätä kahden elementin välistä mahtavaa taistelua. Vesi kuohui ja kiehui, ja pauhaten hulvahtelivat höyryt suunnattoman korkealle, niinkuin mahdottoman suuren höyrykattilan venttiilit olisi äkkiä kierretty auki. Mutta niin paljon kuin järvessä olikin vettä, täytyi sen ennen pitkää loppua, se kun ei mistään enää saanut lisää, jota vastoin uusia laavavirtoja vyöryi lakkaamatta tyhjentyttömästä lähteestä. Siinä, missä ennen vedenpinta tyynenä kimalteli, siinä oli nyt lukemattomat joukot kallioita ja paasia, ikäänkuin ne olisivat äkkiä järven pohjasta kohonneet.

Tällä kertaa oli määrä tulen päästä voitolle.

Onnellista sentään, että laavavirrat suuntautuivat järveen: nyt oli siirtolaisilla vielä muutama päivä käytettävänä laivansa rakentamiseen. He saisivat siinä ajassa siihen laidat kiinni, saisivat sen tilkityksi ja lykkäisivät sen vesille. Siellä, ulkopuolella saaren vaaroja, he vasta takiloisivat sen purjehduskelpoiseksi.

Ja niinpä he seuraavina kuutena päivänä, tammikuun 25. ja 30. välillä, tekivät työtä kahdenkymmenen miehen edestä, tuskin hetkeäkään levähtäen, yölläkin työskennellen loimujen valossa.

Mutta ellei vaara niin heti uhannutkaan idän puolelta, oli lännen puolella laita aivan toinen. Siellä oli laavan toinen haara lähtenyt virtaamaan Koskijoen laaksoa pitkin, siten päästen polttamaan Kaukaisen Lännen metsiä. Ahnaasti tuli tarttui pitkään poutain kuivaamiin puihin ja nousi runkoja pitkin tuuheisiin latvoihin. Ja silloin tapahtui, että metsäeläimet hurjina säikähdyksestä, pedot niinkuin muutkin, riensivät Laupeudenjoen varsille, Kynsiniemen soille ja Ilmapallon Valkamaa kohti.

Toivoton näky! Koko saaren metsäinen seutu oli hävitetty. Käärmeniemen kärjessä vielä seiso puuryhmiä. Siellä täällä pisti esiin joku kuiva, kärventynyt puunhaara. Koskijoki ja Laupeuden joki olivat kuivuneet, ja ellei Grantin järvessä olisi vielä ollut jonkin verran vettä, ei siirtolaisilla olisi ollut, millä janoaan sammuttaa. Toivoton näky!

— Sydänhän tässä murtuu! sanoi eräänä päivänä Gideon Spilett.

— Murtuu, vastasi Cyrus Smith. — Suokoon Jumala että vain saamme laivamme valmiiksi.

Laava virtasi edelleen, mutta näytti pysyvän entisissä rajoissaan. Toivo elpyi siirtolaisten rinnassa, ja entistä innokkaammin he rakensivat laivaansa. Näin kului toivon ja pelon välillä koko helmikuu.

Maaliskuun ensimmäisellä viikolla alkoi Franklinin vuori jälleen käydä uhkaavaksi. Kraatteri täyttyi jälleen uusilla laavamassoilla, joita alkoi virrata tulivuoren kaikkia kupeita myöten. Ne suuntasivat nyt kulkunsa Grantin järven lounaista päätä kohti, kulkivat Glyseriinijoen poikki ja syöksyivät Näkötornin ylängölle. Tämä viimeinen isku oli kauhea. Mylly, kanatarha, navettarakennukset, — kaikki joutui tuhon omaksi. Siipikarja hajaantui ympäri saaren. Top ja Jup olivat levottomia, ne vainusivat lähenevää mullistusta. Ja pian alkoi laava vuodattaa tulista virtaansa rannallekin. Laivan ylimpiä saumoja ei ollut vielä ennätetty tilkitä, mutta siitä huolimatta päätettiin alus lykätä vesille. Se oli tapahtuva seuraavana päivänä, maaliskuun 9:ntenä.

Mutta sanottua päivää vasten yöllä syöksähti suunnattoman paksu höyrypilvi kraatterista lähes tuhat metriä korkealle kauhealla pauhulla. Dakkarin luolan seinä oli nähtävästi antanut perään, merivesi oli hulvahtanut tulivuoren sisään ja muuttunut höyryksi. Mutta kraatterissa ei ollut tarpeeksi tilaa sille. Tapahtui räjähdys, jonka varmaankin olisi kuullut satojen kilometrien päähän. Se tärisytti koko ilmaa. Vuoren lohkarit sinkosivat Tyyneen mereen ja — muutaman minuutin perästä lainehti meren ulappa sillä kohdalla, missä ennen oli ollut Lincolnin saari!

Yhdeksästoista luku

Yksinäinen luoto valtameressä. Siirtolaisten viimeinen pakopaikka. Kuolema uhkaa. Odottamaton apu. Mistä ja miten tullut? Viimeinen hyvätyö. Saari manterella. Kapteeni Nemon hautakumpu.

Yksinäinen luoto, kymmenen metriä pitkä, viisi leveä, oli ainoa kohta, joka pisti parin kolmen metrin verran esiin valtameren pinnasta. Siinä oli vielä viimeiset jäännökset Graniittilinnaa, ja siinä nyt olivat siirtolaiset koiransa Topin kanssa.

Kaikki eläimet olivat joko palaneet, murskaantuneet kivien alle tai hukkuneet. Uskollinen Jup oli sekkin jäänyt kaatuvain kallioitten alle.

Miten Cyrus Smith, Gideon Spilett, Harbert, Pencroff, Ayrton ja Nab olivat pelastuneet? Saaren särkyessä kappaleiksi he olivat seisonneet rannalla ja siitä heittäytyneet mereen. Pintaan noustuaan he näkivät puolen kaapelinmatkan päässä tämän yksinäisen luodon ja uivat sille.

Ja tällä luodolla he olivat nyt olleet jo yhdeksän päivää. Mullistuksen varalta he olivat hyvissä ajoin varustaneet mukaansa jonkin verran säilykkeitä. Luodolla oli kivenkoloon kerääntynyttä sadevettä juotavaksi. Heidän viimeinen toivonsa, laiva, oli särkynyt pirstaleiksi. Luodolta ei pääsisi pois millään keinoin. Ei ollut tulta heillä, ei mitä polttaakaan. Hukka perisi poloiset!

Tänään, maaliskuun 18:ntena, ei enää ollut evästä kuin pariksi päiväksi, vaikka olikin eletty säästäen. Ei auttanut nyt heitä heidän tietonsa eikä taitonsa. He olivat kokonaan Jumalan kädessä.

Seuraavain viiden päivän kuluessa he nauttivat ruokaa juuri sen verran kuin hengen pitimiksi oli välttämätöntä. Luonnollista on, että he heikkenivät hetki hetkeltä. Nabissa ja Harbertissa alkoi jo ilmetä melisairauden oireita.

Oliko heillä toivon kipinääkään? Ei! Ainoa pelastumisen mahdollisuus oli se, että jokin laiva sattuisi kulkemaan luodon ohitse. Mutta, sen he tiesivät kokemuksestaan, laivoja ei käynyt koskaan näillä tienoin Tyyntä merta! Olisiko mahdollista, että sallimus nyt juuri tällä hetkellä olisi lähettänyt skotlantilaisen aluksen Taborin saarelle Ayrtonia noutamaan? Mutta vaikka niinkin olisi, he eivät olleet ennättäneet viedä sanaa Taborille olinpaikastaan. Skotlantilaisen laivan päällikkö palaisi kotiinsa tutkittuaan Taborin saaren tarkoin.

Ei! Ei vähintäkään toivoa. Heitä odotti kauhea loppu: he kuolisivat janoon ja nälkään.

Ja siinä he lojuivat luodollansa tietämättä enää, mitä heidän ympärillään tapahtui. Ayrton yksin vielä voimiansa ponnistellen jaksoi kohottaa päätään ja silmäillä äärettömille ulapoille.

Mutta kas!... Aamulla maaliskuun 24:ntenä hänen kätensä kurottautuivat kohti kaukaisuutta, hän kohosi polvilleen, nousi sitten pystyyn... Hän näkyi viittovan...

Höyrylaiva oli näkyvässä. Ei se siellä sattumalta liikkunut. Se kulki luotoa kohti täyttä höyryä. Poloiset olisivat jo aikaa sitten huomanneet sen piipusta tupruavan paksun savun, jos olisivat jaksaneet tähystellä taivaanranta.

— *Duncan!* parahti Ayrton ja kaatui tiedottomana maahan.

Cyrus Smith ja hänen seuralaisensa olivat heränneet tainnoksista ja huomasivat olevansa

höyrylaivan kajuutassa. He eivät kenneet käsittämään, millä tavoin he olivat välttäneet ilmeisen kuoleman.

Yksi ainoa Ayrtonin sana riitti selitykseksi.

— *Duncan!* hän virkkoi.

— *Duncan!* toisti Cyrus Smith.

Ja kohottaen kätensä taivasta kohti hän huudahti:

— Kaikkivaltias Jumala! Sinä siis tahdoit pelastaa meidät!

Laiva oli todellakin *Duncan*, lordi Glenarvanin höyryalus, päällikkönä nyt Robert Grant, kapteeni Grantin poika. Hänet oli lähetetty Taborin saarelle noutamaan Ayrtonia kotiin.

Siirtolaiset olivat nyt siis kotimatalla.

— Kapteeni Grant, kysyi Cyrus Smith, — mikä saattoi teidät, vaikka ette löytäneet Ayrtonia Taborista, poikkeamaan parisataa kilometriä koilliseen?

— Läksin hakemaan, mr Smith, en ainoastaan Ayrtonia, vaan teitä ja teidän tovereitanne.

— Meitäkö?

— Niin, Lincolnin saaresta.

— Lincolnin saaresta? huudahtivat hämmästyksissään muut yhdestä suusta.

— Miten te tunnette Lincolnin saaren? insinööri kysyi. — Sitähän ei ole missään kartoissa!

— Teidän omasta tiedonannostanne, jonka olitte jättäneet Taborin saareen.

— Meidänkö? huudahti reportteri.

— Aivan niin. tässä se on, kapteeni Grant vastasi ojentaen heille lapun, johon oli merkitty Lincolnin saaren maantieteellinen asema sekä sanat: "Ayrtonin ja viiden amerikkalaisen siirtolaisen nykyinen olinpaikka."

— Kapteeni Nemo! lausui Cyrus Smith tarkastettuaan paperia ja huomattuaan käsialan siinä samaksi kuin aikaisemmin karjamajasta löydetyssä lapussa.

— Hän se siis uskalsi, sanoi Pencroff, — yksinään lähteä *Bonadventurella* Taborin saareen!

— Viemään tätä tiedonantoa, lisäsi Harbert.

— Oikeassa minä siis olin väittäessäni, että se mies meille vielä kuoltuaankin hyvää tekee! Pencroff virkkoi.

— Ystävät! lausui Cyrus Smith liikuttuneena. — Laupeuden Jumala suokoon meidän pelastajallemme kapteeni Nemolle iankaikkisen rauhan!

Hartaina muut paljastivat päänsä ja lausuiivat hiljaa kapteeni Nemon nimen.

Sitten astui Ayrton insinöörin luo kysyen:

— Minne tämä lipas pannaan?

Ayrton oli oman henkensä uhalla pelastanut lippaan viimeisenä tuhon hetkenä. Tunnollisesti hän nyt ojensi sen insinöörille.

— Ayrton! Ayrton! Cyrus Smith syvästi liikuttuneena virkkoi. Sen jälkeen hän kääntyi kapteeni Grantiin ja lausui:

— Te olitte jättänyt, sir, yksinäiselle saarelle syvästi syyllisen miehen, ja nyt te löydätte kunniallisen miehen, joka on rikoksensa sovittanut ja jonka kättä minä ylpeänä puristan.

Kapteeni Grantille kerrottiin nyt kapteeni Nemon merkillinen tarina ja siirtolaisten vaiheet Lincolnin saaresta. Kapteeni Grant otti tarkat mitat luodosta vastedes karttoihin merkittäviksi ja käski panna koneet käyntiin.

Viisitoista päivää sen jälkeen siirtolaiset astuivat maihin Amerikan mantereella. Heidän isänmaassaan vallitsi nyt rauha. Julma sota oli päättynyt ja oikeus voittanut.

Kapteeni Nemon lahjoittamista aarteista saaduilla varoilla he ostivat suuren maatilan Iowan valtiosta. Suurin ja kaunein timantti lähetettiin muistoksi lady Glenarvanille *Duncanilla* kotiin palanneitten nimessä.

Maatilalle he kutsuivat työhön, toisin sanoen menestyksen ja onnen päiville, kaikki ne, joita he aikoinaan olivat haaveilleet voivansa kutsua siirtolaisiksi Lincolnin saareen. Sinne he nyt perustivat laajan siirtolan ja antoivat sille sen saaren nimen, joka oli vajonnut valtameren syliin. Heillä oli sielläkin Laupeudenjoki, oli Franklinin vuori, oli pieni Grantin järvi, oli Kaukaisen Lännen metsiä. Se oli kuin saari manterella.

Kaikki siellä menestyi insinöörin ja hänen toveriensa tarmokkaissa käsissä. Ei puuttunut ystäväpiiristä yhtään: he olivat tehneet lujan liiton elää aina yhdessä. Nab tahtoi olla siellä, missä hänen isäntänsäkin. Pencroff oli innostuneempi maanviljelykseen kuin koskaan ennen merimiehen elämän viehätystykseen. Harbert jatkoi opintojaan Cyrus Smithin johdolla. Gideon Spilett perusti oman sanomalehden, *New Lincoln Heraldin*, josta tuli maailman parhaiten toimitettu lehti.

Siirtolassa kävivät useita kertoja vieraisilla heidän luonaan lordi ja lady Glenarvan, kapteeni John Mangles vaimonsa, Robert Grantin sisaren kanssa, kapteeni Robert Grant, majuri MacNabbs —

sanalla sanoen kaikki, jotka olivat liittyneet kapteeni Grantin ja kapteeni Nemon kaksoistarinaan.

Ja onnellisia he siellä yhdessä olivat nyt kuten menneinäkin päivinä. Mutta he eivät koskaan unohtaneet saarta, jolle olivat joutuneet viheliäisinä, paljain käsin, jolla sitten olivat viettäneet neljä onnellista vuotta ja josta nyt enää oli jäljellä vain valtameren huuhteleva graniittilohkare, kapteeni Nemon hautakumpu!

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK SALAPERÄINEN SAARI:
SEIKKAILUKERTOMUS ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation

makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.

- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see

Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.